

LA FONTAINE

F A B U L E

JEAN DE
LA FONTAINE

F A B U L E

Traducere și note de
AUREL TITA

Prefață de
VALENTIN LIPATTI

PREFATĂ

*„La Fontaine a fost, sub
Ludovic al XIV-lea, cel
din urmă și cel mai mare
poet al veacului al XVI-lea“*

Sainte-Beuve

În *Jurnalul său personal* din 1695, cel mai intim prieten al lui La Fontaine, Maucroix, scria despre amicul său, mort în primăvara aceluia an, că fusese un suflet sincer și candid, care nu se prefăcuse și nu mințise niciodată. Bunul, cinstitul Maucroix nu făcea desigur un panegiric de circumstanță. Numai că afirmația sa deschidea drum interpretării simpliste, devenită tradițională, a unui La Fontaine *exclusiv* spontan, naiv, copilăros. Imaginea sufletească a poetului clasic ne apare azi cu mult mai complicată. La Fontaine e divers și contradictoriu ca și animalele pe care le-a însuflețit; e multiplu ca și natura pe care a proslăvit-o.

Ce te izbește mai întâi la el este contrastul puternic dintre aparența fizică și esența sa intelectuală. Contemporanii au subliniat adesea înfățișarea greoaie și plicticoasă a fabulistului, om dublu prin excelență. Abatele d'Olivet notează: „După fizionomie, nu i-ai fi ghicit niciodată talentul. Un suris de prostănac, un aer greoi, privirea mai totdeauna stinsă, nici o ținută. Rareori începea o conversație și, de obicei, era atât de distrat, încît habar n-avea de ce vorbeau ceilalți...“ La Bruyère, care-l cunoscuse în castelul familiei Condé, subliniază aceleași trăsături exterioare: „Un om grosolan, greoi, stupid; nu știe nici să vorbească nici să povestească ce-a văzut“. Saint-Simon, celebrul memorialist, îl caracterizează în același sens, dar cu mai multă decență: „La Fontaine, care-i atât de cunoscut prin fabulele și povestirile sale, e totuși foarte greoi în conversație“. În fine, Louis Racine¹ relatează că surorile sale, care îl văzuseră adesea în copilărie pe La Fontaine

¹ Fiul marelui poet clasic Jean Racine.

poftit la masă de Jean Racine, își aminteau de el ca de un om murdar și plicticos...

Iată deci cum cel mai spiritual și mai fermecător poet al vremii apare generației sale ca un necioplit, lipsit de gust și de discernămint. Să fi fost oare masca lui La Fontaine atât de impenetrabilă, încât să nu i se poată ghici adevăratul chip? Desigur că nu. Aceiași contemporani surprind uneori trezirea din somnolența aproape cronică, intuiesc violența sub placiditate, duhul științietor sub vorbirea molcomă. Tot abatele d'Olivet mărturisește calitățile declarate ale poetului, ori de câte ori acesta, aflându-se într-un grup restrâns de prieteni, lua parte la o discuție care-l interesa: „....Atunci se inflăcăra de-a binelea, îi scinteiau ochii, era La Fontaine în persoană și nu o fantomă care-i luase doar chipul“. Alt contemporan atestă aceleași manifestări: „Nu mai era un visător, ci un om care vorbea mult și vorbea bine... Plăcerile mesei el le sporea prin veselie și vorbele sale de duh...“

Sub aspectul exteriorizării sale, La Fontaine ne apare cu însușirile caracteristice timidului, visător, absent și interiorizat ca toți timizii, solicitat doar de anumite subiecte și necomunicându-se decât în cerc intim.

Care sînt însă datele fundamentale ale acestei personalități atât de învăluite? La Fontaine e mai întîi un spirit reflexiv, adumbrit adesea de melancolie și bîntuit de mari neliniști. Pe plan religios, viața lui e viața unui libertin¹ încadrată între două momente de criză: la 20 de ani, Jean de La Fontaine e seminarist la Saint-Magloire și se simte chemat de sacerdoțiu. Din fericire „vocația“ nu ține decît un an. Urmează cincizeci de ani de ateism, de epicureism, de raționalism. Apoi, cu doi ani înainte de moarte, în 1693, convertirea la catolicism a bătrînului poet vlăguit de inspirație și înfricoșat de apropierea inevitabilă a morții.

La Fontaine e apoi un instabil, în sensul cel mai concret al cuvîntului, un om plămădit, ca și călătorii veacului, din imaginație și putere de observație, din gust de aventură și de cunoaștere într-o vreme în care burghezia gonea spre prosperitate. Băiatul cel mai mare al lui Charles de La Fontaine, respectabilul magistrat de la Château-Thierry, nu se poate resemna să-și irosească viața judecînd delictе de vinătoare și 'de pescuit. Demonul fanteziei și al instabilității îl împinge spre Paris, spre poezie, spre saloanele vremii. Tocîndu-și nepăsător averea, desfăcînd cu grabă o căsătorie factice, La Fontaine își petrece 38 de ani din

¹ Adept al ideilor raționaliste și al materialismului antic reprezentat de Epicur și de Lucretiu. Libertinii sau l'ber-cugetătorii erau adeseori atei, fiind dușmani neîmpăcați ai dogmelor și ai clerului catolic.

cei 74 de viață, ca protejat al unor mecenai totdeauna binevoitori¹. Fondul lui galic și burghez îl face să guste, ca un rabelaisian întârziat, plăcerile mesei și ale trupului, cu încintarea libertinului desăvârșit. Somnul și visarea în sinul naturii sînt pentru poet un permanent prilej de desfătare. La Fontaine e un bucolic autentic, ca și Virgiliu:

„Ce vrajă negrăită e-n taina sihăstriei!
Meleaguri dragi, putea-voi, orodată, lingă voi,
să uit, în tihna umbrei, al lumii tărăboi?”²

Dar La Fontaine e mai ales un entuziast, adesea un generos, pradă tuturor iluziilor. Bunătatea lui La Fontaine nu reiese doar din mărturiile contemporanilor; cititorul modern o simte în dragostea lui pentru toți năpăstuiții, fie că sînt animale mici și fricoase sau oameni obidiți. Rousseau și Lamartine l-au definit ca pe un cinic lipsit de ideal și egoist prin excelență. Cine oare în veacul clasic a fost mai bun prieten decît La Fontaine și cine a vorbit mai sincer despre prietenie? Fidelitatea față de Fouquet, primul său protector căzut în disgrație, i-a dăunat toată viața fabulistului neprimat la Versailles, persecutat de Colbert și ignorat de rege.

Sinceritatea, bunătatea, spontaneitatea lui La Fontaine rămîn însă ascunse, de cele mai multe ori, atunci cînd nu află calea majoră a poeziei. În acest sens, Antoine Adam³ avea dreptate să se ferească de afirmația lui Maucroix și să constate și la poetul nostru o enormă doză de prudență, de conformism, de adulație chiar. Poet stipendiat într-o epocă eminamente protecționistă, trăind într-o lume în care înfloresc arbitrarul și tirania, La Fontaine nu luptă cu morile de vînt ca Don Quijote. Dimpotrivă. Dar libertatea și sinceritatea sa, camuflete în afară, strălucesc în inima lui de burghez luminat. Conformist în lume, La Fontaine are toate îndrăznelile în artă. Revanșa față de piramida socială care-l apasă e „libertatea secretă a spiritului”⁴ său. Și, după cum spune Taine, „dintre toți eroii săi, el e cel mai amuzant și mai bine mascat”⁵. „Parazitul” delăsător și „adormit” a dobîndit o superioritate uriașă față de toate spiritele „strălucite” ce-l înconjoară: e puterea sa de observație, suprema

¹ A fost ocrotit, rînd pe rînd, de vestitul ministru de Finanțe Nicolas Fouquet (1657—1661), de ducesa de Bouillon (1663—1664), de ducesa d'Orléans (1664—1672), de doamna de La Sablière (1672—1693), de soții d'Hervart (1693—1695).

² *Fabule*, XI, 4.

³ În recenta sa *Histoire de la littérature française au XVII-e siècle*, Paris, Domat, 1954, t. IV, pp. 7—8.

⁴ A. Adam, op. cit., p. 46.

⁵ Taine, *La Fontaine et ses fables*, Paris, Hachette, s.d., p. 49.

lui luciditate și ironie în contemplarea vieții, a oamenilor și lucrurilor. E facultatea de a transpune artistic rosturile adinci pe care le smulge realității.

Dar La Fontaine nu a fost numai un intuitiv, un artist empiric. Minte sa ageră s-a complăcut în frecventarea autorilor antici și moderni; conștiința sa artistică a fost a unui liber-cugetător și a unui umanist. Platon și Plutarh, Virgiliu, Horațiu și Ovidiu, Ariosto și Boccaccio, Marot și Rabelais, vechii povestitori francezi din Evul Mediu, sînt maeștrii și scriitorii săi favoriți. Ideologicește, La Fontaine e un epicureu, un partizan al concepțiilor lui Gassendi¹ un critic al cartezianismului. În salonul doamnei de La Sablière, din strada Saint-Honoré, se întîlnesc liber-cugetători ca Bernier sau La Fare, savanți ca Roberval și Cassini, scriitori ca Perrault și Tallemant des Réaux... La Fontaine participă la disputele filozofice și științifice și dobîndește noi puncte de vedere. Respinge teoria lui Descartes cu privire la automatismul animalelor, susține existența unui suflet material subtil ca și lumina, combate erorile și prejudecățile care întunecă de cele mai multe ori bunul simț comun, se încrede în progresul științelor pozitive.

Personalitatea artistică a lui La Fontaine s-a format încetul cu-ncetul. La patruzeci de ani, poetul nu depășise faza dibuirilor: o imitație după Terențiu, *Eunucul* (1654), epistole și madrigale de circumstanță, fragmente din poemul *Visul de la Vaux* (1659) și cam atît. De altfel, productivitatea lui La Fontaine e mică. Sub aspectul cantitativ, creația sa, cuprinsă în 5 volume, se întinde pe 50 de ani, adică, în medie, un volum la zece ani! La Fontaine scrie puțin, dar bine. Niciodată verva nu-l împinge la superficialitate. Cu o răbdare rareori întîlnită la un leneș ca el, La Fontaine revine, corectează, reface, șlefuieste, reduce, simplifică, adîncește... Variantele versurilor sale vădesc o muncă uriașă; naturalețea stilului e, în fond, obținută printr-un efort permanent de cizelare. Și acest efort e dovada lîmpe de înaltei lui exigențe artistice. Operei sale mai mult decît oricărei alteia i se potrivește parcă învățătura din fabula *Șarpele și Pila*. Nici criticii invidioși și nici timpul nu-i pot știrbi nimic din frumusețe, căci:

„Povestea vă țintește pe voi, netoți, netoate,
ce știți că de nimic nu sînteți buni,
dar oreți să dați cu colții-n toți și toate.

¹ Celebru reprezentant al materialismului epicurian, Gassendi (1592—1655), ale cărui idei se opun adesea cartezianismului — filozofia lui Descartes — poate fi considerat ca părintele liber-cugetătorilor francezi din secolul al XVII-lea.

Vă zăcircoliți în van, sărmani nebuni!
Cu toată ura voastră, n-o să o-atingeți țelul,
căci opera măiastră mai tare-i ca oțelul.¹

Astfel prinde a se constitui chipul scriitorului, în jurul lui 1660, o dată cu începutul domniei personale a lui Ludovic al XIV-lea și cu afirmarea idealului clasic. La Fontaine e, în aparență, un poet de circumstanță, un monden greci, un „*honnête homme*” care nu prea se simte la largul său în parcurile rigide desenate de Le Nôtre² și nici printre canoanele pedante ale esteticii de curte. El e aproape de Marot, de Rabelais și de Virgiliu, iubește natura neciuită și animalele mici și mari, e lucid și ironic, visător și naiv, îndrăzneț... cu măsură, îndrăgostit de femei și mai ales de Înalta Doamnă, Poezia.

Mai înainte de a fi fost autorul *Fabulelor*, La Fontaine își mărturisise o latură a geniului său în *Poveștile* din 1665. Le vor urma de altfel noi și noi culegeri în 1668, 1671, 1674, 1685. La Fontaine nu a renunțat să scrie povești licențioase, cu tot scandalul pe care acestea îl iscau la Curte și în saloane, pînă cînd, convertindu-se cu doi ani înainte de a muri, s-a lepădat de partea aceasta „rușinoasă” a operei sale. Nu e locul aici să ne ocupăm pe larg de *Povești*. Ce trebuie relevat în primul rînd e faptul că, în plin clasicism, într-o societate în care ierarhia și regulile de politețe erau atotputernice, La Fontaine se întoarce spre nuvelistica Evului Mediu și Renașterii, transpunînd poveștile pipărate și ireverențioase culese în *fabliaux*-urile franțuzești, în Rabelais, în Ariosto, în Boccaccio sau în Aretino. Caracterul licențios și anticlerical al *Poveștilor* îl așază pe autorul lor printre poeții libertini, la periferia așa-zisei „bune societăți”. Satira lui La Fontaine nu e însă rodul unei experiențe directe, personale, ci e mai curînd un împrumut de la vechii nuveliști. Păta-niile bărbaților înșelați și ale femeilor stricate, poveștile deochiate cu călugărițe păcătoase și clerici ipocriți fac parte din recuzita tematică a lumii lui Boccaccio. De altfel, influența *Decameronului* e vizibilă la tot pasul. La Fontaine nu ajunge să fie însă atît de uman și de autentic ca modelul său italian; el povestește doar cu vervă și malițiozitate întîmplări de demult. Versul sprintar, vocabularul adeseori arhaizant, imprimă o notă vetustă *Poveștilor*, împiedicîndu-l parcă pe viitorul fabulist să-și dezvolte întreaga lui fantezie și putere de evocare.

¹ *Fabule*, V, 16.

² Vestit arhitect peisagist (1613—1700) care a desenat parcurile de la Versailles, Vaux, Chantilly ș. a., potrivit normelor esteticii clasice.

Prima culegere de *Fabule* (cărțile I — a VI-a), închinată Delfinului¹, a apărut în primăvara anului 1668, sub titlul: *Fables choisies et mises en vers par M. de La Fontaine*² cu gravuri de Chauveau și avînd ca editori pe librarii Thierry și Barbin. O a doua ediție datează tot din 1668, o a treia din 1669, ceea ce dovedește succesul imediat de care s-a bucurat cartea. A doua culegere de *Fabule* (cărțile a VII-a — a XI-a) apare în 1678—1679. Ediția avea 4 volume dintre care primele două cuprindeau fabulele din 1668, iar ultimele două conțineau fabulele noi și erau dedicate doamnei de Montespan, favorita regelui, și, într-o oarecare măsură, protectoarea lui La Fontaine. Ultima culegere de *Fabule* (cartea a XII-a), închinată la modul ultraelogios nepotului lui Ludovic al XIV-lea, ducele de Bourgogne, apare în 1694, cu un an înainte de moartea poetului. În total 12 cărți pe care le prezintă ediția de față, prima versiune românească integrală a *Fabulelor*.

Sub aspectul tematic, *Fabulele* nu sînt o operă originală. În marea majoritate a cazurilor, La Fontaine își ia subiectele din fabuliștii mai vechi sau mai noi. Izvoarele sale sînt numeroase și felurite. Grecii (Esop, Babrios), latinii (Fedru, Avienus, Horațiu, Virgiliu), italienii (Lorenzo Valla), mai apoi fabula indiană, în culegerea din 1678 (Bidpay e tradus în franțuzește prin 1644), la care se adaugă fabulele evului mediu francez, *Romanul Vulpiei*, Marot, Bonaventure Despériers, Rabelais... La Fontaine va fi avut la îndemînă culegerile de fabule antice și moderne traduse și adaptate în secolul al XVI-lea și la începutul secolului al XVII-lea.

Cine parcurge cele douăsprezece cărți de fabule poate constata cu ușurință o evoluție a tonului și a intențiilor lui La Fontaine. Primele șase cărți din 1668 se țin foarte aproape de original: fabulele sînt scurte, adesea copilărești, uneori stingace. Zece ani mai tîrziu, în 1678, regăsim un alt La Fontaine, maturizat, în deplină posesie a mijloacelor sale artistice și cu mult mai original. Tabloul vieții de curte, satira politică, socială, morală, meditația lirică, sentimentul naturii dezvăluie geniul complex al poetului. În fine, cartea a XII-a, publicată tardiv, în 1694, mărturisește declinul talentului lui La Fontaine: majoritatea fabulelor sînt stricate de tonul adulter sau galant.

Dacă autorul *Poveștilor* se complăcea în narațiunea mai mult sau mai puțin gratuită, fabulistul e axat pe alte coordonate. Universul său e infinit mai bogat, mai variat, mai adînc.

¹ Prințul moștenitor.

² *Fabule alee și versificate de Dl. de La Fontaine.*

Fabulele sînt oglinda geniului divers al lui La Fontaine și, implicit, oglinda societății feudale, dezvăluindu-ne natura intimă a poetului și totodată viziunea sa despre lume. Din *Fabule* înțelegem ce-l deosebește pe La Fontaine de pedanții și scriitorii oficiali ai vremii, în ce măsură el e un spirit galic și popular, pierdut într-o lume ierarhizată și solemnă ca cea de la curte sau din saloanele marii aristocrații. Taine a lăsat în acest sens o pagină de o mare putere evocatoare: „Predicatorii, filozofii, poeții s-au adunat în cor pentru a cînta frumusețea impunătoare a moravurilor oneste și literatura e un tropar solemn acompaniat de orga eclesiastică. Bossuet e dirijor, iar spectatorii privesc cu respect augusta desfășurare de mantii violete, de pălării cu pene, de rochii aurii care se rînduiesc sub ochii regelui. Într-un colț stă un om care cască sau ride. Predica aceasta îl plictisește; lui nu-i plac ceremoniile, găsește că alinierea e prea dreaptă și orga prea sforăitoare. Lasă în strană cartea Sf. Augustin care i s-a înmînat și scoate pe furiș din buzunar un Rabelais, le face semn vecinilor, lui Chaulieu și marelui stareț și șopăie cu ei vreun caraghioslic. Riscă să fie prevenit și admonestat cu glas tare; așa se va și întîmpla; dar, pînă una, alta, se amuză ca un școlar care trage chiulul. Vă puteți închipui că în atare circumstanțe un povestitor nu face fraze lungi și nici nu caută cuvinte pompoase. Adoptă tocmai tonul opus celui oficial. Plictisit de regulile impuse, se descotorosește de manierele de la Curte, devine vulgar, întrebuițează vorbele țăranilor și muncitorilor, expresiile îndrăznețe, învechite, conversația grosolană care scoboară lucrurile frumoase la nivelul mîinilor murdare. Aduce cu sine cume-tre, țărani care se tîrguiesc, dogari care vorbesc pe șleau... Poveștile sale seamănă cu groțeștii lui Téniers printre perucile de la Versailles.”¹

Dar atitudinea fabulistului e mai mult decît o simplă strengărie, cum o presupune Taine. Spiritul său critic are rădăcini ce se înfig adînc în însuși pămîntul Franței. Ca și Molière, La Fontaine e legat nemijlocit de acel „tiers-état” al burghezilor, meseriașilor și țăranilor. Subt peruca bogată, discipolul lui Esop și al lui Virgiliu se simte mai francez decît oricare academician al Regelui-Soare; sub jaboul de dantelă al favoritului doamnei de La Sablière, bate inima caldă a strănepotului lui Pierre de La Fontaine, postăvar din Champagne. E deci aproape firesc ca *Fabulele* să însumeze o viziune satirică, antifeudală, anticlericală și adesea antiburgheză, o viziune proprie unui scriitor

¹ Taine, op. cit., pp. 43—44.

Prima culegere de *Fabule* (cărțile I — a VI-a), închinată Delfinului¹, a apărut în primăvara anului 1668, sub titlul: *Fables choisies et mises en vers par M. de La Fontaine*² cu gravuri de Chauveau și avînd ca editori pe librarii Thierry și Barbin. O a doua ediție datează tot din 1668, o a treia din 1669, ceea ce dovedește succesul imediat de care s-a bucurat cartea. A doua culegere de *Fabule* (cărțile a VII-a — a XI-a) apare în 1678—1679. Ediția avea 4 volume dintre care primele două cuprindeau fabulele din 1668, iar ultimele două conțineau fabulele noi și erau dedicate doamnei de Montespan, favorita regelui, și, într-o oarecare măsură, protecția lui La Fontaine. Ultima culegere de *Fabule* (cartea a XII-a), închinată la modul ultraelogios nepotului lui Ludovic al XIV-lea, ducele de Bourgogne, apare în 1694, cu un an înainte de moartea poetului. În total 12 cărți pe care le prezintă ediția de față, prima versiune românească integrală a *Fabulelor*.

Sub aspectul tematic, *Fabulele* nu sînt o operă originală. În marea majoritate a cazurilor, La Fontaine își ia subiectele din fabuliștii mai vechi sau mai noi. Izvoarele sale sînt numeroase și felurite. Grecii (Esop, Babrios), latinii (Fedru, Avienus, Horațiu, Virgiliu), italienii (Lorenzo Valla), mai apoi fabula indiană, în culegerea din 1678 (Bidpay e tradus în franțuzește prin 1644), la care se adaugă fabulele evului mediu francez, *Romanul Vulpiei*, Marot, Bonaventure Despériers, Rabelais... La Fontaine va fi avut la îndemînă culegerile de fabule antice și moderne traduse și adaptate în secolul al XVI-lea și la începutul secolului al XVII-lea.

Cine parcurge cele douăsprezece cărți de fabule poate constata cu ușurință o evoluție a tonului și a intențiilor lui La Fontaine. Primele șase cărți din 1668 se țin foarte aproape de original: fabulele sînt scurte, adesea copilărești, uneori stîngace. Zece ani mai tîrziu, în 1678, regăsim un alt La Fontaine, maturizat, în deplină posesie a mijloacelor sale artistice și cu mult mai original. Tabloul vieții de curte, satira politică, socială, morală, meditația lirică, sentimentul naturii dezvăluie geniul complex al poetului. În fine, cartea a XII-a, publicată tardiv, în 1694, mărturisește declinul talentului lui La Fontaine: majoritatea fabulelor sînt stricate de tonul adulator sau galant.

Dacă autorul *Poveștilor* se complăcea în narațiunea mai mult sau mai puțin gratuită, fabulistul e axat pe alte coordonate. Universul său e infinit mai bogat, mai variat, mai adînc.

¹ Prințul moștenitor.

² *Fabule alese și versificate de Dl. de La Fontaine.*

Fabulele sînt oglinda geniului divers al lui La Fontaine și, implicit, oglinda societății feudale, dezvăluindu-ne natura intimă a poetului și totodată viziunea sa despre lume. Din *Fabule* înțelegem ce-l deosebește pe La Fontaine de pedanții și scriitorii oficiali ai vremii, în ce măsură el e un spirit galic și popular, pierdut într-o lume ierarhizată și solemnă ca cea de la curte sau din saloanele marii aristocrații. Taine a lăsat în acest sens o pagină de o mare putere evocatoare: „Predicatorii, filozofii, poeții s-au adunat în cor pentru a cînta frumusețea impunătoare a moravurilor oneste și literatura e un tropar solemn acompaniat de orga eclesiastică. Bossuet e dirijor, iar spectatorii privesc cu respect augusta desfășurare de mantii violete, de pălării cu pene, de rochii aurii care se rînduiesc sub ochii regelui. Într-un colț stă un om care cască sau rîde. Predica aceasta îl plictisește; lui nu-i plac ceremoniile, găsește că alinierea e prea dreaptă și orga prea sforăitoare. Lasă în strană cartea Sf. Augustin care i s-a înmînat și scoate pe furiș din buzunar un Rabelais, le face semn vecinilor, lui Chaulieu și marelui stareț și șopăie cu ei vreun caraghioslic. Riscă să fie prevenit și admonestat cu glas tare; așa se va și întîmpla; dar, pînă una, alta, se amuză ca un școlar care trage chiulul. Vă puteți închipui că în atare circumstanțe un povestitor nu face fraze lungi și nici nu caută cuvinte pompoase. Adoptă tocmai tonul opus celui oficial. Plictisit de regulile impuse, se descotorosește de manierele de la Curte, devine vulgar, întrebuintează vorbele țăranilor și muncitorilor, expresiile îndrăznețe, învechite, conversația grosolană care scoboară lucrurile frumoase la nivelul mîinilor murdare. Aduce cu sine cumețre, țărani care se țirguiesc, dogari care vorbesc pe șleau... Poveștile sale seamănă cu groțeștii lui Téniers printre perucile de la Versailles.”¹

Dar atitudinea fabulistului e mai mult decît o simplă strengărie, cum o presupune Taine. Spiritul său critic are rădăcini ce se înfig adînc în însuși pămîntul Franței. Ca și Molière, La Fontaine e legat nemijlocit de acel „tiers-état” al burghezilor, meseriașilor și țăranilor. Subt peruca bogată, discipolul lui Esop și al lui Virgiliu se simte mai francez decît oricare academician al Regelui-Soare; sub jaboul de dantelă al favoritului doamnei de La Sablière, bate inima caldă a strănepotului lui Pierre de La Fontaine, postăvar din Champagne. E deci aproape firesc ca *Fabulele* să însumeze o viziune satirică, antifeudală, anticlericală și adesea antiburgheză, o viziune proprie unui scriitor

¹ Taine, op. cit., pp. 43—44.

deopotrivă legată de popor și de tradiția umanismului Renașterii.

Fabulele, mai ales cele din cărțile a VII-a — a XI-a, oglindesc nemijlocit realități ale societății franceze din a doua jumătate a secolului. Realități ce merg de la aluzia satirică la evenimente politice contemporane și pînă la critica claselor sociale și a instituțiilor regimului feudal. Rînd pe rînd, monarhul și curtenii săi, nobilimea de la Versailles și cea din provincie, marchizii grotești și gentilomii disprețuitori, preoții, călugării, negustorii, bancherii, judecătorii, medicii, țăranii se perindă pe dinaintea cititorului, surprinși de fabulist în atitudinile cele mai caracteristice, cu mentalitatea, gesturile și vorbirea specifică fiecărei clase sau profesiuni. Leul, ursul, lupul, ciinele, vulpea, cerbul, pisica, broasca, barza sau șobolanul lui La Fontaine depășesc cadrele vechii tipologii animale din Evul Mediu sau din Antichitate. Ei devin personaje cu o semnificație istorică și socială precisă, sînt *tipuri* ale societății feudale franceze, trăiesc, gîndesc și acționează ca oamenii secolului al XVII-lea, cu ideile și gusturile acelei umanități. Ochiul ironic al fabulistului surprinde deșertăciunea celor mari, egoismul burghezilor, truda celor mici, pseudo-valorile morale, caducitatea sentimentelor superficiale, goliciunea ideilor prăfuite...

S-au scris foarte multe despre morala *Fabulelor*. Rousseau și Lamartine au văzut în epopeea animală a lui La Fontaine o școală de cinism și de egoism; alții au căutat cu lupa bunele intenții sau l-au declarat pe fabulist un poet al fanteziei „gratuite”... Morala lui La Fontaine e o morală prudentă. Burghezul conformist din 1670 — care nu e încă burghezul Revoluției din 1789 — e conștient de legile grele ale unei lumi în care cei mici sînt inexorabil striviți de cei mari. Pe planul acțiunii practice, învățătura lui La Fontaine nu are nimic revoluționar, ci duce, de cele mai multe ori, la resemnare, la tăcerea prudentă:

„... Ce s-ar cădea să faci?

Să critici de departe sau, dacă nu, să taci!”¹

În consecințele ei imediate și declarate, morala lui La Fontaine e o morală de *supus*, e morala unui cetățean pașnic din regatul atotputernicului Rege-Soare.

Și totuși conformistul, prudentul La Fontaine nu e un egoist înrăit. Dragostea de viață, de voluptate e luminată de accente stoice, care trădează un eroism moral,

¹ *Fabule*, X, 1.

o sensibilitate indeobște puțin cunoscută. „Morala lui La Fontaine — scrie Antoine Adam¹ — ca și cea a lui Gassendi, cere virtuți înalte, luciditate, curaj și acel fel de abnegație care-ți interzice să tremuri în fața destrămării finale. *Moartea și Moșneagul*, unde percepi un ecou din Montaigne, ajunge la o meditație de mare nobleță. Și acest curaj nu e insensibilitate.

Și tot Antoine Adam remarcă, pe bună dreptate, înrădirea spirituală a fabulistului cu romanticii, prin acea pornire, uneori declarată, spre aventură și nebunii generoase. La Fontaine „admiră faptul că un om îndrăgostit poate să-și dea foc casei numai ca să aibă prilejul de a lua în brațe pe femeia iubită”.² Prețuirea riscului, a acțiunilor temerare, a aventurierilor care reușesc, mai trădează la Jean de La Fontaine și prezența unei energii caracteristice pentru o vreme în care burghezia lua cu asalt pozițiile economice ale vechii orindui și căuta să rivalizeze, socialmente, cu aristocrația. Desigur că, diversă și contradictorie, morala lui La Fontaine nu e pentru copii. Indignarea lui Rousseau din *Émile* e, în acest sens, perfect justificată. La Fontaine n-a scris de altfel pentru copii, ci pentru oamenii maturi, foarte maturi.

Întregul univers poetic al fabulistului stă sub semnul firescului și al familiarului: oamenii, animalele, zeii, natura... Într-o vreme în care totul se reducea la plăcerile vieții de salon, La Fontaine redescoperă peisajul natural, dă viață și suflet animalelor, îi domesticește pe zei.

S-ar putea spune multe despre acest sentiment al naturii, pe care puțini artiști ai veacului clasic l-au avut. Alături de Théophile de Viau și de Saint-Amant³, La Fontaine e singurul poet din secolul al XVII-lea care simte natura ca un fior autentic, personal, și nu ca o reminiscență livrescă a Antichității. Cu aproape o sută de ani înainte de Rousseau, La Fontaine se îmbată de mireasma pășunilor, de răcoarea pădurilor, de limpezimea apelor... Fabulele își găsesc în natura vie, simțită ca atare, cadrul lor necesar. Trăirea peisajului e atât de intensă încât redarea lui e totdeauna sintetică, într-un „*raccourci*” de o mare vibrație. La Fontaine știe ca nici un alt contemporan să sugereze un decor într-un vers și jumătate...

¹ *Op. cit.*, p. 65.

² *Op. cit.*, p. 66.

³ Poeti libertini și realiști din prima jumătate a veacului al XVII-lea.

O dragoste și mai mare îl leagă pe poet de animale. Refuzînd să vadă în ele o natură pur mecanică, combătîndu-l pe Descartes, La Fontaine a cerut, cum spunea Taine, „un suflet pentru șobolani și iepuri”¹. Atitudinea lui față de eroii cu patru labe ai fabulelor nu e cea a naturalistului. Cîtă deosebire între descrierea rece, impersonală, a unui Buffon și participarea înduioșată și malicioasă a fabulistului! Fiorul acesta de simpatie și de umor nu-l vom mai regăsi decît în minunatele *Histoires naturelles* ale lui Jules Renard.

Aceeași asimilare intimă se petrece și cu zeii. La Fontaine e singurul scriitor clasic care a izbutit să anuleze rigiditatea și grandilocvența personajelor divine, integrînd mitologicul în viziunea sa familiară. Introduși cu forța într-o lume creștină, în vremea în care miraculosul creștin era prohibit — zeii păgîni apăreau mai totdeauna ca exteriori conținutului propriu-zis al operei, ființe de paradă, retorice și adeseori ridicule. „A existat atunci un fel de jargon grec și latin, așa cum existau peruci; Apollo și muzele au fost întrebuințați ca hemistihul și cezura... A existat un dicționar mitologic asemenea unui cod de bună creștere, și bieții zei antici au cunoscut cumplita umilire de a servi de zorzoane și paravan.”² La Fontaine îi umanizează și pe ei. În mijlocul naturii și al animalelor, Jupiter a devenit un bunic cam copilăros și iertător. Vrăjitorul de la Chateau-Thierry i-a insuflat ceea ce-i lipsea în toate poemele „sublime”: viața.

Arta lui La Fontaine e uriașă. Înzestrat cu o genială intuire a esențialului, el știe să redea caracterele în acțiune, să individualizeze, găsind tot ce e tipic și descoperind elemente noi în personalitatea eroului fabulei, să descrie cu repeziciune, să dialogheze veridic și sugestiv, să meargă drept la țintă, fără lungimi și digresiuni. Nenumărate sînt paralelele posibile între fabula-model, la Esop sau la Fedru, și „imitația” clasicului francez. Peste tot, superioritatea lui La Fontaine e zdrobitoare. Omul acesta, despre care s-a spus că era „înțelept ca Montaigne și sensibil ca Mozart”, își alege vorbele din toate meseriile și din timpurile cele mai vechi, dislocă topica tradițională, rupe versul alexandrin și-l mlădiează, făurește ritmuri noi și o vibrație internă nouă, știe să fie cînd liric, cînd elocvent, cînd trist, cînd răutăcios, imbină visul cu satira cea mai crudă, meditația personală cu dialogul cel mai obiectiv.

¹ Taine, op. cit., p. 165.

² Taine, op. cit., pp. 218—219.

În el se regăsesc toate tonurile, toate planurile, toate luminile și umbrele, un univers de senzații și de gânduri. În fabula sa, tot atât de departe de sentențiozitatea aridă a anticilor ca și de lungimile ne semnificative ale Evului Mediu, pulsează viața totdeauna adevărată, năvalnică și discretă, multiplă și unică, așa cum într-un strop de rouă se răsfringe imensitatea cerului.

VALENTIN LIPATTI

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Pentru traducerea de față s-a folosit ca text de bază Oeuvres complètes de Jean de La Fontaine, avec des notes... par M.C.A. Walckenaër... Paris, Firmin-Didot, MDCCCLXXVIII.

Pentru redactarea notelor s-au folosit, pe lângă volumul mai susmenționat, edițiile îngrijite de Henri Regnier (col. Les grands écrivains de la France, Hachette, Paris, 1883—1893), Pilon și René Groos (col. Pléiade, N.R.F., Paris, 1932) și Pierre Clarac (Association pour la diffusion de la pensée française, Paris, 1946).

În ce privește notele am considerat mai potrivit a le da în josul paginii; am renunțat, astfel, la un corp separat de comentarii cuprinzând un bogat material informativ, interesant, fără îndoială, dar nu absolut necesar unei înțelegeri depline a implicațiilor textului.

Volumul de Fabule cuprinde douăsprezece cărți, grupate în cinci părți, după cum urmează:

Partea I: Precuvîntare, Viața lui Esop Frigianul, Închinare Măriei sale Principelui moștenitor și cărțile I — a III-a.

Partea a II-a: cărțile a IV — a VI-a.

Aceste două părți au fost publicate pentru prima dată în 1668.

Partea a III-a: Înștiințare, Daamnei de Montespan, Cărțile a VII-a și a VIII-a. Partea a III-a a fost publicată în 1678.

Partea a IV-a: cărțile a IX-a — a XI-a. Partea a IV-a a apărut în 1679.

Partea a V-a: cartea a XII-a. Partea a V-a a apărut în 1694.

Pentru a ușura cercetarea cărților de Fabule publicăm un dublu sumar:

1) *Indexul alfabetic al fabulelor în versiunea românească, titlul original urmînd în paranteză.*

2) *Cuprinsul propriu-zis respectînd cronologia fabulelor, pe cărți.*

PARTEA ÎNTÎI

PRECUVÎNTARE

Îngăduința cu care au fost primite unele dintre fabulele mele¹ mă îndreptățește să nădăjduiesc același hatîr și pentru culegerea de față. Cu toate acestea, unul dintre maeștrii barei noastre², n-a fost de părere să le pun în versuri, socotind că podoaba lor de căpetenie stă în a nu avea nici o podoabă și că, de altfel, canoanele poeziei, unite cu strictețea limbii noastre, mi-ar pune stavilă în multe locuri și ar izgoni, din toate povestirile acestea, scurtimea, pe care o putem numi, foarte potrivit, sufletul povestirii, întrucît fără ea povestirea este nevoită, vrînd-nevrînd, să lincezească. Părerea aceasta n-ar putea să pornească decît de la un bărbat înzestrat cu un gust fără greș; i-aș cere numai să fie ceva mai îngăduitor, încredințîndu-l că Grațiile lacedemoniene nu sînt chiar într-atît de potrivnice Muzelor franceze, încît să nu le aducem uneori la bună înțelegere.

La urma urmelor, am purces la treaba asta urmînd pilda scriitorilor moderni, nu a celor vechi, care nu este atît de însemnată pentru mine. În toate timpurile și la toate popoarele care se îndeletnicesc cu poezia, Parnasul a socotit lucrul acesta ca un drept exclusiv al lui. Abia apăruseră

¹ Este vorba, probabil, de fabulele răspîndite în ms., întrucît nu se cunosc fabule de La Fontaine tipărite înainte de apariția primei culegeri, în 1668.

² Celebrul avocat Patru (1604—1681) care, cu prilejul primirii lui la Academia Franceză, a rostit un cuvînt de mulțumire atît de frumos, încît discursul de recepție s-a transformat în tradiție, păstrată pînă azi.

fabulele atribuite lui Esop¹, și Socrate² a și găsit cu cale să le îmbrace în hlamida Muzelor. Mărturia pe care ne-o aduce Platon³, în privința aceasta, este atît de plăcută, încît nu mă pot opri să nu fac din ea una dintre podoabele acestei precuvîntări. Platon spune că Socrate fusese osîndit cu pedeapsa cea mai mare, dar executarea sentinței a fost amînată din pricina unei serbări⁴. Cebes⁵ s-a dus la dînsul să-l vadă, în ziua morții. Socrate i-a spus că zeii îi dăduseră de veste în mai multe rînduri, pe cînd dormea, că, mai înainte de-a muri, avea să se îndeletnicească și cu muzica. La început nu pricepuse tîlcul visului, căci, de vreme ce muzica nu-l face pe om mai bun, ce rost avea s-o mai îmbrățișeze? O fi fost, pasămite, vreo taină la mijloc, cu atît mai mult cu cît zeii îi dădeau neconținut aceleași imbolduri. Îndemnul acesta îi mai venise și cu prilejul uneia dintre serbările acelea. Și astfel, tot chibzuind la lucrurile pe care le puteau cere zeii de la dînsul, își dăduse seama că muzica și poezia erau atît de strîns legate, încît se prea putea să fi fost vorba de poezie. Nu există poezie bună fără armonie; dar nici poezie bună fără plăsmuire, iar Socrate nu știa să spună decît adevărul. În cele din urmă, găsise un mijloc: să aleagă niște fabule, care să cuprindă un simbul de adevăr, așa cum sînt fabulele lui Esop. Socrate a folosit, așadar, pentru versificarea lor, ultimele clipe ale vieții sale.

Socrate nu este singurul care a socotit că poezia și fabulele sînt surori. Fedru⁶ a mărturisit că împărtășea și el părerea aceasta și din măiestria operei lui putem să ne facem o idee despre opera regelui filozofilor. După Fedru, Avienus⁷ a scris și el despre același lucru. În sfîrșit, scriitorii moderni

¹ Fabulele lui Esop, vestitul fabulist grec, erau cunoscute de multă vreme, căci se răspîndiseră oral.

² Celebru filozof grec, născut la Alopecce, în Atica (468 î.e.n.), mort la Atena (400 î.e.n.). Dușman al sofistilor și dascăl al lui Platon, a fost condamnat să bea cucută, acuzat fiind că răspîndește învățături potrivnice religiei și statului.

³ Filozof grec, născut la Egina (429 î.e.n.), mort la Atena (347 î.e.n.); lucrarea la care se face aici aluzie este Phedon.

⁴ Procesiunea solemnă pe care o făceau atenienii, în fiecare an, la Delos, în semn de mulțumire adusă lui Apollo, și în timpul căreia nu era îngăduită executarea nici unui osîndit.

⁵ Filozof grec (născut la Teba în sec. al IV-lea î.e.n.); discipol al lui Socrate.

⁶ Fabulist latin, libert al lui Augustus; (30 î. e.n. — 44).

⁷ Poet și geograf latin din sec. al IV-lea.

le-au călcat și ei pe urme. Avem pilde nu numai de la scriitorii străini, dar și de la ai noștri. Este drept că în vremea înfiilor noștri străduitori, graiul ne era atît de deosebit de ce e astăzi, încît se cade să nu-i socotim decît ca străini. Toate astea nu m-au abătut însă de la hotărîrea mea, ba, dimpotrivă, m-am măgulit cu nădejdea că dacă nu voi păși cu succes pe drumul acesta, mi se va recunoaște cel puțin meritul de a-l fi deschis.

Se poate întîmpla ca truda mea să incolțească în sufletul altora năzuința de-a o duce mai departe. Nici nu încape vorbă că ar putea, cumva, secătui aceste izvoare: rămîn încă de ticluit în versuri mult mai multe fabule decît am ticluit eu. Le-am ales într-adevăr pe cele mai bune, adică pe acelea care mi s-au părut ca atare; dar pe lingă faptul că s-ar putea să mă fi înșelat în alegerea mea, nu va fi anevoie de dat o altă ticluire chiar și acelor pe care le-am ales eu. Și dacă ticluirea aceasta va fi mai puțin lungă, va fi, fără îndoială, mai bine primită. Orice s-ar întîmpla, tot îmi vor rămîne îndatorați: fie că îndrăzneala mea a fost norocoasă și nu s-a îndepărtat prea mult de drumul pe care trebuia să-l urmez, fie că doar le-am dat altora ghes să facă mai bine.

Cred că am justificat îndeajuns țelul pe care mi l-am propus; iar în ce privește chipul în care l-am dus la împlinire, rămîne să judece publicul. Cititorul nu va găsi aici nici eleganța, nici scurtimea extremă care-l fac pe Fedru vrednic de dat pildă: sînt calități mai presus de mine. Cum, în privința aceasta, îmi era cu neputință să-l imit, am chibzuit că trebuie, în schimb, să fac lucrarea mai veselă decît a făcut-o el. Departe de mine gîndul de a-l învinui că a scris așa cum a scris: limba latină nici nu cerea mai mult, iar dacă vrem să privim mai cu luare aminte, vom recunoaște în scriitorul acesta adevăratul geniu al lui Terențiu. Acești scriitori mari au ajuns la o minunată simplitate. Eu, care n-am ajuns, ca dîșii, la desăvîrșirile graiului, nu pot să ridic simplitatea atît de sus. A trebuit așadar să mă achit și eu cu altceva, ceea ce am făcut cu atît mai mare cutezanță, cu cît Quintilian¹ spune că povestirile

¹ Vestit retor latin, din sec. I.

trebuie să fie cât mai vesele. Nu e vorba, aici, să aduc și eu un temei: e de ajuns că lucrul acesta l-a spus Quintilian. Am socotit, totuși, că fabulele acestea fiind știute de toată lumea, n-aș face mare lucru, dacă nu le-aș înnoi prin unele ticluiri care să sporească interesul pentru ele. E tocmai ce se cere astăzi: vrem noutatea și veselia. Prin veselie nu înțeleg ceea ce stârnește risul, ci un anumit farmec, o înfățișare plăcută pe care am putea-o da subiectelor de tot felul, chiar și celor mai serioase.

Dar nu atât prin forma pe care am dat-o acestei lucrări se cade să-i măsurăm valoarea, cât prin folosul și prin conținutul ei. Căci oare este ceva vrednic de recomandat în plâsmuirile minții omenești care să nu se întâlnească în fabulă? E ceva atât de dumnezeiesc, încât mai mulți oameni de seamă din antichitate au atribuit lui Socrate cea mai mare parte dintre fabulele acestea, alegându-li-l ca părinte pe muritorul cel mai apropiat de tainele zeilor. Nu știu cum oamenii n-au coborât fabulele acestea de-a dreptul din cer¹, hărăzindu-le un zeu călăuzitor, așa cum au făcut cu poezia și cu elocința. Ce spun eu nu e chiar fără temei, intrucât, dacă-mi este îngăduit să amestec tot ce-avem noi mai sfânt printre rătăcirile păgînătății, vedem că Adevărul le-a grăit oamenilor prin parabole. Și oare parabola e altceva decât o fabulă, adică o pildă plâsmuită, care se strecoară cu atât mai multă ușurință și cu atât mai puternic efect, cu cât este mai obștească și mai familiară?

Cine nu ne-ar propune ca modele decât pe fruntașii înțelepciunii ne-ar da un prilej de scuză; dar acest prilej nu mai există, când niște albine și niște furnici sînt chiar ele în stare de ce ni se cere nouă.

Pentru aceste temeuri, Platon, izgonindu-l pe Homer din republica lui², i-a hărăzit lui Esop un loc atât de însemnat. El le urează copiilor să sugă fabulele acestea o dată cu laptele și le spune doicilor să-i pună să le învețe, căci

¹ Filostrat, scriitor grec (175—249), scrie totuși că Mercur a dăruit lui Esop arta fabulelor.

² Cf. *Republica*, c. III. De fapt, Platon nu-l numește, nici pe Homer, nici pe Esop, dar se referă la ei, scriind, de pildă, despre un „poet și creator de fabule, mai auster și mai puțin original dar mai folositor”.

deprinderea cu înțelepciunea și cu virtutea nu e niciodată prea timpurie. În loc să ne vedem siliți a ne îndrepta apucăturile, mai bine ne-am trudi să le dăm deprinderi bune la vîrsta cînd nu deosebesc încă binele de rău. Dar ce metodă i-ar putea ajuta mai cu folos decît fabulele acestea? Spuneți-i unui copil că Cressus, pornind împotriva parților, a pătruns în țara lor fără să se preocupe cum are să mai iasă din ea și că nechibzuința asta l-a dus la pieire, și pe el și pe oastea lui, oricît s-a străduit să se retragă. Spuneți-i aceluiași copil că Vulpea și Țapul s-au coborît în adîncul unui puț, ca să-și potolească setea; că Vulpea a ieșit din puț, slujindu-se de coarnele fîrtatului ei ca de o scară, și că, dimpotrivă, Țapul¹ a rămas în puț, pentru că nu avusese un pic de prevedere și că, prin urmare, în tot ce facem trebuie să ne gîndim și la sfîrșit. Întreb care din aceste două pilde îl va mișca mai mult pe acel copil: nu se va opri la cea din urmă, ca fiind mai potrivită decît cea dintîi și mai puțin disproporționată cu mintea lui necoaptă? Nu trebuie să pretextați că gîndurile copiilor sînt și așa destul de copilărești, fără să le mai sporim cu alte snoave. Snoavele acestea nu sînt copilărești decît pe dinafară, căci în adîncul lor au un tîlc foarte serios. Și cum, prin definiția punctului, a liniei, a suprafeței și prin alte principii cu care sîntem deprinși, ajungem la cunoștințe care ne îngăduie, în sfîrșit, să măsurăm cerul și pămîntul, tot astfel, prin raționamentele și prin învățăturile pe care le putem scoate din aceste fabule, ne formăm judecata și moravurile și ajungem în stare de lucruri mari.

Ele nu sînt numai morale, ci ne mai dau și alte cunoștințe. Însușirile dobitoacelor și firile lor deosebite capătă grai în fabule; prin urmare și însușirile și firile noastre, de vreme ce, noi, oamenii, sîntem ca un rezumat a tot ce este bun și rău în fapăturile fără judecată. Cînd Prometeu a voit să făurească omul, a luat însușirea cea mai de seamă din fiecare jivină și din elemente atît de felurite a alcătuit seminția omenească, înjghebînd acea operă care se cheamă Lumea Mică². În felul acesta, fabulele alcătuiesc un tablou,

¹ Cf. *Fabule*, III, 5.

² Sau *Microcosm*: așa era numit omul, considerat ca o sinteză a minunilor lumii mari, *Macrocosmul*.

în care se găsește zugrăvit fiecare dintre noi. Ceea ce ne înfățișează ele arată celor înaintați în vîrstă temeinicia cunoștințelor căpătate din experiență, iar pe copii îi învață ce trebuie să știe. Cum copiii sînt de curînd veniți pe lume, ei nu-i cunosc viețuitoarele și nu se cunosc nici pe ei. Trebuie să-i scoatem din neștiința lor cît mai degrabă cu putință, făcîndu-i să știe ce este un leu, ce este o vulpe și așa mai încolo și de ce este asemuit omul, uneori, cu vulpea și cu leul. Iată rostul fabulelor: primele cunoștințe despre lucrurile acestea, din fabule le capătă copiii.

Am și depășit lungimea obișnuită a precuvîntărilor și, cu toate acestea, încă n-am arătat orînduirea lucrării mele.

Fabula este alcătuită din două părți, dintre care una poate fi numită trupul și alta sufletul ei. Trupul este fabula; sufletul, învățătura ei. Aristotel nu îngăduia în fabule decît animalele, înlăturînd oamenii și plantele. Canonul acesta nu ține atît de trebuință, cît de o modă, intrucît nici Esop, nici Fedru și nici unul dintre fabuliști nu l-a respectat; în schimb lucrurile stau altfel cu morala, la care nu renunță nimeni. Dacă mi s-a întîmplat s-o las, totuși, la o parte, am lăsat-o numai acolo unde n-am putut s-o așez armonios și de unde o deduce cititorul cu ușurință. În Franța sînt prețuite numai lucrurile care plac: acesta este canonul de căpetenie și, ca să zic așa, singurul. M-am gîndit că nu e crimă să treci peste vechile datini, cînd nu te poți folosi de ele fără să le dăunezi. Pe vremea lui Esop, fabula era povestită simplu, iar morala era despărțită de fabulă și totdeauna pusă după ea. A venit apoi Fedru, care n-a păstrat orînduirea aceasta: el a înfrumusețat povestirea și a mutat uneori morala de la sfîrșit la început. Cînd ar trebui să-i găsesc un loc, nu m-aș abate de la regula aceasta decît ca să respect alta, care nu e mai puțin însemnată. Ne-o dă Horațiu. Poetul acesta nu vrea ca un scriitor să se înverșuneze în fața unui subiect ce-i depășește puterea talentului. După cum spune dînsul, un om care vrea să reușească nu ajunge niciodată pînă acolo, ci părăsește lucrurile din care își dă bine seama că n-ar putea să scoată ceva bun:

Aşa am făcut şi eu cu morală cîtorva fabule, morală de la care nu mă puteam aştepta la nici un succes.

Nu mai rămîne decît să vorbesc despre viaţa lui Esop. Mai că nu văd pe nimeni care să nu socotească plină de scorniri „Viaţa lui Esop” pe care ne-a lăsat-o Planudiu². Ne închipuim că biograful acesta a vrut să-i dea eroului său o fire şi nişte pătânii potrivite cu fabulele lui. La început mi s-a părut că aşa ar fi, într-adevăr, dar am găsit, în cele din urmă, un slab temei în critica aceasta, care se bizuie, în parte, pe ce se petrece între Xantus şi Esop. Prea găsim multe naivităţi. Şi care este oare înţeleptul căruia nu i se întîmplă asemenea lucruri? Viaţa lui Socrate n-a fost în întregime pilduitoare. Ceea ce mă întăreşte în credinţa mea e faptul că firea pe care i-o dă Planudiu lui Esop este aidoma cu cea pe care i-a dat-o Plutarc³ în lucrarea sa *Banchetul celor şapte înţelepţi*, adică firea unui om iscusit, căruia nu-i scapă nimic. Mi se va spune că şi *Banchetul celor şapte înţelepţi* e tot o plăsmuire. E lesne să te îndoieşti de orice: în ce mă priveşte, nu văd de ce Plutarc ar fi ţinut să înşele posteritatea, prin tratatul acela, el, care dă dovadă că spune adevărul în toate lucrările celelalte, arătîndu-l pe fiecare cu firea lui. Dacă ar fi aşa, aş minţi şi eu punînd temei pe spusele altora. Voi fi oare mai puţin crezut dacă mă opresc la părerea mea? Ce pot eu să fac e să înjghebez o ţesătură din ipotezele mele, pe care o voi intitula: *Viaţa lui Esop*. Oricît de verosimilă aş face-o, tot nu va fi o cheazăşie şi, dintre două plăsmuiri, cetitorul o va putea oricînd alege, mai degrabă pe-a lui Planudiu decît pe-a mea.

¹ „... Si ces. Nu speră să poată trata în chip strălucit lasă la o parte (Horatiu, *Ars poetica*, vv. 149—150).

² Planudes Maximus, călugăr din Constantinopol, (trăind în sec. al XIV-lea); are meritul de a fi adunat fabulele lui Esop şi de a fi scris biografia fabulistului, e drept o biografie fantezistă, dar foarte răspîndită, în ciuda inexactităţii ei.

³ Istoric şi moralist grec, născut la Cheronea în jurul anului 45, mort către 125, în acelaşi loc. E cunoscut mai ales prin lucrarea sa *Vieţile paralele ale oamenilor iluştri*.

VIAȚA LUI ESOP FRIGIANUL

Nu știm nimic sigur cu privire la nașterea lui Hómer și a lui Esop. Abia de cunoaștem unele întâmplări din viața lor. E de mirare, dat fiind că istoria nu dă uitării nici lucrurile mai puțin plăcute și mai puțin trebuitoare. Pentru atîți nimicitori de popoare, pentru atîți domni nevrednici s-au găsit oameni care ne-au lăsat știri pînă și despre cele mai mărunte lucruri din viața lor și iată că nu cunoaștem ce este mai de seamă din viața lui Esop și a lui Homer, adică din viața a două personalități care s-au făcut vrednice, mai mult decît oricine, de prețuirea veacurilor următoare. Căci Homer nu este numai părintele zeilor, ci și al poezilor de valoare. Cît despre Esop, mi se pare că s-ar fi convenit să fie așezat în rîndurile înțelepților cu care s-a lăudat atîta Grecia, el care propovăduia adevărata înțelepciune, răsbind-o cu mai multă măiestrie decît cei care-o înfățișează sub chip de definiții și de reguli. S-a ticluit, e adevărat, și povestirea vieții acestor doi oameni mari, dar mai toți învâțații o socotesc plăsmuită, mai cu seamă pe cea scrisă de Planudiu. În ce mă privește, n-am voit să împărtășesc această critică. Cum Planudiu a trăit într-un secol în care amintirea întâmplărilor din viața lui Esop nu se stinsese, pesemne, am socotit că dînsul știa tot ce ne-a lăsat din spusele înaintașilor. Avînd credința aceasta, l-am urmat și eu, fără să las la o parte din ce-a spus despre Esop decît ce mi s-a

părut prea copilăresc sau ce se depărta, oarecum, de canoanele bunei-cuviințe.

Esop era de felul lui din Frigia¹ și anume dintr-un ținut cu numele Amorium². S-a născut cam pe vremea celei de-a cîn'zeci și șaptea olimpiade, la vreo două sute de ani după zidirea Romei.

N-am putea spune dacă a avut temei să-i mulțumească firii sau să se plîngă de ea, căci firea, înzestrîndu-l cu o minte minunată, l-a adus pe lume atît de pocit și de hîd la chip, încît cu greu semăna a făptură omenească, și l-a vitregit aproape cu desăvîrșire de folosirea graiului.

Cu ponoasele acestea, chiar dacă n-ar fi avut de la început o stare de rob, tot rob ar fi ajuns pînă la urmă. Altminteri, sufletul lui s-a păstrat veșnic liber și neatîrnat de toanele averii.

Primul său stăpîn l-a trimis la cîmp să are pămîntul, fie că nu-l socotea în stare de altceva, fie că voia să înlătore din fața ochilor o mutră atît de nesuferită.

Iată că într-o zi, un țăran i-a dat niște smochine stăpînului său, care se dusesese să-și vadă conacul. Lui i se părură frumoase și le puse cu grijă deoparte, poruncind chelarului, un anume Agathopus, să i le aducă după ce va face baie. Întîmplarea a făcut ca Esop să aibă ceva treabă prin casă. Cum îl văzu că intră, Agathopus folosi prilejul și mîncă smochinele cu alții de teapa lui. Aruncă apoi în spinarea lui Esop ticăloșenia, socotind că n-are să se poată desvinovăți niciodată, gîngav cum era și atît de nătîng. Pedepsele pe care le aplicau robilor cei din vechime erau grozav de crude și vinovăția asta merita o pedeapsă grea. Sărmanul Esop se aruncă la picioarele stăpînului său și, străduindu-se să se facă înțeles cît putu mai bine, ceru doar hatîrul să i se întîrzie pedeapsa cu cîteva clipe. Făcîndu-i-se hatîrul acesta, se duse după niște apă caldută, pe care o bău în fața stăpînului său: apoi, vîrîndu-și degetele pe gît, vărsă apa goală. După ce se dezvinovăți în felul acesta, ceru, prin semne, să fie obligați și ceilalți să facă la fel. Se minunară cu toții. Nici

¹ Vechi ținut din Asia Mică.

² Localitate din Frigia, la vest de Sangarius. După alții, Esop s-ar fi născut la Cotyaeum, tot în Frigia.

unuia nu-i venea să creadă că născocirea asta putuse încolți în mintea lui Esop. Agathopus și tovarășii lui nu arătară pe față nici o mirare. Băură și ei apa, cum băuse frigianul, și își viriră degetele în gură, însă nu prea adânc. Dar apa își făcu pe dată efectul, dînd în vileag smochinele, încă rumene și nemistuite bine. În felul acesta, Esop a ieșit basma curată, iar pîrîtorii lui au fost pedepsiți cu vîrf și indesat și pentru lăcomia și pentru răutatea lor.

A doua zi, după plecarea stăpînului său de acasă, cînd Esop se găsea la munca lui obișnuită, cițiva drumeți rătăciți (unii spun că ar fi fost niște preoți ai Dianei¹) îl rugară, în numele lui Jupiter Găzduitorul² să le arate drumul care ducea la oraș. Esop îi sili, mai întîi, să se odihnească la umbră; apoi, după ce le dădu cîte ceva de-ale gurii, ținu să le fie călăuză și nu-i părăsi pînă nu-i scoase la drumul cel bun. Drumeții își înălțară mîinile spre cer, rugîndu-l pe Jupiter să nu lase fără răsplată fapta lui milostivă.

Cum se despărți de ei, Esop, copleșit de oboseală și căldură, se culcă. Prin somn, se făcea că Soarta stătea în picioare, dinaintea lui, și-i dezlega limba, dăruindu-l în felul acesta cu arta³ pe care putem spune că el a născocit-o.

Bucurîndu-se de împlinirea aceasta, Esop sări ca ars, și, trezindu-se de-a binelea, spuse:

— Ce-o mai fi și asta? Mi s-a dezlegat graiul. Pot să rostesc cum trebuie „o greblă“, „un plug“ și tot ce vreau.

Minunea cu recăpătarea graiului fu pricina schimbării stăpînului. Cum un anume Zenas, care se găsea în casă în calitate de econom și care avea în seama lui pe robii, îl bătuse pe unul rău de tot pentru un lucru de nimic, Esop n-a mai putut răbda să nu sară cu gura pe el și să-l amenințe că purtarea lui va fi dată în vileag.

Ca să i-o ia înainte și să se răzbune pe el, Zenas dădu fuga să-i spună stăpînului că se petrecuse o minune în casa lui, frigianul recăpătîndu-și graiul; dar că impietățul nu se sluzea de el decît ca să-și blesteme și să-și ponegrească stăpînul. Acesta îi dădu crezare, ba merse chiar atît de de-

¹ Fiica lui Jupiter, zeița pădurilor și a vînturilor.

² Părintele și căpetenia zeilor, stăpînul cerului și al pămîntului, în mitologia romană.

³ Este vorba de arta fabulei.

parte, încît i-l dăruî pe Esop, cu libertatea de a face cu el ce va pofti.

În timp ce Zenas se afla pe cîmp, se pomeni la el cu un neguțător, care-l întrebă dacă nu vrea să-i dea, pe bani, o vită de povară.

— De vite nu pot să mă ating, ti spuse Zenas. Dar, dacă vrei, am să-ți vind un rob.

Văzîndu-l pe Esop, negustorul zise:

— Îmi propui să cumpăr arătarea asta, ca să-ți bați joc de mine, nu-i așa? O să creadă lumea că este un burduf!

Și, fără multă vorbă, negustorul își luă rămas bun, su-părat, dar și înveselit de pățania asta.

Esop îl chemă îndărăt și-i zise:

— Cumpără-mă fără frică! Nu-ți voi fi o povară de prisos. Dacă ai cumva odrasle rele, care țipă, mutra mea o să le închidă gura la iuțeală. În loc să-i ameninți cu bau-bau-l, îi vei amenința cu mine...

Tonul acesta glumeț îi plăcu negustorului. Îl cumpără pe Esop cu trei oboli¹ și spuse, rîzînd:

— Slavă zeilor! N-oi fi cumpărat într-adevăr mare scofală, dar nici n-am dat parale multe.

Printre alte mărfuri, negustorul acesta se îndeletnicea și cu tîrgul de robi. Așa încît, plecînd la Efes², ca să vîndă robii pe care-i avea, împărți oamenilor cele trebuitoare pentru dichisul călătoriei, după îndeletnicirea și după pu-terile lor. Esop îi rugă să țină seama de statura lui și de faptul că era nou venit între dînșii și trebuia luat cu binișorul.

— N-ai să duci nimic, dacă nu vrei, îi răspunseră fir-tații lui.

Dar Esop, mîndru, ținu să i se dea și lui o sarcină, ca și celorlalți. L-au lăsat să-și aleagă singur. Esop alese coșul cu pline, adică greutatea cea mai mare. Toți credeau că a făcut-o din prostie. Dar chiar de la masa de prînz, robii mîncînd o parte din pline, Esop fu ușurat de greutate. Seara la fel și tot așa a doua zi, încît după două zile mergea cu coșul gol. Toți i-au admirat bunul-simț și judecata.

¹ Cea mai mică monedă, la greci, cu valoarea unei șesimi de drahmă.

² Vechi oraș din Ionis, pe coasta Mării Egee, renumit pentru un templu închinat Dianei, templu socotit printre cele șapte minuni ale lumii și ars de Erostrate.

Negustorul și-a vîndut toți sclavii, în afară de un gră-mătic, de un cîntăreț și de Esop, pe care i-a dus la tirgul de la Samos¹.

Înainte de a porni cu ei în piață, negustorul a dat poruncă să-i îmbrace pe primii doi cît mai curat cu putință, așa cum oricare caută să-și dichisească marfa. Dimpotrivă, Esop fu îmbrăcat doar într-un sac și așezat între cei doi tovarăși, ca să-i scoată în lumină prin contrast.

Se înfățișară cîțiva cumpărători, printre care și un filozof, numit Xantus.

Xantus îi întrebă, atît pe grămatic cît și pe cîntăreț, ce știu să facă.

— Totul! răspuseră ei.

Răspunsul lor îl făcu pe Esop să izbucnească în hohote de rîs și vă închipuți cu ce mutră. Planudiu ne spune că puțin a lipsit să-i pună pe fugă pe cumpărători, atît de urît se schimonosea.

Negustorul ceru o mie de oboli pe cîntăreț, pe grămatic trei mii și pe Esop îl oferea plocon, în cazul cumpărării unuia dintre ceilalți doi. Scumpetea grămaticului și a cîntărețului l-a scîrbit pe Xantus. Dar ca să nu se întoarcă acasă fără nici o tirguială, ucenicii lui îl sfătuiră să-l cumpere pe omulețul acela care risese atît de hidos, că era bun de sperietoare și avea să distreze lumea cu mutra lui.

Xantus se lăsă convins și-l cumpără pe Esop cu șaizeci de oboli.

Mai înainte de a-l cumpăra, îl întrebă, ca și pe ceilalți, la ce va fi bun.

Esop îi răspunse:

— La nimic!... Fiindcă ceilalți doi luaseră totul pentru ei.

Slujbașii de la vamă, mărinimoși, i-au eliberat lui Xantus patalama pentru el, fără să-l pună la plată.

Xantus avea o soție mofturoasă, căreia greu îi intra cineva în voie, așa încît nu era chip să i-l înfățișeze cu seriozitate pe noul rob, căci ar fi miniat-o foc ori s-ar fi ales cu glume usturătoare. Xantus socoti mai potrivit să facă din el un prilej de glumă și, intrînd în casă, spuse că a cumpărat

¹ Insulă grecească din arhipelagul Sporadelor, patria lui Pitagora.

parte, încît i-l dăruî pe Esop, cu libertatea de a face cu el ce va pofti.

În timp ce Zenas se afla pe cîmp, se pomeni la el cu un neguțător, care-l întrebă dacă nu vrea să-i dea, pe bani, o vită de povară.

— De vite nu pot să mă ating, îi spuse Zenas. Dar, dacă vrei, am să-ți vind un rob.

Văzîndu-l pe Esop, negustorul zise:

— Îmi propui să cumpăr arătarea asta, ca să-ți bați joc de mine, nu-i așa? O să creadă lumea că este un burduf!

Și, fără multă vorbă, negustorul își luă rămas bun, supărat, dar și înveselit de pățania asta.

Esop îl chemă îndărăt și-i zise:

— Cumpără-mă fără frică! Nu-ți voi fi o povară de prisos. Dacă ai cumva odrasle rele, care țipă, mutra mea o să le închidă gura la iuțeală. În loc să-i ameninți cu bau-bau-l, îi vei amenința cu mine...

Tonul acesta glumeț îi plăcu negustorului. Îl cumpără pe Esop cu trei oboli¹ și spuse, rîzînd:

— Slavă zeilor! N-oi fi cumpărat într-adevăr mare scofală, dar nici n-am dat parale multe.

Printre alte mărfuri, negustorul acesta se îndeletnicea și cu tîrgul de robi. Așa încît, plecînd la Efes², ca să vindă robii pe care-i avea, împărți oamenilor cele trebuitoare pentru dichisul călătoriei, după îndeletnicirea și după puterile lor. Esop îi rugă să țină seama de statura lui și de faptul că era nou venit între dinșii și trebuia luat cu binișorul.

— N-ai să duci nimic, dacă nu vrei, îi răspunseră firtații lui.

Dar Esop, mîndru, ținu să i se dea și lui o sarcină, ca și celorlalți. L-au lăsat să-și aleagă singur. Esop alege coșul cu pline, adică greutatea cea mai mare. Toți credeau că a făcut-o din prostie. Dar chiar de la masa de prînz, robii mîncînd o parte din pline, Esop fu ușurat de greutate. Seara la fel și tot așa a doua zi, încît după două zile mergea cu coșul gol. Toți i-au admirat bunul-simț și judecata.

¹ Cea mai mică monedă, la greci, cu valoarea unei șesimi de drahmă.

² Vechi oraș din Ionis, pe coasta Mării Egee, renumit pentru un templu închinat Dianei, templu socotit printre cele șapte minuni ale lumii și ars de Erostrate.

Negustorul și-a vîndut toți selavii, în afară de un gră-mătic, de un cîntăreț și de Esop, pe care i-a dus la tirgul de la Samos¹.

Înainte de a porni cu ei în piață, negustorul a dat poruncă să-i îmbrace pe primii doi cît mai curat cu putință, așa cum oricare caută să-și dichisească marfa. Dimpotrivă, Esop fu îmbrăcat doar într-un sac și așezat între cei doi tovarăși, ca să-i scoată în lumină prin contrast.

Se înfățișară cîțiva cumpărători, printre care și un filozof, numit Xantus.

Xantus îi întrebă, atît pe grămatic cît și pe cîntăreț, ce știu să facă.

— Totul! răspunseră ei.

Răspunsul lor îl făcu pe Esop să izbucnească în hohote de ris și vă închipuiți cu ce mutră. Planudiu ne spune că puțin a lipsit să-i pună pe fugă pe cumpărători, atît de urît se schimonosea.

Negustorul ceru o mie de oboli pe cîntăreț, pe grămatic trei mii și pe Esop îl oferea plocon, în cazul cumpărării unuia dintre ceilalți doi. Scumpetea grămaticului și a cîntărețului l-a scirbit pe Xantus. Dar ca să nu se întoarcă acasă fără nici o tirguială, ucenicii lui îl sfătuiră să-l cumpere pe omulețul acela care risese atît de hidos, că era bun de sperietoare și avea să distreze lumea cu mutra lui.

Xantus se lăsă convins și-l cumpără pe Esop cu șaizeci de oboli.

Mai înainte de a-l cumpăra, îl întrebă, ca și pe ceilalți, la ce va fi bun.

Esop îi răspunse:

— La nimic!... Fiindcă ceilalți doi luaseră totul pentru ei.

Slujbașii de la vamă, mărinimoși, i-au eliberat lui Xantus patalama pentru el, fără să-l pună la plată.

Xantus avea o soție mofturoasă, căreia greu îi intra cineva în voie, așa încît nu era chip să i-l înfățișeze cu seriozitate pe noul rob, căci ar fi miniat-o foc ori s-ar fi ales cu glume usturătoare. Xantus socoti mai potrivit să facă din el un prilej de glumă și, intrînd în casă, spuse că a cumpărat

¹ Insulă grecească din arhipelagul Sporadelor, patria lui Pitagora.

un rob tînăr, cel mai frumos și mai chipeș din lume. Auzind vestea aceasta, slujnicele soției lui mai sã se încaiere pe el, fiecare ținînd sã-l aibã sub ordinele ei. Dar au rãmas nãuce cînd și-a fãcut apariția Esop. Una și-a pus mîna la ochi, alta a fugit, alta a țipat. Stãpîna casei spuse cã i-a adus pocitania asta ca s-o izgoneascã de acasã. Bãgase ea de seamã cã de o bucatã de vreme i se cam fãcuse filozofului lehamito de dînsa. Din vorbã în vorbã, gilceava se încinse atît de tare, încît nevasta își ceru catrafusele și voi sã se întoarcã la pãrinți. Xantus, cu rãbdarea lui, și Esop, cu duhul, s-au strãduit atît, încît au împãcat lucrurile. Nici pomenealã n-a mai fost de plecat acasã! Și poate cã obișnuința a mai șters, pînã la urmã, ceva din slujenia noului rob.

Voi lãsa la o parte multe lucruri mãrunte în care și-a arãtat Esop iscusința minții, cãci, deși am putea sã ne facem prin ele o idee despre caracterul lui, nu au o însemnãtate care sã le facã vrednice de transmis posteritãții.

Voi povesti totuși o întîmplare care ne aratã judecata lui și neștiința stãpînului sãu.

Xantus s-a dus la un grãdinar ca sã-și aleagã singur salata.

Dupã ce culeserã verdeața, grãdinarul îl rugã sã-l lãmureascã într-o nedumerire, care ținea deopotrivã de filozofie și de grãdinãrit: zarzavaturile, pe care le sãdea el și pe care le cultiva cu mare grijã, nu se dezvoltau atît de bine ca bãlãriile pe care le producea țarina singurã, fãrã îngrijire și fãrã nici un sprijin din partea lui.

Xantus puse totul pe seama proniei cerești, așa cum face oricine, cînd nu știe ce sã rãspundã.

Esop începu sã ridã și, trãgîndu-și stãpînul de o parte, îl sfãtui sã-i spunã grãdinarului cã i-a dat un rãspuns atît de nelãmurit, fiindcã asemenea problemã nu era vrednicã de el, dar cã-i va lãsa bãiatul care, cu siguranță, îi va da un rãspuns mulțumitor.

Xantus a plecat sã se plimbe în altã parte a grãdinii. Esop a asemãnat țarina cu o femeie care, avînd copii din prima cãsnicie, s-ar cãsãtori cu alt bãrbat, care ar avea și el copii de la prima nevastã. În scurtã vreme, copiii lui i-ar ajunge nesuferiți noii sale soții, care le-ar lua bucãtura de

la gură, ca s-o dea copiilor ei. Așa și cu glia, care nu primește decît cu anevoie produsele trudei și ale culturii, păstrîndu-și toată dragostea și toate binefacerile pentru propriile ei produse: pentru unii mumă, pentru alții ciumă!

Grădinarul a fost atît de mulțumit de temeiurile judecății lui Esop, încît l-a poftit să-și ia tot ce se găsea în grădină.

La cîtva timp după aceea, s-a iscat o mare ceartă între filozof și soția lui.

Aflîndu-se la un ospăț, filozoful puse deoparte cîteva prăjituri și-i spuse lui Esop:

— Du-te și du asta iubitei mele.

Esop s-a dus și i le-a dat unei cățelușe, foarte iubită de stăpînul său.

Cînd s-a întors acasă, Xantus și-a întrebă numai decît soția dacă i-au plăcut cele trimise. Nevastă-sa nu pricepea nimic din toată povestea asta. L-au chemat pe Esop s-o lămurească. Xantus, care-i căuta pricină de bătaie, îl întrebă dacă nu-i spusese el întocmai: „Du-te și du-i iubitei mele prăjiturile astea din partea mea!“ Esop îi răspunse atuncă că iubita nu era soția, care pentru cel mai neînsemnat cuvînt îl amenința că dă divorț, ci cățeaua, care îndura orice și care, după ce o bătea, se întorcea iar, gudurîndu-se.

Filozoful nu știu ce să mai spună, iar soția lui se supăra atît de rău, încît îl părăsi.

N-a rămas rubedenie nici prieten pe care Xantus să nu-l trimeată s-o roage, dar degeaba.

Esop se gîndi la un șiretlic. Cumpără o grămadă de vînat, ca pentru o nuntă mare, și făcu în așa fel încît să dea ochii cu una dintre slugile stăpînei sale, care îl întrebă pentru ce face atîtea pregătiri. Esop îi spuse că stăpînul său, neputînd-o sili pe soția lui să se întoarcă acasă, avea să se însoare cu alta.

Cum află vestea asta, doamna se și întoarse îndată la soțul ei, din spirit de șicană sau din gelozie. Dar i-o cocea lui Esop, care zilnic îi făcea noi boroboafe stăpînului și mereu scăpa de pedeapsă prin cine știe ce vorbă isteată. Îi era cu neputință filozofului să-i vie de hac.

Într-o zi de târg, avînd de gînd să poftască la masă cîțiva prieteni, Xantus îi porunci lui Esop să cumpere ce e mai bun și nimic altceva.

— Te învăț eu minte să spui altădată lămurit ce anume dorești și să nu mai lași totul pe seama unui rob! Își zise în cugetul său frigianul.

Și cumpără numai limbi, pe care le găti în toate soiurile: aperitive, felul al doilea, felul al treilea, — toate numai limbă.

Oaspeții au lăudat la început mîncările alese, dar, pînă la urmă, li s-a făcut lehamite de ele.

— Nu ți-am poruncit eu să cumperi ce e mai bun? zise Xantus.

— Dar ce e mai bun ca limba? răspunse Esop. Limba este cheazășia vieții obștești, cheia științelor, organul adevărului și al minții omenești. Cu ea se clădesc și se civilizează orașele. Cu ea înveți pe alții, îi convingi, domnești la adunări sau plătești cea dintîi dintre datorii, care este proslăvirea zeilor.

— Bine, zise Xantus, care voia să-l înfunde. Mîine să-mi cumperi ce e mai rău. Vor veni la mine aceiași musafiri și vreau să le mai schimb mîncarea.

A doua zi, Esop le servi aceleași mîncări, spunînd că limba este cel mai rău lucru din cîte sînt pe lume: „Este mama tuturor gilcevilor, cea care întreține procesele dintre împricinați, izvorul dezbinărilor și al războaielor. Dacă se spune că este organul adevărului, ea este totodată și organul greșelii și, mai cu seamă, al clevetirii. Cu ea se distrug orașele, iar oamenii sînt împinși la lucruri mîrșave. Dacă pe de o parte ea îi proslăvește pe zei, pe de altă parte le blestemă stăpînirea.“

Unul dintre oaspeți îi spuse lui Xantus că într-adevăr sluga asta îi era foarte trebuincioasă, știind mai bine decît oricine să pună la încercare răbdarea unui filozof.

— De ce te necăjești, stăpine? spuse Esop.

— Arată-mi și mie un om care să nu se necăjească de nimic! răspunse Xantus.

A doua zi, Esop se duse la piață și, văzînd un țaran care se uita la toate lucrurile cu răceala și nepăsarea unei statui, îl aduse acasă.

— Iată, îi spuse el lui Xantus, omul fără necazuri pe care îl cauți.

Xantus îi porunci soției să pună apă la încălzit, s-o toarne într-un lighean și, după aceea, să-l spele chiar ea pe picioare pe noul oaspete.

Țăranul a lăsat-o să-l spele, chiar dacă știa prea bine că nu e vrednic de cinstea asta. Dar își zicea în cugetul său: „Poate că așa e datina pe-aici”.

La masă, îl puseră la loc de cinste. Țăranul se așază fără să facă mofturi. În timpul mesei, Xantus își ocăra neconținut bucătarul. Nimic nu-i era pe plac. Ce era dulce, lui i se părea prea sărat. Ce era prea sărat, i se părea dulce. Omul care nu se sinchisea de nimic îl lăsa să îndruga mai departe și mînca de zor, de parcă i se băteau lupii la gură.

La urmă, li se aduse la masă o prăjitură pregătită de soția filozofului. Xantus spuse că nu-i place, deși era foarte bună.

— Iată, spuse el, asta-i cea mai proastă prăjitură din câte mi-a fost dat să mănînc vreodată. Cea care a făcut-o trebuie arsă pe rug, căci toată viața ei nu va fi în stare să facă un lucru de ispravă. Aduceți o crosnă de vreascuri!

— Așteptați oleacă, zise țăranul. Mă duc s-o aduc și eu pe nevastă-mea. Ajunge un rug pentru amîndouă.

Pilda asta îl ului pe filozof și-i spulberă nădejdea de a-l mai prinde cîndva pe frigian cu ocaua mică.

Dar nu numai cu stăpînul său găsea Esop prilej de ris și de vorbe cu haz.

Xantus îl trimisese undeva. Pe drum, Esop s-a întîlnit cu un judecător, care l-a întrebat unde se duce. Fie că Esop era distrat, fie din altă pricină, el i-a răspuns că habar n-are. Socotindu-i răspunsul ca o dovadă de dispreț și de necuviință, judecătorul a poruncit să-l arunce în temniță.

— Vedeți și voi, spuse el gealaților care-l duceau sub pază, că am răspuns foarte bine. De unde era să știu eu că am să ajung unde mă duc acum?

Judecătorul porunci să-i dea drumul, fericindu-l pe Xantus că are un rob atît de deștept.

La rîndul său, Xantus își dădea seama ce lucru însemnat era să nu-l elibereze pe Esop și cită cinste îi aducea stăpînirea unui astfel de rob.

Într-o zi, cînd stăpînul făcea chef cu învățăceii lui, Esop, care-i slujea la masă, văzînd că băutura li se cam urcase la cap, atît maestrului cît și învățăcelilor, le spuse:

— Desmățul cu vin are trei trepte: prima, desfătarea, a doua, beția și a treia, minia.

Toți își bătură joc de vorbele lui și băură mai departe. Xantus turnase atîta în el, încît își pierduse mințile și se lăuda că el e în stare să bea toată marea, ceea ce stîrni hazul celor din preajma lui. Xantus întări ceea ce spusese și puse rămășag pe casă că el va bea marea întregă. În semn de cheazășie că-și ține prinsoarea, puse zălog inelul pe care îl avea în deget.

A doua zi, cînd fumurile lui Bachus¹ i se împrăștiaseră din cap, Xantus fu grozav de surpîns că nu-și mai găsește inelul, la care ținea foarte mult. Esop îi spuse că-și pierduse inelul și, o dată cu el și casa, prin rămășagul pe care-l făcuse. Filozoful era foarte îngrijorat. Îl rugă pe Esop să-i arate o scăpare. Esop o găsi pe cea care urmează.

Cînd veni ziua hotărîtă pentru proba rămășagului, toți locuitorii Samosului se îmbulziră la țărmul mării, ca să vadă cum rămîne filozoful de rușine. Acela dintre elevii săi cu care făcuse prinsoarea avea de pe acum un aer triumfător.

Xantus spuse mulțimii:

— Oameni buni, am pus într-adevăr prinsoare că am să beau toată marea, dar nu și fluviile care se varsă în ea. Să poftească, prin urmare, cel care a pus prinsoare împotriva mea să le abată făgașele și după aceea eu am să fac ce m-am lăudat că voi face.

Toată lumea s-a minunat de mijlocul pe care-l găsisese Xantus ca să iasă basma curată dintr-o astfel de încurcătură. Elevul mărturisi că se dă bătut și ceru iertare dascălului său.

Xantus fu condus în urale pînă acasă.

Ca răsplată, Esop îi ceru stăpînului să-l elibereze.

Xantus refuză și-i spuse că ziua eliberării nu sosise încă. Dacă zeii vor porunci astfel, el va consimți. Prin

¹ Zeul vinului, la romani.

urmare, să fie atent la primul semn prevestitor pe care-l va observa, cînd va pleca de acasă. Dacă va fi norocos și dacă va vedea, de pildă, două ciori, își va recăpăta libertatea; dar dacă va vedea numai una, tot rob are să rămînă.

Esop plecă numaidecît. Stăpînul său locuia pe un tîpșan mai îndepărtat, într-un loc acoperit cu copaci mari. Cum ajunsese frigianul nostru afară, zări îndată două ciori care tocmai poposeau pe copacul cel mai înalt. Se duse să dea de știre stăpînului, care ținu să vadă cu ochii lui dacă-i spusese adevărat. Pînă să vină Xantus, una dintre ciori zburase.

— Mult ai să mă mai înșeli tu? îi spuse el lui Esop. Și porunci să fie bătut cu gîrbaciul. Porunca fu executată.

În timpul schingiuirii bietului Esop, cineva veni să-l poftască pe Xantus la o masă. Xantus făgădui că va veni.

— Vai, exclamă Esop, și să mai crezi în prevestiri! Eu care am văzut două ciori mînînc bătaie, iar stăpînul meu, care n-a văzut decît una — e poftit la petrecere...

Vorbele acestea de duh îi plăcură lui Xantus atît de mult, încît porunci să înceteze biciuirea lui Esop.

Dar libertatea nu se îndura să i-o dea, deși i-o făgăduise în atîtea rînduri.

Într-o zi se plimbau amîndoi printre niște morminte vechi, privind cu multă plăcere inscripțiile de pe ele. Xantus zări una pe care nu izbutea s-o înțeleagă, deși îi căută îndelung explicația. Inscripția era alcătuită din inițialele anumitor cuvinte. Filozoful mărturisi deschis că așa ceva depășea puterea minții lui.

— Dacă te ajut să găsești o comoară cu ajutorul acestor litere, spuse Esop, eu ce răsplată voi avea?

Xantus îi făgădui libertatea și jumătate din comoară.

— Literele acestea înseamnă, continuă Esop, că la patru pași de la coloana asta vom da peste o comoară.

Într-adevăr, o găsiră, după ce săpară puțin în pămînt.

Filozoful fu poftit să-și țină cuvîntul, dar dădea mereu îndărăt.

— Ferească-mă zeii să te eliberez, îi spuse el lui Esop, pînă cînd nu-mi vei da cheia acestor litere. Asta va fi pentru mine o comoară și mai de preț decît aceea pe care am găsit-o.

— Au fost săpate aici, continuă Esop, ca fiind primele litere ale cuvintelor următoare: Ἀπόβαδ βήματα etc., adică:

„Dacă vă veți da îndărăt patru pași și dacă veți săpa, veți găsi o comoară.”

— Cum ești atât de iscusit, îi răspunse Xantus, aș fi un nătărău să mă despart de tine. Prin urmare, mută-ți gândul de la eliberare!

— Iar eu, îi ripostă Esop, am să te denunț regelui Denys, căci a lui este comoara și aceleași litere încep alte cuvinte care ne arată lucrul acesta.

Filozoful, înfricoșat, îi spuse frigianului să-și ia partea lui din bani și să nu sufle un cuvânt.

Pentru asta, îi declară Esop, nu-ți sînt îndatorat cu nimic, literele acelea fiind alese în așa chip, încît mai cuprindeau și un al treilea sens, care suna așa:

„Plecînd de aici, veți împărți comoara peste care ați dat.”

De îndată ce ajunseră acasă, Xantus porunci să fie aruncat în temniță frigianul și să i se pună cătușe la picioare, de teamă să nu dea cumva pășania în vileag.

— Vai, exclamă Esop, oare așa își țin filozofii făgăduielile? N-ai decît să faci ce vei voi, tot va trebui să mă eliberezi, vrînd-nevrînd.

Proorocirea lui se adevări.

Se întîmplase o minune care le-a dat mult de furcă samienilor. O pajură răpise inelul obștei (care era, pesemne, vreun sigiliu cu care se întăreau dezbaterile sfatului) și-i dăduse drumul în sinul unei roabe.

I se ceru și părerea filozofului, atât ca filozof, cît și pentru că era unul dintre fruntașii republicii.

Filozoful ceru răgaz și recurse și dînsul la oracolul său: Esop. Acesta îl sfătui să-l ducă în fața adunării, întrucît, de-ar ieși lucrurile bine, cîntea va fi tot a stăpînului, iar dacă nu, dojana o va primi numai robul.

Xantus îi aprobă propunerea și-l duse la tribuna vorbitorilor.

Cum îl văzură, toți izbucniră în hohote. Nimeni nu-și închipuia că ar putea ieși ceva chibzuit din capul unei pocitanii ca el.

Esop le spuse că nu trebuie să se uite la forma vasului, ci la licoarea care era închisă în el.

Atunci, samienii îi strigară să spună, deci, fără teamă, ce credea el despre minunea aceea. Esop își ceru iertare că nu putea să-o facă.

— Soarta, spuse el, orînduise o întrecere între stăpîn și rob. Dacă robul nu va spune bine, va fi bătut; dar dacă va spune mai bine decît stăpînul, iar va fi bătut.

Xantus fu îndată zorit să-l elibereze. Filozoful se împotrivi multă vreme; în cele din urmă, starostele orașului îl amenință că-l va elibera, el, prin lege, în virtutea puterii pe care o avea ca demnitar, astfel încît filozoful fu nevoit să consimtă.

După aceasta, Esop spuse că, prin minunea pomenită, samienii erau amenințați cu sclavia. Vulturul care răpise pecetea nu însemna altceva decît că un rege puternic voia să-i supună.

La cîtva timp după aceea, Cresus, regele lydienilor, dădu de știre locuitorilor din Samos că trebuie să-i plătească tribut, iar dacă nu vor voi de bunăvoie, îi va sili cu armele.

Cei mai mulți erau de părere să-i dea ascultare. Esop le spuse că Soarta arăta oamenilor două drumuri: un drum al libertății, aspru și spinos la început, dar tare plăcut mai tîrziu; altul al robiei, care la început era ușor, dar mai încolo era plin de trudă. Cu alte cuvinte, îi povățuia pe samieni, în chip destul de lămurit, să-și apere libertatea.

Samienii trimiseră îndărăt pe solul lui Cresus, prea puțin mulțumit de răspuns. Cresus se pregătea să-i atace. Dar solul îi spuse că, atîta vreme cît îl vor avea cu ei pe Esop, anevoie îi va supune vrerilor sale, dată fiind încrederea pe care o aveau samienii în înțelepciunea lui. Cresus trimise la ei să li-l ceară, cu făgăduința că le va lăsa libertatea, dacă i-l vor preda. Condițiile li se păzură avantajoase fruntașilor orașului și nu credeau că liniștea lor îi va costa prea scump, chiar de-ar cumpăra-o cu prețul lui Esop. Frigianul îi făcu să-și schimbe părerea, povestindu-le că lupii și oile, încheind un tratat de pace, oile și-au dat

dulăii ca ostateci. Cînd n-au mai avut apărători, lupii le-au sugrumat cu mai puțină osteneală ca înainte.

Fabula aceasta își făcu efectul. Samienii ajunse ă la hotărîrea potrivnică celei pe care o luaseră mai înainte.

Esop voi, totuși, să plece la Cresus și spuse oamenilor că-i va sluji mai cu folos aflîndu-se în preajma regelui, decît dacă ar rămîne la Samos.

Cînd îl văzu Cresus, se miră că o stîrpitură ca asta îi ridicase în cale o stavilă atît de mare.

— Cum, ăsta este cel care-i face să se împotrivescă vrerilor mele? exclamă el.

Esop se aplecă pînă la pămînt la picioarele lui.

— Un om, îi spuse el, prindea lăcuste, cînd i-a căzut în mină un greier. Era gata să-l omoare, cum făcuse și cu lăcustele.

„Dar ce ți-am făcut? i-a spus el omului acelaia. Grînele nu ți le stric, pagubă de nici un fel nu-ți aduc. Nu vei găsi în mine decît glasul, de care mă slujesc fără prihană.“

— Mărite rege, și eu sînt aidoma cu greierele ăsta. N-am decît graiul și nu m-am folosit niciodată de el ca să te jignesc.

Cresus, cuprins de admirație și de milă, nu numai că l-a iertat, dar, din prețuire pentru dînsul, i-a lăsat în pace și pe samieni.

În vremea aceea și-a alcătuit frigianul fabulele, pe care le-a lăsat regelui Lydiei. Acesta l-a trimis la samienii lui, care l-au copleșit pe Esop cu mari onoruri.

Lui Esop îi veni chef să cutreiere lumea, ca să stea de vorbă despre felurite lucruri cu acei pe care oamenii îi numeau filozofi. În cele din urmă, ajunse în mare vază pe lângă Lycerus, regele Babilonului.

Regii din vremurile acelea își trimiteau unii altora probleme de dezlegat din toate tărîmurile, cu condiția să-și plătească un fel de tribut sau de amendă, după răspunsul bun sau rău pe care-l dădeau la întrebările propuse. În privința aceasta, Lycerus, povățuit de Esop, ieșea mereu biruitor, ajungînd renumit în rîndul celorlalți, atît prin problemele dezlegate, cît și prin cele propuse.

Între timp frigianul nostru s-a căsătorit. Cum nu avea copii, a luat de suflet un tânăr de neam ales, cu numele Ennus. Acesta l-a răsplătit însă cu nerecunoștință, fiind atît de mîrșav, încît a cutezat să pingărească patul binefăcătorului său.

Esop, aflînd de ticăloșia lui, l-a izgonit din casă.

Ca să se răzbune, Ennus a măsluit niște scrisori, din care reieșea că Esop este înțeles cu regii potrivnici lui Lycerus.

Lycerus, convins de pecetea și de semnătura din epistolele acelea, a dat poruncă unui ofițer al său, numit Hermippus, să-l ucidă neîntîrziat pe trădătorul Esop, fără să mai caute și alte dovezi de vinovăție.

Acest Hermippus, fiind prieten cu frigianul, i-a cruțat viața și, fără știrea nimănui, l-a hrănit vreme îndelungată într-un cavou, pînă cînd Nectenabo, regele Egiptului, auzind zvonul despre moartea lui Esop, s-a hotărît să-l supuie de aici înainte pe Lycerus la tribut. Așadar, îndrăzni să-l provoace pe Lycerus, cerîndu-i să-i trimită, dacă e în stare, niște arhitecți pricepuți să construiască un turn în văzduh și, totodată, un om gata să răspundă la tot felul de întrebări.

Lycerus citi scrisorile și le comunică celor mai iscusiți sfetnici ai statului. Toți rămaseră încremenți, ceea ce-l făcu pe rege să-i pară rău după Esop, cînd iată că Hermippus îi spuse că Esop nu murise și trimise după el să-l aducă. Frigianul fu primit foarte bine, se dezvinovăți și-l iertă pe Ennus. Iar cînd citi scrisoarea regelui Egiptului, izbucni în hohote de rîs și-i făcu cunoscut în scris că la primăvară îi va trimite arhitecții și omul care să răspundă la tot felul de întrebări.

Lycerus îl puse pe Esop în stăpînirea tuturor bunurilor și i-l dădu pe Ennus să facă cu el ce va voi. Esop îl primi ca pe copilul său și, ca pedeapsă, îl sfătui să cîntească zeli și pe rege, să se facă temut de dușmani, să fie blind și îndatoritor față de ceilalți, să se poarte bine cu soția, fără ca să-i încredințeze totuși vreo taină; să vorbească puțin și să-i alunge pe flecari din casa lui; să nu se lase niciodată doborît de necazuri; să se îngrijească de ziua

de mîine, căci tot este mai bine să-ți îmbogățești dușmanii, după moarte, decît să fii povară pentru prieteni cît trăiești. Mai ales, să nu jinduiască la fericirea și virtutea altora; cu atît mai mult cu cît, prin asta, și-ar pricinui singur un rău.

Ennus, mișcat de toate povețele acestea și de bunătatea lui Esop, lovit ca de o săgeată care i-ar fi străpuns inima, a murit la cîtva timp după aceea.

Să ne întoarcem acum la provocarea lui Nectenabo.

Esop alege niște pui de vultur și-i dresă, lucru anevoie de crezut, deprinzîndu-i, zic, să poarte fiecare în zbor cîte un coș, în care se afla cîte un copil.

O dată cu venirea primăverii, Esop plecă în Egipt, cu tot alaiul său, nu fără a stîrni admirația și curiozitatea popoarelor pe la care trecea.

Nectenabo, care trimisese enigma după ce auzise despre moartea lui Esop, fu surprins din cale afară de sosirea lui. Nu se aștepta la așa ceva și n-ar fi purces niciodată la o astfel de provocare împotriva lui Lycerus, dacă ar fi știut că Esop mai este în viață. Îl întrebă pe Esop dacă 'a adus arhitectii și omul care să răspundă la întrebări. Esop îi spuse că omul acela este chiar el, iar arhitectii îi va arăta cînd va ajunge la fața locului.

Porniră cu toții pe cîmp, unde vulturii ridicară coșurile cu copilașii, care strigau cît îi ținea gura să li se dea mortar, pietre și lemne.

— Vezi, îi spuse Esop lui Nectenabo, ți-am găsit meșteșugari, dar fă-le rost de materiale!

Nectenabo îl recunoscî învingător pe Lycerus.

Îi propuse, totuși, lui Esop următoarele:

— Am niște iepe în Egipt, care zămislesc numai cînd aud nechezînd armăsarii din Babilon. Ce zici de una ca asta?

Frigianul își amină răspunsul pentru a două zi și, întorcîndu-se acasă, le porunci copiilor să ia o pisică și s-o bată cu bicele pe stradă. Egiptenii, care se închină la pisici, fură nespuse de scandalizați de tratamentul la care era supusă acea pisică. O smulseră din mîinile copiilor și plecară să i se plîngă regelui. Frigianul fu chemat și în el fața regelui:

— Oare nu știi, îi spuse regele, că animalul acesta este unul dintre zeii noștri? De ce i-ai pus să-l schingiuiască în halul ăsta?

— Pentru jignirea pe care i-a adus-o lui Lycerus, spuse Esop. Căci noaptea trecută i-a sugrumat un cocoș nespus de curajos, care cînta din ceas în ceas.

— Ești un mincinos, răspunse regele. Cum ar fi cu puțință ca pisica asta să fi făcut într-un timp atît de scurt o călătorie atît de lungă?

— Dar cum este cu puțință, reluă Esop, ca iepele voastre să audă armăsarii noștri nechezînd de la așa mare depărtare și să zămislească numai pentru că i-au auzit nechezînd?...

După întîmplarea asta, regele aduse din Heliopolis niște oameni iscusiți la minte, pricepuți la întrebări enigmatice. Dădu în cinstea lor un mare ospăț, la care fu poftit și Esop. În timpul mesei, îi propuseră lui Esop felurite lucruri, printre care și cele ce urmează.

Undeva se află un templu mare, sprijinit de o coloană, înconjurată de douăsprezece orașe, fiecare cu cîte treizeci de stîlpi arcuiți, în jurul cărora se plimbă, rînd pe rînd, două femei, una neagră și alta albă.

— Flecustețul ăsta trebuie trimis pruncilor din țara mea, spuse Esop. Templul este lumea; coloana: anul; orașele sînt lunile, iar stîlpii sînt zilele, în jurul cărora se plimbă, rînd pe rînd, ziua și noaptea.

A doua zi, Nectenabo își adună toți prietenii și le spuse:

— Răbdați voi ca o stîrpitură de om, o lepădătură ca asta, să fie pricina biruințelor lui Lycerus și a înfringerii mele?

Unul dintre ei fu de părere să ceară lui Esop să le pună întrebări cu privire la niște lucruri despre care să nu mai fi auzit ei vorbindu-se niciodată.

Esop scrisese o țidulă prin care Nectenabo mărturisea că-i datorează lui Lycerus două mii de talanți. Țidula, pecetluită, fu încredințată în mîinile lui Nectenabo. Mai înainte de a o deschide, prietenii regelui pretinseră că știu despre ce scrie în hîrtia aceea. După ce o deschise, Nectenabo exclamă:

— Iată cea mai gogonată măsliure din lume! Vă iau ca martori pe toți cîți sînteți de față.

— Este adevărat, răspunseră ei, că n-am auzit niciodată vorbindu-se despre o astfel de datorie.

— Așadar v-am îndeplinit dorința, spuse Esop.

Nectenabo îl trimise încărcat de daruri, atît pentru el cît și pentru stăpînul său.

Sederea lui Esop în Egipt este, poate, pricina pentru care unii au scris, negru pe alb, că Esop a fost rob, împreună cu Rodopeea, aceea care din dărnicia iubiților ei a înălțat una dintre cele trei piramide, care mai dăinuiesc și astăzi, stîrnind admirația celor care le văd. Este cea mai mică dintre ele dar, dintre toate, cea care a fost clădită cu mai multă artă. Cînd se întoarse la Babilon, Esop fu primit de Lycerus cu mari dovezi de bucurie și de bunăvoință. Regele porunci să i se ridice o statuie lui Esop.

Dar dorința de a mai vedea și alte meleaguri și de a învăța mereu îl făcu pe Esop să renunțe la toate onorurile acestea. Părăsi deci curtea lui Lycerus, unde avea toate foloasele pe care și le putea dori un om, și își luă rămas bun de la rege, ca să mai vadă o dată Grecia. Lycerus l-a îmbrățișat și l-a petrecut cu lacrimile în ochi, nelăsîndu-l să plece decît după ce l-a pus să făgăduiască în fața altarelor că se va întoarce iar, să-și sfîrșească firul zilelor în preajma lui.

Unul dintre cele mai însemnate orașe în care s-a oprit a fost orașul Delfi. Delfienii îl ascultară cu dragă inimă, dar nu-l cinstiră așa cum se cuvine. Esop, necăjit de disprețul lor, îi asemui cu niște scinduri care plutesc pe apă. De departe, îți închipui că sînt cine știe ce; dar cînd te apropii, vezi că nu e nimic de ele.

Pilda aceasta avea să-l coste scump.

Delfienii îl urîră atît de cumplit și doreau cu atîta înflăcărare să se răzbune (pe lîngă faptul că se temeau să nu fie ponegriți de el), încît hotărîră să-l curețe de pe fața pămîntului.

Ca să izbutească, îi ascunseră în lucruri unul din vasele lor sfinte, cu gîndul că prin aceasta îl vor dovedi pe Esop de furt și pîngărire și-l vor osîndi la moarte.

Cînd ieși din Delfi și apucă pe drumul Focidei¹, delfienii alergară ca niște apucați și-l acuzară că le-a furat vasul. Esop tăgădui și se jură că nu l-a luat. Îi scotociră prin lucruri și găsiră vasul. Tot ce putu să le spună Esop nu-i împiedică să-l trateze ca pe un nelegiuit mirșav. Îl aduseră îndărăt la Delfi, în lanțuri, îl bătură, îl băgară la închisoare, osîndindu-l să fie prăvălit în prăpastie. Apărarea cu armele obișnuite — povestirea pildelor — nu-i ajută la nimic: delfienii își băteau joc de ele.

— Broasca, le spuse el, poftise șobolanul să vină în vizită. Ca să-l treacă prin apă, l-a legat de piciorul ei. Dar cum au ajuns în larg, a vrut să-l tragă la fund, cu gîndul să-l înecă și să-l mănince. Nefericitul șobolan s-a împotrivit cîțva timp și, în vreme ce se zbătea el pe apă, o pasăre de pradă, zărindu-l, s-a năpustit asupra lui, l-a înhățat și, o dată cu el, și broasca — deoarece aceasta nu s-a putut desface de legătură — și s-a ospătat cu amîndoi. Tot așa, o, delfieni nemernici, mă va răzbuna și pe mine unul mai puternic decît voi. Voi pieri și eu, dar veți pieri și voi!

În drum spre locul osîndei, a făcut ce-a făcut și a scăpat, refugiindu-se într-un mic templu închinat lui Apollo. Delfienii l-au tîrît afară și din acest templu.

— Pingăriți acest lăcaș, pentru că nu e decît o capelă neînsemnată; dar va veni o zi cînd răutatea voastră nu va mai găsi nici un adăpost sigur, nici chiar în temple: veți păți și voi ca pajura din poveste. Cu toate rugămintile cărăbușului, pajura a răpit un iepure care căutase adăpost la dînsul. Odraslele pajurei au fost pedepsite pînă și la pieptul lui Jupiter.

Delfienii, fără să se sinchisească de toate pildele astea, l-au prăvălit în prăpastie.²

La puțină vreme după moartea lui, s-a abătut asupra delfienilor o ciumă cumplită, care a făcut prăpăd printre ei. Au întrebat atunci oracolul prin ce mijloace ar putea să

¹ Ținut în vechea Grece, la nord de goliul Corintului. Prezența în aceste ținuturi a Parnasului, a Templului din Delfi, a oracolului lui Apollo, făcea din Focida un pămînt sacru.

² Data morții lui Esop rămîne nesigură. După unii ar fi murit în anul 560 î.e.n.

potolească mînia zeilor. Oracolul le-a răspuns că nu era alt mijloc decît să-și ispășească nelegiuirea, împăcînd manii¹ lui Esop.

I-au ridicat îndată o piramidă.

Dar nu numai zeii le arătară cît îi supărase nelegiuirea aceea: oamenii au răzbunat și ei moartea înțeleptului lor. Grecia a trimis iscoade, ca să culeagă știri și le-a dat delfi-
nilor o pedeapsă strașnică.

¹ Romanii socoteau sufletele morților niște zeltăți, manii, și le aduceau daruri și jertfe.

[ÎNCHINARE]
MĂRIEI SALE PRINCIPELUI MOȘTENITOR¹

Măria Ta, în cartea aceasta am de scop
să preamăresc eroii bătrînului Esop.
O fabulă-i poveste — minciună-ncornorată —
dar multe adevăruri și-nvățăături ne-arată.
Prin graiul și prin pilda jivinelor de față,
dau oamenilor, poate, o brumă de povață...
Vlăstar al unui rege² viteaz, iubit de slăvi,
ce-a uluit o lume prin marile-i isprăvi
și-a înclinat în cale-i atîtea frunți sîmețe
și crugul și-l înseamnă prin cuceriri mărețe,
ți-or spune, sigur, alții, cu glasuri de furtună,
virtuțile regale și gloria străbună;
dar șubredele-mi stihuri, înmănunchiate-aici,
ar vrea să zugrăvească, în treacăt, lucruri mici.
De nu mi-i dat norocul, Măria Ta, să-ți plac,
tot voi avea mîndria c-am încercat s-o fac.

¹ Fiul lui Ludovic al XIV-lea și al Mariei-Tereza de Austria.
Cînd îi închină La Fontaine prima lui culegere de fabule, Delfinul avea
șase ani.

² Ludovic al XIV-lea.

CARTEA ÎNȚII

I

GREIERELE ȘI FURNICA

Petrecuse cu chitara
toată vara.
Însă iată că-ntr-o zi,
cînd vifornița porni,
Greierele se trezi
fără muscă¹, fără rimă,
fără umbră de fărîmă.
Ce să facă?... Hai să ceară
la Furnică, pîn'la vară,
niscai boabe de secară.
— „Pe cuvînt de lighioană
voi plăti cîstit, cucoană,
cu dobîinzi, cu tot ce vrei!...”
Dar Furnica, harnică,
are un ponos al ei:
nu-i din fire darnică
și-i răspunse cam răstit:
— „Astă-vară ce-ai păzit?...”
— „Dacă nu e cu bănat,
zi și noapte am cîntat
pentru mine, pentru toți...”
— „Joacă astăzi, dacă poți!”

¹ Naturaliștii au arătat că greierii nu se hrănesc nici cu muște, nici cu rîme.

II

CORBUL ȘI VULPEA

Jupînul Corb, pe-o creangă cocoțat,
ținea în clonț un boț de caș furat.
Ademenită de mirosul cașului,
cumătra Vulpe-i spuse-așa borfașului:
— „Să ne trăiți mulți ani, Măria Voastră,
că sinteți, zău, ca din cutie scos!
Iar de-ați avea și glasul mlădios
pe cît v-arată penele frumos —
mă prind c-ați fi vro Pasăre Măiastră!”

Ci Corbul, auzind-o, pe gînduri nu mai șade.

Deschide ciocul. Prada cade.

Și Vulpea, înghițind-o, îl dăscălește: — „Bade,
lingușitorii — nu știai, se pare —
trăiesc pe seama cui le dă crezare.
Dar lecția pe care o-nvățași
o fi făcînd cît boțul tău de caș!...”

Înmărmurit, croncanul juratu-s-a cumplit
că n-o să se mai lase de-acuma păcălit.

III

BROASCA ȘI BOUL¹

Văzînd pe pajiște un Bou
voinic, o Broască oarecare

— cam de mărimea unui ou —

se opintea s-ajungă și ea cît el de mare.

— „Suratelor, le spuse, luîndu-și-l model,
mai am, mai am, mai am nițel s-ajung cît el?”

— „Mai ail...” — „Și-acum?... ” — „Tot ail...”

— „Mai sînt departe?... ”

— „Ești, surioară dragă, tot pitică...”

S-a mai umflat o dată, pe viață și pe moarte,
și a plesnit ca o bășică.

Au ciți, cuprinși de chinurile grijii
de-a fi mai breji, nu-și ies și azi din minți?

Nu țin să aibă soli atîția prinți?

Burghezii-și fac palate. Vor paji mai toți marchizii...

¹ Titlul original: „*La grenouille qui se veut faire aussi grosse que le boeuf*” („Broasca ce vrea s-ajungă la fel de mare ca boul”).

IV

CEI DOI CATÎRI

Doi Catîri cu sarcini în spinare
tropăiau pe un drumeag de țară,
unul cu ovăz și cu secară,
altul cu bănetul pentru sare¹.

Cel eu bani zorea spre firul văii,
mîndru de asemenea povară,
zornăind cu zarvă zurgălăii.

Cînd, la lăstărișuri, mai devale,
ți ieșiră niște hoți în cale
și se năpustiră, găliganii,
să-i ia banii.

În zadar vrea el să se opună,
că tilharii-s gata să-l răpună.

— „Celălalt o șterge frumușel
și eu mor aici!” se plînsese el.

— „Vezi, așa pățești în slujba mare!”
zise celălalt din depărtare.

„De-ai fi dus ovăz, ca mine-n, spate,
nu pățeai nici tu nimic, fîrtate...”

¹ Este vorba de impozitul pe sare (în fr. „la gabelle”) ce reprezenta a cincea parte din prețul vinzării.

V

LUPUL ȘI CÎINELE

Un Lup lihnit și slab să-i numeri oasele
— atît păzeau de strașnic clinii casele —
s-a întîlnit cu un Dulău vînjos,
gras și frumos,
prin nu știu ce adinci pustietăți.
De-ar mai fi fost și-atunci ca-n alte dăți,
nu slab și prăpădit, cu burta suptă,
o, cum l-ar fi făcut pe loc bucăți!
Dar trebuia să se măsoare-n luptă
și c-un Dulău ca el, cît o huidumă,
o-ncăierare n-ar fi fost o glumă...
Deci, Lupul, prefăcut, îi dă binețe,
făcîndu-și rost de vorbă cu blîndețe
și lăudîndu-l că arată bine.
— „Și dumneata poți să ajungi ca mine.
În codru vezi că e destul de greu
și trebuie mereu să te tot lupți.
Mai bine lasă codrul, dragul meu,
și hai cu mine, haide să te-nfrupți!”
— „Dar, îi răspunse Lupul, ce-ar trebui să fac,
să pot avea și eu aceeași soartă?”
— „Să-i faci mereu stăpînului pe plac:
alungi milogii de la poartă,
păzești ograde de jigăanii, —

cam asta-i tot... Iar cei din casă
îți dau fărime de la masă,
chiar oase de la orătânii,
iar uneori te și răsfată...”

Visînd și el, sărmanul, o astfel de viață,
înduioșat, mai că-i venea să plîngă.

Dar cum mergeau, așa, vorbind, pe drum,
zări la gîtul cîinelui o dungă.

— „Ce-i asta, vere?...“ — „Nu-i nimic!...“ — „Ei, cum?“

— „E urma de la zgardă sau rosătura ei.“

— „Păi, stai în lanț, legat lingă poiată,
și nu alergi mereu pe unde vrei?...“

— „Da, vezi, se mai întîmplă cîteodată...“

— „Îți mulțumesc, atunci, de-așa ospețe!

E rău flămînd, dar pot să-mi văd de drum...“

O luă la sănătoasa, uitînd și de binețe.

Și poate că mai fuge și acum...

VI

DREPTATEA LEULUI¹

Pe vremuri, Capra, Oaia și surioara Juncă
s-au însoțit cu Leul — un staroste trufaș —
în obște, la ciștiguri și pagube, părtași.
Și Capra, mi se pare, tot iscodind prin luncă,
avu noroc în lațuri un Cerb frumos să vadă
și le trimise vorbă, să-i cheme la prinzare.
Veniră toți. Și Leul îi socoti pe ghiare
și împărți în patru, pe loc, întreaga pradă.

— „Întîia parte — nu e de mirare —
pe drept cuvînt se cade s-o iau eu
ca Leu !

A doua — îmi închipui că știe fiecare —
e dreptul meu
ca dintre toți mai tare.

A treia îmi revine ca mai viteaz, firește.
Iar dacă de ciosvirta a patra îndrăznește
măcar să se atingă vrun ortac —
bucăți îl faci !”

¹ Titlul original: „*La génisse, la chèvre et la brebis, en société avec le lion*” („Juncana, capra și oaia întovărășite cu leul”).

VII

DESAGA

Strigat-a Jupiter de sus,
de-a răsunit Pământu-ntreg.

— „Să-mi spuneți ce aveți de spus,
că, eu, ponoasele mă leg
să vi le dreg!

Maimuță, hăi, vorbește tu întâi!
Știi cum arăți. Așa vrei să rămii?...”

— „Păi, eu sint mulțumită, Preaînalte.
N-am patru labe cum au celelalte?
Iar mutrei mele nu-i găsesc chichiță.
Doar nu-i, cum e la Urs, un fel de schiță,
că-n veci el la zugrav n-o să ajungă...”
Toți s-așteptau ca Ursul să se plîngă
Cînd, ce să vezi? Era-ncîntat gigantul!
Zeflemisi în treacăt Elefantul,

spunînd că este, — nici tăgadă —
o matahală fără șic,
bun să-i mai tai urechile un pic
și să-l cîrpești la coadă
cu o nadă...

Deși-nțelept, venind la rînd și el,
grăi și Elefantul cam la fel,
spunînd că i se pare Balena prea voinică...

— „Iar eu găsesc că Mușita-i prea mică”,
îi spuse-o uriașă de Furnică...

De sine mulțumite peste poate,
se criticară rînd pe rînd mai toate
și Jupiter le dete drumul, slobode,
prin crînguri, prin hățișuri și prin lobode.
Din toate, însă, Omul s-a vădit
cel mai smintit.

Nepăsuind greșelile străine,
e linx cu alții, cîrțiță cu sine,
că-i făurit cum sînt desagii gemeni:
în traista dinainte-s așezate
ponoasele puhoaielor de semeni,
iar ale lui se află-n cea din spate
și nu și le mai vede, din păcate...

VIII

RÎNDUNICA ȘI VRĂBIILE

Cînd pleci să vînturi lumea, atîtea poți vedea
și ai de scos destule povețe pentru viață!

Așa-nvățase multe, cîndva, o Rîndunea,
de-a pururea spre alte zări drumeață,
cum veți vedea din povestirea mea.

E greu să le înșiri într-o poveste.
Furtunile din timp le prevedea
și pururi da năierilor de veste.

Iar într-o bună zi, văzînd, din zbor,
cum un plugar trudea pe cîmp, de zor,

la semănat de cînepă-n ogor, —
le spuse Vrăbiuțelor cu dragoste:

— „Iubitelor, ne paște-o mare pacoste,
că din sămînța asta diavolească
puzderie de lațuri au să crească.

Pot să vă spun de-acum, nici vorbă,
aidoma ce va să fie:

pe unele vă văd în ciorbă;

pe altele în colivie.

Știînd primejdia de moarte,

eu voi pleca în altă parte.

Dar voi va trebui să stați pe loc

și vă veți pune, astfel, viața-n joc.

Deci, ascultați, vă rog, povața mea:
Semințele mincați-le mai iutel"
Dar Vrăbiile, foarte increzute,
au mai și ris, ca proastele, de ea.

Cînd însă cînepa — lan verde —
ademenea privirile,
le spuse: — „Smulgeți firele,
că altfel vă vor pierde!”

— „Taci, cobe! i-au răspuns.
Ne-ai siliit de-ajuns.

Da, cînepa-i destul de crudă,
dar ca s-o smulgi îți cere trudă...”

— „Măcar cînd vor porni, la iarnă,
ninsorile din slăvi să cearnă,
acoperind ogoare și finețe,
feriți-vă de lațuri și ochete,
căci oamenii îndată-au să întindă
nenumărate curse, să vă prindă.
Cum știu că voi nu veți putea ca rața,
ca berzele, ca noi ori ca becața
să pribegiți și voi spre alte zări,
în zbor peste întinderi mari de mări,
pitiți-vă prin văgăuni,
de vreți să vă cruțați vieața!”

Dar ține predici la nebuni!

Mai gureșe

decît troienii, altădată,
cînd li mustra Cassandra¹-ngrijorată,
nesocotind povața luminată,
în iureșe

de gloată-nfometată
s-au năpustit în lațuri de îndată,
și au pățit ce meritau să pată...

E bine groapa s-o putem vedea
mai înainte de-a cădea în ea!

¹ Fiica lui Priam, inzebrată cu darul proorocirii, fusese osîndită de Apollo, cărui li respinsese dragoetea, să nu fie crezută niciodată. De pildă, cînd a prezis căderea Troii, n-a crezut-o nimeni.

IX

ȘOARECELE DE LA TÎRG ȘI ȘOARECELE DE LA ȚARĂ

Într-o bună zi de vară,
Șoarecele tîrgovăț
îl pofti pe cel de țară,
la ospăț.

Rar un praznic îți dă ghes
cu merinde-atît de bune!
Cum e lesne de-nțeleș,
petrecură de minune.

Pe un lat covor persan,
ronțăiră amîndoi
niște resturi de fazan.
Dar pe cînd mincau, vioi,

auziră ușa, poc!
Șoarecele tîrgovăț
iute o zbughi din loc.
Aferim de-așa ospăț!

Zgomotul iscat în casă
încetînd, venîră-n grabă
ca să-și vadă iar de masă.
— „Înghețasem!... Asta-i treabă?...

(zise Șoarecul bălai).
Mulțumesc cum se cuvine
și te-aștept să vii pe plai
să prînzești și tu la mine.

De, la mine-n iniște
nu-s ospete-mpărătești;
dar mîinici în liniște
fără să te mai ferești...”

X

LUPUL ȘI MIELUL

Dreptatea celui tare e fără judecată
cum veți vedea îndată.

Un Mielușel venise să s-adape
în crîng, din limpezimea unei ape,
cînd se trezi că se răstrea la el
un Lup lihnit, cu poftă de măcel:

— „Cutezi să-mi tulburi apa tocmai mie?
Obraznicule, stai că-ți dau eu țiel!...”

— „Cumplit mă dor dojenile Măriei Tale,
dar n-au de loc temei precum ai spus.

Cînd eu m-adap cu zece stînji mai la vale,
cum aș putea să-ți tulbur apa mai în sus?...”

— „Ba o tulburi! zise el, pornit,
iar acum un an m-ai și bîrfit!”

— „Măria Ta, fii bun și ține seama
că nici nu mă născusem! Eu încă sug la mama...”

— „Atunci a fost din frații tăi vreunul!”

— „Cum să fi fost, cînd eu nu am nici unul?...”

— „Chiar dacă n-ai, nu are-a face:

a fost vreunul dintr-ai tăi,

că sînteți, toți, la fel de răi,

de la ciobani pîn'la dulăi,

și niciodată nu-mi dați pace!

Dar mă răzbun, ai înțeles?...”

Lupul și Mielul

Și fără altă formă de proces,
s-a repezit, ca un turbat,
la bietul Miel,
in codrul depărtat l-a dus cu el
și l-a mincat.

XI

OMUL ȘI CHIPUL SĂU¹

Pentru dl. Duce de la Rochefoucauld²

Credea pe vremuri unul (dar i-am uitat de nume)
că el era frumosul cel mai frumos din lume.

Oglinzile, cu pizma lor știută,
li arătau aceeași mutră slută,
căci, pasămite, Soarta, mustrindu-l oarecum
de-asemenea greșeală, li tot scotea în drum
acele mute sfetnice
ce le slujesc ades,
atitor mîndre, vrednice
la dat cu dres:

oglinzi de cingătoare³, oglinzi de buzunare,
oglinzi de galantare,
oglinzi de grinzi, oglinzi de tinzi!
Zadarnic slutul nostru ținea să le suridă,
că toate-i arătau o mutră hîdă.
Ce bănuîți, atunci, că și-o fi zis,
în gîndul său, rivalul lui Narcis?
S-o ia, sărmanul, razna prin paragini,
să nu mai dea de-asemenea imaginii!

¹ Este una dintre puținele fabule al căror subiect este născocit de La Fontaine.

² François, duce de la Rochefoucauld (1613—1680) autorul *Maximelor* publicate în 1665. La Fontaine l-a mai închinat și fab. a 15-a din car. a X-a.

³ Cam de prin 1635 se purtau asemenea oglinzi.

Și într-un rîu ce-n pajiști cu susur mulcom trece
și limpezile-i unde le schimbă în ierugă,
zărindu-și mutra iar — voia să fugă;
dar vraja apei nu-l lăsa să plece...
Ni-i sufletul, ca dînsul, îndrăgostit de sine.
Oglinzile-s, firește, prostiile străine.
Iar rîul ce-și croiește drum clar în largul zărilor
și ne vrăjește ochii cu apele-i senine
e cartea CUGETĂRILO¹

¹ E vorba de *Maximele* lui La Rochefoucauld, răspîndite de prietenii înainte de publicare; cartea a cunoscut două ediții, în 1665 și 1666, anul cînd a scris La Fontaine fabula de față.

XII

BALAUROL CU MAI MULTE CAPETE ȘI BALAUROL CU MAI MULTE COZI¹

Trimisul preaslăvitului Sultan
la curtea Împăratului german
găsea, cîndva, că ărmia turcească
e mai dihai ca oastea-mpărătească.
Un neamț, atunci, i-a spus cu-nflăcărare
că Împăratul are-n ascultare
și principii care, dacă le va spune,
oștiri întregi pot singuri să-și adune.
Ca om de duh, ceaușul² mai îngaimă
că-i prețuia și dînsul după faimă.
Și, lunecînd ușor spre spovedanie,
le povesti, atunci, și o pățanie.

— „La adăpost, pe vremuri, pe un meleag pustiu,
ce mi-a fost dat să văd prin gardul viu?

Balaurul c-o sută de capete, ciorchine!

Îmi înghețase singele în vine

Și paloșul mi-nțepenise-n teacă —
dar fiara nu putea prin gard să treacă...

¹ Motivul acestei fabule există în literaturile orientale. Balaurul cu o sută de capete intruchipează Confederația germană condusă de o puzderie de prinți (care în caz de război aveau datoria să pună la dispoziția împăratului oștiri proprii) iar Balaurul cu un singur cap și o sută de cozi intruchipează Imperiul Otoman, condus de un sultan.

² Ceaușul: crainic și curier al Sultanului, trimis uneori cu solii în străinătate.

Mă mai gîndeam la dănănaia asta,
cînd alt Balaur își arată creasta!
Avea un cap și-o sută de cozi imbrîlitate.
Și capul se strecoară și gardul îl străbate,
urmat de trup, de cozile tărcate.
Iar după el, ușor, doar dintr-un salt,
trecu prin gardul viu și celălalt...

Asemenea peripeții
de care azi vă pomenii
mai pot avea și ale noastre-mpărății!"

XIII

HOȚII ȘI MĂGARUL

Se zice că pe vremuri niște Hoți
furaseră-mpreună un Măgar
și se băteau de zor, ca doi netoți,
că nu știau cum să-și impartă prada.
Cînd iată că apare alt tilhar,
le ia Măgarul și le lasă sfada.
Așa e totdeauna: cînd doi se bat și-și strigă,
al treilea cîștigă.

Măgarul din poveste e-o țară oarecare
și hoții sînt despoții¹.

În timp ce pentru ea se bat cu toții,
de undeva apare un alt tilhar mai mare
și, îndreptîndu-se spre țel,
o-nhață el.²

¹ Originalul precizează: *L'Ane, c'est quelquefois une pauvre province, / Les voleurs sont tel ou tel prince, / Comme le Transylvain, le Turc, et le Hongrois...* (Măgaru-i, cîteodată, o biată țărișoară/ Hoții-s cutare ori cutare prinț/ Cum Transilvanul, Turcul ori Ungurul ar fi...).

² La Fontaine se referă la soarta Transilvaniei ajunsă în stăpînire turcilor.

XIV

POETUL OCROTIT DE ZEI¹

Nu-i lauzi niciodată destul, se înțelege,
pe zei, iubita și pe rege.
Malherbe² zicea (și eu l-aprob, firește)
că lauda plăcută pe toți îi cucerește
și uneori ți-aduce și mindră ca răsplată.
O răsplătesc, se pare, și zeii cîteodată.
Pornise Simonide³, un renumit poet,
să laude în versuri un atlet, —
materie, desigur, din cele mai aride.
S-a străduit amarnic sârmanul Simonide.
Atletul, doar cu mușchii, nici nu era de viță,
iar taică-său, pe vremuri, vinduse-n tîrg alviță.
Nimic deosebit, nimica noul
La început a scris despre erou
și, după ce-și dăduse, sârmanul, toată cazna,
spunînd ce-avea să spună, o mai porni și razna,
să scrie despre Castor și Pollux⁴,

¹ Titlul original: „Simonide préservé par les Dieux” („Simonide ocrotit de Zei”).

² Poet francez, născut la Caen (1555), mort la Paris (1628). De notat că n-a rămas nimic scris de la Malherbe în legătură cu ideea pentru care îl citează La Fontaine.

³ Poet grec, născut în insula Ceos (pe la 559 î. e. n.), mort în anul 468. A compus elegii și poeme lirice, dar n-au rămas de la el decît cîteva fragmente.

⁴ Este vorba de Dioscuri, celebri semizei, fiii lui Jupiter și ai Ledei. Castor era socotit ocrotitor în cursele de cai, iar Pollux era invocat de atleți.

cu mare-nflăcărare și cu lux
de amănunte — ca exemplu demn
să fie luptătorilor îndemn.

Describe vitejia și faima, rămășagurile,
înfățișînd izbînzile, meleagurile...

Elogiul semizeilor, cam mare,

umplea vreo trei pătrare din lucrare.

Atletu-i promisese un taler frumușel,

dar nu-i plăti la termen decît un sfert din el.

...Cît despre restul sumei stabilite,

urma cei doi eroi să i-l achite.

(„De n-or plăti, rămîne ca învăț...”)

Dar îl pofti, în schimb, la un ospăț;

rugîndu-l să rămîie fără teamă

și dînsul printre oaspeții de seamă.

Mîhnit de lovitura nerușinatei fraude,

primi, ținînd să fie plătit măcar... cu laude.

Dar cînd era ospățul și cheful mai la toartă,

veni un rob să-i spună că-i așteptat la poartă.

În lipsa lui, mesenii, cu guri infometate,

nu pregetă: năvalnic dau iama prin bucate...

și cei ce-l așteptau cu nerăbdare

erau — surpriză mare —

chiar zeii lui, îmi pare.

Veniseră să-l cheme

să părăsească masa,

cît încă mai e vreme;

că se dărimă casa...

Dezastrul prevestit s-a împlinit.

Tavanul peste ei s-a prăvălit

și i-a strivit, i-a schilodit cumplit.

Cum îl prinsese dedesupt

o grindă mare între mese, —

atletul nostru se alese

și dînsul cu piciorul rupt...

Îndată Faima răspîndește vestea

și oamenii aflînd, uimiți, povestea,

și socotind — cu drept temei —

poetul ocrotit de zei —

se îmbulziră bucuroși și ei
să-i ceară un elogiu plătit cu taleri grei.
...Și iar mă-ntorc la gândul meu de căpătii,
ca să vă spun că-ntii, și-ntii, și-ntii,
se cade să-i slăvim mereu pe zei,
ca și pe cei la fel de dragi ca ei.
Apoi, că Melpomena¹, statornică-n menire,
mai poate să mai scoată din lira ei și... lire.
Și, în sfârșit, că arta, tot năzuind spre țel;
pe cei ce-o onorează îi nalță către el.
Olimpul și Parnasul² încununat cu cetini
erau, în alte vremuri, frați buni și buni prietini.

¹ Muza tragediei; aici, indică poezia, în general.

² Olimpul era reședința zeilor; Parnasul, locașul muzelor.

XV

MOARTEA ȘI OMUL NECĂJIT

Un Om sărac, trudit și fără spor,
chema de zor să-i vie Moartea-n ajutor.
— „O, Moarte milostivă, îndură-te măcar
și scapă-mă de chinuri și amar!...”

Și tot rugată zi de zi,
pocita se milostivi
bătu, deschise și rinji,
crezind că-i este de folos.
Dar el răspunse, mînios:
— „Scăpați-mă de hîrba gîrbă
că mor de spaimă și de scîrbă!”

Spunea Mecena¹: „Chiar de-ajung
neputincios, olog și ciung,
schimonosit ca o paiață —
sînt, totuși, mulțumit că sînt în viață!”

Subiectul acesta a fost tratat în alt chip de Esop, așa cum se va vedea din fabula următoare. Eu am compus-o pe cea de mai sus pentru un temei care mă îndemna să fac din ea ceva general. Dar careva² mi-a trimis vorbă că mai bine aș fi urmat

¹ Cavaler roman, născut la Aretium, mort în anul 3 al e.n., mare dregător sub împăratul Augustus. A încurajat artele și literatura.

² Probabil Boileau care a tratat și el subiectul acesta.

originalul, căutînd să nu-mi scape una dintre cele mai frumoase ticluiri din Esop. Iată ce m-a silit să mă întorc la el. Nu-i chip să-i depășim pe cei vechi, care nu ne-au mai lăsat și nouă decît gloria de a le călca pe urme. Adaug, totuși, și tabula mea lingă fabula lui Esop, nu pentru meritele ei, ci din pricina cuvintelor lui Mecena, pe care le-am introdus în ea, cuvinte atît de frumoase și de potrivite, încît am socotit că nu trebuie să le înlătur. (Nota autorului.)

XVI

MOARTEA ȘI PĂDURARUL

Cu pașii grei, prin codrul de tufani,
bătrîn, adus de spate ca o scoabă,
sub crosna lui de vreascuri și de ani
pornise-n grabă Pădurarul spre afumata luj cocioabă.

Nemaiputînd de trudă și durere,
își lasă crosna jos, aproape frînt.

— „Să n-ai în viață parte de-o plăcere!
Sînt cel mai amărit de pe pămînt...
Ba, uneori, nici pîine. Odihnă, niciodată.

Ostașii¹... Creditorii... Și corvoada!
Nevasta și copiii! Și dările, de plată!
Și jafurile cu grămada!

Oh, vino, Moartel!...“ — „Ce-i, firtate?“
îi spuse ea, sosind în grabă.

— „Ridică-mi crosna asta-n spate
și vezi-ți, rogu-te, de treabă!“

Un leac mai bun nici nu se poate.
Dar cînd o vezi te înfiori.

„Mai bine le înduri pe toate
(spun mulți din noi) decît să mori!...“

¹ În sec. al XVII-lea, ostașii erau cazați fie în cetăți, fie în casele burghezilor și ale țăranilor, pe care, uneori, îi și jefuiau. Primele cazărmi aveau să se construiască abia spre finele sec. al XVII-lea.

XVII

BĂRBATUL ÎNTRE DOUĂ VÎRSTE ȘI CELE DOUĂ PRETENDENTE

Avînd bănet și, prin urmare,
 și cătare,
burlacul meu cu tîmplele cărunte
ținînd și el ursita să-și înfrunte,
se cam gîndea că-i vremea să se-nsoare.
Femeile — o liotă întreagă —
se străduiau în mreje să-l atragă.
Dar dumnealui — ce-i drept e drept — nu se pripea:
tot chibzuia, tot iscodea, tot alegea...
Iar inima, din toate, mai ales
spre două văduvioare îi da ghes,
din care una-n pîrgă îi gungurea în șoaptă
iar alta, bine coaptă și poate cam răscoaptă,
își tot dregea mai ziulica-ntreagă
ce mai putea cu dresuri să mai dreagă...
Și tot glumind și chicotînd,
zărindu-i părul cărunțînd,
cea vîrstnică din chică îi smulgea
doar fire negre (cîte mai avea)
să-l știe alb, aidoma cu ea...
La rîndul ei, cocheta, frumușel,
făcînd și ea cu albele la fel, —

se pomeni-ntr-o zi căruntul, chel...

— „Ajuns și chel (le spuse el)

cu prețiosul vostru ajutor,

m-am hotărît să nu mă mai însor.

Și tu și ea, oricare-ar vrea

să joc doar cum îmi cîntă ea.

Decît un trai pe placul nu știu cui,

mai bine pui

însurătoarea-n cui!“

XVIII

VULPEA ȘI BARZA

Se hotărî o dată și Vulpea la risipă
și-o reținu la cină pe jupîneasă Barză.
Ospățul (vorba vine: o ciorbă fiartă-n pripăl)
era o apă chioară cu niște foi de varză,
c-așa trăia cumătra, făcînd economie.
Și ciorba fu anume servită-n farfurie.
Cum Barza e deprinsă cu vase-adînci și-nguste,
sărmana musafiră nici nu putu s-o gustel
Dar Vulpea, tot plimbîndu-și prin farfurie botul,
a lipăit cu lăcomie totul.

La cîtva timp de la ospățu-acesta,
și Barza a poftit-o lă ea, să-i joace festa.
Și Vulpea i-a răspuns: — „Cu drag, surată!
N-am obiceiul să mă las rugată,
cînd sînt pe la prieteni invitată...”

Sosind la țanc la ceasul pentru cină,
o lăudă pe Barză ca bună gospodină
(că-n ce privește pofta de mîncare,
nu-i Vulpe să se plîngă vrodată că nu are!)
Și ia te uită, soro, ce strașnice bucate
cu carnea-n bucățele mărunț de tot tăiate!

(Păcat că-s în clondirul acela strîmt la gură
și nu e chip s-apuce și ea o bucatură!)
Se ospătează Barza, încet, pe săturate,
iar Vulpea, necăjită, se-ntoarce-acas' lihnită.
Ne-o înșela, în viață, de multe ori părtașul,
dar, cît e de vicleană, și Vulpea-i păcălită,
căci nu e naș pe lume să nu-și găsească nașul!

XIX

BĂIATUL ȘI ÎNVĂȚĂTORUL

Vreau să v-arăt în fabula de față
apucătura unui dascăl prost.
Zburdînd pe lîngă Sena fără rost,
un băiețaș făcu o boroboacă.
Căzînd, se anișase într-un ciot
de sâlcie și începu să țipe
și auzindu-l, dascălul netot,
discursul și porni să se-nfiripe:
— „Uitați-vă la el, impielițatul!
i s-a-nfundat, acum, cu colindatul!
Așa pătesc zănaticii, să știi,
cînd se tot țin mereu de nebunii!
O, vai de capul bieților părinți:
asemenea potăi îi scot din minți!
N-au zi, sărmanii, fără supărare.
Mai bine s-ar lipsi de-așa vlăstare!...”

Cum creanga se lăsase peste ape
și începea să crape, —
abia-abia mai reuși să-l scape...

Nu vestejesc aici un singur prost,
că din păcate-n viață-s o grămadă

— Prietene, fi spun, nu fi ridicol,
ci curmă-ți rîvna asta ce te scurmă
să tot îndrugi și scapă-l din pericol,
că-l dojenești cit vei pofti, pe urmă!

XX

COCOȘUL ȘI PERLA

Un Cocoșel — el știe cum — aflate,
tot scormonind, o perlă minunată.
Și s-a și dus cu dînsa de îndată
la meșterul de pietre prețioase.

— „Cred că-i de preț. Ți-o dau, de vrei
să-mi dai pe ea un bob de mei!”

Tot cam așa, un june nătăfleş
a moștenit un manuscris de preț
și s-a și dus cu el la un librar.
— „Cred că e bun, deși nu am habar.
(Doar asta este treaba dumitale!)
Eu ți l-aș da pe niscaiva parale...”

XXI

ALBINELE ȘI BĂRZĂUNII

La lucru îl cunoști pe meșter bine!
Odată niște faguri, într-o vară,
fiind uitați pe cîmp de nu știu cine, -
cu zarvă Bărzăunii vin să-i ceară,
dar se împotrivesc niște Albine.
Gilceava asta multă lume scurmă
și-ajunge la o Viespe pîn' la urmă.
Ne'nchipuit de mare-i greutatea
să știi de partea cui o fi dreptatea,
că după mărturia unor granguri,
gizele văzute lîngă faguri
parcă aduceau destul de bine
și a Bărzăuni și a Albine.
„Pot să pun pe spusa lor temei?
(se întreabă Viespea-n gîndul ei).
Greu mi-i adevărul să-l desprind.
Alte cercetări am să-ntreprind.
Descusînd un furnicar întreg,
pîn' la urmă tot am să-nțeleg...”

Șase luni zadarnic au trecut:
pricina era ca la-nceput.

O Albină zbîrntie şi zice:

— „Amîinînd aşa mereu procesul,
fagurii mă tem c-au să se strice
şi nu are nimeni interesul.

Dacă, însă, Curtea ne aprobă
ca, îndată, noi şi Bărzăunii
să lucrăm pe loc cîte o probă,
poate dăm de îtele minciunii...”

Viespea spune: — „Proba-i aprobată!”

Bărzăunii, însă, nu-şi dau ghes,
renunţînd, fireşte, la proces.

Şi aşa, prin dreaptă judecată,
mierea e Albinelor predată...

Mult mai bine-ar fi, se înţelege,
bunul-simţ de-ar ţine loc de lege.
Nimeni nu s-ar plînge că daraua
e cu mult mai mare ca ocua...

XXII

STEJARUL ȘI TRESTIA

Privind de sus, din slava lui înaltă,
Stejarul zise Trestiei din baltă:
— „Te-a vitregit natura, draga mea:
un pițigoi ți-i o povară grea
și pină și o blîndă adiere
ce-abia-ncrețește pinza apei reci,
te face-ndată capul să ți-l pleci;
cînd — Caucaz cu fruntea-n alte sfere —
eu soarele-l opresc doar cu cununa
și, ne'nfricat, înfrunt — viteaz — furtuna.
Cicloanele ce te-ngrozesc pe tine,
sînt doar niște zefire pentru mine.
De-ai fi, măcar, sărmano, mai aproape,
te-aș ocroti, ți-aș da un adăpost.
Dar ce să-ți fac, cînd tu te naști pe ape?...“
— „Ești milostiv și tare bun,
dar mila ta e fără rost!
Aș vrea și eu, acum, să-ți spun
că, dintre noi, pe vînt, pe ploi,
mai șubred e cel mai vînjos la trup:
eu doar mă-ndoi,
dar nu mă rup!
Ai rezistat, semeț, sfidînd zenitul,
dar s-așteptăm, semețule, sfîrșitul!...”

Și Trestia nici nu sflrși cuvîntul
că se porni să bată groaznic vîntul.
Înfruntă, dîrz, Stejarul, vînt și ploaie,
iar Trestia, mlădie, se îndoaie.
Dar s-azvîrlise, poate, zarul sorților,
căci vîntul cel năpraznic, furibund,
îl prăbuși pe cel cu talpa-n lumea morților
și creștetul în cerul mult prea scund.

CARTEA A DOUA

I

CONTRA MOETUROȘILOR

Din harul povestirii de-aș fi avut un strop,

— cum s-ar vedea de-aici —

l-aș fi-nchinat minciunii scornite de Esop,
câci versul și minciuna sînt doi străvechi amici.

Dar buna Calliope¹ n-a vrut să mă răsfețe
să dau acestor stihuri visata frumusețe.

Încerc, cu toate-acestea, cum voi putea mai bine.
O izbuti un altul mai priceput ca mine.

Eu grai le-am dat la toate, din dragostea-mi profundă,
ca Lupul să întrebe și Mielul să răspundă.

Nu-i oare ca o vrajă cum vezi în feerii
cînd plante și jivine le înzestrezi cu grai?

Ci criticii vor spune: „Vorbești frumos, dar, vai,
doar în vro cinci sau șase povești pentru copii...”

— „Știți altele mai bune și mai vii?

Sau poate vreți ceva în stil înalt?...

Cam după zece ani de lupte

ne'nterupte,

și de asalt după asalt,

aheii renunțaseră la Troia;

¹ Mîza epopeii, fabula ca povestire ținînd de genul epic.

cînd iată că Minerva, pare-mi-se
(de nu cumva Nevoia),
l-a învățat, se vede,
pe vrednicul Ulişe
să intre într-un cal de lemn, colos,
alături de viteazul Diomed¹
și de Ajax² cel prea vijelios
cu un puhoi de cete înarmate.

Ademeniți de pradă,
împinseră troienii dihania-n cetate.
Dar au ieșit aheii curînd din ea grămadă
și i-au trecut pe toți prin foc și spadă.

Troienilor le-a fost fatală nada!³
„Să răsufliăm, vei zice. Prea lungă-i perioada!
Vezi, basmul cu falange viteze de eroi
și calul buclucaș, dus în cetate,
e mai ciudat ca fabulele, pentru noi,
iar tonu-nalt nu prea te prinde, frate!”
„Cobor atunceă tonul și-atac pe loc idila!
Cu gîndul la Alcippe⁴, geloasa Amarilla⁴
pășea, păscîndu-și turma prin ierburile crude,
și, pasămite,

crezînd că-n preajmă nimeni n-o aude
(dar neștiînd că Tirsis⁵ e-n răchite
și poate să audă tot ce spune) —
Zefirului îi face această rugăciune...”

„Cu rima asta, basta! Ai tăcut?
(se rățoiește criticul temut).

Nici ea, nici celelalte nu-s prea bune.
Mai bine-o iei din nou de la-nceput...”

„O, critic blestemat, mai taci odată!
Sau ai de gînd s-o las neterminată?

¹ Erou al războiului troian, rege în Argos, proteguit de Minerva.

² Numele de Ajax l-au purtat doi eroi greci participanți la războiul troian. Aici este vorba de Ajax, fiul lui Telamon. În *Eneida* lui Virgiliu, însă, nici Diomed, nici Ajax nu fac parte din grupul de războinici ascunși în cal.

^{3, 4, 5} Nume frecvente de protagoniști ai pastoralilor și idilelor, scrise în gustul epocii aceleia.

C-un om sucit ca tine, orice-ar mai fi să fac,
nicicînd n-oi reuși să-ți fiu pe plac!

Căci mofturoșii sînt sortiți
să fie-n veci nefericiți..."

cînd iată că Minerva, pare-mi-se
(de nu cumva Nevoia),
l-a învățat, se vede,
pe vrednicul Ulișse
să intre într-un cal de lemn, colos,
alături de viteazul Diomedea¹
și de Ajax² cel prea vijelios
cu un puhoi de cete înarmate.

Ademeniți de pradă,
împinșeră troienii dihania-n cetate.
Dar au ieșit aheii curînd din ea grămadă
și i-au trecut pe toți prin foc și spadă.

Troienilor le-a fost fatală nada!³
„Să răsufliăm, vei zice. Prea lungă-i perioada!
Vezi, basmul cu falange viteze de eroi
și calul buclucaș, dus în cetate,
e mai ciudat ca fabulele, pentru noi,
iar tonu-nalt nu prea te prinde, frate!”
„Cobor atunceea tonul și-atac pe loc idila!
Cu gîndul la Alcippe⁴, geloasa Amarilla⁴
pășea, pascîndu-și turma prin ierburile crude,
și, pasămite,

crezînd că-n preajmă nimeni n-o aude
(dar neștiînd că Tirsis⁵ e-n răchite
și poate să audă tot ce spune) —
Zefirului îi face această rugăciune...”
„Cu rima asta, basta! Ai tăcut?

(se răfoiește criticul temut).
Nici ea, nici celelalte nu-s prea bune.
Mai bine-o iei din nou de la-nceput...”
„O, critic blestemat, mai taci odată!
Sau ai de gînd s-o las neterminată?

¹ Erou al războiului troian, rege în Argos, proteguit de Minerva.

² Numele de Ajax l-au purtat doi eroi greci participanți la războiul troian. Aici este vorba de Ajax, fiul lui Telamon. În *Eneida* lui Virgiliu, însă, nici Diomedea, nici Ajax nu fac parte din grupul de războinici ascunși în cal.

^{3, 4, 5} Nume frecvente de protagoniști ai pastoralilor și idilelor, scrise în gustul epocii aceleia.

C-un om sucit ca tine, orice-ar mai fi să fac,
nicicînd n-oi reuși să-ți fiu pe plac!

Căci mofturoșii sînt sortiți
să fie-n veci nefericiți..."

cînd iată că Minerva, pare-mi-se
(de nu cumva Nevoia),
l-a învățat, se vede,
pe vrednicul Ulisse
să intre într-un cal de lemn, colos,
alături de viteazul Diomedea¹
și de Ajax² cel prea vijelios
cu un puhoi de cete înarmate.

Ademeniți de pradă,
împinseră troienii dihania-n cetate.
Dar au ieșit aheii curînd din ea grămadă
și i-au trecut pe toți prin foc și spadă.

Troienilor le-a fost fatală nada!³

„Să răsufliăm, vei zice. Prea lungă-i perioada!
Vezi, basmul cu falange viteze de eroi
și calul buclucaș, dus în cetate,
e mai ciudat ca fabulele, pentru noi,
iar tonu-nalt nu prea te prinde, frate!”
„Cobor atuncea tonul și-atac pe loc idila!
Cu gîndul la Alcippe⁴, geloasa Amarilla⁴
pășea, pascăndu-și turma prin ierburile crude,
și, pasămite,

crezînd că-n preajmă nimeni n-o aude
(dar neștiînd că Tirsis⁵ e-n răchite
și poate să audă tot ce spune) —
Zefirului îi face această rugăciune...”

„Cu rima asta, basta! Ai tăcut?

(se răfoiește criticul temut).

Nici ea, nici celelalte nu-s prea bune.

Mai bine-o iei din nou de la-nceput...”

„O, critic blestemat, mai taci odată!

Sau ai de gînd s-o las neterminată?

¹ Erou al războiului troian, rege în Argos, proteguit de Minerva.

² Numele de Ajax l-au purtat doi eroi greci participanți la războiul troian. Aici este vorba de Ajax, fiul lui Telamon. În *Encida* lui Virgiliu, însă, nici Diomedea, nici Ajax nu fac parte din grupul de războinici ascunși în cal.

^{3, 4, 5} Nume frecvente de protagoniști ai pastoralilor și idilelor, scrise în gustul epocii aceleia.

C-un om sucit ca tine, orice-ar mai fi să fac,
nicioind n-oi reuși să-ți fiu pe plac!
Căci mofturoșii sînt sortiți
să fie-n veci nefericiți..."

II

SFATUL ȘOBOLANILOR

Doar pripășit de cîțiva ani,
motanul casei, Roadeslană¹,
un tartor crincen, o satană, —
băgase spaima-n șobolani
și din atîția cîți mai sînt
zac mulți lihniți pe subt pămînt.
Dar într-o bună zi, cînd blestematul
și-a început pe-acoperiș sabatul
în tîmbălău de nuntă c-o pisică, —
în mare taină, grijulii, cu frică,
s-au întrunit și ei să-și țină sfatul.
Vorbi întîi, ca staroste, Gherlanul:
— „Așa și-așa... deoarece... și intrucit...,
eu unu-s de părere că Motanul,
năzdrăvanul,
nu ne-ar mai prăpădi atît
de i-am lega un zurgălău de gît.
L-am auzi cînd vine și n-ar mai prinde unul...“
Mai leac ca zurgălăul, se-nțelege,
nici nu era. Dar cine să i-l lege?
Eu nu, tu nu, nici el, nici unul
că ne inghite căpcăunul!

¹ În original „Roditardus”: numele apare în Rabelais, *Pantagruel*.

Sfatul Șobolanilor

Vorbiră mulți cu foc în glas,
dar fără rost,
căci a rămas
tot cum a fost...
Ca sfetnici,
mulți sînt vrednici.
Dar oare cîți,
dintre atîți,
pot să-și preschimbe-n faptă
povața înțeleaptă?...

III

JALBA LUPULUI¹

Un lup scornind c-a fost prădat de hoți,
s-a dus la tribunal ca o săgeată
și, nlăturînd, pe rînd, vecinii toți,
a-nvinuit o Vulpe deocheată,
iar judele, un Maimuțoi,
i-a ascultat pe amîndoi.

Dar ce proces? Mai mult un tărăboi!

— „Înalta Curte, bine luminată,
știindu-vă tilhari pe amîndoi,
vă pune cheltuieli de judecată,
ca să vă-nvețe minte altădată.

Tu, Lupule, te plingi din șiretlic,
cînd nimenea nu ți-a furat nimic.

Tu, Vulpe, dă-ndărăt ce ți se cere,
de vrei să nu mai ai vro neplăcere!”

Spunea judecătorul: „Chiar cînd nu-s dovediți,
tilharii se cuvine să fie osîndiți!”

Cîteva persoane chibzuite au socotit că neverosimilul și contradicția din judecata acestui maimuțoi ar trebui înlăturate; dar eu nu m-am servit de ele decît după Fedru și tocmai aici e hazul, după părerea mea. (Nota autorului.)

¹ Titlul original „Le Loup plaidant contre le Renard par devant le Singe” („Lupul învinuind-o pe Vulpe, în fața Maimuței”).

IV

TAURII ȘI BROASCA

Doi Tauri, arțăgoși și puși pe sfadă,
se războiau odată într-o luncă
 pentru-o Juncă

și pentru stăpînirea în livadă.

O Broască suspina și alta
o întreba de nu-i mai place balta.
— „Ba da. Dar cred, drăguța mea,
că lupta lor e-o piază rea.

Păi, zău, cum să nu tremuri?

Ne-așteaptă grele vremuri.

 Nemaiavind, atunci,

 livezi, nici lunci,

în mlaștinile noastre învinsul va veni

 și ne-o strivi.

Și tot prăpădul ăsta-i de focul unei Junci!”

S-au războit cumplit cei doi barbari
și-n mlaștină cel învins s-a pripășit
și le-a strivit, le-a urgisit, le-a prăpădit...

Cei mici de-a pururi au de suferit
din pricina gilcevii celor mari!

V

LILIAUL ȘI CELE DOUĂ NEVĂSTUICI

Un Liliac, zburătăcind ca un năuc,
era să dea-ntr-o seară de bucluc,
căci nimeri, pe-o ferestruică,
într-un birlog de nevăstuică.

Cum nu era cu neamul guzganilor în pace,
ea și sări la dînsul să-l înșface.

— „Cutezi să vii aici, cînd neamul tău
a căutat, cum știi, să-mi facă rău?
Căci ce mai tot încolo și încoace,
ești Șoarece! (Sau nu-s, eu, Nevăstuică!)”

— „Am fost zvîrlit, aici, ca o fițuică,
de-o pleasnă mai puternică de vînt,
dar Șoarece n-am fost și nici nu sînt,
că n-am nimic comun cu rozătoarele.
Priviți-mă: eu sînt cu aripă, Doamnă,
și aripile pasăre însemnă...”

Jos Șoareciul Trăiască Zburătoarele!...”

Cum îi vorbise bine, ca din carte,
ea l-a lăsat să plece mai departe.

Dar poate că blestemele păcatelor
l-or fi minat cu joaca lor poznașă
la altă Nevăstuică, — o vrăjmașă

a tuturor înaripatelor —

și ea, cu gîndul la obîrșie,
voia ca pasăre să-l sfișie.

— „Eu pasăre?!... Sînt mai de vițâl
N-am pene, ca să mă feresc.
Nu vezi că-s Șoarece, Domniță?
Trăiască neamul șoricesc!”

Știind s-o schimbe și s-o dreagă;
scăpă din nou cu pielea-ntreagă.
Ca dînsul sînt
atîția pe pămînt
croiți să se întorcă sîrlează, după vînt!

VI

PASĂREA RĂNITĂ C-O SĂGEATĂ

Rănită c-o săgeată-naripată,
o Pasăre se tinguia odată:
— „Și noi om fi, în parte, vinovate
de pacostea ce peste noi s-abate!
Cu penele atîtor zburătoare,
voi aripi dați săgeților ucigătoare;
dar, oameni cruzi, pățiți și voi ca noi,
căci, la război,
din fiii lui Iafet¹, o bună parte,
dau celeilalte arme pentru moarte!

¹ *Fiii lui Iafet*: adică seminția omenească. Sem, Ham și Iafet sînt cei trei fii ai lui Noe, deci, după legenda biblică, strămoși ai omenirii ivite după potop.

VII

CĂȚEAUA ȘI SURATA EI

Era odată o Cățea cam gură-cască
ce de nimic nu se-ngrijea.
Cum îi venise dirdora să nască
și locuință nu găsea,
o megieșă s-a-ndurat să-i dea
coliba ei, cu împrumut.
Dar, mai târziu, venind să și-o reia;
un pic de păsuire i-a cerut.
Erau cățeli mici, mai trebuia
să stea în ea...
Iar când și păsuirea a trecut,
s-au ivit în prag cu toții,
mîrlînd, rînjindu-și colții.
— „Scoate-ne, de ești în stare!”
(Se făcuse haita mare...)

Nu-mprumuta nimic, nicicînd,
unor mișei:
te vei căi cît de curînd:
căci, de la ei,
cu greu mai poți ceva-ndărăt să ieși

VIII

PAJURA ȘI RĂDAȘCA

O Pajură, odată, gonea un Iepuraș.
Ionică Iepurică zorea înspre sălaș;
dar întâlnind în drum, din întâmplare,
o bortă de Rădașcă, nu prea mare,
și neavînd răgazul măcar să-i ceară voie,
s-a ghemuit într-însa destul de anevoie.

Neîndurată, Pajura-l privea.

Și în zadar Rădașca s-a tot rugat de ea:
— „Tu, peste zburătoare, de-a pururea regină,
poți să răpești fugarul acesta fără vină,
în borta mea în grabă adăpostit de frică,
dar, nu-l răpi! Jignirea m-ar chinui mereu.
E un vecin de treabă și e cumătrul meu.
De vreme ce te roagă Ionică Iepurică
să-i dăruiești viața, ascultă-l, zău, fii bună,
sau, dacă nu, ucide-ne-mpreună!”

Dar pasărea lui Joe¹ Rădașca o izbește
de-o ametește,

iar pe Ionică Iepurică îl răpește.
Ci iată că Rădașca s-a miniat cumplit,
și-n cuibul crudei Pajuri s-a oprit
și gingașele ouă, atât de alintate,
i le-a zdrobit pe toate.

¹ Jupiter, părintele zeilor.

Iar Pajura, turbată, cu ochii în scînteii,
neizbutind să afle făptașii cine sînt,
a sfișiat văzduhul cu vaietele ei.
Zadarnicele-i plîngerii s-au risipit în vînt.
A trebuit s-aștepte un an cu dor nespus.
De data asta, cuibul și l-a suit mai sus.
Rădașca noastră, însă, și-a răzbunat din nou
prietenul, zvirlindu-i din cuib, ou după ou.
Cînd Pajura prăpădul îl vede, se repede
nebună de durere și-i dă, jelind, tîrcoale
că luni întregi răsună pădurile de jale.
Și pasărea ce,-odată, în zbor, pe Ganimede¹
la Jupiter îl duse,
acuma ouăle-și depuse
în cutele pulpanei monarhului ceresc,
fiind deplin convinsă că hoții nu-ndrăznesc
să i le mai răpească.
E drept: cum să-ndrăznească?
Se folosi Rădașca pe loc de-o viclenie:
Pe mantia lui Joe așază-o murdărie,
iar Joe, cînd o vede (firește, minios),
își scutură pulpana, dînd ouăle pe jos.
Cum Pajura aflase isprava între timp,
îi tot spunea lui Joe că pleacă din Olimp.
Firește că Rădașca, chemată-n judecată,
a dovedit că nu ea-i vinovată.
Atunci stăpînul slăvilor ce face,
văzînd că nu-i cu cale vrăjmașii să-i impace?
Strămută pentru Pajuri sorocul de iubire
pe geruri, cînd Rădașca în bezna borții zace,
ca ursu,-n amorțire.

¹ Tinăr prinț troian, răpit de un vultur, în urma poruncii lui Jupiter, și ajuns, în Olimp, paharnicul zeilor.

IX

LEUL ȘI TĂUNUL

— „Piei, scîrnăvie!” zise Leul cu minie,
răstindu-se la un Tăun.

— „Tu crezi că mult îmi pasă mie
că ție unii rege-ți spun?

Ce, vrei să te măsoari cu mine?

Te-oi sătura, eu, de război!

Doar boii-s mai voinici ca tine,

și eu îi mîn pe unde voi!...”

Sunînd pe loc chiar el asaltul

și săgetînd înaltul,

fi bizlie pe la obraji

și-l ciupe crîncen de grumaji.

Zbătîndu-se, izhîndu-se greoi

și spumegînd, scrișnînd ca un nebun,

răcnește patrupelele ca-n ziua de apoi

de tremură jivinele-n zăvoi.

Și tot cumplitul lor război,

universalul tărăboi,

e opera unui Tăun!

Îl pișcă-ntr-una peste tot,

ba de spinare, ba de bôt:

iar cînd îi intră într-o nară.

se face Leul foc și pară:

și rage, geme, se sfișie,
turbînd de chin și de minie
și amețit, trudit și frînt,
se prăbușește la pămînt...

Ispitele trufiei adesea ne împing
să ne împăunăm prea mult cu gloria.
Pornind să-și trîmbițeze, chiar el, în slăvi, victoria,
se prăpădi Tăunu-ntr-o plasă de Paing.

Eu cred că două tîlcuri poți să desprinzi de-aici:
întîi că dintre inamici
mai de temut sînt cei mai mici.
Și-al doilea că cei ce, deseori,
din mari primejdii, ies biruitori,
n-ajung mereu la capăt s-o tot scoată,
ci pier cîndva dintr-o nimica toată.
Că, vezi, așa-i norocul: se-nvîrte ca o roată!

X

MĂGARUL CU BUREȚI DE MARE ȘI CEL CU SARE ÎN SPINARE

Mai țănoș ca-mpărații romani, un cărăuș
mîna cu sirg
doi măgăruși,
la drum, spre tîrg.

Unul, fără bici sau pinteni,
tropăia cu pașii sprinteni
cu bureți de mare-n sac,
lîngă celălalt, — posac
și greoi ca unul care
e ursit să care sare.

În tropot de copite și-n cînt de zurgălăi,
trecură munți și punți și căi și văi
și-ajunseră în zarea cu lanuri verzi de griu,
la vadul dinainte știut, al unui rîu.

C-un băț în mîna dreaptă,-n loc de friu,
încălecînd, ca un mocan, pe deșelate,
pe măgărușul cu bureți în spate,
îl mină dindărăt pe cel cu sare

pe unde nu e apa tocmai mare.

Dar zadarnică e cazna,
că Măgarul pleacă razna
și-nfundîndu-se-ntr-o groapă
sarea se topește-n apă
și de greutate-l scapă.

Cel cu bureți, firește, văzînd isprava lui,
își părăsește vadul, pornind și el hai-hui
și — bildibic — alunecînd în groapă,
măgar, samar și călăreț s-adapă!
Bureții, îmbibați și grei,
îl trag și pe nepricopsitul
de măgăruș, la fund cu ei.
Și căraușul își găsea sfîrșitul
de nu sărea să-l scape nu-știu-cine.

Cu ochii-n patru, vezi doar ce-i de tine
și nu maimuțări pe orișicine!

XI

LEUL ȘI ȘORICELUL

Pe cît îți stă-n putință, fii bun cu orișicine:
adesea ai nevoie chiar de mai mici ca tine,
cum am s-arăt prin două exemple, de îndată, —
atîta e în pilde povața de bogată.

Pornind să hoinărească prin lume, teleleu,
Chiț-Chiț se pomeneste sub laba unui Leu.
De data asta craiul jivinelor s-abține,
nebănuind că gestul avea să-i prindă bine.

Cu toate că e anevoie
să crezi c-o nămilă ca el
ar fi avînd cîndva nevoie
de un pirlit de șoricel, —
o dată, Șoricelul, zărindu-l într-o plasă,
zbătîndu-se zadarnic și neputînd să iasă, —
s-apropie de plasă și roade un ochete,
făcînd să se deșire, îndată, ațăria...

Răbdarea, deci, și truda depusă pe-ndelete
mai rodnice-s adesea ca forța și minia.

XII

PORUMBELUL ȘI FURNICA

A doua pildă-i luată, cum veți vedea aici,
din rindurile unor jivine mult mai mici.
Venise Porumbelul la gîrlă, pe dogoare,
să bea din limpezimea răcorii călătoare,
cînd vede o Furnică într-un vîrtej de ape
zbătîndu-se să scape.

Noroc că Porumbelul i-azvîrle niște fire
de fîn uscat și-ndată o scapă de pieire.

Nu trece mult și-apare, desculț, pe o cărare,
un om din sat, c-o pușcă la spinare,
lihnit de nemîncare și slab ca după boală, —
zărește zburătoarea zeiței Venus¹ dragă,
și, socotind-o-n oală,
ochește, vrea să tragă.

Dar chiar atunci Furnica, de Porumbel salvată,
îl pișcă fără preget
de un deget
și pasărea, văzîndu-l cum sare, zboară-ndată,
cu ciorba mult visată...

¹ Zeița iubirii, la romani; porumbelul 1 se consacrare Venerci.

XIII

VRACIUL CARE PICĂ-N IAZ¹

Cu ochii prin genunile tăriei,
un vraci căzu în iazul din livezi.
Vrei să citești deasupra scăfiriei,
nătingule, când tu în jur nu vezi?...

Pățania din fabula de față
e pentru mulți din noi ca o povață.
Voind să deslușească misterele Ursitei,
ațiția cad în mreжіle ispitei.
Și pravila Ursitei, suită-n slăvi de bardul
Homer, e pentru lumea din vremea lui, Hazardul,
și-n vremurile noi,
e Pronia cerească, pentru noi;
dar nu e, printre-atâtea științe acătării,
și una a-ntîmplării.
Că de-am citi în slova de zodii tăinuită,
s-ar mai numi-ntîmplarea Hazard, Noroc, Ursită?
În ce privește, însă, nețărnumurita vrere
a Celui Ce tronează, Înalt, mai sus de sfere,
și făurește toate-n vederea unui țel,
au cine i-o cunoaște pe lume decît El?

¹ Titlul original: „L'Astrologue qui se laisse tomber dans un puits”
(„Astrologul care pică într-un puț”).

Cum, să fi scris, cu slove de taină, sus, în stele,
ce-nchide bezna vremii în negurile-i grele?

Și cu ce rost? S-ascută neascuțitul duh
al celor ce-au să scrie de glob și de văzduh?

De-ar fi să știe cîte mai au să i se-ntîmple,
ar sta pe gînduri omul, cu palmele la tîmple,
și-ar căuta să scape de ce nici nu-i scăpare,
făcîndu-și, de mîhnire, plăcerile amare?

Și, plictisit de bunuri știute dinainte,
nu le-ar schimba-n năpaste?... Desigur, nu-i cuminte
să știe ce-o să fie. E poate chiar o crimă.

Cînd astrele cărarea din slavă își urmează
și Soarele răsare și lumea luminează,
noi ce putem desprinde din taina lor sublimă?

Că fără dărnicia nețîrmuritei bolte
n-ar fi nici anotimpuri nici n-am avea recolte.

Dar ce-are armonia

tărilor cerești

cu nestatornicia

ursitei omenești?

De-acuma înainte, eu cred că-n orice caz
s-a isprăvit cu vracii la curțile crăiești...

Dar să ne-ntoarcem iarăși la cel căzut în iaz.

Nu-i oare vraciul nostru de-a dreptul un ridicol,
cînd vrea să deslușească, din stele, ce-o să fie

și uită cîteodată ce fiecare știe
privind în jur: că-l paște un pericol?

Se poate o mai mare nerozie?

XIV

IEPURELE ȘI BROAȘTELE

Sta-ngîndurat odată un Iepure-n fineață.
(Cînd nu ți-i somn, culcușul e bun și la visare,
mi se pare!)

I se făcuse, bietul, lehamite de viață
și se gîndea, cuprins de întristare,
că tare-i rău să umbli mereu cu frica-n sîn
și să nu poți să ronțai în tihnă, ca oricare,
oleacă de lucernă sau de fin.

Iar de dormit ești oropsit, firește
să dormi, ca în zicală: iepurește,
pe undeva, în vrun tufiș,
mai mult cu ochii-ntredeschiși.

„Îndreaptă-te!“ va spune o minte înțeleaptă.

„Păi, n-ar fi rău! Dar frica nu se-ndreaptă!

Mi-i teamă că, de bună seamă,
și oamenilor le e teamă!...”

Așa gîndea jupînul Iepurică,
ciulind mereu urechile la pîndă.

O umbră, o părere înfiorau de frică
făptura lui mărunță și plăpîndă.

Cum auzi, departe, un zgomot ca de sapă,
o și tuli fricosul meu.

Iar cînd trecea ca vîntul pe lingă eleșteu,
— ștobile — săriră broaștele în apă.

„A, care va să zică,
și altora li-i frică
de mine, ca și mie!
Își zise lepurică.

De unde-mi vine, oare, această vitejie?...

Ori, poate, Preaînaltul
n-o fi lăsat mișel
să nu-și găsească altul
și mai mișel ca el!”

XV

COCOȘUL ȘI VULPEA

Pe creanga lui, pârînd că dormitează,
Cocoșul cel isteț mereu vegheaza.
— „Frăție, zise Vulpea, pițigăindu-și glasul;
sînt fericită c-a venit și ceasul
cel jinduit de la o vreme-ncoace
să fie pace între dobitoace.

Sînt prima care te-nștiințez.

Coboară să te-mbrățișez!

Doar vezi și tu, de bună seamă:
s-a isprăvit cu vechea teamă!

Umblați

pe unde veți pofti:

ca niște frați

de-acum vom fi!

Dar hai că, uite, mă grăbesc
să-ți dau sărutul meu frățesc!”

Isteț, din vîrful unei crăci,

Cocoșul nostru o salută

spunînd: — „Nu-i veste mai plăcută
ca vestea mult doritei păcii!

Sînt fericit și-mi pare bine

că-nții o aflu de la tine.

Dar uite, văd în zare că vin ca o furtună
și doi ogari, pesemne, cu-aceeași veste bună.

Azi lasă-le încolo de treburi, toate baltă,
că pînă una-alta am să cobor și eu.

Ne-om bucura îndată cu toții laolaltă...”

— „E prea tîrziu, n-am vreme, zău, pe cuvîntul meu!”

Și a pornit mînată ca de streche...

A ris grozav Cocoșul, văzîndu-i astfel zorul,
căci e-o plăcere fără de pereche
cînd izbutești să-nșeli înșelătorul.

XVI

PĂȚANIA CORBULUI CARE VOIA SĂ IMITE UN VULTUR

Văzînd cum pasărea lui Joe¹ răpea Berbecul cel semet,
un Corb hain și hrăpăreț
visa și el cu patimă isprăvi
ca ale hoțomanului din slăvi.
Rotindu-se mereu în sus și-n jos,
dar neluînd în seamă pleava mieilor
alese un Berbec, — cel mai frumos,
din cei crescuți cu grijă-n cinstea zeilor.
— „Mai rar așa dădacă să îngrijească bine!
M-oi ospăta îndată, grăsuțule, din tine
așa cum se cuvine!“
Și se și năpusti zevzecul
să ia Berbecul.
Habar n-avea croncanul cel trufaș
că e mai greu berbecul decît un boț de caș²
și nici nu bănuia c-o să rămînă
zălog în încîlcita-i lînă
și nici că-n închisoarea înguste colivii
o să ajungă jucărie de copii,
căci a plecat ciobanul acas', cu el în mînă.
Povața este bună pentru toți:
se cade mai întîi să te socoți
și să nu-ncerci să faci decît ce poți.

¹ Vulturul.

² Aluzie la *Corbul și Vulpea*, 1, 2.

E drept că Viespea e năbădăioasă
și dacă nimerește într-o plasă
cu fire cît de dese,
nici nu-i pasă;
dar Musca, dacă intră, nu mai iese...

XVII

JELANIA PĂUNULUI CĂTRE JUNONA

I se plîngea Păunul, Junonei, într-o zi,
c-o fi

și c-o păți,
luînd chezași înalții zei
că jalba lui e cu temei.

— „De cum încep să-mi deapăn și eu cîntul,
fug toți din jurul meu de rup pămîntul.

În schimb, ce armonie-ncîntătoare
ai pus în glasul unei zburătoare,
o fărîmiță de Privighetoare!...”

— „Mai bine ai tăcea!

fi spuse ea.

De ce îți pare, tocmai ție, rău
și mofturi vii să-ndrugi, în loc de păsuri,
cînd nu mai are nimeni un gît cum e al tău
— un curcubeu cu sute de mătăsurî.

Din coada ta, cînd o rotești, irumpe
belșugul unei lumi de pietre scumpe.

Mai știi cumva o pasăre ca tine?...

Nu toate au de toate, vezi prea bine!

E iute Șoimul, Pajura-i vitează,
iar altele prin cînt ne desfătează

și Corbul e un bun prevestitor
și toate-s mulțumite de păsăreasca lor.
Deci, pune capăt lungului taifas,
iar cînd te-aud că te mai plingi de glas,
să știi că fără pene-am să te las!"

XVIII

PISICA PRESCHIMBATĂ ÎN FEMEIE

Ca un nebun, desigur, un Om iubea, odată,
Pisica, socotind-o frumoasă, delicată,
c-un mieunat duios, puțin comun.
Nici n-a mai fost nebun așa nebun!
Prin farmece, prin lacrimi, prin vrăji, prin rugăciune,
Ursita-nduplecată îngăduie-o minune
și într-o bună dimineată
Pisica s-a schimbat la față
într-o Femeie cam zglobie.
Jupin Nătîngea-Boroboață
a și făcut din ea soție.
Dar iată, ce să vă mai spun,
avea să-l pască altă pacoste:
doar ca prieten pîn-atunci nebun,
ajunse mai tîrziu nebun din dragoste!
Și n-a fost soață mai cu moț
din cîte știm și noi din viață,
să-și facă ipohondrul soț
mai fericit, ca noua soață!
El o alintă; ea-l desmiardă.
Ii vine greu din ochi s-o piardă
și, fermecat ca de o fee,
o crede întru tot femeie.

Ci iată că rozînd din rogojina
cu pete de grăsime, vechi,
doi șoricei, bătu-i-ar vina,
au tulburat plăcerea acestei noi perechi.
S-a repezit Femeia să juri că-i și înhață,
dar, sprinteni, șoriceii, scăpară cu vieață.
Nemaiavînd, firește, o mutră de Pisică,
vin iarăși șoriceii să roadă fără frică.
Cînd prin odaie, cînd prin tindă
meșeu se repezea să-i prindă.

Chiar cînd Pisica, uite,
ajunge-ntre Femei,
soție cu inele și cercei,
cu greu o faci să-și uite
de vechiul obicei!
De ți-a pătruns în singe
din tinerețe-nvățul,
măcar nu te mai plînge,
că nu-l scoți nici cu bățul!

XIX

LEUL ȘI MĂGARUL LA VÎNĂTOARE

Monarhul dobitoacelor, năpraznic,
voia să dea de ziua lui un praznic
și chibzui să facă o mare vînătoare,
de urși, de cerbi, de lupi, de căprioare
și de mistreți;

căci Leul, cînd vînează, nu caută sticleți!
Dorind să scoată grabnic vînatul din unghere,
l-a pus pe Măgarilă într-un tufiș să zbiere.
Și cînd porni să ragă din răputeri Măgarul,
dezlănțuit ca Viforul în toi,
ai fi jurat că sună cu surlele Tartarul¹
ca-n ziua Judecării de Apoi.

De răgete-ngrozindu-se de-a binele,
pornind innebunit spre zăvoi,
cădeau în ghiara Leului Jivinele.

— „Vezi, spuse Măgarilă uitîndu-se la ele,
ce-am săvîrșit cu răgetele mele?”

— „Da, îi răspunse Leul, cumplit ai mai răgit,
că eu, cît sînt de Leu, m-aș fi-ngrozit,
de n-ar fi fost să am și eu habar
că ești doar o răpciugă de Măgar!...”

Cînd auzi Măgarul
cum sună mulțumita,
i-ar fi sărit muștarul
de i-ar fi dat copita.

Dar el cu umilință își îndură ursita.

¹ Infernul.

XX

TESTAMENTUL LĂMURIT DE ESOP

Se spune (și eu cred că-i drept)
că-n Grecia, Esop pribeagul
era cu mult mai înțelept
decît întreg Areopagul¹.
Te-o lămuri pe îndelete,
drag cititor, povestea de mai jos.
Un cetățean avea trei fete
și fiecare c-un ponos:
o Fudulă, o Bețivă
și-o Zgîrcită costelivă.
Respectînd prin testament
legile municipale,
cetățeanul, om prudent,
lăsatu-le-a averea în părți perfect egale,
cum și o sumă pentru mamă,
plătibilă de legatara
cînd n-or mai poseda o scamă
din partea moștenită, legal, de fiecare.
Fiind de-aceeași teapă,
dau fuga-n focul zorului
și-ncearcă să priceapă
din testament, tustrele, voința testatorului.

¹ Consiliu și tribunal suprem al vechilor atenieni.

Dar cum s-achite suma testată pentru mamă,
cînd n-or avea o scamă?
Maestrii cei mai pricepuți
ai barei, — oameni plini de zel,
s-au străduit în chip și fel,
dar tot s-au dat și ei bătuți,
neizbutind să afle ce-nțelesese el.

Lăsînd orice pretenție deșartă,
le-au sfătuit averea s-o împartă,
iar văduvei să-i dea ce li se cere,
afară doar de cazul cînd ar vrea
ca suma convenită să i-o dea
sub forma unei pensii viagere.

Au împărțit averea, așadar,
în părți egale, — una, de mlădiță:
depozitele, crama cu sticle de neectar,
bufetele luxoase și bolțile de viță,

cu bucătari
nespus de harnici,
cu ospătari
și cu paharnici,

și tot ce la ospete se mai cere;
iar a doua parte din avere,
cu tot ce-i lux, paradă și podoabe
și casa din oraș cu robi și roabe,
brodeze,
coafeze,

și mobile de preț și mîndre rochii
și giuvaieruri care-ncîntă ochii;
iar partea-a treia, fermele, moșia,
pășunile din luncă
și turmele și herghelia,
uneltele, argații și vitele de muncă.

N-au tras la sorti ca-n altă-mprejurare,
ci le-au chemat și le-au lăsat în pace
ca, slobode, s-aleagă fiecare
din toate partea care-i place.
Firește, fiecare din cele trei femei

alese după firea și înclinarea ei...
Și toți atenienii, cu toată înțelegerea,
slăviră împărțirea și alegerea.

Dar, dintre toți, Esop găsi momentul
să spună că-n zadar s-au chinuit
să tâlmăcească bine testamentul,

că l-au răstălmăcit:

„De-ar mai ieși defunctul din pământ,
cumplit v-ar mai muștra, pe drept cuvânt,
spunînd că acteenii, poporul cel ales,
de data asta vrerea pe dos i-au înțeles...”

Esop, spre uluirea adunării,
ținînd de testament, firește, seama,
le împărți averea potrivit înclinării:

Fudulei, bolțile și crama;
Bețivei, care-n sec înghite,
moșia, turmele de vite;
iar celei mai zgircite,
toate coafezele
și manichiurezele!

Frigianul, om cuminte,
bănuia mai dinainte
că așa vor fi silite
de avere să se scape
și — nici vorbă nu încapă —
vor putea să se mărite.

Nemaiavînd, desigur, nici scamă de avere,
de data asta vor putea
și mamei suma să i-o dea,
așa cum testamentul, de altfel, le și cere.
Se minuna mulțimea de judecata lui,
căci mintea luminată nu-i dată orișicui.

CARTEA A TREIA

I

MORARUL, FIUL SĂU ȘI MĂGARUL

*Domnului D.M.*¹

Și-n fabulă, tot primii greci, — ce vrei? —
au preschimbât în lanuri străbunele paragini,
și lanurile-n aur și aurul în pagini,
iar azi venim să spicuim și noi
pe unde secerară, harnici, ei,
aceleași tilcuri vechi în stihuri noi.

Tărîmul plăsmuirii mai are din belșug
pirloage ce așteaptă mîntuitorul plug...

Vreau să vă spun, — ce mai încoa și-ncolo —
cum doi învățăcei ai lui Apollo,
maestrii noștri vrednici întru verb
— Racan² și cu Malherbe —
au stat odată față-n față,
în mare taină la povață.

Racan i-a spus: — „Știi multe despre viață,
ca unul ce-ai trecut prin ale ei.

Deci, spune-mi, zău, și mie, dacă vrei,
ce să aleg, că-i vremea să aleg.

M-ai cîntărit și mă cunoști întreg.

Aș fi mai bun de arme ori om de curte, poate?

Din farmec și necazuri sînt împletite toate.

¹ În edițiile din 1668 și 1682, dedicația arată astfel: „*A mon amy Mr. de Maucroy*” (*Prietenului meu, Dl. de Maucroy*).

² Honorat de Bueil, marchiz de Racan (1589—1670), scriitor și admirator al lui Malherbe.

Războiul, căsnicia, popia, multe-mi plac
și, după gustul meu, știu ce să fac:
dar pe ai mei și curtea și lumea, cum i-mpac?...“
— „E greu să fii, băiete, pe placul lumii-ntregi!
Ascultă-mi povestirea și ai să înțelegi:

Citisem într-o carte că un bătrîn Morar
s-a hotărît să vîndă, o dată, un Măgar.
Bătrînul, încă zdravăn, și Fiul, măr în plrg,
porniră, deci, să-și vîndă Măgarul la un tîrg.
Dorind să fie fercheș și odihnit, l-au dus
ca pe un candelabru, legat burduf, pe sus.
Dar primul om, văzîndu-i, s-a prăpădit de ris:
(Măgarului plăcîndu-i plimbarea, n-a zis pls).
„Ce farsă vor să joace smintiții, frățioare,
de și-au legat Măgarul și-l poartă în spinare?
Hei, cît trăiește omul pe lume, multe vede!
Dar mai măgar, firește, din trei, nu-i cine-ai crede...“
Morarul recunoaște și, dîndu-i ascultare,
desferecă Măgarul și-l mină pe picioare.
Dar el, văzînd că-i bine să fie dus pe sus,
se cam codea... Morarul băiatului i-a spus
să-ncalece Măgarul. Și el venea agale.
Cînd, iată, se iviră trei precupeți în cale
și ce-au văzut, desigur, nu le-a plăcut de fel,
căci unul, mai în vîrstă, s-a și răstit la el:
„Frumos lacheu, băiete, cu barba colilie!
În locul tău, bătrînul s-ar cuveni să fie.
Ia dă-te jos și lasă-l pe taică-tău călare!...“
Și dinșii, ce să facă? îi deteră-ascultare.
Dar, după trei minute, un cîrd de fete vine
și una, mai limbută, le spuse: „Ce rușine!
Ia uite cum aleargă băiatul, schiopa, schiopa,
iar dumnealui, neghiobul, a-ncălecat ca popa
și face pe vișelul, deșteptul, pe măgar!“

„Nu, fetelor, răspunse Morarul cu amar,
la vîrsta mea, desigur, oricît ați da pe ei;
vă rog să-mi dați crezare, dar nu mai sînt vițel
Vedeți-vă, mai bine, de cale, așadar...”
Și, chibzuind în sine că gura le astupă,
Morarul se oprește și-și ia fecioru-n crupă.
Dar nu pornise bine, cînd, iată, alt bucluc:
Văzîndu-i Nu-știu-cine, rămase ca năuc.
„Uitați-vă, sărmanul măgar, la ce osîndă
îl pun! Eu fac prinsoare că vor avea să-i vîndă
la tîrg, de-or mai ajunge, doar pielea și samarul.
Căci, zău, ar fi minune de n-o plesni Măgarul!”
„Nebuni (gîndea Morarul) sînt cei ce tot mai vor
să facă-n lumea asta pe placul tuturor!
Dar eu, cu toate astea, mă-ntreb ce să mai fac
să nimeresc odată vreunuia pe plac...”
Descălecară-n grabă, lăsîndu-l singurel:
Măgarul înainte și dinșii după el.
Cînd, iată-l pe Cutare: „Ce modă ați mai scos?
Măgarul zburdă liber și voi umblați pe jos?
Mai bine-ar fi să-l puneți în raclă, ca pe moaște!
(Ce trio de măgari, să ai ce paște!)”
„Curat măgari! răspunse Morarul. Însă eu
de astăzi înainte, fac după capul meu
și las pe fiecare să spună ce-o să vrea!”
Așa făcu. Și bine, — după părerea mea...

Închină-te Iubirii, lui Vodă sau lui Marte,
însoară-te, ia-ți slujbă aici sau mai departe,
că de birfeli, fii sigur, tot ai parte!

II

RĂSCOALA MĂDULARELOR¹

S-ar cuveni să-ncepem povestirea
cu stăpinirea.

Dar mai curînd deschidem iarăși sacul
să depănăm o pildă cu stomacul.

S-au miniat odată năprasnic mădulele
pe chir Stomac, mai-marele,
și s-au gîndit și ele s-o dea pe boierie,
trîind ca dumnealui, în trîndăvie.

— „Ne-am plîns destul. Ajunge! De ce atîta vcer?
Ia să-l vedem, trăiește și fără noi, cu aer?
De cînd ne știm, într-una trudim ca niște vite
ca dumnealui, boierul, să profite.

Dar pentru îmbuibarea Măriei Lui ni-i treaba.
Ne-nvață-o meserie de domn: să stăm degeabă.”
Zis și făcut. Osînda în faptă se traduce:
picioarele-ncetează îndată să mai meargă
și brațele să miște și mîinile s-apuce.

— „De vrei ceva, trudește-te, aleargă;
că nimeni nu-ți aduce!”
spun ele, supărate.

Curînd aveau să vadă că n-au avut dreptate.

¹ Titlul original: „Les Membres et l'Estomac” („Mădulele și Stomacul”).

Cuprinse, fără muncă, de-o mare oboseală,
sleite, vlăguite, cădeau de amețală.
Îndată pricepură smintitele rebele
că-n felul său, Stomacul
muncea și el, săracul,
și are, pentru obște, rost mai de preț ca ele.
Prin pilda cu Stomacul am vrut să vă arăt
că tot așa și Statul, primind, dă îndărăt.
Știm bine că, prin grija și chibzuința Statului,
trăiesc meșteșugarii
și plugarii,
i se plătește leafă magistratului,
se-mbogățesc boierii, au soldă militarii.
Cînd de senat, comuna a vrut să se despartă,
Menenius¹ pe toate le-a arătat cu artă.
Spuneau nemulțumiții de cîrmuirea Statului
că toate sînt în mîinile senatului:
puterea, cinstea, slujbele și banii,
iar ei duc greul dării și-al luptelor, sărmanii...
În clipa cînd plebeii, mîhnîți, treceau hotarele,
Menenius le spuse că sînt ca mădularele
din fabula pe care v-am spus-o eu, acum.
Și i-a întors din drum.

¹ Menenius (Agrippa): consul roman în anul 503 î.e.n.

III

LUPUL DEVENIT CIOBAN

Nemaiputînd să semene urgie
și întristare-n turmă și prăpăd,
un Lup mișel, cum rar lupi se mai văd,
se folosi atunci de violenție.
„C-o bîtă, c-un cimpoi
și-o ipingea,
nu s-ar putea
s-ajung și eu, colea, cioban la oi?...“
Și-ar mai fi scris și pe căciulă, hoțomanul:
„Aflați, vă rog, că sînt Procopie Ciobanul!“
Gătît așa, Procopie
de turmă se apropie
la ceasul cînd adevăratul
cioban cu bîtă și mintean
și javrele dormeau buștean,
pe cîmp, de-a lungul și de-a latul.
El i-a lăsat să doarmă-n pace
și s-a-ndreptat spre dobitoace,
socotînd că este vreme
chiar cu graiul să le cheme,
să le ducă slutul lotru
pînă-n inimă de codru.

Însă asta-i fu pierzania:
glasul lui cumplit, de fiară,
luncile le înfioară,
dînd pe loc de gol dihania;
iar dulăii și ciobanul
încolțiră hoțomanul.
(Vai de pielea lui, sărmanul!)

Ești lup? Fii lup fără ocol
și dă năvalnic buzna-n turmă,
că viclenia, pîn' la urmă
oricît n-ai vrea, te dă de gol!

IV

BROAȘTELE CARE CER UN MONARH

Urîndu-li-se cu democrația,
broaștele orăcăiau atît de strașnic,
că Joe, ca să curme gălăgia,
le azvîrli din cer un rege pașnic.
Și, totuși, în căderea lui, se pare,
regele făcu un zgomot mare,
că-ntreaga semînție broscărească,
nătîngă și fricoasă de la baștină,
s-ascunse iute-n borteale din mlaștină;
necutezînd, o vreme, pe Vodă să-l privească;
de teamă ca gigantul, cumva, să nu le prindă.

Dar noul uriaș era o grindă!

Cu cîltă spaimă prima broscuță din grămadă
s-a furișat, cu grijă, din ascunziș, să-l vadă!
Pe urmă, părăsindu-și și celelalte balta,
veniră toate, una după alta,
și ajungînd curînd familiare
i se urcară multe în spinare,
că Vodă le-ndura cu resemnare.

Dar broaștele, cu timpul, pornesc cu tărăboi
la Jupiter, să-i ceară un rege mai vioi.

Aflind Monarhul zeilor ce vor,
le hărăzi de data asta un Cocor,
care, cînd prin smîrcuri, cînd pe lac,
le înghițea, satrapul, după plac.
Și broaștele spre Joe cășună iar cu plînsul
și zarva lor s-aude prin slavă pîn'la dînsul.
— „Ia terminați odată smintitul tărăboi!
Ce socotiți că-i numai după voi?

De prima guvernare,
cum știți, n-ați fost în stare.
Întîiul vostru rege se nimerise blind,
dar l-ați schimbat, cum bine știți, curînd.
S-a isprăvit de astăzi cu orice tîmbălău!

De-acum, nechibzuitelor, răbdați
și regele cel aprig vi-l păstrați
să nu dați peste altul și mai rău!”

V

VULPEA ȘI ȚAPUL

Mergea cumătra Vulpe-n voia pasului,
 cu miile-i de viclenii în cap,
 alături de-ncornoratul Țap,
 ce nu vedea mai mult de lungul nasului.
 Dar setea lor, stîrnită de dogoare,
 îi face-ntr-o fîntînă să coboare,
 să bea o gură-două de răcoare.
 Băură amîndoi pe săturate
 și Vulpea-i zise Țapului: — „Fîrtate,
 (erau, precum se vede, buni amici!)
 băurăm, noi, dar cum ieșim de-aici?..
 Eu am un plan. Ridică-te pe zid
 și coarnele proptește-le, solid!
 Mă voi urca pe tine ca pe-o scară
 și de pe ghizd am să te trag afară.”
 — „Pe barba mea, răspunse Țapul,
 mă bucur că te taie capul.
 Nici eu, — de ce să nu ți-o spun? —
 n-aș fi găsit un plan mai bun!...”

Urcîndu-se pe găgăuț,
 cumătra, fără piedică,
 îndată și ieși din puț
 și-i mai tinu și-o predică:

— „O, dacă cerul ți-ar fi dat, bădie,
și minte cîtă barbă pe bărbie,
n-ai fi intrat cu-atîta ușurință
în puț!... Eu am plecat! De-acum;
căznește-te și tu, cu stăruință
că eu am treburi și îmi văd de drum...”

În orice lucru, negreșit
să ne gîndim și la sfîrșit!

VI

PISICA, PAJURA ȘI SCROAFA

S-au nimerit odată trei mame la un loc:
o Pajură cu puii în cuibul de lumină,
o Scroafă de mistreț la rădăcină
și o Pistică-n scorbura de la mijlóc.
Cotrobăind, la rostul lor, incolo-ncoace,
și mamele și puii trăiau, tihniți, în pace.
Dar iată că mîrșava aceea de Pistică

 își puse toată viclenia
 să le destrame armonia...

La pajură se urcă și-i spune: — „Mi-e cam frică
să nu ne pierdem pușorii, dragă.

Tu n-ai văzut că ziulica-ntreagă
afurisei Scroafe i-a cășunat să rime?

Și-a pus în gînd, pesemne, stejarul să-l dărime.

 Ne-o prăpădi vlăstarele,
 poci-o-ar ursitoarele!

Perfida, îngrozindu-i cumplit pe cei de sus,
s-a dus

 direct la rădăcină,

spunînd lehuzei: — „Scroafă, iubita mea vecină,
aș vrea, de data asta, o veste rea să-ți spui.

 (Dar, vezi, tu n-o mai spune nimănui,
 că e prăpăd!)

Ascultă, cum mă vezi și cum te văd,
de-o fi să pleci pe undeva, hai-hui,
îți prăpădește Pajura sărmanii pui!“
Dezlănțuind și-aici aceeași volbură,
Pisica s-a întors la ea în scorbură.
Cum pajura nu cuteza să zboare
să-și facă rost de cele necesare, —
la rîndul ei, nici Scroafa nu îndrăznea să plece,
temîndu-se de ce s-ar mai petrece, —
și stînd așa mereu și așteptînd,
s-au prăpădit de foame rînd pe rînd
și cei din vînt
și cei de pe pămînt.
— „Acum, și-a spus Pisica,
s-a isprăvit cu frica:
pot liniștită pui să-mi îmbuib
cu cei din tină și cu cei din cuib!“

Din cîte rele s-au vărsat din strania
cutie a Pandorei¹, pe pămînt,
eu cred că nu e altul ca xizania,
pe care-o iscă omul prin cuvînt.

¹ Mitologia greacă o prezintă pe Pandora, prima femeie făurită de zeul Vulcan, ca pe o Evă. Jupiter i-a dăruit o cutie, în care erau închise toate relele. Dar soțul ei, Epimeteu, deschizînd-o, relele s-au răspîndit pe pămînt, nemairămînînd în cutie decît Speranța.

VII

BETIVUL ȘI NEVASTA LUI

Cînd patima te-nhață, e boală fără leac:
nici frica, nici rușinea nu-i pot veni de hac,
cum veți vedea mai jos, dintr-un exemplu.

Cîndva, un credincios de rîvnă plin
din ciți slujesc lui Bachus¹ fără templu,
n-avea gitlej, ci gîrlă pentru vin.
Și bindu-și sănătatea și mințile din nou, —
ca pe un mort îl duse nevastă-sa-n cavou
și se-mbrăcă din creștet și pînă-n tălpi în doliu,
sub masca unei hîde Fûrii veșnice.
Cînd se trezi în raclă, înconjurat de sfeșnice
și-nfășurat ca morții în lințoliu,
crezu că ajunsese fîrtat cu Sarsailă.
Privea năuc cum fără nici o vorbă,

o Furie îl imbia, în silă,

cu niște smîrc fierbinte-n chip de ciorbă.

— „Au cine ești, cumplită Arătare?“

— „Sînt Jupineasa iadului temut

și celor din morminte le-aduc, cum vezi, mîncare.“

— „Dar nu le-aduci, cumva, și de băut?...“

¹ Zeul vinului și al petrecerilor, la romani.

VIII

PODAGRA ȘI PĂIANJENUL

Cumplitul Iad pe vremuri conceput-a
Păianjenul cel slut, Podagra sluta,
năpaste pentru ginta omenească.
Mai rămînea să le căpătuiască.

— „Vă dau, le spuse Iadul, colibele înguste
și naltele palate, bogate și auguste,
cu ferecate porți.

Rămîne să le trageți voi la sorți...”

— „Colibele acelea în care te împiedici,
grăi Paingul, nu prea mă atrag...”

— „Iar eu, grăi Podagra, nu mă bag
în marile palate cu leacuri și cu medici...”

Lăsîndu-le Păianjenului zestre
cu luxul lor de bolți și de ferestre,
se cuibări în degetul cel mare
de la piciorul unchiului Cutare,
un om cu beteșug și fără stare.

— „Gred c-o să am de lucru cu virf și îndesat
și n-o să mă alunge de-aici nici Hippocrat¹!...”

La rîndul său, Păianjenul s-așază
într-un salon boltit, cit o amiază;

¹ Cel mai mare medic din antichitate, considerat „părintese
medicinii”, născut în insula Cos, către anul 460 î.e.n.

își țese-n grabă plasa fără ițe
și prinde-n ea și două musculițe.
Dar se ivește-ndată o slujnică zăludă,
 il sperie
 c-o perie
și-i spulberă, din slava lui, întreaga trudă.
De-a dreptul la Podagră, Paingul alergînd
 (crezînd c-o fi mai pașnică, pesemne),
 înmărmuri cînd o găsi făcînd
 munci grele și nedemne:
deștelenind, săpînd, tăind la lemne...
 (Podagra sîclită și muncită
 mai mult de jumătate-i lecuită!...)
— „Eu nu mai stau o clipă: îmi e cu neputință.
N-ai vrea, i-a spus Podagra, un schimb de locuință?”
Paingul în colibă și-alese un ungher
 și, liniștit, trăi ca un boier.
La rîndul ei, Podagra porni să locuiască
 într-un palat de față arhierească,
silindu-și mucenicul cu fața ca de ceară
 să zacă-n pat, burduf de cataplasme.
Din clipa cînd sălașul își schimbă,
Paingul și Podagra trăiră ca în basme.

IX

LUPUL ȘI BARZA

Grozav mănincă lupii de mult și de urlt!

Poftit, o dată, la un praznic,
un lup lihnit, mîncău năpraznic,
s-a lăcomit atît, încît
i s-a înfipt adînc în gît,
un ciot de os cam țăpligos.
Dar, spre norocul Dobitocului,
s-a nimerit prin partea locului
o Barză, care i l-a scos.

Barza, gata,
cere plata.

— „Îți mai arde și de șagă?
Scapi din gura mea întreagă
și mai vrei, acum, pitaci?
Zău, cumătră, știi că-mi placi?...
Șterge-o, rogu-te, degrabă!
Și să nu-mi mai cazi în labă!”

X

LEUL BIRUIT DE OM

Se arăta, într-un tablou,
Un Leu ne'nchipuit de mare,
alături de un erou
ce izbutise să-l doboare.

Trecind un leu năprasnic, le-nchise-ndată gura,
spunîndu-le limbuților că și pictura
e bună că dă unora prilej
să *pară*, cel puțin, că sînt viteji.
„Artiștii pot pe mulți să-nflăcăreze
cu fantezia lor înaripată.

O, dac-ar ști și leii să picteze,
ați mai vedea și adevărul cum arată!...”

XI

VULPEA ȘI STRUGURII

Oricît e de măiastră cumătra-n vicleșuguri,
mai rabdă cîteodată și de foame...
Zărind cîndva pe-o boltă de viță niște struguri
frumoși și copti, se mulțumî cu poame.
Dar spuse, inciudată că n-ajungea la ei:
— „O, agurida asta îți face gura pungă.
E bună pentru derbedei!...”

Au n-a făcut mai bine decît să se mai plîngă?

XII

LEBĂDA ȘI BUCĂTARUL

În curtea unui vechi conac,
trăiau, odată, pe un lac
o Lebădă și un Gînsac:
întîia, hărăzită privirea s-o desfete,
iar dînsul cu mireasma fripturii să-i imbecite.
În zilele cu soare, în nopțile cu lună,
mereu pluteau pe apă împreună.
Dar bucătarul casei — o dihanie —
de băutură uneori încins,
în locul Gîștii, Lebăda a prins
și-i și făcea pe loc de petrecanie,
de nu cînta sărmana orătanie
un cîntec minunat, cu vrajă stranie.
— „Sînt un neghiob! Își zise smintitul. Mai e vorbă, —
ar fi păcat să facem din cîntăreață ciorbă.
Se cade oare să-i retez gîtlejul
așa, doar pentru sațiul nemernicului pîntec,
cînd știu acum că pot să-i dau prilejul
să și-l păstreze numai pentru cîntec?...“

Adeseori, viața la greu impas ne duce.
Dar vorba dulce (spune zicala) mult aduce.

XIII

OILE ȘI LUPII

De-o mie și mai bine de ani — ori mai dincoace
(câci ziua, luna, leatul nu ni le-arată cărțile) —
cumetrii Lupi căzură cu Oile la pace,
o pace cu foloase de amîndouă părțile.
Cum Lupii mai nainte nu-și alegeau mijloacele,
cînd sflșiau mioara, berbecule sau mielul,
la rîndul lor ciobanii le tăbăceau cojoacele
și nu era mai slobod păscutul ca măcelul.

Așa că hotărîră să facă, toate, pace
cu forme și ostatici, cum se face.

Cerîndu-le dulăii, Lupii, șuii,
le-au dat, drept cheazășie, puii.

Dar puii cresc și iată-i cu timpul Lupi în lege
Cînd au lipsit o dată ciobanii de la tîrlă,
uitînd de pact, de lege, de ciomege,
au dispărut, tîlharii, cu mieii peste gîrlă.
(Dăduseră de veste și-n codru, prin iscoade.)
Și cum doar pe temeiul încrederii neroade
în „pactul sfînt“, Dulăii de mult nu mai vegheau,
au fost, pe negîndite, uciși pe cînd dormeau.
(Nici n-au avut răgazul să afle cine-i roade!)

E foarte bună pacea — putem de-aici conchide —
dar trebuie să știi cu cine-o faci,
că sînt, pe lumea asta, și lighioi perfide.
Nu te-ncurca în viață cu astfel de ortaci
— dihăanii ce-n prieteni o vreme se prefac —
ei luptă fără milă, ca să le vii de hac!

XIV

LEUL RAMOLIT

Un Leu, pe vremuri spaima codrului,
împovărat acum de anii duși,
fu urgisit de propriii săi supuși,
ajunși mai tari prin slăbiciunea lui.

S-apropie întâia vită

— un Cal — și-i trage o copită;
un Lup îl mușcă pîn' la sînge
și-un Bou dă buzna și-l împuște.
Și-ndură Leul, mut, calvarul,
cînd intră fuga și Măgarul.

— „C-o moarte, spuse Leul, și Leiî sînt datori,
dar eu, lovit de tine, mor azi de două ori!”

XV

RÎNDUNICA ȘI PRIVIGHETOAREA¹

Lăsînd orașul și luîndu-și zarea,
de limpezimea largurilor beată,
o Rîndunică a pornit, săgeată,
spre o pădure-n care cînta Privighetoarea.
— „Ei, surioară dragă, ce mai faci?
Cu sihăstria cum te mai împaci?
Eu nu știam de tine, drept să-ți spun,
din vremile buclucului străbun.
Ia spune-mi, draga mea, ce ai de gînd?
Nu părăsești pustia mai curînd?”
— „Meleagurile voastre sînt, poate, cu renume;
dar tihnă ca a noastră nu mai găsești în lumel”
— „Cum, cîntecele tale, frumoasele, blajinele,
le-or asculta de-a pururea jivînele
și, cînd și cînd, vrun țărănoi sau doi?
Ascultă-mă, iubito, și pe mine:
hai de-ți arată harul printre noi!
Nu-ți amintește, oare, pădurea tot mereu
de silnicia crudului Tereu?”

¹ Titlul original: „*Philomèle et Prognée*” („*Filomela și Progneea*”).

² Regele Traciei, care și-a batjocorit cumnata, Filomela, i-a tăiat limba și a întemnițat-o. Progneea, soția lui Tereu, și-a răzbunat sora, omorîndu-și copilul, Itys, și dîndu-l tatălui său să-l mănince. Ea a fost preschimbată în rîndunică, Filomela în privighetoare, iar Tereu în pupăză.

— „Firește. Dar pădurea e pădure
și vraja ei mai poate să mă fure.
Și însăși amintirea acelei silnicii
mă face să rămân în sihăstrie.
Căci oamenii prin chipuri și cuvinte,
și mai cumplit, satrapul mi l-ar aduce-aminte...”

XVI

FEMEIA ÎNECATĂ

Eu nu sint dintre-aceia care zic
că nu-i nimic, —
se-neacă o femeie, ce să fie!...
Eu zic că-i mult. Femeia, cum se știe,
e un izvor ceresc de bucurie
și-ar merita s-o și jelim un pic.

Cîndva pierise o femeie-n valuri
și soțul ei umbla năuc pe maluri,
în căutarea trupului, să-i deie
cinstirea rînduită de vechile-obiceie.
Văzînd doi călători venînd agale,
li întrebă de n-au zărit-o-n cale:
— „Nu, dragul meu, dar caut-o la vale.“
— „Ba, zise celălalt, — un logofăt —
mai bine-ar fi s-o cauți îndărăt.
Eu sint păscut! Muierea-i o satană!
Și eu mă prind c-a luat-o-ntr-adevăr,
dintr-o pornire oarbă de șicană,
nu către clinul apei, ci-n răs_păr!...“
Glumea de astă dată,
voînd să facă haz.
(O glumă nesărată,
cînd omu-i la necaz!)

Cît despre duhul circotaş,
nu sînt chezaş
c-am fi avînd destul temei
să-l azvîrlim doar pe femei.
Dar cînd de careva se leagă,
nu-l mai slăbeşte viaţa-ntreagă.
Şi cine-l are, are parte
să şi-l poarte
pin' la moarte,
şi poate chiar şi mai departe...

XVII

NEVĂSTUICA INTRATĂ ÎN HAMBAR

Adulmecind mereu și dînd tîrcoale,
o Nevăstuică, slabă ca un băț,
sfrijită de pe urma unei boale,
pătrunse-ntr-un hambar cu bunătăți.

Și dă-i ospăț!

Cam dup-o săptămînă, doar, de hrană
ajunse bucălată, grăsuță, dolofană.

Intr-o zi, voind să scape,
(s-auzea pe scară gură!)
vru să iasă prin spărtură,
dar văzu că nu încape.

— „Am greșit, cumva, de grabă...
N-am greșit!... Ciudată treabă...”

— „Ce tot murmuri? Ce tot zici?
(un Gherlan isteț o-ntreabă.)

Cînd intrași, întîi, aici,
erași slabă
ca o scoabă.

Vrei să nu rămîi peșcheș?
Slabă trebuie să ieși
nu cum ești, un fedeleș!”

XVIII

MOTANUL ȘI GHERLANUL VETERAN

Nu-mi mai aduc aminte unde-anume,
dar Jupiter mi-i martor,
am cunoscut, pe vremuri, o pildă cu un tartor:
Motanul cel mai aprig și mai viteaz din lume,
un Machedon năprasnic al lumii pisicești
și-o pacoste a ginții șoricești.
Cumplitul Roadeslană

— o Satană —

temut în jur pe-o rază de o leghe,
prin poduri, prin hambare, prin pivniți stînd de veghe,
înverșunat să-i bîntuie,
ținea încreaga lume, de șobolani s-o mîntuie.
Capcanele lăsate cu brinză prin hodgeacuri,
cumplita șoricioaică din pivnițe și tot
șiragul de otrăvuri îndătinat de veacuri
păreau pe lingă dînsul de-a dreptul niște fleacuri.
Nemaizărind cu timpul prin borte nici un bot,
ce-a pus atunci la cale-mpelițatul?

Să facă într-o zi pe... spînzuratul,
ținîndu-se c-o sfoară de-o grindă din tavan.
Crezîndu-l mort și țeapăn pe crudul cotoșman
(pesemne zgiriase
pe careva ori, poate, din puii fripți furase)
și, bucuroși de moartea cumplitului dușman,

ieșiră, Șobolanii, cu teamă, cite unul,
să vadă cum atîrnă de grindă căpcăunul,
și, strînși buluc îndată, au început să joace
bătuta printre stive ori sus, pe boloboace.

Dar cînd era mai deșuchiat sabatul,
invie deodată spînzuratul,
începe să-i înhațe mai cu foc
și-i satură de joc.

— „Sînt încă viu (le spuce Motanul) și-n putere
și nici o îndoială nu încape,
că nu găsiți pe lume nici găuri, nici unghere,
de mine să vă scape!”

Nu trece mult și iată-l pîndind în căpistere
ca un morman de cocă la vedere.

Nebănuind, firește, ce-i așteaptă,
piș-piș, toți Șobolanii spre dînsul se îndreaptă.
Doar un Gherlan bătrîn, cu coada ruptă,
un veteran umblat, temut în luptă,

privește de departe aluatul ca un ghem
și-i spune comandantului suprem:

— „Ascultă-mă o dată și pe mine:
mormanul ăsta nu-mi miroase-a bine.
Mai chibzuit ar fi de ne-am abține...
Mormanule cît pieptul unei dropii
(mai spune el mai mult ca pentru sine),
și sac de-ai fi, eu tot nu mă apropii!”
Pătit, avea dreptate bătrînul seminției
să fugă de ispita lăcomiei.

Nencrederea e mama chezășiei.

PARTEA A DOUA

CARTEA A PATRA

I

LEU-NDRĂGOSTIT

Domnișoarei de Sévigné¹

Te-ai născut să fii frumoasă,
Grațiilor ca model.
Dar, văzind că, într-un fel,
dumitale nu-ți prea pasă,
eu o fabulă-ți trimit
— joc de duh, neprihănit —
ca să vezi ce știu și zeii:
dragostea-mblinzește leiul!
Cum, necum, — pe toți ne paște.
Fericit cel ce-o cunoaște
doar din spuse și citite,
nu, ca mulți, din pătimite!
Adevărul povestirii
prea e crud, cînd îl auzi
în isprăvile iubirii.
Fabula — poți s-o acuzi? —
știe arta ocrolirii...

Cînd vorbeau, demult, blajine,
tot puhoiul de jivine, —
cu sămînța omenească

¹ Françoise-Marguerite de Sévigné, fiica Doamnei de Sévigné, cunoscută scriitoare franceză (1626—1696).

ar fi vrut să se-nrudească
niște Lei, spunînd că ei
— gata sînt să dovedească —
nu-s nici sluți și nici mișei,
ci viteji, ca niște zmei...

Un Leu voinic, ilustră mladă,
ieșit din seminție mare,
trecînd odată pe-o cărare
și întîmplîndu-se să vadă
o Ciobăniță-ntr-o livadă,
a și cerut-o de nevastă.
Dar tatăl ei, om chibzuit;
nu vrea un ginere cumplit.
„Să nu i-o dau? Dau de năpastă.
Așa-i cînd dragostea cășună:
o șterg în lume împreună!
O, fetele mai toate sînt
îndrăgostite nebunește

de primul crai ce se ivește
mai arătos, cu chica-n vînt.
Cum să-i înlătur pețitorul?
Mai bine-l iau cu binișorul:

— „În fața dragostei mă-nchin!
Dar, drept să-ți spun, mă tem de dinți:
să n-o rănești cînd o alinți.
Ce-ar fi să-i mai pîlim puțin?
De ghiare iar grozav mă tem.
Ce zici, putem să le tăiem?
Și alintări și sărutări
vor fi mai dulci, de bună seamă,
cînd ți-o răspunde fără teamă,
la rîndul ei, cu desfătări...”

Și Leul meu, ca scos din minți,
cuprins de-a dragostei văpaie,
a consimțit să i le taie.

Iar fără ghiare, fără dinți,
fu alungat — în van gemul —
de niște cliini, cu ușurință.

— Iubire, când ne-nlănțui tu,
adio orice chibzuință!

II

CIOBANUL ȘI MAREA

Vecinul Amfitritei¹, un ciobănaș tăcut,
venea pe malul mării cu turma la păscut.
Nu ciștiga, firește, mai cine știe cît,
dar el se mulțumea și cu atît.
Cu timpul, însă, fu cuprins de vrajă,
văzînd atît belșug adus pe plajă,
și își vîndu cioporul, chitînd că-i mai cu moț
să-și vîre bănișorii în negoț.
Dar tot ce-agonisise ațiția ani la tîrlă
se duse într-o bună zi pe gîrlă.
Lovit cumplit de-asemenea urgie,
fu nevoit să intre cu simbrie.
Și după multă vreme de trudă și nevoi,
ajunse iar să aibă cioporul său de oi.
Și într-o minunată zi de toamnă,
cînd iar văzu că Marea îl indeamnă,
el îi răspunse: — „Cată-ți altul, Doamnă,
că banul meu, cînd știu că-l am în pungă,
e mai de preț decît o sută-n vînt.
Mă mulțumesc să fiu așa cum sînt
și bruma care-o am o să-mi ajungă.“

Povestea nu-i scornită așa, de flori de măr.
Eu mă slujesc aici de adevăr,

¹ Zeița mării.

ca să arăt că banul pe care-n mînă-l vezi
e mai de preț ca mia pe care o visezi,
că bine-i să se-mpace fiecare
cu multul sau puținul care-l are.
Ambiția ne mînă, de-a pururea flămîndă,
și mările, cu mari făgăduinți,
ne scot din minți;
dar vîntul și tilharii stau la pîndă!

III

MUSCA ȘI FURNICA

O Muscă și-o Furnică
măruntă, dar vitează,
se ciondăneau pe-o frunză de sipică,
voind să știe care e mai brează.
Luind cuvintul, Musca spuse tare:
— „O, Jupiter, e cu puțință, oare,
ca o pîrlită de jivină tîritoare,
cu fiicele văzduhului să se compare?...
Eu prin palate zbor în jos și-n sus
și gust din boul ce ți-a fost adus
de credincioși, ca danie,
în timp ce-o prăpădită, ca asta, de gînganie
se ospătează zile-ntregi doar dintr-un pai...
Ia spune, mititico, tu, încai,
te-ai așezat, vreodată,
pe-o frunte-ncoronată?
Că eu m-așez, — e lucru cunoscut —
mă zbungui ștregărește prin cosițe
de domnițe
și uneori chiar sinii le sărut;
și mîndra cu gropițe
mă schimbă-n alunițe¹,
mă poartă pe alțițe;

¹ În original „mouches”.

iar tu, — bătu-le-ar vina —
 Intr-una cu hambarele-mi dai zor..."
— „Ce tot indrugi? răspunse Gospodina.
E drept că în palate intri-n zbor,
 dar ca o lighioană nepoftită.
Că guști, cum guști, din hrana zeilor?
 Ești doar o venetică oploșită!...
Că te așezi pe-o frunte de domn sau de catir?
 E-o mojiție, nu e un hatir,
 adeseori cu moartea pedepsită.
E drept, vro fetișcană și azi se mai mindrește
 cu niște picățele pe rochițe,
 ori, pe obraz, cu alunițe.
cu numele de „muște“-n franțuzește.
Dar numele e nume și faptele sint fapte.
Să nu uităm zicala: „*E ca o muscă-n lapte!*“
Se spune de orbeți, de tonți, de javre;
așa că mai slăbește-o cu astfel de palavre.
De prin colibe ori de prin palate,
de peste tot voi sinteți alungate.
Spionii¹ care umblă, ștregarii, după muște,
au uneori prilej din ștreang să muște.
Cînd vor porni, la iarnă, ninsorile din cer,
 voi veți pieri de foame și de ger.
Darmie nici de foame și nici de ger nu-mi pasă:
voi sta la căldurică, avînd de toate-n casă!
Prin grija mea de astăzi, de griji nu am habar...
Adio, deci! Cu tine pierd vremea în zadar
și nu cu trîncâneala se umple un hambar..."

¹ În original „mouchards“.

IV

GRĂDINARUL ȘI BOIERUL

Un iubitor de zarzavaturi
împrejmuise o grădină
și toată țarina vecină
cu gard stufos și trainic, de mărăcini, la haturi.
Ti-era mă mare dragul să vezi atâtea straturi
de cimbru, de măcrișuri, lăptuci și iasomie,
să-i facă Margaretei buchet la cununie!
Dar toată fericirea pe care-am arătat-o,
un lepure obraznic cumplit a tulburat-o.
Iar Grădinarul nostru, în ciuda lui nătângă,
s-a dus la Pîrcălabul cetății, să se plîngă.
Degeaba-l fugărise cu bulgăr și cu bățul,
că-mpielîțatul ăsta venea să-și ia ospățul
în zori și către seară, de două ori pe zi.
Capcanele nici pînda nu l-au putut opri.
E vrăjitor, pesemne: nu-i chip să-l pui pe goană...
— „Ce vrăjitor?... Să fie și Tartoru-n persoană,
că-i dărăcește Griva împielîțata blană!
Ascultă-mă pe mine: prea și-a făcut de cap!
Dar mîine vin și — sigur — de el am să te scap...”
Cu haita și hăitașii sosind în băătătură,
ceru, întii, Boierul să ia ceva în gură.
— „A, uite fetișcana! Nu, zău, dar știi că-mi place?
Ia fă-te, neiculiță, mai încoace!

Îi vom găsi un mire frumos ca trandafirul
și-o trebui, bădie, să-ți scotocești chimirul!..."

Îndată, Pîrcălabul o trage lîngă dînsul,
o mîngîie pe mină, batista-i dichisește,
se zbenguie cu fata ștîngărește...

Pe fată, de rușine, mai c-o înecă plînsul.
Se apără, cum poate, dar cu nespus respect.
Chiar tatălui îi pare, cu timpul, cam suspect...

Puhoiu-n vremea asta dă vraște prin oale
și lasă și cămara cu rafturile goale.

— „O, șuncile, pe culme, ce minunat șirag!”

— „Sînt ale dumitale!” — „Da?... Le primesc cu drag!...”

Se-mbuibă matahala-n cuirasă
și dă porunci, prin casă, ca acasă.

Tot îmbiindu-și ceata,
bea vinul cu găleata
și-i giugiulește fata.

Porni, apoi, alaiul în sunete de goarne
să juri că lumea-ntreagă e-n stare s-o răstoarne.
Păcat de-așa răzoare, de-atîtea mîndre straturi!
Adio, praz, cicoare, plăpînde zarzavaturi!

Din toate n-a rămas, — mai este vorbă? —
nici cît să pui măcar o dată-n ciorbă.

În iureșul năvalei lor cumplite,
tot vînturînd grădina în copite,
găsiră urechiatul sub o varză,

stufoasă ca o tufă și naltă cît o barză.

Trezit și el din somn de-atîta gură,
îlșni și tunde-o, pîrleo, spre luncă, prin spărtură!
Gealații strică gardul, călări, pe urma lui,
dar iepurele, ia-l de unde nu-i!

„Joc de boieri!” gîndește stăpînu-ncremenit,
văzînd că într-un ceas l-au păgubit
mai rău decît, un veac întreg, ar fi putut
întreaga iepurime din ținut.

Dreptatea celor mari, — vedeți de-aici —
mai rea-i ca nedreptatea celor mici.

V

MĂGARUL ȘI CĂTELUL

Sînt limite în toate.
Nici chiar cînd e momentul
să nu forțăm talentul
mai mult decît se poate!
Puțini de tot au darul
pe lume să ne placă...

Iar cei ce vor să-l scoată, cumva din piatră seacă,
pățesc și ei cam ce-a pățit Măgarul.

„În mine dau cu bita.
Dar iată că-n odaie
răsfață o potaie!
Aș vrea să știu atîta:
E sărutat, bondocul,
doar că le-ntinde laba?...
De-o merge astfel treaba,
mi-ncerc și eu norocul!”
Zis și făcut! Jupinul
Măgar, sfidînd ursita,
și-apropie copita
să-și mîngîie stăpînul.
L-alintă, drăgăstos,
pe față și pe pîntec;
ba-i cîntă și un cîntec,
cu glasul lui duios...

— „Ia dați încoa' bastonul
să-i și plătesc simbria...”
Uitindu-și melodia,
Măgarul schimbă tonul
și-ncepe tragedia!

VI

LUPTA ȘOBOLANILOR CŪ NEVĂSTUICILE

Cînd avea să sufere
multe-n cursul anilor,
cum să nu se supere
neamul șobolanilor?...
Ba Pisici, ba Nevăstuici,
îi pîneau la ferăstruici!
Dar noroc că borțile
au înguste porțile...
Înmulțindu-se cu anii,
Șobolanii și Gherlanii
vor să lupte cu dușmanii.
Iar un vrednic șobolan
— generalul Guzguman —
a purces, cu tărăboi,
la război.
Mii de surle
prind să urle,
de răsună slăvile,
tremură dumbrăvile!
Pe șosele, pe vîlcele,
Nevăstuicile, și ele,
vin, năvalnic, cu drapele.
Oștile, nătingele,
varsă, gîrlă, singele...

Generalii Șoricilă,
Guzgănilă, Gherlănilă
taie-n carne fără milă.
Ca s-o scape teafără,
săbiile scapără,
guzgănimea apără.
Dar, cu toată gloria
ce le-ar da istoria, —
șovăie victoria!
Pierderile cresc și cresc,
vaietele se-ntețesc,
în puhoiul guzgănesc.
Și mormanul morților
înpăimintă gloatele,
care fug cu toatele
în adâncul borților.
Iar urgia sfinților
și scrișnirea dinților
cad pe capul prinților.
Căci purtînd pe ei coroane,
coifuri, coarne¹ și pompoane
— din mîndrie, ca trufașii,
ori să-și sperie vrăjmașii —
nu-i încape gura borții
și rămîn în prada morții.

Coifurile lungi, cu ciucuri,
uneori aduc buclucuri.
Dacă oștile ușor
se strecoară-n borța lor,
capetele-ncornorate,
și coifate, și-mpănate,
nu încap și pier mai toate.

¹ După Herodot războinicii tracii, ca și galii, purtau coifuri
e armă împodobite cu coarne de animale.

VII

MAIMUȚOIUL ȘI DELFINUL

La greci era un obicei:
pe mare, unii călători,
adeseori, duceau cu ei
maimuțe, cîini de scamatori.
Un vas cam tot așa-nzestrat,
în preajma coastei, s-a-necat.
Delfinii dacă nu săreau,
toți călătorii-n hău piereau.
Chiar Pliniu¹, marele-nvățat,
a scris că ei ar fi salvat
atîția oameni din puhoi,
ferindu-i de urgia mării
și — grație asemănării —
și un pocit de Maimuțoi.
Delfinul, Om îl socotea.
Și tot trecînd din val în val
și aducîndu-l către mal,
l-a întrebat, cînd străbătea
cu el un uriaș talaz:
— „Ești din cetatea lui Apollo?”²
— „Da, toți mă știu că-s depe-acolo!

¹ Pliniu cel Bătrîn, naturalist roman (23—79), autor al unei vestite lucrări, „*Istoria naturală*”.

² Zeu al soarelui și al artelor; cetatea Delfi îi fusese închinată.

Maimuțoiul și Delfinul

Iar de te-aduce vrun necaz,
să vii la mine, că am rude,
cîrmuitori de primul rang
și cînd le cer, îmi cîntă-n hang,
și-un văr al meu primar e jude..."
Înseninat de-așa noroc,
Delfinu-i mulțumi pe loc.
— „Ai fost cumva pe la Pireu¹?”
— „Da, e un bun amic al meu,
cu care mă-ntîlnesc mereu
și ne-apucăm de cite-un joc...”
De propria-i prostie-mpins,
tot trîncănea mereu cu el,
crezînd că portul e un ins.
Mai fac destui neghiobi la fel
cînd povestesc de toate-cele
deși nici n-au habar de ele.
Ca Ieremia cu proțapul.
vorbea într-una, la-ntîmplare.
Delfinul, însă,-ntoarse capul
și cînd văzu ce-avea-n spinare,
voind alți oameni să mai scape,
zvîrli slujenia în ape...

¹ Portul Atenei, construit în urma sfaturilor lui Temistocle,
după războiul cu Xerxes.

VIII

PĂGINUL ȘI IDOLUL DE LEMN

Un om, păgin din vremurile vechi,
ține-n cămin un zeu de lemn, din cei
ce sînt mai surzi ca surzii, chiar dacă au urechi.
Îi aducea, ca jertfă, mereu boi rotofei,
încununați cu falnice cununi,
și aștepta, la rîndul său, minuni.
Dar în zadar, căci idolul de lemn
nici nu se sinchisea să-i dea un semn
— comoară, moștenire, noroc sau alt hatîr —
fiind mai îndărătnic decît e un catîr.
Ba, cînd cădeau, adesea, prin țărini ploi cu grindini,
tot grîul lui i-l prăpădeau mai pretutîndeni.
Ci el, uitînd pățaniile
nu contenea cu daniile.
Dar miniat, odată, cumplit, ca un balaur,
îl face bucățele cu un par,
găsindu-i burdihanul ticsit cu bani de aur...
— „Cît te-am cîstit cu jertfe pe altar,
un crăițar nu mi-ai adus, măcar.
Deci, nu mai ai ce căuta, preasfinte,
în casa mea, de astăzi înainte!
Un bădăran de rînd, lipsit de minte,
sau tu, un zeu, cum vezi, mi-i tot atîta:
din voi nu scoate omul ceva decît cu bita!

IX

GAIȚA ÎMPODOBITĂ CU PENE DE PĂUN

O Gaiță din cele mai viclene
văzînd un biet Păun ce năpîrlea,
s-a împodobit cu mindrele lui pene
și printre alți păuni se păunea.
Recunoscînd-o, însă, nu știu cine,
ce huiduială,
ce ciocăneală,
ce rușine!
La gaițe voind să fugă,
și gaițele o alungă!

Mai sînt și astăzi, din păcate,
și printre noi asemenea eroi;
eu, însă, țin să nu vorbesc de voi,
plagiatori cu pene-mprumutate!

X

CĂMILA ȘI SCÎNDURILE PLUTITOARE

Văzînd, cîndva, întîia Cămilă printre dune,
se sperie întîiul drumeț ca de-o minune;
al doilea s-apropie cu sfiiciune;
și-al treilea căpăstru-i pune!

Deprinderea ne-nvață
cu toate în vieață.

Încet, încet, cu timpul, nu mai tremuri
de ce-ți părea-nspăimîntător, pe vremuri.

Pe țărmul mării celei mari,
stăteau de strajă trei pîndari,
ținînd nimic să nu le scape.
Cînd iată că zăresc pe ape
un punct ce tot venea în goană,
părînd că zarea nu-l încape.
— „E o corabie dușmană!”
Se speriară de pomană.
Cînd mogildeața fu aproape,
văzură niște scînduri sparte.

Așa par multe de departe!

XI

BROASCA ȘI ȘOBOLANUL

Adeseori, chiar singur, te înșeli,
voind să-i prinzi pe alții cu momeli!

Un Șobolan

voinic și dolofan,

ce n-ajuna de două ori pe an, —
pornise din meleagul lui de baștină
și se plimba tihnit pe lângă mlaștină.
Adulmecînd în el o pradă grasă,
o Broască îl pofți cu ea la masă.

Cum slăvile ardeau văpăi,

Îl ispitea plăcerea unei băi.

Și cum ținea să-i vadă nația,
primi, firește, invitația.

Ba, vizita avea să-i mai arate
priveliști noi și, poate, minunate.
Iar salba savuroasă a etapelor
acestei mici dar strașnice bejenii,
avea să-i dea-n vileag și ciudățenii!
Le-o povesti, cîndva, din Țara Apelor
nepoților, — de locuri și de pravili...
Doar un temei de temere din toate
părea să-i pună-n cale niște stavili:

nu prea știa să-noate.

Dar gazda lui de toate se-ngrijea
și l-a legat c-un țipirig de ea.

Ajung în larg. E bine. Apa-i rece.
Dar Broasca se trudește să-l înecel
Cuvintul dat, nici dreptul ginților,
nici invocarea sfinților,
nimic nu mai avea temei,
în ochii ei...

Să fie altora învăț!

Îl savura, în gînd: „Ce mai ospăț!...”
Cînd Șobolanul se zbătea să scape,
un Șoim, brodindu-se pe-aproape,
ca fulgerul, din slăvi, s-a năpustit
și-un praznic îndoit a nimerit:
un Șobolan c-o Broască după el!

Cînd vrei s-apuci în mînă sapa
să-i sapi aproapelui tău greapa,
gîndește-te că s-ar putea
ca-n locul lui să cazi chiar tu în ea!

XII

TRIBUTUL DOBITOACELOR¹

Umbla, cîndva, în lumea veche,
o veste, poate doar un zvon
că un viteaz fără pereche,
un oarecare Machedon,
nemaivoid să știe de popoare
și lighioane slobode sub soare,
a poruncit ca oameni și jivine
să vie să i se închine.
E lesne de-nțeleș că Faima,
cum știe tot și spune tot,
a răspîndit în lume spaima;
o dată cu porunca semețului despot.
Și fiare, glze, păsări, venite din birloage,
la sfat, în pustnicia cu rîpe și viroage,
găsiră că Maimuța, din toate,-i mai în stare
să ducă Machedonului temut
solie de smerită închinare
și tribut.
Ba, nu știu cine le-a propus,
să-i scrie tot ce-avea de spus.
Doar spre sfîrșit, e drept, s-au ciondănit,
că nu găseau tributul potrivit.

¹ Titlul original: „*Tribut envoyé par les Animaux à Alexandre*” („*Tributul trimis de Animale lui Alexandru*”).

Cum n-aveau bani, s-au hotărît să-i ceară
de la un crai cu multe mine-n țară.
Catrcea, Măgărilă și Murgilă,
urmați și de cumătra lor Cămilă
și-aleseră strădania
să-i ducă dinșii dania.

S-au dus. Mergea solfa prin pulbere, de zor,
în frunte cu Maimuța, semeț ambasador,
cînd se treziră solii cu Leu-n calea lor!
Le cam venea, văzîndu-l, nu știu cum,
dar unul nu-ndrăznea să i-o și spună.

— „De azi, le zise Leul, vom fi firtați de drum.
Sînt bucuros că mergem împreună
și mi-ar părea, vă spun, grozav de bine
de-ați duce voi și banii de la mine.

Nu-i lucru anevoie,
de-i împărțim la toți.
Iar cînd va fi nevoie,
vă apăr eu de hoți...”

Să scapi cu una-două de un Leu
e lucru greu.

Primindu-l ca tovarăș de vreme rea sau bună,
au trebuit să-i cînte toți în strună.

L-au ghiftuit din banii de tribut
cu tot ce-a vrut...

Ivindu-li-se-n cale o pajiște frumoasă,
cu zvonul ei șăgalnic de șipote subțiri,
au poposit drumeții în iarba mătăsoasă,
sub lina adiere a blînzilor zefiri.

Dar nici nu răsufară sărmanele jivine,
cînd Leul li se plinse că nu se simte bine.

— „Mi-e tare rău și nu mai merg cu voi.
Simt cum mă scurmă parcă-n măruntaie,
o vilvâtaie.

Rămîn să-mi caut leac prin cel zăvoi.

Iar voi, voi dați-mi banii și-apoi plecați în pace!”

Au desfăcut desagii, că nu aveau ce face.

Dar Leul, cînd văzu atît bănet,
le spuse cam așa, rîzînd șiret:

— „Priviți și voi și spuneți dacă nu-i
minune! Banii mei au scos și pui!
Ce pot să fac? Sînt și dator, socot,
să-i iau așa cum sînt: cu pui cu tot...”
I-a vămuit cu vîrf și îndesat
și mai nimic în saci nu le-a lăsat.
Iar ei, năuci cu-o-ncredere năîngă,
s-au dus la Machedon să i se plîngă
de Leu, că le prădase visteria.

Dar au brodit mai rău ca Ieremia!
Cînd hoțu-i Leu năprasnic, e scos la judecată,
basma curată.

Doar corb la corb nu-și scoate ochii, niciodată...

XIII

RĂZBUNAREA CALULUI PE CERB

Azi Calul trage-n ham sau poartă șa,
dar n-a fost totdeauna chiar așa.
Cînd Omul, la-nceputurile vieții,
se ospăta cu ghindă, ca mistreții, —
și caii și măgarii, ca și catirii suri,
trăiau în libertate, prin lunci sau prin păduri.
Nu se vedeau, ca astăzi¹, prin urmare,
atîtea șei și frîie și samare,
și nici poștalioane, cupeuri și trăsuri.
În vremurile-acelea, un Bidiviu superb
din bun senin se luase la harță cu un Cerb,
din pricina livezii, a umbrei sau a pomului.
Dar Calul, neputînd să-l și ajungă,
veni să ceară ajutorul Omului.
Și Omu-i puse șa și frîu cu strungă,
încălecă pe el și, dîndu-i pînteni,
îl biciui și-l fugări atît,
încît, în ciuda pașilor săi sprinteni,
sărmanul Cerb fu prins și omorît.
Și Calu-i mulțumi cum se cuvine,
că-n singe-l ajutase mînia să-și înece.
Dar Omul, crud, nu-l mai lăsă să plece,
știindu-l c-ar putea să-i prindă bine.

¹ Pe vremea lui La Fontaine, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

— „Hei, Murgule, acum rămâi la mine
și viața în belșug ți-o vei petrece!...“
Trezindu-se de-a binelea din vise,
văzu ce nebunie săvârșise,
dar prea târziu, căci grajdul era gata.
Cum după fapte vine și răsplata,—
muri în ham, de chin și supărare,
plătind cu libertatea smintita-i răzbunare.

Te mai încintă oare bunul trai,
cînd știi că libertate nu mai ai?

XIV

VULPEA ȘI BUSTUL

Mărimile-s ca măștile de teatru:
orbesc doar pe mărunțul idolatru,
— Măgarul — care crede doar că vede!
Dar Vulpea nu prea se repede,
ci, iscodind cu insistență,
arată tot ce-i aparență.
Atrasă de un bust măreț
prin toată arta lui de preț, —
s-a minunat, cumătra, spunînd: — „Ce cap frumos,
menit să-mpace, poate, multe gusturi!
Dar, zău, păcat de el că-i găunos...”

O, în privința asta, atîția „domni” sînt busturii!

XV

LUPUL, CAPRA ȘI IEDUL

Pornind spre pajiști, Capra, mai de noapte,
să-și umple iarăși ugerul cu lapte, —
închise bine ușa cu zăvorul
și-și sfătui, așa, odorul:
— „Cu toată ruga sau îndemnul,
vezi, nimănui să nu-i descui,
de nu vei auzi consemnul:
«Jos lupul și cu neamul lui!»“
Din întâmplare,
cum, necum, —
vorbea de lup în gura mare
și el s-a nimerit pe drum.
Visînd cum o să-i frîngă trupul,
se bucura hulpăva fiară,
sperînd să-i pice Iedu-n ghiară
și, prefăcîndu-și glasul, strigă și el: „Jos lupul!“
Dar Iedul, alb cum e o nalbă,
răspunse oaspei perfid:
— „Arată, neică, labă albă,
c-altmîntrelea n-am să-ți deschid!“
Cum printre lupi — e lucru cunoscut —
arar vro labă albă s-a văzut,
cumătrul nostru, crîncenul despot,
fu nevoit să plece
lingîndu-se pe bot.

Să fii cu ochii-n patru și în zece,
aceasta e, mereu, povața mea,
căci paza bună trece
primejdia cea rea.

XVI

LUPUL, MAMA ȘI COPILUL

Un alt cumătru Lup¹, un măgădău,
greșind, cîndva, și dînsul șocoteala,
se zice c-a pățit cu mult mai rău,
că și-a plătit cu capul îndrăzneala.

Pîndind lingă o fermă din zori și pînă-n noapte,
dihania văzuse ieșind tot prăzi de soi:
alaiuri de curcani, de miei, de oi
și uneori chiar vițeluși de lapte, —
și se gîndi să-nhațe unu-doi.

Dar cum să faci, cînd toate merg cu grupul?...
Cînd iată că aude un copilaș plîngînd
și-o mamă care-i spune: — „O să te pape Lupul.
de nu te potolești cît mai curînd!...”

Se bucura în sine lihnitul musafir
și zeilor le mulțumea de chilipir.

De teama lui, copilul se-neacă în suspine.

— „Ei, taci, c-o să-l ucidem cu parul, dacă vine!...”

— „Păi, cum? își zise Lupul. Cînd laie, cînd bălaie?...”

Își bate joc de mine mai rău ca de-o potaie?

Oi prinde, eu, broscoiul în codru, la alune,
și știe Manda cum să se răzbune!...”

Cînd se gîndea să-și ia, cuminte, valea,
un cline ciobănesc îi taie calea.

¹ Aluzie la prezența lupului pomenit în tabula precedentă; în edițiile originale, fabulele acestea erau prezentate împreună.

Ai casei dau năvală cu furci și cu țepoaie
și oasele-i-nmoaie.

— „Ce căutai pe-aicea, pocitanie?...“

Sărmanul lup le-a spus de-a fir-a-păr
tot ce i se-ntimplase s-audă-ntr-adevăr:

— „Credeai că pentru tine l-am zămislit, dihanie?...“
Și l-au ucis, iar capul i l-au înfipt în băț,
criindu-i, ca să fie și altor lupi învăț:

„Cînd sperie, cu voi, o mamă
copiii, să le curme plinsul, —
cumetri Lupi, n-o luați în seamă,
să nu pățiți și voi ca dînsul!“

XVII

CASA LUI SOCRATE¹

Socrate, marele-nțelept,
de construit se apucase.
Dar cunoscuții, pe nedrept,
fi tot găseau mereu ponoase,
căci oamenii-s croiți pe prici.
Și mulți spuneau că li se pare
că-s încăperile prea mici,
cînd omul e atît de mare!
Socrate le-a răspuns, aici:
— „Așa cum sînt, de-aș fi măcar în stare
să le ticsesc cu-adevărați amici!”

Prietenii?... N-ai boabe în hambar,
cîți vezi c-apar!
Prietenia-i, însă, lucru rar.

¹ Titlul original: „*Parole de Socrate*” („O vorbă a lui Socrate”).

Ai casei dau năvală cu furci și cu țepoaie
și oasele-i-nmoaie.

— „Ce căutai pe-aceia, pocitanie?...“

Sărmanul lup le-a spus de-a fir-a-păr
tot ce i se-ntîmplase s-audă-ntr-adevăr:

— „Credeai că pentru tine l-am zămislit, dihanie?...“
Și l-au ucis, iar capul i l-au înfipt în băț,
criindu-i, ca să fie și altor lupi învăț:

„Cînd sperie, cu voi, o mamă
copiii, să le curme plînsul, —
cumetri Lupi, n-o luați în seamă,
să nu pățiți și voi ca dînsul!“

XVIII

BĂTRÎNUL ȘI COPILII SĂI

E șubredă puterea cînd nu-i unită snop.
Ce-nseamnă-un strop? Nimica! Dar un noian, potop!
Vă spun, acum, și pilda bătrînului Esop.
De-o deapăn, mi se pare, c-oleacă de zăbavă,
n-o fac, cum face Fedru, din dragoste de slavă,
ci vrînd s-arăt năravuri din vremurile-acestea.
Dar să curmăm zăbava și s-ascultăm povestea!
Cum se gîndea că moartea ca mîine-o să-l răpună,
bătrînul își adună feciorii să le spună:
— „Vedeți mănunchiul ăsta puternic de săgeți
legate împreună?... la rupeți-l, băieți!”
S-a străduit zadarnic feciorul cel mai mare
și-a spus: — „Să-ncerce alții! Eu nu mă simt în stare.”
Se opinti, la rîndu-i, din răspuțeri, mezinul;
se chinui și prîslea, dar în zadar fu chinul,
căci maldărul rămase întreg, nebiruit;
o singură săgeată măcar nu s-a clintit.
— „Ce slăbănogi! le spuse bătrînul. Veți vedea
ce poate, la nevoie, și neputința mea...”
Credeau că se ascunde vreo glumă dedesupt;
dar, desfăcînd mănunchiul, el rînd pe rînd le-a rupt.
— „Ați înțeles că pilda la dragoste vă-ndeamnă.
Trăiți în armonie! Unirea, forță-nseamnă...”
Cît a zăcut, o vreme, nimic nu le-a mai spus.

Dar ajungînd bătrînul la capătul vieţii,
şi-a mai chemat o dată în preajma lui băieţii:
— „Mă duc în lumea-n care străbunii mei s-au dus.
Făgăduiţi cu toţii, aşa cum se cuvine,
că veţi trăi ca fraţii! Eu plec. Vă las cu bine...”
În veci uniţi feciorii îi spun c-au să rămînă.
El minile le strînge, mişcat, în slaba-i mină,
şi, ca o pilpîire, se stinge în tăcere.

În urma lui rămase o avere
c-o droaie de buclucuri, de poliţi şi dobînzii,
dar ei, uniţi, avură la început izbînzii.
Prietenia, însă, nu merse prea departe.
Rudenţia-i unise; averea îi despartea.
Ambiţia, ispita şi jindul, avocaţii
se întreceau, în taină, să învrăjbească fraţii.
Încurcături şi pîre, procese — lanţ întreg!
Ajunşi la împărţire, mai rău nu se-nţeleg.
Amenzile curg gîrlă. Vecini şi creditori
le caută ponoase, se leagă de erori.
Iar fraţii, dezbinăţii, în cumpăna cea grea,
îşi irosesc averea, trăgînd cînd hăis, cînd cea.
Era tirziu, fireşte, cînd le-a venit în minte
povaţa cu mănunchiul părintelui cuminte.

XIX

PROOROCUL ȘI NECREDINCIOSUL

E o sminteală mare, vădită, și-o greșeală
să-ncerci să-nșeli, firtate, pe Cel ce nu se-nșeală,
căci inimile noastre nu pot avea ungher
necunoscut de Cer.

Cel pururi treaz ne știe din slăvi orice urzeală.

Dar un Păgin cu fumuri din belsug,
zănatic bun de ars, cîndva, pe rug,
a încercat, — ce mai încoaci, încolo —
să-l pună la-ncercare pe Apollo.

În viclenia lui păgînă
ținea o vrabie în mînă,
cu gînd hain, ca de iscoadă
s-o gîtuie ori s-o sloboadă.

— „Aș vrea, i-a spus, ceva să știu:
ce-am eu în mînă-i mort sau viu?”

Știînd ce-avea Păginu-n căpățînă,
Apollo îi răspunse cu minie:

— „Fie moartă, fie vie,
ai o vrabie în mînă!

Vrei să mă prinzi, se pare, cu iscodiri deșarte?
Eu pot să văd și să lovesc și de departe!”

XX

ZGÎRCITUL CARE ȘI-A PIERDUT COMOARA

Ai doar cît poți
să folosești ce ai!
Sînt și netoți
de care, ca un scai,
se ține, îndirjită, lăcomia.
La ce-ți mai folosește vistieria,
cînd nu dai o lețcaie pentru trai?
Zgîrcitul strînge banul peste ban,
dar rabdă mai dihai ca un golan...
Esop ni-l dă exemplu, pe unul, care-odată
ținea comoara veșnic îngropată
și ajunsese hid și tras la față,
că nu strica un gologan la piață,
de parcă-i trebuiau în altă viață.
Se tînguia, sărmanul,
mereu că „nu avea”.
Nu stăpînea el banul,
ci banu-l stăpînea!
Îngrijorat, ca prostul,
de-atîtea ori pe zi a dat ocol
bănetului, că un vecin, ghicindu-i rostul,
i-a mai lăsat și lui doar cuibul gol...
În zori, cînd nu-și găsește comoara, — tragedie:
se zbate, urlă, geme, aleargă, se sfișie,
din pragul dimineții pînă seara.

— „Dar ce-ai pierdut?” l-întreabă un trecător. — „Comoara! Mi-au luat-o! O-ngropasem sub lada cu gunoi...”

— „De ce? Așa se-ngroapă în vreme de război. Puteai s-o ții în casă, să iei din ea oricând...”

— „Ce tot vorbești? Să iau din ea?... Nici gând!

Așa ceva prin minte să nu-ți treacă!

Ce, banii vin ușor, cum vezi că pleacă?

Nu m-atingeam nici pentru luminare...”

— „Atunci, de ce atîta supărare?

Cum din comoară nu voiai să iei

ascultă, astăzi, sfatul meu, mai bine:

aruncă niște pietre-n locul ei,

că pietrele la fel de cald ți-or ține!”

XXI

OCHIUL STĂPÎNULUI

Tot fugărit de-aproape de copoi,
un Cerb scăpă în staulul cu boi.
Plăvanii îl primesc, dar îi și spun
să-și caute un adăpost mai bun.
— „Mă tem că haita-i, încă, prin ocol.
Măi, fraților, să nu mă dați de goll
Rămin îndatorat și vă voi spune
tăpșane foarte bune de pășune...”

Făgăduiră, Boii, că nu-l dau în vileag
și-și mai veni în fire bicisnicul pribeag.
Spre seară li se-aduse fin vechi cu ierburi proaspete,
dar nimeni nu-l văzu pe noul oaspete,
cu toate că argații și logofătul Raul
s-au invîrțit, bezmetici, de-atîtea ori prin staul.
Și crainicul pădurii, nemaifiind sfielnic,
le mulțumea plăvanilor, mișcat,
că l-au scăpat

și aștepta doar un prilej prielnic
s-o ia la sănătoasa cît mai curînd din sat.
Un Bou bătrîn îi spuse, rumegînd:
— „Mă tem să nu te bucuri prea curînd,
căci Omul-cu-o-sută-de-ochi îndată vine,
și nu te văd prea bine!
Nu-i cazul, deci, să fii așa fudul...”

Doar îi servise Boul această mică lecție,
cînd iată că stăpînul sosește în inspecție.
— „În iesle (spune dînsul) nu văd nutreț destul,
iar vechiul strat de paie improspătat se cere.
Că pinze de păianjeni țesute prin unghere!
Te temi de vreo amendă, măi Ioane, să le strici?
Dar jugurile astea ce-or căuta aici?...“
Pornit să vadă totul și totul să răstoarne,
zări un cap de vită cu alt model de coarne.
Scăpase teafăr Cerbul de haite și alice,
dar fu ucis îndată cu bîte și otice!

Și Fedru-ncheie astfel, cu duhul mucalitului:
„Nu-i ochi de șoim nici de iscoadă,
ca al stăpînului, să vadă!“
Eu aş mai pune-alături și ochiu-ndrăgostitului...

XXII

CIOCÎRLIA, PUH EI ȘI STĂPÎNUL LANULUI

De vrei să faci un lucru bine,
să-ți pui nădejdea doar în tine!

Își face-n lanuri cuibul Ciocîrlia,
cînd grîul doar acoperă cîmpia,
în vremea cînd mai toate vîetățile
iubesc și împînzesc singurătățile:

dihăniile mărilor, în ape,
și tigrii-n codri, viezurii-n hîrtoape,
prin crînguri, păsărelele cu miile,
și-n holde, ciocîrliile.

O Ciocîrlie, însă, de cîntece furată,
a zăbovit mai mult ca altă dată
și n-a gustat la vreme din vrăjile iubirii
pe care, primăvara, le-aduce harul firii.
E drept că, pîn'la urmă, plătind naturii vamă,
se hotări s-ajungă și ea mamă.

Se cuibări în grabă, ouă, cloci cu sîrg
și scoase pui cînd grîul din lanuri da în pîrg.
Iar cînd ajunsese aur smaraldul pe ogoare,
sărmanii pui tot nu puteau să zboare.
Muncită de o mie de gînduri și de spaime,
porni s-aducă hrană, abia putînd să-ngaime:

— „Să m-așteptați cu toții împreună,
pitiți cumiți, sub frunzele șofranului,
iar de va fi să vină, cumva, stăpînul lanului,
cu fiu-său, să-mi spuneți și mie ce-au să spună!”

Abia își luase Ciocîrlia zborul,
c-a și sosit stăpînul cu feciorul.

— „Frumoasă holdă! zise stăpînul. Griu-i copt.
Să dai de veste, dragă, chiar azi, la șapte-opt
prietenî buni de-ai noștri, de petrecere,
să vie mîine-n zori cu cîte-o seceră...”

Cînd se întoarse mama din zare cu mîncare,
găsi în cuib o mare-ngrijorare.

La început și ea înmărmurise,
dar cînd un pui îi spuse ce-auzise,
le zise, liniștită, tuturor:

— „De-a spus așa, nu-i încă nici un zor.

Fiți veseli. V-am adus mîncare.

Mîncăți și fuga la culcare!”

Mai liniștiți, acum, și sătui,
au adormit cu toții — și mama lîngă pui.
Iar cînd mijiră zorii în holde, pe tîpșan,
nu se zărea o seceră în lan.

Pornise Ciocîrlia spre slăvi, cu tot elanul,
cînd iar veni stăpînul să-și mai privească lanul.

— „Prietenî — spuse dînsul — sînt ăștia, sau mișei?

Le place să se-mbuibe, dar nu să și asude.

Rău am făcut, desigur, c-am pus temei pe ei.

O, fiule, chiar astăzi dă sfoară printre rudel!”

Îngheață ciocîrlimea de teamă, cînd aude.

— „Mămico, mamă dragă, ce ne-om face?

Vin rudele!... “— „Nu vin. Dormiți în pace...”

A doua zi nu s-a zărit o rudă.

Stăpînul spuse iarăși feciorului cu ciudă:

— „Rău am făcut, băiete, c-am pus nădejdea-n ei!

Tu să nu uiți povăța. În viață, dacă vrei

să faci un lucru bine, —

să nu te bizuiești decît pe tine.

Ce crezi că ne rămîne de-acuma de făcut?

Ce trebuia făcut de la-nceput:
să luăm ai casei secera în mină,
chiar dacă zăbovim o săptămână..."

Văzînd de data asta
că nu mai e de trai
și că, neîndurată, s-apropie năpasta, —
au trebuit să plece de zor, cu piu, cu vai...;

CARTEA A CINCEA

I

MERCUR ȘI PĂDURARUL

Domnului C.D.B¹

Din gustul Dumneavoastră, om înzestrat de soartă,
eu mi-am făcut, Seniore, ca un canon de artă,
Strădania prea mare, migala pentru formă
și grija de podoabe nu-s, pentru mine, normă.
Migala este bună, cînd n-o duci prea departe,
căci, vrînd să faci mai bine, strici tot ce-i bun în carte.
Dar fraza ticluită cu multă gingășie
vă place Dumneavoastră și tot așa și mie.

Și-n ce privește principalul scop
al fabulei, — pe urma bătrînului Esop,
mă străduiesc și eu, cînd mă avînt,
să-l și învîț pe cititor, să-l și încînt.
Dar, — ce să fac? — nu izbutesc mereu...

Știînd că forța nu e harul meu,
ca Hercule măciuca s-o mînuiesc, — iau biciul
și-ncerc să fac de rîsul lumii viciul.

E tot ce mă pricep. Dar e destul?
Încondeiez pizmașul, zgîrcitul nesătul,
nătingul sau zănaticul fudul,
ca-n pilda lighioanei cît un ou²
ce se umfla s-ajungă mai mare ca un bou.

¹ Domnului Cavaier de Bouillon; este vorba de un prieten al fabulistului.

² Cf. I, 3.

Cînd ții să dai poveștii un tîlc și o povață,
nu-i rău să pui virtutea cu viciul față-n față,
furnica lîngă muscă ori mieii lîngă lupi¹
sau gura, clevetirii, să-ncerci să i-o astupi,
făcînd din cartea asta, așa cum voi putea,
o amplă comedie cu mii de vieți în mers
a cărei vastă scenă e-ntregul univers,
nădăjduind că-ntr-însa veți vedea
cum oamenii și zeii și bieteke jivine
își joacă toate rolul cum se pricep mai bine.
Azi crainicul Mercur² pe scenă vine...

- Pornind la drum cînd isprăvise treaba,
un Pădurar toporul și-a pierdut
— nădejdea lui, unicul lui avut —
și-l căuta, jelindu-se, degeaba.
Nemaiavînd pe ce să-și ieie altul,
rugatu-s-a, atunci, de Preainaltul:
— „Slăvite Jupiter, redă-mi
toporul, toporașul meu!”
Și din înaltele lui vămi
trimise Jupiter un zeu.
- „Eu am găsit mai multe topoare-ntr-un coclaur
(i-a spus Mercur), pierdute prin dudău.
Privește-le și-arată-mi-l pe-al tău!”
Și-i puse dinainte întii pe cel de aur.
(Voia să-i joace, pasămite, festa.)
— „Nu, spuse Pădurarul, nu-i acesta!”
I-aduse zeul altul, de argint.
— „Nici ăsta nu-i al meu, de ce să mint?...”
La urmă, luminatul zeu,
mai scotocind puțin prin cer,
i-aduse un topor de fier.
— „Ei, vezi? Acesta e al meu!
Sînt fericit cum nu se poate...”
Și zeul, ca răsplată, i le-a lăsat pe toate.
— „De mi le dai, le iau și pe acestea!...”

¹ Cf. I, 10.

² Zeul negoțului și crainicul lui Jupiter.

Ca fulgerul se răspîndise vestea
și pădurarii, — cîți aveau pădurile —
au început să-și piardă și dumnealor securile.
Veneau să și le ceară și se-ntorceau cu creastă,
pocniți de zeu cu muchea peste țeastă,
cînd și-alegeau securi de aur, secăturile.

Ne-am mulțumi mai bine
cu ce ni se cuvine.
Degeaba-și zvirle în coctaur
Minciuna, barda ei de fier,
să capete topor de aur, —
că Jupiter nu doarme-n cer!

II

OALA DE LUT ȘI OALA DE TUCI

Zise Oala cea de tuci
către sora ei de tină:
— „la ascultă, fa, vecină,
ce-om păzi ca niște cucu,
tot făcînd la gură spume?
Hai să mergem la plimbare
să vedem ce e prin lume!”
— „Dragă mea, ispita-i mare.
Însă eu rămîn la vatră:
nu mă simt de drum în stare.
Dacă mă ciocnesc de-o piatră?...
Dumneata ești tare-n piele
și, firește, nici nu-ți pasă.
Vai de cioburile mele, —
eu, mai bine, stau acasă!...”
— „Te înșeli, de bună seamă.
Uiți și de prezența mea?...
N-ai motiv să-ți fie teamă:
te-oi păzi, cum voi putea.”
Cum temeiul îi suride,
ea pornește triumfal
lîngă oala de metal
care-avea să-i fie gîde.

Nu știu cum s-o fi făcut:
s-au izbit la niște hopuri
și în mii și mii de cioburi
cea de lut s-a prefăcut..

Lasă-ncolo jindul, fala:
cu mai-mari să nu te-apuci,
ca să nu pățești ca Oala
de pământ cu cea de tuci!

III

PEȘTIȘORUL ȘI PESCARUL

Și peștele cel mic va crește mare,
de-l zvirlă în ale apelor oglinzi.
Dar mie nebunie mi se pare:
mai poți fi sigur, oare, c-ai să-l prinzi?...
Prinsese un Pescar într-una din undițele lui cu rîmă
un Crăpuștean cît o fărîmă.

— „E mițitel,
dar tot îl pun în sac.
Cu mulți ca el
grozavă ciorbă fac!”

Și cum era cam năzdrăvan și bun de gură,
îi spuse Crăpușteanul: — „Bine,
mă înhățași. Dar ce-ai să faci cu mine?
Că nu-s, măcar, un sfert de-mbucătură!
Mai chibzuit ar fi, se înțelege,
de m-ai lăsa s-ajung un Crap în lege;
iar cînd din nou cu undița m-ai prinde,
ai ști că ai și dumneata ce vinde.
C-un prăpădit ca mine-n tîrg, nu-ți șade,
că pentru-o ciorbă cumsecade
ți-ar trebui o sută, bade!”
— „De ți-o fi și ciorba bună,
cum ți-i vorba, —
ce-i în mină nu-i minciună:
te așteaptă, vere, ciorba!”

IV

URECHILE IEPURAȘULUI

Un animal cornut rănise-odată
un Leu. Și Leul, miniat,
voind ocara-n veci să n-o mai pată,
din codrii lui a alungat
întreaga liotă cornută.

Berbecii, Căprioarele și Cerbii
și Taurii și Caprele se mută
pe alt meleag, în gînd cu dorul ierbii.
Cu toți fugeau, perechi după perechi.

Zărindu-și umbra lungilor urechi,
de teamă ca vreo pîră să nu-l toarne,
își luă și Iepurașul bun rămas:

— „Eu plec, iubite Greier, și te las
să nu mă creadă careva cu coarne.

De n-aș avea urechi nici cît un struț¹,
tot m-ar putea pîri vrîun găgăuț...”

— „De cînd sînt oare coarnele de carne?

Mă crezi un prost sau vii de la povarne?...”

— „Eu, totuși, plec și nu mă mai întorn
căci poate

mă vor scoate

cu coarne de licorn²!”

¹ Adică n-ar avea de loc.

² Licorn (sau unicorn): animal fantastic, cu trup de cal și cu un corn în frunte.

V

VULPEA BEARCĂ

Cum umbla mereu hai-hui,
după iepuri, după pui, —
într-un loc cu pocinog,
coada i-a rămas zălog.
Și, văzîndu-se schiloadă,
ce-i trecu prin cap să-ncerce?
Celor tefere, cu coadă,
le-a propus să fie... berce!
— „Moda vulpilor cu coadă
e, suratelor, neroadă:

prin noroaie,

prin omăt,

le purtăm ca măturoaie.
Hai să punem să le taie!“
— „S-o vedem pe dindărăt!“
spuse una mai vioaie.
Și văzînd-o că-i schiloadă,
ce potop, ce hărmălaie!

Moda a rămas cu... coadă!

VI

BĂTRÎNA ȘI CELE DOUĂ SERVITOARE

Era-ntr-un sat, pe vremuri, o bătrână
și ea trăia punîndu-și servitoarele
să-i toarcă, toată ziua, lînă.

Și ele, numai două, dar harnice cît șapte,
lăsau cu mult în urmă Ursitoarele.

Dar le muncea stăpîna din zori și pînă-n noapte.

Cum cînta cocoșu-n dud,
pînă-n ziuă,

baba rea, cu suflet crud

și c-o gură ca o piuă,

socotea un bun prilej

să le scoale, valvirtej,

dîndu-le în mînă coșul

plin de caiere și fuse.

Blestemînd în gînd cocoșul,

una gînd hain îi puse,

prinse biata orătanie

și-i făcu de petrecanie...

Dar mai rău e după crimă!

Băbăția, ca o știmă,

cum se culcă fetele,

își încinge betele

peste fusta lungă-n poale

iese, intră, dă tîrcoale.

și se duce să le scoale,
mai devreme ca nainte...

Ai putea să iei aminte,
om buimac
și găgăuț:
fugi de lac
și cazi în puț!

VII

SATIRUL¹ ȘI DRUMETUL

Mănuind ca niște meșteri
lingurile, căscăui,
în adîncul unei peșteri
un Satir și toți ai lui,

dintr-o strachină mai mare
jos, pe iarbă, se îndoapă,
cu o poftă de mîncare
de să-ți lase gura apă.

Dus de-o ploaie nemiloasă,
un drumeț cu traista-n băț
nimeri la ei la masă
și-l poftiră la ospăț.

Fără să mai pregete
(căci era pe la amiază)
el își suflă-n degete
și la masă se așează.

¹ Satirul: semizeu cu trup de om, cu coarne și copite de țap. Aici, pădurean, înîntă omenească aproape sălbaticită.

E grozavă o fiertură
pe un timp așa urît!
Duce lingura la gură.
suflă-n ciorbă, cit de cit.

— „Și în palme și în ciorbă,
au de ce-ai suflat cu gura?”
— „Vrînd să le-ncălzesc, nici vorbă,
și să mai răcesc fiertura!”

— „Păi, atunci, îți vezi de drum!
Nici prin gînd măcar nu-mi trece
să-nnoptez c-un căpcăun
care suflă *cald* ș *rece*...”

VIII

MURGUL ȘI LUPUL

În anotimpul cînd zefirii
trezesc din somn elanul firii
și cînd încep din nou jivinele
să-și părăsească vizuinele,
pornind, prin codri, după hrană,
un Lup zări pe o cîmpie
un Murg. — „Frumoasă lighioană!
își zise el cu bucurie.

Cum nu-i Berbec, ci găligan de Murg,
eu la un vicleșug am să recurg...”

Și se-ndrepta spre Cal cu pas agale.

— „Sînt doftor, pentru animale,

cu studii și patalamale;

și orice soi de beteșug

îl lecuiesc cu meșteșug.

Ascultă-mă, jupîne Murg.

sînt și chirurg.

Arată-mi buba dumitale

și-o lecuiesc fără parale...”

— „Mă faci să cad, — știu eu? — în vro ispită.
Am o tumoare, ici, la o copită!...”

— „Oh, fătul meu, îndată mă apuc,
s-o lecuiesc, că-i bubă cu bucluc.

Te rog să nu ai, însă, nici o teamă.

Nu dumneata ești, doar, întiiul Murg
din cariera mea de vechi chirurg:
am lecut atîția Cai de seamă!..."

Și, ce mai tura-vura,
mărinimosul meu pîdea momentul
cînd să-ș. înșface bine pacientul.
Dar Murgul, bănuind figura,
ț. l-a pocnit, de l-a trimis de-a dura.
„Vezi ce-ai pățit? Iși spuse el amar.
Așa-i cînd nu te ții de meserie!
O fi vreun chirurg și măcelar;
dar măcelaru-i greu chirurg să fie!”

IX

PLUGARUL ȘI COPIII SĂI

Munciți, copii, căci munca-i un izvor
de bogății, în calea tuturor!

Cînd s-a văzut Plugarul la capătul vieții,
chematu-și-a în taină, în preajma lui, băieții,
și i-a povățuit, trăgînd să moară:

— „Nu-nstrăinați pămîntul, că-n el e o comoară,
dar nu știu, din păcate, anume unde-o fi.

Arați adînc și tot adînc săpați,
o palmă de pămînt să nu lăsați
nerăscolită, și o veți găsi!...”

Și cum s-a stîns bătrînul, nerăbdători, feciorii,
ținîndu-și legămîntul,
au răscolit pămîntul

cu sape, cu hîrlețe, pe urmele comorii.

Bani n-au găsit, așa cum au dorit;
dar plaiurile, țărina și lunca,
prin rodul lor sporit i-au lămurit
că nu-i comoară mai de preț ca munca.

X

MUNTOAICA ÎN CHINURILE FACERII

Azi nu mai e cum va fi fost pe-atunci,
cînd i-a venit Muntoaicei sorocul pentru munci.
(Și munții vin pe lume, ca noi, cu tot dichisul!)
Ce vaiete! Ce larmă!... Să crezi c-așemeni prunci
sînt niște nămetenii mai mari decît Parisul!
Dar, dup-atîta caznă, născu, ca vai de el,
un prichindel
de... șoricell

Povestea e poveste: minciună-neornorată, —
dar tilcul ei, firește, un adevăr ne-arată.
Nu trimbițează-ntr-una atîția printre noi
că vor cînta Titanii¹ cu Joe în război?
Și nu ne-alegem, oare, din sfîntul lor cuvînt
decît cu... vînt?

¹ În mitologie erau socotiți fiii Cerului și ai Pămîntului. Cîndva, în răzvrătirea lor împotriva zeilor, au îngrămădit munții unii peste alții, căutînd să cotopească Cerul: dar au fost trăsniți de Jupiter.

XI

ÎNȚIMPLAREA ȘI COPILUL

Pe ghizdurile unui puț adânc,
dormea un ținc,
c-așa-s mai totdeauna ei,
poznașii ăștia mititei:
cînd le cășună să se culce,
li-i pretutindeni somnul dulce!

Cum însăși Întîmplarea venea pe drum, din sus,
a deșteptat, blajină, copilul și i-a spus:

— „De data asta, puștiule, te scap,
dar, vezi, mai bagă-ți mințile în cap!

Cum ți-a venit, așa, ideea asta?...

De-ai fi căzut în puț, cumva,
pe mine aruncau ai tăi năpasta,
cînd n-ar fi fost decît din vina ta.

Vezi, fii cu ochii-n patru, copile, de acum!“
mai spuse Întîmplarea și își văzu de drum.

Așa-s mai toți copiii, însă las' că
nici cei în toată firea nu-s mai breji:
cînd umblă-ncoa' și-ncolo gură-caseă
și dulcea nepăsare-i prinde-n mreji,
atîtea „ghinioane“ pot să-i pască.

Ghiar de-s neghiobi, nechibzuiți, sau nu-s în stare,
aruncă vina numai pe-Ntîmplare.

XII

MEDICII

Un pacient chemase, lovit de-o boală grea,
un medic — Piază-Bună — și altul — Piază-Rea.
Firește, Piază-Bună se lăuda că-l scapă,
iar Piază-Rea îl și vedea în groapă.

Azi „Ia un hap!“ și mâine „Fără hap!“ —
rețetele se cam băteau în cap.

Cînd pe tîpsia vieții, cînd în găvanul gropii,
a dat, pînă la urmă, bolnavul ortul popii.

— „Vezi c-a murit așa cum i-am prezis?“

— „Ar fi trăit, de lua ce i-am prescris!“

Medicii

XIII

GĂINA CU OUĂLE DE AUR

Zgircenia-i mai rea ca un despót.
Zgircitul lăcomindu-se, netotul,
 să-nhațe tot, —
 va pierde totul.
Dar nu e oare el de vină?...

Avea odată unul o găină
ce zilnic îi oua un ou de aur.
Dar, în lăcomia lui haină,
năzuind să afle un tezaur, —
o tăie ...

 Nălucă vistieria!
Așa îi sărăcește lăcomia
pe cei ce-și uită, proștii, omenia...

XIV

MĂGARUL PURTĂTOR DE MOAȘTE

Ducînd pe drum, odată, o raclă cu relicve,
Măgarul își umfla cu sală nările,
crezînd cu biata minte a țanțoșei lui tigve
că pentru el sînt toate: și smirna și cîntările.
Dar un drumeț, văzîndu-l, îi spuse: — „Măi, firtate,
cîntările și smirna și tămîia
și tot alaiul ăsta sînt doar pentru momîia
pe care tu o duci ca prostu-n spate!”

Mai are rost
să fac și proba?
Chiar dacă judele e prost,
saluți doar roba!

XV

CERBUL ȘI VIȚA DE VIE

Aprinși de-atîta goană prin dîrdora dogorii
și haita și hăitașii, tot urmărind un Cerb,
ajung din line plaiuri pe dealul cu podgorii
și urma-i pierd. De ciudă și de căldură fierb!
Nemaiavînd, de-acuma, nici licăr de nădejde,
stăpînii cheamă cîinii și-s gata de plecare.
Dar Cerbul, cum se crede-n afară de primejde,
începe să se-nfrupte, cu poftă, din lăstare,
iar cîinii văd că mișcă lăstarele în vie,
se năpustesc cu toții, îl prind și îl sfișie.
— „Uitînd că vița asta de cîini m-a apărat,
m-am apucat să-nfulec din ea, ca un ingrati!”

Asemenea pedepse într-adevăr sînt drepte
și-ar trebui, mișeii, cu teamă să le-aștepte.

XVI

ȘARPELE ȘI PILA

Un Șarpe plin de pizmă și venin
c-un renumit ceasornicar era vecin.

Și, într-o bună zi, reptila,
intrînd în casă după pradă
și negăsind pe masă decît pila,
se năpusti s-o roadă.

— „Nătingule, te-mpinge vrînd blestîm?... ”

Eu doar de dinții Timpului mă tem!

Dar dacă tu ți-ai fi ieșit din minți
să te măsoari cu cei mai tari ca tine
(îl dăscălește ea cum se cuvine)
ai să rămîi flămînd și fără dinți!...”

Povestea vă țintește pe voi, netoți, netoate,
ce știți că de nimic nu sînteți buni,
dar vreți să dați cu colții-n toți și-n toate.

Vă zvîrcoliți în van, sărmani nebuni!
Cu toată ura voastră, n-o să v-atingeți țelul,
chiar de-ați avea și dinți de căpcăuni,
căci opera măiastră mai tare-i ca oțelul!

XVII

IEPURELE ȘI POTÎRNICHEA

N-ar trebui să rîzi de cei mișei¹,
că s-ar putea s-ajungi și tu ca ei.
Povestea, foarte veche, rămîne încă nouă.
Esop ne dă și el o pildă-două.
Și eu, în versuri, alta, la fel vă voi propune.

Un Iepure și-o Potîrniche trăiau tihniți într-o pășune.
Cînd iată că o haită,
dînd o raită,
se face Iepurașu-n culcușu-i rotocol,
lăsîndu-l pe Grivei să-i dea ocol.
Dar, mai tirziu, tot el s-a dat de gol,
prin aburii din trupul lui păros.
Azor, călăuzit de-acel miros,
din vizuina lui l-a scos.
Și cînd voia s-o șteargă ștregarul iepurește,
cu-ntreaga haită-n cîrcă se trezește.
— „Te laudai că te întreci cu căprioarele!
(fi spuse Potîrnichea-n ironie).
Ei, unde-ți sînt, viteazule, picioarele?
Ai fi uitat de ele, măi bădie...!”

¹ Mișel, în înțelesul vechi, însemna om sărac, ajuns la necaz.

Dar tot rizînd
și haz făcînd,
veni la rînd
și ea, curînd.

Credea c-o scapă zborul, sărmana, cu vieață,
nu se gîndea că Șoimul o înhață!...

XVIII

VULTURUL ȘI BUFNIȚA

Curmînd cu mare caznă și zăbavă,
o gilceavă,

destul de ne'nsemnată la obîrșie, —

și Vulturul și Bufnița se leagă,

voind să ție pace viața-ntreagă,

ca puii, -n veci de veci, să nu-și mai sffșie.

— „Doar, Dumneata, îi știi pe-ai mei cam cum arată!”
îi spuse pasărea Minervei. — „Nu, surată!...”

— „Apoi, dacă-ți ies în cale,

s-a și zis atunci cu ei,

puii, puîșorii mei!

(zise Bufnița cu jale).

Voi, regii ca și zeii, de-a pururi hămesiți,

înfulecați de zor tot ce-ntîlniți!...”

— „Eu nu găsesc că frica ta e cu temei.

Arată-mi-i, descrie-mi-i, cum vrei,

și, zău, mă leg să nu m-ating de ei.”

— „O, puii mei (îi spuse ea) au un noroc,

că nu-s, cum vezi atîția-n lume, sluți:

ci sînt micuți, drăguți, să-i tot săruti!

I-alegi și dintr-o mie, cînd sînt cu alții-n joc.

Dar nu uita descrierea, te rog,

să nu pătim vrun pocinog!”

Cum are Dumnezeu de toate milă
îi dăruî şi Bufniţei prăsilă.

Dar cînd era, odată, după pradă,
s-a întîmplat ca Vulturul să-i vadă
puiendrii într-un horn dărăpănat
ursuzi şi hîzi, cu glas piţigăiat.

— „Nu, nu-s ai ei... Sînt pui de pocitanie!”

Şi le făcu pe loc de petrecanie.

Cînd Bufniţa le mai găsi gheruţele
şi tîrtăcuţele,

porni să ceară moartea criminalului.

Dar careva din zeli tribunalului,

— un zeu cam mucalit de felul lui, —

i-a spus că numai dînsa-i vinovată

că n-a descris, desigur, bieţii pui

aidoma precum arată.

— „Aşa e orice mamă, — vrei, nu vrei:

nu-s pui în lumea-ntreagă frumoşi ca slujii ei!”

XIX

SE PREGĂTEȘTE LEUL DE RĂZBOI

Un Leu, voind să facă război în toiu verii,
își intruni divanul, trimise ofițerii
să cheme cît mai grabnic de peste tot jîvinele.

Și toate-î declarară, chiar blajinele,
că vor lupta, viteze. Iar cele necesare
le-or duce Elefanții pe toate în spinare
și vor trăsni, în luptă, cu trompa din înalturi;
iar Urșii, veteranii, sînt strașnici la asalturi.

Doar Vulpile, stratege cu tiptic,
se vor lupta prin șiretlic.

Și ceata de Maimuțe, prin pozne și prin salturi,
îl va distra pe inamic.

— „Dar Iepurii, Măgarii eu cer să fie scoși,
că ultimii-s prea trîntori și primii prea fricoși
și n-ar fi pilde bune în oștire!”
grăi un sfetnic știrb, cu nas subțire.

— „Ba, nicidecum! Din Iepuri fac ștafete
și din Măgari trompete!”

Nu-i nimeni de prisos cînd știi să-l pui
la treabă, după darurile lui.

XX

URSUL ȘI CEI DOI FÎRTAȚI

Cum nu aveau parale, doi prieteni
vîndură pielea Ursului din cetini
vecinului, — un renumit blănar.

— „E drept că-i încă vie lighioana;
dar Urs ca el, un tartor al urșilor, mai rar!
E-atît de uriaș, încît cu blana
poți îmblăni deodată două zeghi!“
Se învoiră s-o predea în cursul
a două zile... Iată-i la priveghi;
fîrtații mei, ținînd să prindă Ursul!
Dar cum îl văd pe Urs venind din cetini,

înmărmuresc vitejii mei prietenii!
Întîiul negustor, mai curajos,
se cațără-ntr-un brad grozav de nalt;

iar celălalt, —
pesemne mai fricos, —
se-ntinde la pămînt cu fața-n jos,
voind să pară că-i o mortăciune,
de care urșii fug ca prin minune,
cum auzise el că se-ntîmplase.

Nemișcat cu frica-n oase
aștepta să vină fiara.

Ursul vine, pipăie cu ghiara,
îl zgîlție și îl miroase.

— „E mort, își zice el, văzînd că n-are
răsuflare.

Chiar și-i duhnește hoitul mi se pare!...”

Și-o ia din loc în fuga cea mai mare!...

Cel din copac s-a coborît îndată,
însăimîntat de ce era să pată.

— „Martin al tău fugea ca prins de streche!

Păcat de bănișori... Dar nu-i nimica:

ce bine că scăparăm doar cu frica!...

Și ce-ți spunea cumătrul la ureche?...“

— „O, îmi spuse lighioana,

stăruind să-ți spun și ție,

că-i urît să-i vindem blana

cît e fiara încă vie!...”

XXI

MĂGARUL ÎMBRĂCAT ÎN PIELEA LEULUI

Măgarul s-a-mbrăcat și el, odată,
— demult de tot — în pielea unui Leu
și, plin de semeție, se tot plimba mereu,
de tremura în jur suflarea toată.

Dar nu știu cum
(povestea-i foarte veche)
pe cînd trecea, cîndva, semeț, pe drum,
i s-a zărit din blană o ureche.

Și Leul cel temut atîta
fu strașnic scărmănat cu bita.

Adeseori în Franța fac mare tărăboi
cu cete de ostași și de lachei
atîți mișei cu fumuri de eroi.
Dar numai tărăboiul e de ei.

CARTEA A ȘASEA

I

PĂSTORUL ȘI LEUL

O, fabulele-astea nu-s chiar așa cum par:
jivina cea mai proastă slujește de-ndreptar.
Morala plictisește, cînd depășești măsura;
dar harul povestirii strecoară-nvățătura.
Prin astfel de scorniri, ca prin șarade,
să știi să *placi* și să *înveți* se cade,
nu să îndrugi într-una de dragul povestirii.
S-au ilustrat atîția, în arta stihuirii,
prin fuga de zorzoane și vorbe de prisos.
Din fraza lor, o vorbă n-ai fi găsit de scos.
Atît de sobru-i Fedru, că unii nu-l admit.
Esop în mai puține cuvinte ne-a grăit.
Dar Grecul¹, mult mai țănoș, se-nfumura în scris
cu stilul său concis,
cînd doar în patru stihuri își fereca povestea.
Cei pricepuți ne-or spune ce cred de toate-acestea.

Eu, pe Esop, de pildă, și pe el,
i-aș urmări cînd au același țel,
redîndu-le urzeala cît mai bine
și-adăugînd băteala de la mine.

¹ Grecul: Gabriel (Nota autorului).

Într-o bună zi văzînd Păstorul
c-o jivină-i tot ciupea cioporul,
a cerut o cursă unor meşteri
şi-a întins-o în gura unei peşteri.
— „O, Zeu al zeilor, de vrei
să-l prinzi pe hoţ sub ochii mei
(se roagă el cu foc în glas)
din douăzeci şi patru de viţei,
 ciţi mi-au rămas,
mă leg să-ţi-l jertfesc pe cel mai gras,
cu tot ce se cuvine la un praznic!“
Dar, între timp un Leu năpraznic
 din gura peşterii apare.
— „O, Zeu al zeilor, bun paznic,
fereşte-mă să-i cad în gheare!
Noi, oamenii, sintem năuci,
cerîndu-ţi tot ce-n cap ne trece.
Ţi-am dat *viţel* să mi-l aduci;
îţi dau un *bou* să-l faci să plece!“

Luîndu-l pe bătrînul Esop drept un model,
imitatorul nostru ne-a povestit şi el:

II

LEUL ȘI VÎNĂTORUL

Un Vînător (viteaz grozav... acasă)
pierduse o jigodie de rasă
și bănuia viteazul meu
că-i în stomacul unui Leu.
— „E vai de el!... Dar cum găsesc jivina?...“
Un ciobănaș i-arată vizuina.
(Știind că e un Leu temut;
el îi plătea, lunar, tribut
și, prețuindu-i dania,
îl mai cruța dihania...)
Cînd auzi că-i mai plătea și-o oaie;
își și dădu pe față calicenia
și se jură cumplit c-o să-l jupoaie.
Cînd iată nămetenia!
O luă la sănătoasa, viteazu,-n mare trap.
— „O, Jupiter, arată-mi un adăpost, să scap!“

Civil sau căpetenie de oști
viteazul la primejdie-l cunoștil.

III

VIFORUL ȘI SOARELE

Viforul și Febus, mîndrul Soare,
zărîră un drumeț, pe o șosea,
bine pregătît de vreme rea,
că-n lunile de toamnă e vremea schimbătoare,
nu pleci așa, ca vara, fiecum,
și-ți prinde tare bine o mîntie, pe drum.
Cumplitul Vifor zise către Soare:
— „Îl vezi și dumneata pe-acel netot,
ce parcă de nimic nu se mai teme?
S-o fi crezînd gătît de orice vreme, —
dar uită, caraghiosul, că eu pot
să bat, cînd m-oi porni, atît de tare,
să nu-i mai prididească un nasture-n cheotoare,
și chiar să-i scot
mantaua din spinare!
Ce-ar fi să facem oare o prinsoare?
Ne-am mai distra oleacă, frate Soare!”
— „Văd că ți-ai pus în gînd să mai rămii.
Primesc, de bună seamă, cu tot dragul
rămășagul,
căci n-aș dori prilejul să-ți amii
și chiar am să te las să-ncepi întîi...”

Avînd întîi cuvîntul, Vîntul,
năprasnic își luă avîntul,
vuind de îngrozi Pămîntul.

Ce urgie de vîntoase!
Zboară țigla de pe case,
pier corăbii pîntecoase!
Zările nu se mai văd,
sub suflarea matahalei.
Și acest cumpdit prăpăd
e din pricina mantalei!

Drumețul nostru, însă, și-a tot văzut de cale,
veghind să nu-i pătrundă vifornița sub poale...

Venind și Soarele la rînd, —
sub blînda lui văpaie,
drumețul asudînd,
și-a scos în grabă mîntia de ploaie.

Mai mult cîștigi adeseori cu gingășia,
decît cu silnicia!

IV

JUPITER ȘI ARENDAȘUL

Cum Jupiter, pe vremuri, ne spune o legendă —
voia să-și dea moșia din țărini, cu arendă,
crainicul Mercur, rugat,
sfoară-n țară a și dat.

Iar mușteriii dornici, ce e drept,
s-au năpustit îndată, buluc, ca la pomană.
Dar i-ngrozea arenda și-i căutau șicană.

Ci, totuși, unul, nu prea înțelept,
s-ar fi-nvoit s-o ia cu o condiție:
ca Jupiter, slăvitul, văzduhul să i-l pună,
cu toate ale lui, la dispoziție,
să poată-avea cînd ploaie, cînd vînt, cînd vreme bună.

Cum Jupiter primește, să facă o-ncercare,
au iscălit contractul în două exemplare.
Și arendașul nostru, — de-acuma să te ții! —
stirnește ploaia, vîntul, ca îmbătat de zel,
infiripînd climatul dorit doar pentru el.
Pămîntul lui n-a dat nimic din toate.

Vecinii, însă, neputînd abate,
ca el, firescul vremii crug,
au recoltat bucate
și struguri din belșug.

În vara următoare, tot urmărindu-și țelul,
smintește iar, dar altfel, stihiiile, tembelul.

Și tot văzînd și dînsul că numai pozne face,
la Jupiter se duce, să-i spună, umilit,
că a greșit
și gata e să lase stihiiile în pace.
Și Jupiter îl iartă, văzîndu-l pocăit.

Doar știe Providența, și-n arșită și-n ploi;
de cît avem nevoie, mai bine decît noi!

V

COCOȘELUL, MOTANUL ȘI ȘORICELUL

Pornind prin lume crud, dar cu aprindere,
un Șoricel fu luat cam prin surprindere.

Dar s-ascultăm mai nimerit.

ce spune el Mămichii c-a pățit:

— „Trecusem munții ăia ce mi-au stîrnit uimirea

și hoinăream încolo și încoace,

cînd două dobitoace

mi-au și atras privirea.

Pe cît părea întîiul liniștit

și potolit și cuvios,

pe-atît era de arțăgos

și de pornit vecinul lui cumplit.

Avea pe țeastă,

ca o creastă,

și-un glas menit să te-nfioare.

Cu brațele zbîrnlitoare,

tot încerca mereu să zboare...”

(Și-i tărăși Mămichii moși pe groși.

Iar fiara lui era un biet... Cocoș.)

„...Se tot bătea, cum zic, mereu pe coapse

și coapsele-i pocneau ca niște capse,

sporindu-î gălăgia

atît de-ăsurzitor,

că eu, cu toată vitejia,

am luat-o iute la picior!

De nu era să fie-acest turbat,
Il cunoșteam pe celălalt firtat,
blajin, smerit, deși cu ochi de foc,
cu coada și urechile ca noi
și blana mătăsoasă, tărcată-n cîte-un loc..."

— „O, fiul meu, vorbești despre Cotoi!
Sub mutra sa smerită și blajină,
afurisita asta de jivină
e în război de-a pururea cu noi;
dar celălalt nu este, zău,
în stare să ne facă rău.
Ba, chiar se cade să-ți mai spun
că-l vom gusta la vrun dejun.
Motanul, însă, dragul meu, e-o cutră
și-și bizuie pe șoareci, cum se știe,
întreaga lui bucătărie.
Să nu mai judeci lumea după mutră!”

VI

MAIMUȚOIUL, DOBITOACELE ȘI VULPEA

La moartea Leului, jivinele
s-au adunat cu liota întreagă
și nici nu încetaseră suspinele
c-au și purces alt rege să-și aleagă.
De cum sosi coroana din tezaur,
păzită de năprasnicul balaur,
o și-ncercă întâi și-ntâi un Taur.
Dar cum nu-i încăpea pe căpățină,
coroana mai trecu din mină-n mină.

Cu mare-nfrigurare, fiecare
găsea că e prea mică sau prea mare.
Venind curînd un Maimuțoi la rînd,
o încercă și dumnealui, rîzînd.
Făcu întâi o mare temenea
și, ca prin cerc, trecu, vîrtej, prin ea.
Cum poznele plac gloatei, se-nțelege,
jivinele l-aleseră ca rege.
Văzîndu-l suveran pe-aceel netot
și-n gîndul ei căindu-se de vot,
vicleana Vulpe-i spuse, într-o doară:
— „Măria Ta, am dat de o comoară!
Comorile, ce mai la deal la vale,
chiar pravila le dă Măriei Tale...”

Iar Vodă, după bani jinduitor,
ținu să o și vadă în persoană,
dar — zdup! — se pomeni într-o capcană...
Și Vulpea spuse-n fața tuturor:
— „Mai vrei și-acum domnia, lighioană,
cînd vezi că dai în gropi de căscăui?...“
L-au detronat, găsind că o coroană
cu greu se potrivește nu-știu-cui.

VII

CATÎRUL CARE-ȘI LAUDĂ OBÎRȘIA

Abia putînd în piele să-și încapă,
Catîrul unui preot oarecare
se lăuda că e de viță mare,
mămica lui fiind Cucoana Iapă.

Firește că atîta glorie
se cade scrisă în istorie...

— „În slujbă la un doctor? Ce lucru de ocară!...”

Dar se trezi, cu timpul, bătrîn, pe la o moară!

Nemaiavînd, — de-aci-nainte —

răgaz să-și plîngă tot amarul, —

i se ivi în minte

tătîne-său, Măgarul...

Și răul prinde bine, cîteodată,
cînd ne redă pierduta judecată!

VIII

UNCHIAȘUL ȘI MĂGARUL

Venea călare Moșul pe un Măgar iabraș,
dar se opri, lăsându-l să pască pe imaș.

Cum se vede slobodă,
vita, — vodă-n lobodă —
sare, zburdă fără frică,
tăvălește, calcă, strică,
prăpădind grozav imașul,
Între timp, poftim că pică
din senin și păgubașul!
— „Să fugim!” grăi Unchiașul.
— „Dacă ești cu frica-n sin,
fugi doar tu! Eu ma rămân.
Mi-i totuna cin'mă are,
că-i dușman orice stăpîn.
Ori ești tu ori nu știu care,
n-o să-mi puneți tre samare!”

IX

COARNELE CERBULUI¹

Cum venise să se-adape
în cleștarul unei ape,
aplecându-se să bea,
Cerbul s-a zărit în ea.
Bolți de frunze să răstoarne
cu frumoasele lui coarne!
Dar picioarele, — ce fuse! —
tare-s slute și aduse...
Cam așa-și jelea amarul,
cînd țîșni din lan ogarul.
Cerbul meu cu ochi de mure
o tulește spre pădure.

Coarnele nu-l apără,
ci-n hățisuri se încurcă
și îi dau mereu de furcă,
dar copita scapără!
Tot picioarele, cum pot,
din primejdie îl scot...

Vraja unui chip frumos
este drept, pe mulți îi roade...

¹ Titlul original: „Le Cerf se voyant dans l'eau” („Cerbul care și-a zărit chipul în apă”).

Coarnele Cerbului

O fi el, pomul, arătos,
dar grădinarul cumsecade
știind ce-i bun și de folos
l judecă doar după roade!

X

IEPURELE ȘI BROASCA ȚESTOASĂ

Decît s-alergi e mult mai bine
să pleci la drum cînd se cuvine!

— „Mă prind, gră cumătra Broască;
pe tot ce vrei, că n-ai s-ajungi
tu, mai întîi, la Salcia-cu-Iască,
deși ai cotoanoagele mai lungi!”

— „Nu ești în toate mințile, văd bine!
Cuminte e, cumătră, să te întreci cu mine?...”

— „O fi cuminte, necuminte, —
pun rămășag c-ajung-naintea!”

Întrecerea începe de îndată.

(Dar miza și arbitrul povestea nu-i arată.)

Ca în proverb, grăbindu-se cu-ncetineală¹,
cumătra noastră Broască și purcede.

Dar Iepurele crede

că nu-i, firește, cazul de pripeală.

Trei pași și iată Salcia-cu-Iască!

Îi mai rămîne vreme să și pască,

și chiar să mai și doarmă, dacă vrea.

Si tare-i este somn, sărmanul: cască!

¹ La Fontaine traduce dictonul latinesc: „*Festina lente!*” („Grăbește-te încet!”).

Pornească mai întâi cumătra Broască:
șontic, șontic, șontic, — cum o putea.
El e sprintar și n-are zor să plece.
Se joacă, paște, doarme, — timpul trece!
 Și hăt, tirziu cînd lîngă țel o vede,
 și dinsul se repede
 mai repede ca vîntul
 dar e-n zadar avîntul,
căci lîngă Sălcia-cu-lască
sosește-nții cumătra Broască
și-i strigă: — „Hei, firtate,
îți recunoști greșeala?”
Tot n-am avut dreptate?
La ce-ți sluji iuteala?
Dar să mai ai, ca mine, casa-n spate?...”

XI

MĂGARUL ȘI STĂPÎNII SĂI

Un Grădinar avea odată un Măgar.
Și cum e lucru foarte rar
să poți intra în voile asinului,
Măgarul îl pîrî curînd Destinului
că stăpînul, — un satrap —
îl scula cu noaptea-n cap
ca să-i care — ce vieață! —
zarzavaturile-n piață!

Induioșat, pesemne, de plîngerea Măgarului,
Destinu-l trece-n slujba Tăbăcarului.
Bătaia, greutatea, ca și duhoarea pieilor
îl fac să ceară iar hatîrul zeilor.

(În gîndul lui, Măgarul cel hapsîn
îl regreta pe primul său stăpîn.

De-atîtea ori, cînd nu putea să-l vadă,
îi mai ciupea o varză din grămadă.
În schimb, la Tăbăcar, ce zile fripte:
ciomege-n lege și răbdări prăjite...)

Și cîrcotașul de Măgar
ajunse la un Cărbunar

și iar porni cu jalba să ceară alt hatîr.

„Dar pînă cînd mă bate la cap acest Catîr?

Cu răgetele lui îmi dă de furcă

și, zi de zi, mereu mă tot încurcă,

mai mult decît o sută de regi ș de-mpărați.
Nemulțumiți ca dinsul doar sint nenumărați!..."

Așa sint oamenii croiți:
de-a pûrurea nemulțumiți;
mereu cu jalbele-n proțap,
cer tot ce le trăsnește-n cap...

XII

SOARELE ȘI BROAȘTELE

S-a însurat cu mare alai un Crai străin
și lumea și-neca amaru-n vin.
Esop spunea, în șoaptă, că gloata e nătingă
și ride și petrece-n loc să plîngă.
În vremea de demult, slăvitul Soare
se hotărîse și el să se-nsoare.
Dar băștinașii bălților, în cor,
se tînguiau de zor:
— „Au ce te faci, au ce te faci cu prunții lor?
Un singur Soare uneori ne coace,
dar cu vreo șase-șapte ce ne-om face?...“
Se plînseră Ursitei că nu mai e de trai:
— „Cînd Sorii vor porni cu-atît alai
și-n vilvătaia lor vor arde zările,
secînd pe loc și bălțile și mările,
pieri-va broscărima și micii brotăcei!“

Ca broaște, judecau cu mult temei.

XIII

ȚĂRANUL ȘI NĂPÎRCA

Pornind să dea tîrcoale odată prin livadă,
un Gospodar milos cum altul nu-i,
dar cam nechibzuit de felul lui,
zărise pe-o grămadă de zăpadă
o viperă lungită, neclintită,
pesemne rebegită.

Ar fi murit,

— nici vorbă nu încape —

de-o mai lăsa puțin. Dar el, smintit,
s-a hotărît cu orice risc s-o scape,
dintr-un frumos imbold de omenie.

Esop ne povestește c-a dus-o în cojoc
și-atît a tot pripit-o, acasă, lângă foc,
c-a izbutit, cu timpul, s-o învie.

Năpîrca, dezmoțită, așa, cu-ncetișorul,
a și sărit pe loc

să-și muște binefăcătorul.

Țăranul, dacă vede zorul,

o schimbă-n grabă, cu toporul,
din două lovituri, în trei năpîrci...

Firește că-i frumos

să fii milos;

dar vezi întâi cu cine te încurci!

De altfel, stînd și judecînd
— oricît le-ar fi de strașnică izbînda, —
ne-om bucura vîzînd,
cum rînd pe rînd,
își vor primi nemernicii osînda.

XIV

LEUL BOLNAV ȘI VULPEA

Din codri-n marginea răstoacelor,
 în numele Măriei Sale,
slăvitul Rege-al Dobitoacelor,
în peșteră, bolnăv de șale,
răsună strigătul ceașilor,
să se trimită-n ambasadă,
din toate gințile supușilor,
tot soli de seamă, ca să-L vadă.
Le jură Vodă pe luceferi
că deputații-s garanțați,
de gheare și de colți cruțați
și toți se vor întoarce teferi.
Înfăptuind pe loc porunca,
pornesc soliile să vină,
din orice spiță de jivină.
Răsună văile și lunca!
Doar Vulpea, mult mai meșter
grăi cu ochii la omăt:
— „Atîția pași spre peșteră
și nici o urmă îndărăt!
O fi cuvîntul regelui zălog
și-i cinste pe soliile alese;
dar văd cum intră crainicii-n bîrlog
și nu văd măcar unul care iese!”

XV

PĂSĂRARUL, COROIUL ȘI CIOCÎRLIA

Nu căuta să faci la nimeni rău,
de vrei să fii cruțat la rindul tău!

Un Păsărar pornise, odată, pe cîmpie,
și-și întinsese plasa cu oglindă,
ținînd vro zburătoare să mai prindă.
Și licărul oglinzii atrase-o Ciocîrlie.
Scăpase Ciocîrlia de laț, cînd de o dată,
se năpusti Coroiul din slăvi, ca o săgeată,
și-n timp ce-o jumulea și-o sfișia,
se prinse, dînsul, în rețea.
Văzînd că Păsărarul
apare și-l înhață,
se milogî, tilharul,
să-l lase cu vieață.

De ce i-ar fi, la drept vorbind, călău,
cînd el nici nu-i făcuse nici un rău?...
— „Dar ție, căpcăune, au ce-ți greșise oare
neprihănită zburătoare?...”

XVI

CALUL ȘI MĂGARUL

În lumea asta, se cuvine
să te ajuți cu orișicine.
Murind vecinul tău de lângă casă,
pe tine toate grijile le lasă.
Te-ai îndura să spui că nic nu-ți pasă?...

Pornise un Măgar înspre cetate
încărcat cu mari poveri în spate.
— „N-ar fi greu să-mi duc pîn'la oraș,
dac-a vrea, o parte din samar!”
l-a rugat pe Murgul boiernaș.
Însă el nici n-a răspuns măcar.
Cînd era la calea jumătate,
bietul animal, răpus,
a murit de-atîta greutate,
trebuind să poarte Calul toate
ș o piele de Măgar în plus...

XVII

CIOLANUL ȘI NĂLUCA LUI¹

Au cine nu se-nșeală,
umblînd după năluci?
Tu, veșnică momeală,
pe ciți nu ne seduci?...

Esop ne povestește că un dulău de tîrlă
cu un ciolan în gură, trecea pe lîngă gîrlă.
Cum cel răsfrînt în apă i s-a părut mai mare,
ca fulgerul s-a năpustit gămanul.
Dar s-a topit năluca și Clinele,-n vîltoare,
era să-și piardă viața, o dată cu ciolanul!

¹ Titlul original: „Le Chien qui lâche sa proie pour l'ombre” („Cîinele care-și lasă prada pentru o închipuire”).

XVIII

CĂRUȚA-MPOTMOLITĂ

Pe un drumeag de țară, cu hîrtoape,
se-mpotmolise, rău, un car cu paie,
și nu era țipenie pe-aproape
să-i vie-n ajutor lui Niculaie.
Era prin mlaștinile luncii,
cam la o poștă de pădure,
pe unde-nțarcă dracu pruncii.
Nu-i rămînea decît să-njure!
Văzînd că nu-l mai poate scoate,
cu brațele pe șolduri stînd,
a înjurat de toți și toate
din cîte i-au trecut prin gînd.
Sătul, apói, și de blesteme
și vrînd să scape din impas, —
porni pe Hércule să-l cheme.
Din nori se auzi un glas:
— „Cum Hércule-i ajută-ndată
doar pe aceia ce se zbat, —
îți dă un sfat:
ia pune mîna de îndată
pe lopată
și strînge glodul de sub roți!

¹ Poetul precizează că întîmplarea se petrecea în Bretonia de Jos.

Dă și pietroiul la o parte!
Ești gata?"

— „Dal“

— „Acuma, poți
să-ți vezi de cale mai departe...“
Uitindu-și tînguirile deșarte,
pocni din bici și hăul cu sete.
Căruța, mai ușoară ca o plută,
împinsă ca de-o mină nevăzută,
porni din loc pe pîrtia-ncepută,
pe care-o-nfiripase pe-ndelete.

Cînd singur știi să te ajuți, băiete,
și Cerul te ajută!

XIX

SCAMATORUL

Șarlatania asta e-mbelșugată-n meșteri
și lumea n-a dus lipsă de dînșii nici în peșteri.
Cîți nu înfruntă moartea și azi, cu singe rece!
Dar iată încă unul spunînd pe unde trece

că-n meșteșugul elocinții
nici Cicero nu l-ar întrece,
jurîndu-se într-una, păgînul, pe toți sfinții,
că prin aleasa lui învățătură
el face orator și-o secătură,
un găgăuț, un cască-gură,
o pocitanie de gîng,
cît de năting.

— „Ba, chiar dintr-un Catir sub mîntea boului,
eu pot să scot un astru al baroului!”

Măria Sa aude și la palat îl cheamă.

— „Am un măgar frumos și vreau să-mi faci
din dumnealui un vorbitor de seamă...”

— „Măria Ta, se face totul cu pitaci!”

Îndestulîndu-l Vodă pe Scamator cu bani,

el s-a legat solemn ca,-n zece ani,
să-i facă din asin un as de bară;
iar dacă va rămîne de ocară,

să-l spînzure agia, în tîrg, de felinar.

Împodobit c-o piele de măgar...

Un hitru de curtean de mare rang,
încredințat că o să-l vadă-n ștreang,
fi spune că, în lipsă de recurs,
nu i-ar sta rău să țină mulțimii un discurs,
în care arta lui să se răsfețe
în zec și mii de chipuri și de fețe,
urmînd să le rămînă ca model
și altor șarlatani ca el...

— „Nici nu mă sinchiesc de bezna gropii,
că pîn-atunci dăm, unul, ortul popii.
De-o fi să moară Vodă, măgarul, chiar și eu,
totuna-i pentru mine, domnul meu!”

E drept: e-o nebunie îndrăzneată
să socotești pe zece ani din viață.
Din trei se poate unul din lume să nu plece?
Mai chibzuit e omul cînd rîde și petrece!

XX

ZÎZANIA

Furtună vei culege, cînd vrajbă-n cale sameni!
Stîrnind, cum ştim, gilceava dintr-un măr¹,
Zîzania-nvrăjbise-ntr-adevăr
toţi zeii, care, aprigi, o izgonesc la oameni.
Ei o primesc, nătingii (să nu le zic mai rău!)
cu toată şleahta sa:
cu frăţiorul ei, Ba-nu, — Ba-da,
şi cu tătine-său, Al-meu, — Al-tău...
Cum nu-i plăcea vieaţa de sihastră,
ea a venit în emisfera noastră,
nu printre cei sălbatici, ce nu ştiu, bunăoară,
de preot şi notar, cînd se însoară.
(Şi-ar fi găsit, ca printre noi şi zei,
aşa uşor de lucru printre ei?...)
Iar Faima, săritoare, o şi vesteá, degrabă,
pe unde e de lucru şi de încurcă-treabă.
Zîzania, jucîndu-şi straşnic rolul,
dintr-o scînteie, aprindea pirjolul
şi pacea n-o lăsa să se întreme.
Dar Faima, care-şi da mereu strădania
s-o afle, se plîngea, de la o vreme,
că tare anevoie

¹ Aluzie la judecata lui Páris care, dînd Venerei mărul în competiţia celor trei zeiţe, a dezlănţuit războiul troian.

găsește ea prin lume, din loc în loc, Zizania,
ca s-o trimită unde e nevoie.

De ce să nu-și aleagă și ea sălășluință
în care s-o găsești cu ușurință?

Cum maicile n-aveau, pe vremea-aceea,
un schit al lor, de sfadă sau de sfat,
Zizania, iubind grozav femeia,
la Hanul Căsniciei s-a-nuibat...

XXI

VĂDUVIOARA

Cînd pierzi un soț, nu-i pierdere ușoară!
Ce-l mai bocești!... Dar tot te-mpaci cu gîndul
că ne-o veni la fiecare rîndul.
Pe aripile vremii jalea zboară
și iarăși Timpul, năzdrăvan,
noi desfătări ne seamănă,
iar văduva de-o zi cu cea de-un an
puțin se mai aseamănă,
să juri că nu-i o singură persoană.
Cea de o zi suspină și plînge ziua-ntreagă,
punîndu-i de îndată pe cei din jur pe goană;
iar cea de-un an încearcă să-i atragă...
Dintr-o năpastă, zice-se, ca asta,
o văduvă jelește-ntreaga viață.
Se zice! Dar priviți-o în fabula de față!
Un soț, murind, și-a părăsit nevasta,
iar ea, bocind, îl tot ruga mereu:
— „Mai stai puțin că am să mor și eu!”
El, ce să stea? Porni pe drumul drept...
Cum văduvioara noastră-mbujorată
avea un tată,
— un om deosebit de înțelept —
el 'o lăsă, cum cere chibzuința,
să-și verse-n lacrimi toată suferința.

Tirziu, i-a spus: — „Asculți și o povață?
 N-o fi păcat de tinăra ta față
 s-o veștejești?... Schimbi, tu, pecetea sorții?...
 Când știi că sînt atîți bărbați în viață,
 ce rost ar mai avea să tingui morții?...
 Acuma nu, dar ți-oi mai cere voie
 să-ți dau ca soț, cîndva, un tinerel,
 mai bun ca răposatul și mai frumos ca el...“
 — „Un schit e, tată, soțul de care am nevoie!“
 El n-a mai vrut de-atunci nimic să-i spună.
 Și iată că, treptat, cam la o lună,
 cînd îi venise iar în tigvă mintea, —
 începe văduvieara să-și schimbe-mbrăcăminte,
 comandă alte rochii, se dichisește-n grabă,
 iar doliul, dacă-l poartă, îl poartă ca podoabă.
 Și amorașii iarăși — hulubi cu dulce har —
 se reintorc voioși în porumbar.
 Și risetele, danțul, bețiile cadencei
 o-nseninează iar,
 scăldînd-o în fîntinile Juvenței¹.
 S-a întîmplat cum tatăl, cuminte, i-a prezis.
 Dar cum, de la o vreme nimic nu-i pomenea,
 l-a întrebat chiar ea:
 — „Ce se aude, tată, cu tinărul promis?...“

¹ *Juvența*: nimă din mitologia latină, preschimbată de Jupiter
 într-o fîntină a cărei apă avea darul să-i facă iarăși tineri pe cei care
 se scăldau în ea.

EPILOG
[AL PRIMELOR DOUĂ PĂRȚI]

Lucrările prea lungi grozav mă sperie.
Mai poposesc oleacă, dragii mei.
Cu greu secătuiești așa materie:
doar floarea se cuvine să i-o iei.
Amor, tiranul vieții mele,
în arc își potrivește-un bold:
sătul și el de toate cele,
spre teme noi îmi dă imbold.
Aș mai putea îndemnul, cumva, să nu-i ascult?
Cu fabula, îmi pare, am zăbovit prea mult...
Prietene¹, cum jarul iar inima îmi scurmă,
ne-ntoarcem la Psicheea² îndată, dacă vrei.
De-ar fi, această trudă, necazul cel din urmă
pe care ni-l aduce soțul ei³!

¹ Prietenul căruiă i se adresează fabulistul n-a fost încă identificat de istoria literară.

² Numele eroinei romanului în proză și în versuri, cu același titlu, la care lucra atunci La Fontaine și care a fost tipărit în 1669.

³ Amor, eroul romanului.

PARTEA A TREIA

Tîrziu, i-a spus: — „Ascultî şi o povaţă?
 N-o fi păcat de tînăra ta faţă
 s-o vestejeşti?... Schimbi, tu, pecetea sorţii?...
 Cînd ştii că sînt atîţi bărbaţi în viaţă,
 ce rost ar mai avea să tîngui morţii?...
 Acuma nu, dar ţi-oi mai cere voie
 să-ţi dau ca soţ, cîndva, un tinerel,
 mai bun ca răposatul şi mai frumos ca el...”
 — „Un schit e, tată, soţul de care am nevoie!”
 El n-a mai vrut de-atunci nimic să-i spună.
 Şi iată că, treptat, cam la o lună,
 cînd li venise iar în tîgvă mintea, —
 începe văduvieara să-şi schimbe-mbrăcămîntea,
 comandă alte rochii, se dichiseşte-n grabă,
 iar doliul, dacă-l poartă, îl poartă ca podoabă.
 Şi amoraşii iarăşi — hîlubi cu dulce har —
 se reîntorc voioşi în porumbar.
 Şi risetele, danţul, beţiile cadenţei
 o-nseninează iar,
 scaldînd-o în fîntinile Juvenţei¹.
 S-a întîmplat cum tatăl, cuminte, i-a prezis.
 Dar cum, de la o vreme nimic nu-i pomenea,
 l-a întrebat chiar ea:
 — „Ce se aude, tată, cu tînărul promis?...“

¹ Juvenţa: nimfă din mitologia latină, preschimbata de Jupiter într-o fîntină a cărei apă avea darul să-i facă iarăşi tineri pe cei care se scaldau în ea.

EPILOG

[AL PRIMELOR DOUĂ PĂRȚI]

Lucrările prea lungi grozav mă sperie.
Mai poposesc oleacă, dragii mei.
Cu greu secătuiești așa materie:
doar floarea se cuvine să i-o iei.
Amor, tiranul vieții mele,
în arc își potrivește-un bold:
sătul și el de toate cele,
spre teme noi îmi dă imbold.
Aș mai putea îndemnul, cumva, să nu-i ascult?
Cu fabula, îmi pare, am zăbovit prea mult...
Prietene¹, cum jarul iar inima îmi scurmă,
ne-ntoarcem la Psicheea² îndată, dacă vrei.
De-ar fi, această trudă, necazul cel din urmă
pe care ni-l aduce soțul ei³!

¹ Prietenul căruia i se adresează fabulistul n-a fost încă identificat de istoria literară.

² Numele eroinei romanului în proză și în versuri, cu același titlu, la care lucra atunci La Fontaine și care a fost tipărit în 1669.

³ Amor, eroul romanului.

găsește ea prin lume, din loc în loc, Zizania,
ca s-o trimită unde e nevoie.

De ce să nu-și aleagă și ea sălășluință
în care s-o găsești cu ușurință?

Cum maicile n-aveau, pe vremea-aceea,
un schit al lor, de sfadă sau de sfat,
Zizania, iubind grozav femeia,
la Hanul Căsniciei s-a-ncuibat...

XXI

VĂDUVIOARA

Cînd pierzi un soț, nu-i pierdere ușoară!
Ge-l mai bocești!... Dar tot te mpaci cu gîndul
că ne-o veni la fiecare rîndul.
Pe aripile vremii jalea zboară
și iarăși Timpul, năzdrăvan,
noi desfătări ne seamănă,
iar văduva de-o zi cu cea de-un an
puțin se mai aseamănă,
să juri că nu-i o singură persoană.
Cea de o zi suspină și plînge ziua-ntreagă,
punîndu-i de îndată pe cei din jur pe goană;
iar cea de-un an încearcă să-i atragă...
Dintr-o năpastă, zice-se, ca asta,
o văduvă jelește-ntreaga viață.
Se zice! Dar priviți-o în fabula de față!
Un soț, murind, și-a părăsit nevasta,
iar ea, bocînd, îl tot ruga mereu:
— „Mai stai puțin că am să mor și eu!”
El, ce să stea? Porni pe drumul drept...
Cum văduvioara noastră-mbujorată
avea un tată,
— un om deosebit de înțelept —
el o lăsă, cum cere chibzuința,
să-și verse-n lacrimi toată suferința.

ÎNȘTIINȚARE

Iată a doua culegere de fabule pe care o înfățișez cititorilor. Am socotit potrivit să le dau celor mai multe dintre ele un chip și o ticluire ceva mai deosebite decât le-am dat primelor fabule, atât din pricina deosebirii subiectelor, cât și din dorința de a da lucrării o cât mai mare varietate. Accentele familiare, pe care le-am semănat cu destulă îmbelșugare în celelalte două părți, se potriveau mai bine cu născocirile lui Esop decât cu cele de-acum, în care le folosesc cu mai multă cumpătare, ca să nu mă repet; căci numărul lor este limitat. A trebuit, așadar, să le îmbogățesc cu altceva și am zăbovit mai mult cu împrejurările acestor povestiri, care, de altfel, îmi păreau că se impun; dacă cititorul va lua aminte cât de puțin, își va da seama singur. Așa încît nu socotesc că e nevoie să-mi înșir aici, pe larg, temeiurile, nici să spun de unde m-am inspirat în aceste fabule. Voi spune numai, din recunoștință, că datorez cea mai mare parte din ele înțeleptului indian Pilpay¹. Cartea lui a fost tălmăcită în toate limbile. Indienii îl cred mai vechi și mai original decât Esop, dacă n-o fi vorba chiar de Esop, sub numele înțeleptului Locman. Alți citiva² mi-au oferit subiecte destul de fericite. În sfîrșit, în aceste

¹ Brahman căruia i se atribuie redactarea vechilor apologuri indiene, strînse în „Cartea luminilor sau Purtarea regilor”.

² E vorba de Guillaume Haudent, Gueroult, Jacques Regnier etc.

două părți de la urmă, m-am străduit să pun toată diversitatea de care am fost în stare.

S-au strecurat câteva greșeli la tipar. Am pus să se facă o *errata*; dar acesta e un leac slab pentru o meteahnă considerabilă. Dacă voiți să aveți o oarecare plăcere de pe urma citirii acestei lucrări, trebuie ca fiecare să vă îndreptați de mînă greșelile din exemplarul dumneavoastră, așa cum sînt însemnate la fiecare *errata*, și la cele dintîi două părți și la cele din urmă.

1847

DOAMNEI DE MONTESPAN¹

O, fabula, ce dar dumnezeiesc!
Și chiar de-ar fi doar unul omenesc,
născocitorul ei tot mi se pare
demn să-i aducem jertfe pe altare.
De n-o fi fost decît un înțelept,
eu socotesc că este, totuși, drept,
să-l ridicăm în rîndurile zeilor,
departe de zavistia mișeilor.

Căci fabula e ca o vrajă
ce ține sufletul de strajă,
un dulce farmec care leagă
cu gîndul, cu făptura-ntreagă
pe cel ce știe s-o-nțeleagă.

Chiar dacă, Doamnă, muza mea sihastră
n-a stat cîndva, în zăriștea albastră,
la un ospăț ales cu-nalții zei, —
eu tot vă rog ca-nfiriparea ei
s-o luați sub ocrotirea Dumneavoastră.

În ochii Dumneavoastră și vremea vede pravili,
și veacurile nu i-or pune stavili,
o prețuire-atît de căutată
fiind o cheazășie de durată.

¹ Françoise Athénais, marchiză de Montespan, favorită a regelui.

În scrierile noastre nu-i licăr de frumos
pe care în vileag să nu-l fi scos!

Privire sau voroavă,
nu-i alta mai suavă!

În Dumneavoastră, toate, de farmece sînt pline
și muza mea, așa cum se cuvine,
ar încerca să vă ridice-n slavă,
dar cinstea asta, știu, —nu-i pentru mine...
Slăvită Doamnă înțeleaptă,
atît de pricepută-n arte,
sub ocrotirea voastră dreaptă
vin să așez această carte
de fabule, ce-așteaptă
o viață fără moarte.

Iar fabulele astea, de exemplu,
de-aș ști că v-ar plăcea, cum năzuiesc,
ar merita să le ridic un templu;
dar temple vreau, cît e să mai trăiesc,
doar pentru Dumneavoastră să zidesc!

CARTEA A ȘAPTEA

I

JIVÍNELE BÎNTEUITE DE CIUMĂ

O molimă ce-mprăstie urgie,
prin care Ceru,-n dreapta lui minie,
a vrut să osîndească păcatele din lume,
— Ciuma, ca să-i spun pe nume —
de vreo două luni încoace
bîntuia prin dobitoace.

Nu tuturor le și făcea de petrecanie,
dar nu scăpase teafără nici o dihanie
și nicăieri nu mai zăreai vro lighioană
că umblă, ca pe vremuri, nebună după hrană.
Nici Vulpile, nici Lupii nu mai pîndeau din zadă
neprihănita pradă;
iar Turturelele tinjeau,
și ele urgisite de-acea cumplită pacoste,
și, mohorîte, fără pic de dragoste,
se ocoleau pe unde se zăreau.

Ci Leul, întrunîndu-și sub bolțile de cetini
divanul de coroană, le spuse: — „Dragi prieteni,
puzderiile noastre de mîrșăvii și vicii

l-au mîniat cumplit pe Cel din Slavă
și nu mai văd nădejde de izbavă,
decît înduplecîndu-l, cumva, prin sacrificii.
Istoria ne-nvață și ea că-i de folos
ca să-i aducem jertfă pe cel mai ticălos.

Aşa că nu e vreme de zăbavă:
ne'nduraţi şi fără muget,
să-mbunăm pe Cel din Slavă,
arătînd ce-avem pe cuget!

Am sfîrtecat şi eu (regret adînc!)
şi oi şi miei şi noateni cu toptanul,
iar uneori mi s-a-ntîmplat chiar să mănînc

... Ciobanul.

De-o trebui, mă voi jertfi. Dar vreau
să vă aud pe toţi vorbind pe şleau!"

— „Măria Ta n-ar trebui să se disculpe!
(grăi atunci linguşitoarea Vulpe).

Înfulecînd jigăanii de astea, mi se pare,
că le-ai făcut, Măria Ta, o cinste mare.

Iar Ciobănoiul ăla, ştim prea bine,
e cea mai ticăloasă din jivine,
că vrea să ne domine.

Se cade să-ţi aducem, Măria Ta, chiar laude!"
(Şi toţi linguşitorii porniră s-o aplaude.)

Dihanie după dihanie,
şi Urşi şi Tigri, toţi cumînţi,
se zugrăveau prin spovedanie
neprihăniţi ca nişte sfinţi.

Şi nici de data asta nu spuse nimeni crimele
pe care, zi şi noapte, le săvîrşeau mărimumile.
Cînd iată că Măgarul veni şi el la rînd:

— „Mi-aduc aminte că trecînd, cîndva, flămînd
prin pajiştile unei moşii călugăreşti,
prilejul, iarba crudă, ispitele drăceşti,
sporite de o foame parcă oarbă,
m-au pus să rup vro două guri de iarbă.

Lihnit, lihnit, dar n-aveam drept, v-o spun cîstit..."

L-au suduit, l-au huiduit cumplit.

— „Să paşti din iarba altuia îmi pare
(sări un Lup clănţău) o crimă mare.

Din vina unui astfel de pîrlit
avem, de bună seamă, atît de suferit!“
Și toți s-au năpustit și l-au jertfit.

Neprihăniți, săracii n-au sorți la judecată;
nelegiuți, boierii ies toți basma curată...

II

SOȚUL OROPSIT

De-ar fi să fie *bunul* prieten cu *frumosul*,
chiar mline aş porni să mă însor.

Dar, pasămite, ăsta li-i ponosul:

rar vezi un suflet mai înălţător
hălăduind în trupul răpitor!

Pricepeţi, aşadar, de ce n-am zor...

Zici *căsnicii* şi, uite, că înţelegei *belele*!

Atâtea ştiu din viaţă şi din cărţi,
că nu mă ispiteşte nici una dintre ele.

De altfel, s-a văzut că patru părţi
din cei ce au curajul să se-nsoare,
amarnic se căiesc de-nsurătoare...

Un Soţ din cei sătui de bobîrnace,
nemaiputînd să-ndure o Soaţă cărpănoasă,
geloasă şi năbădăioasă,

a izgonit-o într-o zi de-acasă.

„Ba asta nu e bine, ba aia nu se face,
ba stai, ba umbli-ntr-una!” O clipă nu-i da pace
şi slugile din casă le hărţuia atît,
că bietul om se săturase pînă-n gît,
aşa încît, o dată, scos din minţi,
de cît îl cîrîia şi-l sîcîia,
i-a strîns frumos bulendrele-n boccea
şi a trimis-o, bietul, la părinţi,

nădăjduind, că, poate,
la țară,-n tihna văilor,
uitînd, treptat, de toate,
i-o trece nebunia năbădăilor...

Și după cîtva timp se duse iară
la ea, s-o-ntrebe cum s-a împăcat:
a liniștit-o viața de la țară?

— „Da, oarecum. Dar, uite, pin' la urmă,
de zeci de ori grozav m-am supărat
că trîntorii aceia nu îngrijeau de turmă,
deși le-o tot spuneam de la obraz,
de-au prins curînd pe mine toți necaz!...”

— „Cu firea ta sucită, arțăgoasă,
i-ai speriat, nevestă, pe cei ce nu te văd
decît în zori ori seara, cînd se întorc acasă,
de fug, sărmanii oameni, năuci, ca de prăpăd.
Noi ce ne-om face, Doamne, cu tine toată ziua,
cînd știm că-ți toacă gura mai aprig decît piua?...”

Rămii aici, surato, mai departe,
iar de m-o mai împinge năpasta să te chem,
vezi, asta-mi este crucea: mă blestém
ca-n lumea viitoare să am parte
(să-mi ispășesc odată păcatele de-acu')
de două cațaoane de soațe cum ești tu!

III

ȘOBOLANUL SCHIVNICIT

Un Șobolan, scîrbit de toți,
fugi de-al omenirii val
în pustnicia unei roți
de cașcaval.
Și în chilia
lui rotundă
era profundă
sihăstria.

Dar tot rozînd, găman;
din negura chiliei,
ajunse, dolofan,
la marginile schivniciei.

(Căci Domnu-i bun și plin de milostenie
cu cei ce i se-nchină cu smerenie...)

Dar, într-o bună zi, pe la chindie,
sosi-n chilie o solie
a neamului șobolănesc
să-i ceară ajutor bănesc.

Prea pirpirii în fața armiei pisicești,
crezuseră gherlanii lor că-i bine
s-aducă ajutoare din țările străine.
Cetatea lor, mîndria lor, Chițcani,
vestita capitală a Țării Șoricești,
fiind împresurată de dușmani, —
porniseră-n solie fără bani...

— „Desprinsu-m-am de cele pămîntești
(le spuse el cu vorbe prefăcute)
și nu pot să v-ajut cu gologani;
dar am să-l rog pe Domnul să v-ajute...”
 Și noul sfînt, zgîrcit și la taifas,
 le-nchise ușa-n nas.

Sihastrul meu din chilibara roții
 de cașcaval țintește un
 derviș¹ nebun.
Călugării sînt milostivi cu toții!

¹ Călugăr musulman care trăiește din mila locuitorilor.

IV

BÎTLANUL LIGAV¹

Bîtlanul meu cu ciocul de frigare
pornise-n faptul zilei, nu știu unde,
înalt și cucuiat pe răschitoare,
de-a lungul unui rîu cu limpezi unde,
în care coana Știucă își cam făcea de cap,
alături de cumătrul Crap.

Și Crapi și Știuci
să tot îmbuci
cînd te apuci!

Dar el, cu tabieturi și la regim, se pare,
nevrînd să-și strice pofta de mîncare,
își vede mai departe de plimbare.

Făcîndu-i-se-ndată și foame pe deplin,
zări-n șuvoiul cristalîn

doar niște Lin;

dar se uită la el plin de dispreț,
ca șobolanul lui Horațiu² de semeț.

Și tot umblînd și colîndînd,
urmară și Virlugile la rînd.

Dar cum? Să guste el Virlugi?

E o mîncare pentru slugi!

Virlugi, Plevușcă, Jai, Guvizi,

nu merită nici pliscul să-l deschizil...

¹ Ligav: mofturos la mîncare.

² Poet latin vestit (64—8 î.e.n.).

A tot răpdat Bitlanul, cătînd la deal, la vale,
dar negăsind, cu timpul, măcar un solz de pește,
s-a ospătat și el... împărătește
c-un prăpădit de melc ivit în cale!

Adesea nazurile strică.
Privind la toate cu dispreț,
flămînd rămîne cel semet,
cînd cel isteț
se mulțumește cu ce pică.
Și pilda cu Bitlanul, ca altele de-acestea,
tot de la voi e scoasă,
cum veți vedea îndată din povestea
cu Fata Mofturoasă.

V

FATA MOFTUROASĂ

O Fată cam infumurată
dorea, odată,
că soț, un tinăr chipeș, frumos, politicoș,
bogat, de neam, de duh și om de frunte
și care să nu fie nici rece nici gelos
— e bine să reținem aceste amănunte —
ci om menit în haruri și în averi să-noate.

Dar cine poate
să le aibă toate?...

Ursita îi aduse partide minunate;
dar n-a fost chip să-i placă măcar pe jumătate.
„Să mă mărit cu ei?... E bună gluma!
Halal de pețitori, lovi-i-ar ciurma!
Mult ați umblat să le găsiți prășila?
Cînd îi privesc, îmi e mai mare mila...”

Ba unul e puțin scalîmb
și cam nedichisit la straie,
ba ăla are nasul strîmb
și ăsta părul ca o claie...
Cînd laie, cînd bălaie
ori prea săraci, ori prea neloți,
ea le găsea ponos la toți.

Scăpînd de ei, veni la rînd furdaua
partidelor de mîna-a doua.

A ris de toți cliți au venit s-o ceară
și doar că nu i-a dat pe ușă-afară...
Dar vremea, care-și sapă făgașele adânci
chiar și în stînci,
a vestejit, firește, fudula, pe-ndelete,
făcînd-o cea mai slută dintre fete.
O locuință prea dărăpănată
e drept că se mai drege cîteodată;
dar chipul, bineînțeles,
în van încerci să-l dregi cu dres...
Oglinzile îi tot spuneau cu stăruință:
„Mărită-te cît mai degrabă cu putință!”
Așa că Mofturoasa, ajunsă la aman,
și poate chiar împinsă de-o tainică dorință,
se mărită, pripită,
— nespus de fericită —
c-un bătăran.

VI

DORINȚELE

Se zice că-ntr-o țară depărtată¹,
în picla unor vremuri de demult,
trăiau un soi de Spiriduși, odată,
ce pentru muritori aveau un cult.
Și cum erau și vrednici și discreți
și nu făceau, ca oamenii, tumult, —
un singur Spiriduș lucra mai mult
decît o droaie-ntreagă de valeti.

Muncind cu dragoste și spor,
dar fără zor,
și îngrijind și caii bine,
cereau, în schimb, și de la tine
să nu te-atingi de lucrul lor.

Cu multă iscusință și fără gălăgie,
un Spiriduș de-aceștia, departe,-n Răsărit,
muncea într-o grădină a unuia-astărit.
Își adora stăpînii și, după cît se știe,
nici nu cerea simbrie.

I-or fi venit, pesemne, zefirii-n ajutor,
că prea-nfloreau de toate în urma lui cu spor.

Deși un Spiriduș e o nălucă,
prin firea lui mai mult croit pe ducă, —

¹ În original: Mongolia.

un Spiriduș așa-ndatoritor
ar fi rămas mereu în preajma lor,
ca sprijin pentru muncă.

Dar tartorul acestor făpturi -a dat poruncă
să-și mute în Norvegia culcușul.
Amar se întristase Spiridușul!
— „M-au strămutat, — cu vină, fără vină...
le spuse el cu vocea lui blajină.
Și ce să fac? Va trebui s-ascult!
Dar în răstimp, cât tot mai zăbovesc,
eu trei dorințe pot să vă-mplinesc.
Doar trei, băgați de seamă, nu mai mult!
Și toate vă vor merge ca pe roate...
Un lucru mai ușor nici nu se poate!”
Cerură-ntii și-ntii belșug în toate.
Se revărsă, belșugul, îndată, ca un riu,
umplindu-le hambarele cu grâu,
butoaiele și buțile cu vin.
Și alte roade vin și vin și vin,
și totu-i plin
și treaba merge strună!
Adună ei, adună cât adună,
și nu mai știu pe unde să le pună.
Dar vin buluc și taxele și hoții
și trag de el cu toții
că bietul gospodar, acum năuc,
se opintea ca bou-n jug
— la plug —
de-atât belșug...
— „Oh, scapă-ne, te rog, de-așa bucluc!
E greu sărac și fără nici un rost,
dar uite că bogat e și mai prost.
Mai bine, zău, rămânem cum am fost!
Oricine-ar vrea, de-acum, să ne mai spună,
tot calea de la mijloc e mai bună...”
Belșugul încetă ca o furtună!

Știind ce rău averea te incurcă,
făcură bieții oameni și minunea
ca-n ultima dorință să ceară-nțelepciunea,
comoară fără grijă, ce nu-ți mai dă de furcă...

VII

CURTEA LEULUI

Ținuse să-i cunoască Măria Sa Leiască
pe cei, din vrerea Slăvii, sortiți să-i cîrmuiască.

Trimise, deci, cu cărțile¹,
tocmite după datină,
ceauși², în toate părțile,
la orice soi de gădină³,

poftindu-le să vie cu toate, se-nțelege,
la un divan cu praznic, ocîrmuit de Rege...
Voind să vadă Curtea și mai ales serbările,
veneau mereu supușii, buluc, din toate zările.

Dar în Palat — cumplită grozăvie —
duhnea mai rău ca la o stîrvărie
și Ursului ce-și astupase nările
îi și făcu pe loc de petrecanie
Măria Sa, o crîncenă dihanie.

Îndată, lingușindu-l cu toată josnicia,
Maimuța îi slăvește asprimea și minia
și-n ticluiri fiind destul de meșteră,
ridică-n slăvi miasmele din peșteră,
spunînd că nu se află flori sub soare
cu-asemenea mireasmă-mbătătoare...

¹ Cărțile: în sensul vechi, de scrisori.

² Soli, împuterniciți.

³ Jivină.

Ci Vodă (pasămite, cu Caligula¹ rudă)
scîrbit și scos din fire
de-atîta lingușire,
o răsplăti cu-aceeași osîndă foarte crudă.
Iar cum cumătra Vulpe se nimerea pe-aproape,
Măria Sa îi zise să spună adevărul:
„Într-adevăr, și dinsei îi miroase?...“
Cum Vulpile-s fricoase,
î se zbirlise părul,
dar îi răspunse, căutînd să scape,
că e cu guturai și n-are cum
să-i spună de miroase duhoare sau parfum...

La Curte, dacă vrei să placi,
se cade uneori să taci
ori să răspunzi ca un normand dibaci.

¹ Împărat roman (41—46) care, după moartea surorii lui, Drusilla, a ridicat-o la rang de divinitate, pedepsind cu moartea pe cei care o plîngeau că murise, pentru că astfel jigneau nemurirea zeiței, cum și pe cei care nu plîngeau, pentru că erau fără inimă.

VIII

VULTURII ȘI PORUMBELI

O pricină mărunță, din păcate,
stirni războiul printre-naripate,
nu printre cele ce ne-aduc aminte
de Vénera, prin gingășia lor,
ori cele care trag prin slăvi, nainte,
al Primăverii car îmbietor.
Nu vom găsi-n asemenea tumulturi
Hulubii blinzi, ci feroșii Vulturi,
cu ciocul coroiat, plini de minie,
doar pentr-un hoit porniți să se sfișie.
Cînd mi-amintesc, și-acum îmi vine-a plînge:
cumplit măcel: ploua din slăvi cu sînge
și-atîtea căpetenii au pierit
și-atîți viteji aveau să piară încă;
încît și Prometeu¹, uitat pe stîncă;
spera c-a isprăvit de suferit.
Te minunai, cînd s-avîntau în zbor,
și te cutremurai, văzînd cum mor.
Surpriza, istețimea intră-n joc
cu-atîtea vicleșuguri la un loc
și furia,-nzecită în asalt,

¹ Prometeu, pentru că răpise focul din cer, dăruindu-l oamenilor, a fost pedepsit de Jupiter să fie legat de Caucaz și un vultur să-i mănince, în fiecare zi, ficatul, care creștea apoi la loc.

prin vălmășaguri crincene și sumbre;
a înțesat tărîmul celălalt,
cu un noian cotropitor de umbre.
Ci căsăpirea asta-ngrozitoare
le-a-nduioșat pe alte zburătoare
cu guleraș strălucitor la gît,
cu inima atît de iubitoare,
de bună și statornică, încît
au pus la cale-ndată o-mpăcare.
Și solii-au fost atît de minunați
și-atît au stăruit de-mpřicinați,
că roadele-mpăcării le-au cules...
Doar se-ncheiase pacea între tartori
și-au iscălit și solii-n chip de martori,
că Vulturii îndată au purces
să prăpădească bieții Porumbei,
măcelărînd prin țîrguri și prin sate
aceste zburătoare vinovate
de proaspăta-mpăcare dintre ei.

Lăsați-i să se macine-n război
pe cei mereu porniți pe răutate:
e-o cheazășie-a tihnei dintre voi.
Tîlharilor așa le vii de hac!
În treacăt fie spus, de-acuma tac...

IX

MUSCA ȘI DILIGENȚA

Pe o șosea pieptișă, pietroasă, cu pripoare;
de pretutindenii arsă de-a soarelui dogoare,
se opinteau, năprasnic, în hamuri, șase cai
cu sufletul la gură, aprinși și albi de spume;
să urce diligența la deal, cu chiu, cu vai.
Firește, coborîse din ea întreaga lume.

Dar deodată, iată, că printre cai se iscă
de undeva, străfulgerînd văpaia,
o Muscă îndrăzneată ce-i bizlie și-i pișcă,
convinsă că-i ajută să miște hudubaia.
O ia-nainte, se repede-n coaste,
ca o suveică licăre prin roți,
i-ndeamnă și îi sîclie pe toți,
ca-n luptă căpetenia de oaste.
Ținîndu-se de dînșii ca un scai,
se tînguie că-n munca asta grea,
trudește numai ea
și nimeni nu ajută bieții cai.
S-a mai văzut atîta nesimțire?
Călugărul nici nu s-a sinchisit:
boscorodea într-una din Psaltire.
Își și găsisese vremea de citit!
Iar lelea o pornise să cînte pe șosea,
de parcă de cîntat ne mai ardea...

Dar între timp urcară cail coasta
și poposiră, istoviți, pe plai.
— „Să răsuflesc și noi, cumetri cai,
și voi să mă plătiți de cauza asta!”

Ca muștele, se-amestecă în toate
și printre noi ațiția nechemăți
ce, fără doar și poate,
ar trebui să fie alungați.

X

LĂPTĂREASA ȘI OALA CU LAPTE

Mai rar decît Petruța nevestă mai cu sirgî
Sculindu-se-ntr-o simbătă de noapte,
își puse pe oblatnic o oală grea cu lapte,
sperînd s-o ducă teafără la tirg.
Îmbrăcată ca de cale
cu pestelci și cu sandale,
ca să-i fie mai ușor,
socotea în gînd de zor:
„Banii din vînzarea nouă,
am să-i vîr în niște ouă;
patru cloște am să pui
și-am să scot atîția pui.
Fură gaia opt sau nouă,
însă tot rămîn destui
și, vînzîndu-i frumușel,
am să-ngrăș și un purcel;
iar cu banii de pe el,
cumpăr vacă și vițel.
Uite, parcă-l văd cum sare
prin cioporul de mioare!...”
Și sărînd și ea la fel
a vărsat întreaga oală pe cărare.
Adio, cloșcă, pui, purcel,
adio, vacă și vițel!...

Acasă, ca să scape de bătaie,
a depănat o-ntreagă dănănaie.

Ne-ademenește visul cu momele,
dar iată că o clipă destramă toată cazna.
Au cine n-o apucă, din cînd în cînd, și razna
și n-a visat să-și facă în Spania castele?

Bărbați, femei, și ei și ele,
visează treji adesea Paradisul.

Nimic nu-i mai plăcut decît e visul,
că te strămută-n lună și în stele
și tot ce vrei îți dăruie:

palatele, iubirile, măririle

și tot ce vād și jinduiesc privirile;

dar vraja lui prea repede se năruie.

Cu toate că știu bine că visul veșnic minte,
tot mai visez și eu din vreme-n vreme
că sînt un padișah cu diademe...

Dar mă trezesc curînd, din nou cuminte,
tot Badea Ion¹ ca mai-nainte...

¹ În original: „... Je suis gros Jean comme devant”. „Gros Jean” înseamnă și „țaran nevoiaș” iar sintagma a ajuns proverb. Echivoc glumet cu prenumele poetului.

XI

POPA ȘI MORTUL

Posomorît pornise Mortul
spre noul său sălaș de-apoi,
iar Taica Popa, om vioi,
era zorit s-apuce ortul.

Ferchezuit și primenit, ca după datină,
într-un veșmînt de blană cu numele sicriu,
din care nici dogoarea nici gerul nu-l mai clatină,
cum i se mai întîmplă celui viu,
pornise Răposatul într-un dric,
spre ultimul său țel,
cu Taica Popa lingă el
boscorodind într-una din tipse
crimpeie din bucoavna cărților,
în grabă îngăimate cam peltic,
din slujba hărăzită pentru odihna morților.
Învrednicit grozav de dragul ortului,
din ochi cu lăcomie îl sorbea,
chezășuind că o să-i cinte Mortului
tropare și comînduri și tot ce se cădea.
Și „Doamne miluiește-l” iar și iară,
în gîndul său Parohul socotea
cît i se cuvenea să ia în ceară,
cît în pomneți, cît în colaci,
cît în colivă și-n pitaci.

Firește că din banii ce-i va lua peșin
va cumpăra un butoiș de vin,
o fustă slujnicei și, poate,
o rochie unei nepoate.

Cînd, la o cotitură, — zdronc și șart —
se pomeni cucernicul cu capul spart
și-i amuți pe buze-ndată ohul:
poznaș, enoriașul din sicriu,
— cam zavergiu —
izbindu-l cu sicriul, își lua cu el Parohul!

Da, viața e năbădăioasă:
atîtea plănuim cu sirg, —
dar socotelile de-acasă
arareori se potrivesc cu cea din tîrg...

XII

OMUL CARE UMBLĂ DUPĂ NOROC ȘI OMUL CARE L-AȘTEAPTĂ ÎN PAT

Au cîți nu fug mereu după Noroc?
Aș vrea să fiu pe undeva-ntr-un loc
să-i pot vedea pe cei ce-și lasă treaba,
cutureînd pămîntul, să-l caute degeaba,
și cînd se cred că-s gata să-l ajungă,
văd că mai au de mers o cale lungă,
de parc-ar fi Norocul leit cu larga dungă
a zărilor ce pururea ne scapă...
Sărmanii, cîtă goană! Ce trudă inutilă!
(Îi plîng amar, căci de nebuni mi-e mîlă.)
— „Mai știi vărzarul ăla?... Azi e Papă!
Au nu eram mai breaz ca el?...“ — „Firește!
Dar meritul la ce măi folosește?
I-ar înlesni s-aleagă valoarea din grămadă.
Dar ce, Norocul are ochi să vadă?...“
La drept vorbind, păpia ar merita să-ți lași
odihna din tihnitul tău sălaș?
O, tihna-i o comoară fără moarte
de care, altădată, doar zeii aveau parte!
Cui i-a călcat, se știe, cîndva Norocu-n casă,
arareori odihna i-o mai lasă.
Fii înțelept și-așteaptă-l. Nu căuta Norocul,
că vine el la tine, cînd i-o veni sorocul!...

Pe undeva, ntr-un târg, pe cît se pare,
 trăiau doi buni prieteni, cu oarecare stare;
 și unul spuse, arătînd spre zare:
 — „Cum nimeni nu-i profet în țara lui,
 ce-ar fi s-o mai luăm și noi hai-hui,
 să ne găsim Norocu-n lumea mare?“
 — „Prietene, pornește-n căutare!
 Eu nu doresc să plec peste hotare:
 mă mulțumesc cu zarea, cu starea de aici.
 Tu vîntură meleaguri noi, cum zici.
 Eu, nefiind cuprins de-același jînd,
 am să te-aștept aici, dormind...“
 Vreau să vă depăn toată povestea-n fraze scurte.
 Ambițiosul nostru porni din partea locului
 pe urmele Norocului,
 și se statornici, citva, la Curte,
 un loc pe care, poate, mai mult ca pe oricare,
 ar trebui să-l bîntuie Norocul.
 Prezent de la sculare la culcare,
 nu-și mai găsea de la o vreme locul.
 „Cînd e la Cutărel, cînd la Cutarel
 Au nu mai nimerește și la mine?
 Spunea pe vremuri unul moși pe groși
 că nu i-s dragi cei prea ambițioși.
 De-o fi așa, să plec de-aici mai bine.
 Voi așteptați, curtenilor, răsplata,
 că eu pornesc departe, la Surata¹,
 meleag îndepărtat pe unde are
 Norocul zeci de temple și altare...“
 Pe drumuri grele, cu hîrtoape,
 ori îndrăzneț, sfidînd abisul
 noianelor verzui de ape,
 el s-a tot dus, urmîndu-și visul
 și Moartea a văzut-o de-atîtea ori de-aproape
 și doar ca prin minune a izbutit să scape.

¹ Surata: oraș din India.

(Cînd toate pretutindeni sînt deșarte
și peste tot te paște-aceeași Moarte,
mai merită s-o cauți atîta de departe?...)

Ci el, ferit de Pronia cerească,
ajunse în Mongolia,
dar nici aici nu reuși să-l mai găsească:

Norocul se mutase în Japonia!
Din drum, în drum, află și el acea povață:
„Rămii pe loc, că Firea și-acasă te învață!”
Din loc în loc, prin apă și prin foc,
ajunse și-n Japonia cu colindatul,
dar nici aici nu dete de Noroc.
Căindu-se că-și părăsise satul
și plictisit de-atît umblat hai-hui,
se-ntoarse pocăit în țara lui.

Și, ajungînd acasă, a plîns de bucurie,
spunînd: — „Ferice, zău, de cel ce știe
să țină-n friu cu strășnicie
dorințele nesăbuite!

Iar de-ale Curții mari ispite
și de a ta împărăție,
Norocule, nu știe decît din auzite!...
M-am săturat umblind după Noroc.
Dar, de acum, pun mina-n foc
că nu mă mai clintesc din loc...”

Și, împăcîndu-se cu Soarta,
Norocului, adio, în gîndul său, i-a spus;
cînd l-a zărit, de-odată, șezînd pîndar la poarta
prietenului, care dormea, pesemne, dus...

XIII

CEI DOI COCOȘI

Trăiau de multă vreme în liniște deplină,
intr-o ogradă, doi Cocoși de soi.
Dar cum sosi — năpastă — o znoavă de Găină,
porniră la război.
Tot tu, neîndurată, pîrdalnică iubire,
ai dus în vremea veche și Troia la pieire,
cînd zeii și-au lăsat înaltul
și au scăldat în sînge Xantul¹!...
Războiul dăinuind de multă vreme,
găinile vecine porniră să se cheme.
Zeci de Elene
cu frumoase pene
alcătuiau un falnic trofeu de biruință.
Învinsul se retrase tiptil, cu umilință,
într-un coteț, să-și plîngă
ursita lui nătîngă.
Mai toată ziulica văzînd cu ochi hațni
rivalul, ca un pașă, dînd iama prin găini,
cutcurigîndu-și faima în jur cu tărăboi, —
se pregătea în taină de război.
Cum într-o zi rivalul cel țănoș și-ngîmfat
pe stînghia poiatei, înalte s-a urcat

¹ Rîu din Troada.

Cei doi Cocoși

să-și trîmbițeze-n slavă izbînda și trufia,
o Pajură cumplită ce străjuia tîria
s-a năpustit și l-a înhățat
pe-nfumurat...
Se întorsese roata:
învinsul la aman
fu-ntîmpinat acum de gloata
găinilor ca un sultan!

De-i căpetenie de oaste sau doar o simplă orătanie,
biruitorul plin de fumuri se-ndreaptă sigur spre pierzanie.

XIV

NERECUNOȘȚINȚA ȘI NEDREPTATEA OAMENILOR FAȚĂ DE SOARTĂ

Călătorind cu lunile
pe mări, în lung și-n lat,
și înfruntînd furtunile,
ajunse Negustorul om bogat.
Cînd alți firtați, minăți de Piaza Rea,
plătiră Mării vamă grea,
pe Negustorul nostru îl ocroti Norocul
s-ajungă pretutindeni cu marfa la liman
și, repede, să-și vîndă în tot locul
cînd vasele de porțelan,
cînd zahărul, tutunul, mătasa, scorțișoara.
Nu cîștiga atîta un altu-n toată țara...
Și iată-l risipindu-și avutul fără rost
pe cîini de soi și pe trăsuri mărețe;
iar mesele din zilele de post
în casa lui erau, curat, ospete.
Văzîndu-l un prieten pe ce picior trăia;
l-a întrebat de unde are-atît.
— „De unde am?... Din iscusința mea.
Așa-i cînd știi să minui bănuții, cît de cit..”
De data asta și mai curajos,
și-a investit întregul său avut.
Dar toate i-au ieșit, acum, pe dos
și, din nechibzuință, toți banii și-a pierdut.

Întîiul vas, prost echipat, s-a scufundat;
al doilea, slab înarmat, i-a fost prădat;
al treilea ajuns, pare-mi-se,
în port, cînd luxul mai slăbise.
La rîndul lor, samsarii l-au păcălit cumplit,
iar el, smintit, a tot clădit și-a risipit,
că toată avuția și-a pierdut,
trezindu-se sărac, ca la-nceput...
Prietenul, văzîndu-l ce-a ajuns,
l-a întrebat: — „Cum irosiși atîta trudă?...“
Și negustorul nostru i-a răspuns:
— „M-a urgisit, prietene, Ursita crudă!“
— „Că te-o fi urgisit e, poate, drept,
dar dacă vezi prea bine că ea nu te-a lăsat
să fii bogat,
prietene, fii, barem, înțelept!“

O fi urmat cumintea lui povață?...
E greu de spus. Dar toți știm că, în viață,
cînd izbutim un lucru de ispravă,
ne-mpăunăm cu el de mama focului
și iscusința ne-o suim în slavă;
iar pierderea o punem pe seama Nenorocului.

XV

GHICITOARELE

Părerea lumii — faima — așa se înfiripă:
la voia întâmplării, adeseori în pripă.
Și faima face vadul. N-ar fi greu
să dau din toate păturile nume.
Așa a fost de cînd e lumea lume
și cred că tot așa va fi mereu.

Pe vremuri, o femeie oarecare
făcea pe ghicitoarea la Paris
și chiar se bucura de faimă mare
c-ar desluși ce-n Zodii li-i oamenilor scris.
Avea drăguț Cutare sau lcs pierdea o joartă
ori Ygrec, o geloasă, căta prilej de hartă
ori vro năbădăioasă de soată mai cu moț
voia să scape repede de soț, —
venea la ea să afle ce-ar fi dorit să fie.
Iar știința ei, firește, consta din dibăcie,
din cîteva formule, din multă îndrăzneală,
și uneori, din nimereală.
Și ghicitoarea slută și fără pic de carte
hălăduia-ntr-o hrubă pe undeva, departe,
și-avînd de mușterii într-una parte,
a izbutit să-și facă de-o casă mare rost
și soțului — un prost — să-i dea un post.

În hruba goală și-a mutat sălașul
o tină ră, la care tot orașul
— și slugi și coconeturi și fete din Paris —
veneau, ca mai-nainte, să afle ce li-i scris.

Zadarnic se jura mereu femeia
că știe doar oleacă să citească
și n-are-n clin cu meseria-aceea:
a trebuit să-nvețe să ghicească
și banii să-i îngrămădească!

O ajutau grozav, se înțelege,
un pat cam deșelat și fără pătură,
vro trei sau patru scaune betege
și un cotor de mătură.

Și hruba-ntunecată, dar cu atita vad,
te strămuta-ntr-o lume de farmec și de had.
Și chiar de-ar fi ghicit și-ar fi prezis
în cea mai arătoasă clădire din Paris,
nu i-ar fi dat mai nimenea crezare,
cît moda hîdei hrube mai rămînea-n vigoare.

Dovadă că înțîia ghicitoare,
mutată într-o casă
frumoasă și luxoasă
nu mai avea cătare!

O firmă renumită aduce mușterei.
Cunosc și eu un avocat fără valoare
ce-avea clienți și cîștiga bani grei,
că mulți îl confundau cu altul, mare.

XVI

MOTANUL, NEVĂSTUICA ȘI IEPURAȘUL

Cînd mijeaa a zilei geață,
Nevăstuica, o vicleană
cu penatii¹ în boccea,
își alese ca sălaș
borta unui iepuraș
și se cuibări în ea,
cînd stăpînul ei lipsea, —
deșteptat cu florile
să slăvească zorile.
Mai o gură de trifoi
ori de cimbru, din zăvoi,
mai, colea, o raită-două,
se făcuse ceasul nouă.
Cînd se-ntoarse, pocinog!
Nevăstuica în birlog...
— „Doamne, ce mi-i dat să văd?
Ia-ți bulendrele și du-te,
cît mai iute,
că-i prăpăd!
Nu mă face să asmut
toți gherlanii din ținut!“
Cuscra fără căpătli
i-a răspuns: — „Ce ai cu mine?

¹ Penații: zeli căminului.

Doar pământul se cuvine
cui l-ocupă mai întâi!
Chiar palat de-ar fi bordeiul,
e vro lege — vreau să știu! —
să-mi ridice-n cale stavili?“
— „Legea este obiceiul
moștenit din tată-n fiu!
Mai poștești și alte pravili?“

Și iată-i mai de voie, mai în silă,
veniți să-i ceară sfat lui Miorlăilă,
un cotoșman voinic și rotofei
ce apucase calea pocăinții
și viețuia-n pustietăți, ca sfinții.
Iar el, întâmpinându-i, le spuse: — „Dragii mei,
cum sint bătrîn și surd, vă rog veniți,
cît mai la ureche să-mi vorbiți!“
Și Nevăstuica și Ionică-Iepurică
s-apropiară fără frică;
dar cînd evlaviosul, cucernicul Cotoi
se pomeni cu ei sub labă, —
li împacă degrabă,
mîncîndu-i pe-amîndoi.

Tu, cît trăiești, ferește-te, flirtate,
să-i ceri cîndva tiranului dreptate.

XVII

CAPUL ȘI COADA ȘARPELUI

Cum se vede și din cărți
răsucit în jurul pomului,
Șarpele-i din două părți,
mari dușmane ale omului:
dintr-o Coadă ce se-nnoadă
și un Cap ca de iscoadă.
În gilceava lor neroadă,
fiecare, Doamne sfinte,
vrea să meargă înainte!
Înălțînd o rugăciune,
Coadă către Ceruri spune:
— „Zeci de poște merg hai-hui
cum îi place dumnealui.
Să mă ierte, crede el
c-am să merg în veci la fel?
Doamne, m-ai făcut, îmi pare,
sora lui, nu servitoare!
Cum și-n el și-n mine curge
unul și același sînge
și-amîndoi, cum s-a văzut,
sîntem pururi de temut¹,

¹ Fabula se bizuie pe o greșeală a celor vechi, care credeau că otrava șarpelui este secretată în virful cozii (în *cauda venenum*) și ajunge în gură printr-o veziculă ce se sparge, cînd șarpele mușcă.

iată ruga mea fierbinte:
dă poruncă azi, Preasfinte,
să mai merg și eu-nainte.
Orișiunde ne vom duce,
tare bine l-oi conduce!..."

În loc șmintita-i rugă, firește, să n-audă,
de data asta, Cerul, în bunătatea-i crudă,
i-o împlini de zor
și noua călăuză, năucă, fără spor,
ce nu vedea, nămiaza, ca-n bezna din cuptor,
se poticnește repede
cînd de un pom,
cînd de un om,
cînd de o lespede,
și Șarpele zănatic în Styx se prăvălește.

Dar Statul care face ca el?... La fel pățește!

XVIII

DIHANIA DIN LUNĂ¹

Un filozof² ne-ncredințează
că oamenii de simțuri mereu sînt amăgiți;
iar altul³ capul ne-mpuiază
că niciodată n-am fi fost mințiți.

Au amîndoi dreptate, dacă vrei.
Filozofia spune — și nu-i o păcăleală —
că simțurile te înșală
cînd pui pe mărturia lor temeii.
Dar dacă știi să raportezi
imaginea pe care-o vezi
la lucrul ei din depărtare
și-n mediul ei o încadrezi
și sculele le corectezi, —
atunci se mai înșală omul oare?...

¹ La Fontaine pare să se fi inspirat, direct sau indirect, dintr-un fapt petrecut aievea. Ar fi vorba de o pozna a lui Butler, îndreptată împotriva „Societății regale” din Londra. Butler însuși a întocmit un lung și plicticos episod de epopee burlescă, cu titlul *Elefantul din lună*, lucrare publicată postum, în 1759. Nu este exclus ca La Fontaine să fi luat cunoștință despre ea prin mijlocirea prietenilor săi, Saint Evremond și Barillon (ambasador al Franței la Londra, căruia i-a închinat fab. a 4-a din car. a VIII-a). Dihania pe care savanții o vedeau în lună era imaginea mărită și deformată a unui biet șoarece răposat între lentilele lunetei într-un roi de musculițe.

² Democrit.

³ Probabil, Epicur.

Cu alt prilej, odată, mai pe-ndelete, poate,
voi arăta cum Firea le-a chibzuit pe toate.

Zăresc în culmea slăvii Ochiul Firii¹:

icoana lui e doar de patru șchioape;

dar dacă l-aș privi mai de aproape,
au Soarele, aceiași, s-ar arăta privirii?

Știindu-i depărtarea, îi socotesc mărimea

și n-am să-l cred turtit ca un obol²,

căci mintea, chibzuită, i-ngroașe rotunzimea

și vede-n slăvi Pământul pornit să-i dea ocol.

Cînd știi să pui în toate un dram de chibzuială,
se spulberă, firește, puțința de greșală.

Nu cred ușor privirea cu zbor ca de săgeată

și nici urechea, poate prea înceată.

Cînd se îndoaie-n apă șipca dreaptă³,

purcede judecata și-o îndreaptă.

Eu, deci, pe judecată pun temei,

nu pe pripeală și pe năzăreală

și ochii mei, cu ajutorul ei,

deși mă mint într-una, nicicînd nu mă înșeală.

De-ar fi să cred, ca alții, minciuna lor sfruntată,

aș zice că în lună se vede-un cap de fată;

dar știu că nălucirea-i din forfota de linii,

din jocurile umbrei și luminii,

din care se năzare un bou, un elefant;

ca mai deunăzi chiar unui savant

din Anglia, care vedea în ea

o stranie dihanie, o piază rea.

Ce pacoste pe lume avea de-acum să cadă?...

S-a dus pînă și regele s-o vadă.

Dar toată grozăvia din zariștea planetei

pe care o vedeau atîți cu el

pornea de la un slut de șoricel,

intrat între lentilele lunetei.

¹ Ochiul Firii: Soarele (perifrază în gustul clasic).

² Monedă măruntă de pe vremuri.

³ Un baston afundat parțial, în apă, pare frînt din cauza refracției luminii.

Ce s-a mai ris, cu cîtă voie bună,
de bazaconia din lună!...
Cînd vor putea francezii puterile să-și pună,
ca ei, în slujba unor preocupări de seamă?
E drept, în schimb, că Marte¹ ne-a copleșit de glorie,
și unuia nu-i teamă
cînd Ludovic îl cheamă
să scrie noi victorii în istorie.
Nici Muzele, odraslele Memoriei,
nu ne-au uitat în fierberea victoriei.
Ni-i dragă, ea, și pacea și tare ne-ar plăcea, —
dar știm că, la nevoie, n-om plînge după ea.
Și pacea o dorește și Carol², ca și noi,
și-i priceput în tihnă să-și rînduiască trebile,
cu toate că-i destoinic și-n vreme de război;
dar mai curînd, firește, ar potoli gîlceville,
căci biruința păcii l-ar face mai măreț.
E oare-n toată lumea o slavă mai de preț?
Isprăvile lui Cézar mai vrednice-s de glorie
ca epoca înscrisă de August în istorie?...
Veni-va, oare, vremea cu zăriști luminoase,
mult așteptata vreme, pe care o dorim,
cînd vom putea în tihnă să ne-ndeletnicim
și noi, ca voi, de pildă, cu artele frumoase?...

¹ Zeul războiului, la romani.

² Carol al II-lea, regele Angliei, între 1660—1685, fusese constrins de Parlament să rupă alianța cu Ludovic al XIV-lea și să încheie o pace separată cu Olanda.

CARTEA A OPTA

I

MOARTEA ȘI MOȘNEAGUL

Știind spre ce liman vieața tinde;
pe înțelept nici moartea nu-l surprinde.

Cînd va veni să-l cheme,
atunci o s-o urmeze.

La drept vorbind, de ce s-ar teme?
Și ar avea temei să se-ntristeze?

Plutim ca niște scame
spre neagra morții clipă.

Ursit să se destrame
e tot ce se-nfiripă.

Virtuți și tinerețe, avere și valoare
oricît ar fi să scapere,
sînt în zadar, căci nu-i nimic în stare
de Moarte să ne apere.

Și mici și mari, și regii și iloții,
azi unul, mîine altul, ne-om prăpădi cu toții
Dar rareori se-ntîmplă vreunul pregătit,
cînd îl poștește Moartea la ceasul sorocit.

Un Moș trecut de-o sută de ani, sărmană scoabă,
se tînguia, cînd i-a venit momentul,
că Moartea îl răpune, desigur, prea degrabă
și n-apucase, omul, să-și scrie testamentul.

Ce, numai el era pe lumea asta?...

Cum încă nu-l vestise, se cădea
răgaz să-i dea
să-și poată aștepta măcar nevasta:
nu se făcea
să plece fără ea!

— „Mai lasă-mă puțin, — fii generoasă!
Doar vezi și tu prea bine că nu pot:
mai am de înzestrat un strănepot
și de clădit o aripă la casă...”

— „Eu, îi răspunse Moartea nemiloasă,
nu vin așa, chiar pe nepusă masă.
Tot nu ți-am dat răgaz, măi, frate dragă,
cu mult mai mult decît se și cuvine?

Bătrîni așa, ca tine,
nu-s trei în țara-ntreagă!

Voi ai o prevestire, mi se pare,
ca să te-mpaci cu gîndul de plecare.
De ce să ne ascundem după deget?
Cînd ai văzut că toate-s mai cu preget
și ce-ți ieșea din mină sau din minte
nu mai era, desigur, ca nainte;
cînd nu aveai nici fire-n cap destule,
ci ochii stinși, urechile fudule;
cînd te-am lăsat să vezi atîți prietini
murind bătrîni, ca frunzele în cetini,
nu te-ai gîndit să treci la pregătiri,
știind că toate astea-s prevestiri?”

Avea dreptate Moartea certăreață
și bine-ar fi de-am scoate un învăț.
Cînd pleci la vîrsta asta din viață,
să pleci voios, ca de la un ospăț!
Tu mai crîcnești, bătrîne Nătăfleață,
cînd tinerii spre graniță se-ndreaptă,
cîntînd, deși o moarte năprasnică i-așteaptă.
Ei nu se plîng ca tine. Ia, de la ei, povață!
Mai rău îți pare ție să mori, ca unor tineri?
De-atîția ani te-așteaptă, în ceruri, Sfînta Vineri!

II

CÎRPACIUL ȘI BOGĂTAȘUL

Tot petecea, Cîrpaciul, perechi după perechi,
cîntînd din zori de zi și pînă-n noapte,
mai mulțumit decît erau cei Șapte
mari înțelepți¹, din vremurile vechi.

Vecinul său, Bancherul, un om de aur plin,
cînta puțin, dormea și mai puțin
și-n zori, cînd izbutea să ațipească,
îl deștepta Cîrpaciul cu cîntecele sale.

Zău, ce păcat că Pronia cerească
n-a rînduit și somnul, să-l cumperi cu parale,
cum cumperi zarzavatul în tirg, la precupeți!
Trimise, deci, să-l cheme la el pe cîntăreț
și-l întrebă, știindu-l om sărman:
— „Bădie Stroe, cît ciștiți pe an?”
— „Pe an? răspunse dînsul dînd din umăr.
Eu nu-s deprins, Boierule, să număr
zi peste zi, de-a valma, într-un vraf
să-mi socotesc venitul pe an, ca un zaraf.
Eu drămuiesc ciștițul de astăzi pînă mîine
și tare fericit m-aș socoti
de-aș scoate totdeauna măcar o biată pîine.”

¹ Cei șapte înțelepți greci vestiți, din sec. al VI-lea î.e.n., Thalcs din Milet, Pittacus din Mitylene, Bias din Priena, Cleobul din Lindos, Myson din Chios, Chilon din Lacedemona, Solon din Atena.

— „Ia spune-atunci cam cît cîştigi pe zi!”
— „Păi, uneori mai bine şi alteori mai rău.
Nu curge, — tot mai pică! Destul de bine, zău,
să poată vieţui şi un sărman,
de n-ar mai fi, cum bine ştii că sînt,
atîtea praznice pe an

şi Popa să scornească într-una cîte-un sfînt...”
A rîs şi Bogătaşul de neprihana lui
şi l-a căpătuit cu bani destui.

— „Păstrează suta asta de galbeni, bade Stroe,
să-i ai la vro nevoie!”

Înmărmurit, Cîrpaciul, crezînd că are bani
cît nu scot aurarii în zeci şi zeci de ani,
în pivniţă şi-ngroapă cu grijă visteria
şi veselie.

Cum bani şi voioşie arar vezi împreună,
adio cînt, şi rîs, şi voie bună!

De la un timp nici somnul nu se lipea de pleoape
şi grijile îndată au început să-l sape.

Ca un zgîrcit, cu teamă, sau ca un idolatru,
mai toată ziulica şedea cu ochii-n patru,
iar noaptea, la un zgomot stirnit de vreo pisică,
era cuprins de frică

ca nu cumva să-i fure pisica visteria...

Cum ajunsese, bietul, o umbră, un strigoi,
văzîndu-şi pîn' la urmă Cîrpaciul neghiobia,
Boierului îi dăde bănetul înapoi
şi-şi regăsi odihna şi toată voioşia.

III

LEUL, LUPUL ȘI VULPEA

Un hodorog de Leu spre seara vieții
voia un leac în contra bătrîneții.
Nu cutezase nimeni să-i arate
cum se cădea, că, pentru boala asta,
nici nu există leacuri, din păcate,
ci, rînd pe rînd, dă peste toți năpasta.
Iar doctorii, chemați de pretutindeni,
veneau puhoi, ca ploile cu grindeni,
îl cercetau, firește, pe-ndelete
și-l îngropau în vrafuri de rețete.
Se perindau supușii să-l vadă pe bolnav;
dar dintre toate fețele colțate
doar Vulpea zăbovea să se arate
și-a-ncondeiat-o-ndată, cumplit, un Lup mirșav.
Iar Vodă, supărat pe zăbăucă,
a poruncit pe sus să i-o aducă.
Aflînd cum îi făcuse chiar Lupul pocinogul,
ea spuse, cînd ajunse în birlogul
Măriei Sale, Leul: — „Sire,
aveți dreptate să vă mire
zăbava. Dar pîrișul minte
așa cum vrea să mă prezinte.
Eu n-am fugit; am fost în locuri sfinte
și pentru scumpul nostru împărat
am și postit, m-am și rugat

și pe la doctori am umblat
și pentru leac v-aduc un sfat.
Cum vîrsta macină căldura,
e bine s-ajutați natura,

luînd măsura
să-nfășurați împărătescul trup
în blana călduroasă-a unui Lup,
un Lup, firește, jupuit de viu
și cam ca dumnealui de grăsuliu,
că altfel nu sînt sorți de vindecare..."
S-a și trecut pe loc la aplicare.

De multe ori, la Curte, un rău se va întoarce
sporit, asupra celui care-l toarce.
De-aceea, e mai bine, curtene-nfumurat,
să-i cruți și tu pe alții, de vrei să fii cruțat.

IV

PUTEREA PILDELOR

*Domnului de Barillon*¹

Se cade ca un Sol să se coboare
la tilcul unor astfel de povestiri uşoare?
Şi versurile mele, din cînd în cînd solemne,
de-ar căuta, cumva, să vă îndemne
să le cetiţi la fel ca orişicare,
nu le-aţi găsit că sînt cam temerare?
Cum ştiu că vă aşteaptă cu nerăbdare trebile,
n-o să vă pierdeţi vremea să desluşiţi gîlceville,
din fabule, iscate de-atîtea dobitoace.

Că le cetiţi sau le lăsaţi în pace,
eu viu la Dumneavoastră c-o jălbă în proţap:
să faceţi mai degrabă tot ce se poate face,
că ne trezim cu toată lumea-n cap!
O, n-au decît să vină vrăjmaşii cu duiumul,
de unde-ar fi: s-ar risipi ca fumul,
cu toate că şi alţii destul de mult ne-ncurcă.
Cu Anglia mi-i teamă să nu avem de furcă!
Doar, după-atîtea lupte, e vremea şi de tihnă.
Au Ludovic nu are nevoie de odihnă?
Chiar Hércule de-atîtea războaie-ar fi sătul.
Mai vreţi să aibă hidra un cap? Tot nu-i destul?

¹ Ambasador al Franţei în Anglia, din 1672 pînă în 1689.

Deci dacă iscusita voastră minte
prin toate grăitoarele-i cuvinte
va izbuti să-nlăture pirjolul,
c-o sută de mioare mă leg să-ntîmpin Solul!¹
Ca jertfă e, desigur, prea puțin
și știu că alte danii mai mari vi se cuvin,
dar, mult-puțin, îmi dau și eu obolul
și-o mică povestire vă închin.
Ați merita mai multe cădelnițări de slavă,
dar muzele mă-ndeamnă să tac și să mă-nclin
— ca să termin —
căci modestia voastră nu-ngăduie zăbavă...

Un Orator² știind, odinioară,
primejdia ce paște-ntreaga țară,
a îndemnat poporul Atenei — cam zurliu —
s-o apere la vreme, cît nu e prea tirziu.
Dar predică, sărmanul, pesemne, în pustiu!
Văzînd atunci că, totuși, nu-i este cu putință
să afle ascultare, vorbe cu elocință
și, prin figuri desprinse din tipic,
le invocă străbunii și nepoții,
dar nu putu mulțimea s-o miște cu nimic:
nepăsători, priveau în jur cu toții...
Mai chibzui o clipă și iarăși le vorbi:
— „Zeița lanurilor, Ceres³, călătorea-ntr-o bună zi,
c-o Rîndunică,
sprintenică
și c-un Țipar,
— Țipar sprintar!
Și cum mergeau, așa, tustrei, de zor,
un rîu grozav au întîlnit în calea lor.
Fiind la-not destul de priceput,
într-un minut Țiparul l-a trecut.

¹ Cf. nota 1, p. 317.

² Demostene, ale cărui *Filipice*, niște discursuri vehemente, renumite, erau îndreptate împotriva lui Filip, regele Macedoniei dușmanul Atenei.

³ Fiica lui Saturn și a Cibelei, zeița lanurilor în mitologia latină; de unde numele de *cereale*.

La rîndul ei, firește mai cu spor,
și Rîndunica l-a trecut în zbor..."

Cum Oratorul a tăcut,
l-au întrebat cu toții-n cor:
— „Dar Ceres, oare, ce-a făcut?”
— „S-a miniat cumplit, firește,
văzînd că și un basm vă ispitește,
dar că uitați, deși atîta țip,
primejdia ce-n taină vă pîndește
și nu-ntrebați ce-o fi făcînd Filip!...”
Mulțimea, rușinată de mustrare,
i-a dat de data asta ascultare.

Și noi om fi ca ei, și tu și eu;
că ne vrăjesc poveștile mereu.
Da, e bătrînă lumea; dar, dacă te gîndești,
și astăzi o incinți tot cu povești!

V

OMUL ȘI PURICELE

Prin rugăciuni, prin jertfe sau prin semne;
 îi necăjim mereu pe nații zei
 cu lucruri mici, neyrednice de ei,
iar uneori chiar și de noi nedemne.
 Își iau îngăduința toți zevzecii.
 să-i sictie pe cei de peste veac,
 cu mare tãmbălău, din orice fleac;
de parcă-ar fi gîlceava troienilor cu grecii.
Un prost pișcat de purici nu se dădu în lături
să tulbure Olimpul cu proastele-i jelanii.
— „Tu, Hercule¹, desigur, ar trebui să măhuri
cît mai curînd pămîntul de- asemenea dihanii!
Tu, Jupiter, dormi, poate, în vrun nor,
în loc să vii din slăvi să mă răzbuni?...”

Cer zeilor, ca el, destui nebuni
chiar pentru pureci, trăsnetele lor.

¹ Eron legendar, fiu al lui Jupiter și al Alcmenei, care a fost supus la încercări primejdioase și grele, cunoscute sub numele de „Cele douăsprezece munci ale lui Hercule”

VI

FEMEILE ȘI TAINA

Le vine tare greu, — ce vrei? —
femeilor, să țin-o taină!
(Dar sînt, ei, și bărbați-femei,
deși n-ai crede după haină...)

Voind să-și pună singur nevasta la-ncercare,
un soț i-a spus soției, odată, la culcare,

tipînd ca o femeie care naște:
— „Doamne Sfinte, ce mă paște?
Sînt ursit s-ajung erou?
Parcă simt că nasc un ou!...”
— „Ou?... Dar e de necrezut!”
— „Uite-l, soro, l-am născut!
(Și l-a scos din așternut.)
Vezi, să n-afle vro vecină,
c-au să-mi spună toți Găină!...”

Ea-l liniște, jurîndu-i că nimeni nu va ști.

Dar ca negurile-n zi
jurămîntul se topi.
Cînd mîjea pe dealuri ziua,
gura ei bătea ca pîua:

— „Ia, fă-te-ncoa, vecină, să-ți spun o dănănaie.
(Dar, vezi, să nu se afle, că-i rost de vro bătaie!)

Știi, soțul meu, aseară, cînd s-a culcat în pat,
a început să țipe că naște. Și-a ouat
un ou cît patru ouă, frumos și gogonat.
Acum te las cu bine, vecină, că mă duc.
Dar, zău, să nu se afle, că dăm de vrun bucluc..."
— „Întoarce-te, cumătră, în liniște acas’:
Aici mi-ai spus secretul, aici a și rămas!”

Dar cum văzu că pleacă lelea Stana,
ea și porni să bată darabana.

Și cum femeile-s... femei,
în loc de unu, spuse trei!

Din gură-n gură, cu încetul
sporind mereu cu unu-două,
spre seară toți știau secretul:
ouase, năzdrăvanul, un coș întreg de ouă!

VII

CÎINELE CARE-I DUCE STĂPÎNULUI MÎNCAREA ÎN COȘ

Greu mai rezști cînd mindra-i cu ochii de văpaie
sau cînd cunoști ispita grămezilor de aur!
Sînt prea puțini străjerii de pază-ntr-un tezaur
ce nici nu s-ar atinge măcar de o lescaie...

Mai cumpătat decît voia să fie,
cu toate că îl ispîtea atît,
Grivei ducea stăpînului la vie
merindele într-un paner, la gît.
Ar trebui să ne cam ia mirarea
că mai curînd deprinzi cu cumpătarea
un dobitoc, — decît pe nu știu care,
căci omul nu-i în stare.

Ci într-o zi, cum își urma cărarea,
un cîine ciobănesc al nu știu cui
se repezi la el să-i ia mîncarea,
dar se izbi pe loc de colții lui.
Lăsîndu-și coșul jos, cu tot amarul,
Grivei sări la luptă cu tilharul.
Dar cum veneau buluc potăi destule
din cele care-s veșnic nesătule
și sînt în stare pentr-o-mbucătură
să-ndure orice lovitură, —

Grivei fu nevoit să înțeleagă
că nu e chip să-nfrunte-o haită-ntreagă
și inhățînd o gură
de friptură, —
pofti chiar el firtații din jur, cu mic cu mare,
să se infrupte-n tihnă din mîncare.
Și într-o clipă, care mai de care,
își puseră la lucru-n grabă fălcile
și sffrtecară hălcile.

În cășunarea haitei pe coșul buclucaș,
eu văd icoana unui năpăstuit oraș
în care, cînd s-apropie urgia,
se pune la bătaie visteria.
Iar dacă se opune, de formă, vreun ins, —
cînd sar cu gura toți, se dă învins
cu mare ușurință, fără luptă,
și el e primul care mai aprins
din visterie se infruptă.

VIII

GLUMETUL ȘI PEȘTII

Și azi admiră, unii, din păcate;
ațiți glumeți cu glume nesărate.
Eu unul, însă, fug de-acești anoști
și tu-mi vei da, drag cititor, dreptate,
cînd vei avea prilejul să cunoști
un scornitor de glume pentru proști.

Un mucalit, odată, văzindu-se stingher
la un bancher, la masă, uitat într-un ungher,
avînd în farfurie doar de plevușcă parte,
în timp ce peștii mari erau departe,
a scos, atunci, un peștișor din ciorbă
și s-a făcut că stă cu el de vorbă,
șoptindu-i la ureche și așteptînd răspunsul,
de-au înlemnit mesenii holbindu-se la dînsul.

Și el i-a lămurit, ce-i drept,
cu glasul unui înțelept,
că un prieten bun, nițel cam șui,
pornise către India, hai-hui,
și neștiind nimic de soarta lui,
rugase peștișorii vești să-i deie.

Dar ei, fiind prea tineri și mici, n-aveau idee.

Nu-i rămînea decît să stea de vorbă
cu peştii mari şi dolofani
din celălalt castron de ciorbă,
că dinşii ştiu ce s-a-ntîmplat de zeci de ani...

Eu n-aş putea, ce-i drept, să spun acum
de s-a găsit vreunul să-i preţuiască gluma;
dar mucalitul nostru în căutarea veştilor
s-alese, pîn' la urmă, cu tartorele peştilor
un veteran în stare să evoace
toţi naufragiaţii, de zeci de ani încoace.

IX

ȘOARECUL ȘI STRIDIA.

Deși avea cu ce să viețuiască,
urindu-i-se-n vatra părintească
și vrînd să mai cunoască și alt trai,
un Șoarece de plai

și-a părăsit sălașul, pornind să hoinărească.
Cînd se ivi în lume din bezna rădăcinilor,
se minună văzînd că lumea-i mare.

— „A, uite Caucazul și lanțul Apeninilor!“
își spuse el, zărînd în zare

un șir de mușuroaie pierdut în depărtare.

Și tot mergînd agale — stingher argonaút —
la zarea cu talazuri ajunse, în sfîrșit,
pe un tărîm cu alge și stridii împînzit.

Crezuse că-s corăbii la-nceput!

— „Tăține-meu, își zise, a fost un amărît:
necutezînd să plece în largurile zării,
în borta lui, sărmanul, se stinse de urît.
Dar eu cunosc de tînăr împărăția mării,
c-am străbătut pustiuri cu arșițe cumplite...“

(Dar toate le știu din auzite!)

Era, se vede treaba, un Șoarece nerod
pe care-nfumurarea îl cam scotea din minți,
nu dintre cei de fală, ce cărțile le rod,
de-ajung să fie tobă de carte pînă-n dinți.

Și dintr-atîtea stridii zvîrlite de viitoare,
se deschisese una cu valvele de-o șchioapă
și respira, voioasă, și se-ncălzea la soare,
cu carnea albă, grasă, să-ți lase gura apă.

Și Șoarecele nostru de la plai
se bucura grozav c-a dat de trai.

S-aprăpie. Dar nu știu cum se face,
că-și viră capul între carapace
și tam-nesam se pomenește
prins ca-ntr-un clește...

Pe un naiv, firește,
și-o scoică îl uimește!
Iar cel ce uneltește
și semenii își sapă
adesea se trezește el în-groapă...

X

URSUL ȘI PUSTNICUL¹

În sihăstria unui codru singuratic,
În care anevoie un om ar fi pătruns, —
 trăia stingher, posomorît, ascuns,
ca un Bellerophon², un Urs sălbatic.
Cum pe făgașul vremii atîția ani s-au scurs
 și prin adîncă lui pustietate
 nu s-abătea o altă vietate, —
chiar Ursul nostru, cît era de Urs,
 se săturase, bietul, pînă-n gît
 de-atît pustiu și de atît urît...
E bine cînd îți umblă strașnic gura
și tare mînunat cînd știi să taci;
dar amîndouă-s rele, cînd depășești măsura,
iar numai cu tăcerea, prea mult nu te împaci...
În timp ce Ursul nostru ședea, pe gînduri dus, —
 într-o poiană, nu așa departe,
cam la vro două poște de mers, mai spre apus,
la rîndul său un pustnic se plictisea de moarte.

¹ Titlul original: „*L'Ours et l'Amateur des jardins*” („Ursul și Iubitorul de grădini”).

² Personaj mitologic, biruitorul Himerei. Din pricină că-și omorise fratele printr-o întîmplare nenorocită, fusese cuprins de o mîhnire nețărmurită și și-a trăit restul zilelor ca pustnic.

Slujind-o pe Pomóna¹ și pe Flóra²,
avea bătrînul flori și pomi cu roade.
E bun grădinăritul, dar tot sosește ora
cînd simți că te cuprinde uritul și te roade
și cît ai fi de mulțumit, oricît, —
ai vrea și un prieten, să-ți țină de urit.
În cărți vorbesc și florile puțin,
dar viața-ntr-o grădină cu 'mutele e chin...
Și Pustnicul și Ursul, cuprinși de-aceeași jale,
purces-au într-o zi de dimineață
să-și caute tovarăși de vieață
și, nu știu cum, s-au întîlnit în cale.
O cam sfeclise Pustnicul nițel,
dar s-a silit să nu-și arate frică.
Și Ursul, — nici binețe, nici nimica —
l-a și poftit să vie pe la el.
Prinzînd curaj, și Pustnicu-l poștește
în pustnicia lui. Și el primește,
iar pînă în poiana dintre cetini
erau, ca de cînd lumea, buni prieteni.
Rămaseră-mpreună și se spune
că se-mpăcau firtații de minune.
Cum nu schimbau trei vorbe ziua-ntreagă,
era de așteptat să se-nțeleagă.
Căci Ursul la vînat pornea, hai-hui,
și Pustnicul la treburile lui.
Iar după prînz, cînd Pustnicul, trudit,
venea, ca altădată, la umbră să se culce,
îl apăra de muște firtatul neclintit.
Dar într-o zi, cînd somnul i se părea mai dulce,
ocrotitorul lui, cam necăjit
de-o Muscă îndărătnică și rea
pe care în zadar o izgonea
că iar venea, —

¹ Zeița fructelor.

² Zeița florilor.

luă în labe-un bolovan de stei,
pe care îl găsisse la rădăcina pomului,
și puse capăt moșiciei ei,
zdrobind cu el și Musca și căpățina Omului.

Decît să ai prieten un prost, — ce-i drept e drept:
mai bine ai dușman un înțelept.

XI

CEI DOI PRIETENI

Departe-n mîndra țară a culmilor cu cetini
trăiau cîndva
în Monomotapă¹
doi buni, doi minunați prieteni
cum doar la noi s-or mai afla...
Dormea-ntr-o noapte,-n neguri, tîrgul dus,
cînd unul dintre ei sări în sus
și, valvîrtej, se pomeni în prag
bătînd cu disperare la ușa celui drag,
trezind valeții, casa alarmînd.
Prietenul din casă, sărînd și el din pat
și alergînd,
nespus de-ngrijorat
l-a întrebat,
ce s-a-ntîmplat.
— „Iubitule, pierduși la cărți? Îți dau eu banii!
Iar dacă ai vro ceartă cu dușmanii,
sînt gata să te apăr oricînd!” îi spuse el.
— „Îți mulțumesc din suflet, prietene, de zel,
dar n-am, din toate astea, nevoie de nimica.
Mi-ai apărut cam trist în vis
și, tare-ngrijorat, mi-am zis
să vin aici, să-mi spulber frica...”

¹ Imperiu în Africa austrailă, locuit de caii, destrămat din pricina războaielor civile pe la începutul sec. al XIX-lea.

Aș vrea doar o-ntrebare la rindul meu să-ți pun,
drag cetitor, și-s gata răspunsul să-ți ascult:

au care dintre ei iubea mai mult ?...

Ce lucru bun e un prieten bun !

El știe, ca și tine, mai tot ce te frământă,
cruțându-te de jena de-a i le da-n vileag.

Un vis urît, o umbră cumplit il înspăimintă
cînd e în joc făptura celui drag.

XII

PORCUL, CAPRA ȘI BERBECUL

Ticsiți în car cu toții, la un loc,
o Capră, un Berbec și un Grăsun
călătoreau din zori spre iarmaroc,
dar nu-i prea aștepta nimica bun.

Voind să-i vîndă mai curînd,
stăpînul lor, un om de rînd,
firește nu avea de gînd
să-și ducă la distracții pasagerii.
Și chir Purcilă a-nceput să țipe
de parcă de soroacele tăierii
nu-l despărteau decît vro două clipe.

— „Ce-o fi țipînd firtatul rotofei?...“

Nici Capra nici Berbecul nu i-au găsit temei.

— „N-am pomenit un porc mai nătărău!

fi spuse și stăpînu-său.

Ne-ai asurzit cu guițatul tău.

Nu vezi Berbecul, Capra înțeleaptă?

Tăcerea lor învață s-o cunoști!“

— „Dar nu sînt înțelepți: sînt niște proști,
că dac-ar ști și dînșii ce-i așteaptă,
te-ar năuci cu behăitul lor!

Or fi crezînd că vor scăpa ușor,

Capra dîndu-și laptele în dar

și Berbecul lina din spinare.

Ce fericiți sînt ei că n-au nabar!
Eu, însă, știu că-s bun doar de mîncare
și parcă stau pe jar,
adînc mîhnit că nu mai văd scăpare..."

Isteț la minte, chir Purcilă spusese lucrurile drept.
Dar ce-ți mai folosește jelania și chinul,
cînd vezi că nu se poate să-ți mai cliatești destinul?
Ferice cel ce nu prevede: el e cu mult mai înțelept.

XIII

TIRCIS ȘI AMARANTA

*Pentru Domnișoara de Sillery*¹

Cum îmi ieșise, de curînd,
Esop cu fabula, din minte ²
și cu Boccaccio ³-aveam de gînd
să mă ocup de-aci nainte,
mă pomenii că-mi cere-o muză
tot fabule să infirip.
A-i spune „nu” fără o scuză
temeinică, mai e cu chip,
cînd vezi că-i una din zeițe
pe care frumusețea lor
le face peste vreri crăițe
biruitoare-n tot ce vor?...
Și zîna care-mi cere mie
s-audă iar cu limpezime,
jivînele vorbind în rime
e Sillery. Și lumea știe
că n-aș putea să-i ies din voie.
Mi-a spus cîstit că, din păcate,
pricepe tare anevoie
poveștile-mi întortochiate.

¹ Nepoata lui La Rochefoucauld.

² La Fontaine publica în perioada aceasta „Povești și nuvele” și părea că a părăsit fabula.

³ Scriitor italian (1313—1375), autor, între altele, al „Decameronului” din care s-a inspirat La Fontaine în „Povești și nuvele”.

Tircis și Amaranta

(Vedeți că uneori se poate
să fie lucruri ne'nțelese
chiar pentru mințile alese:
nu le-nțelegem pururi toate...)
Dar astăzi, invîrtind șurupul,
voi spune o poveste cu un băiat și-o fată,
mai pe-nțeles, lăsînd pe altădată
taifasul Mielușelului cu Lupul.

Tircis, un tînăr fante,
spunea-ntr-o zi frumoasei Amarante ¹:
— „Oh, de-ai cunoaște ca și mine, zău,
un dulce rău
ce-n inimă adesea ni se-implîntă
și ne vrăjește și ne-nclîntă
cu pătimașa lui bețiel...
Îngăduie-mi să ți-l arăt și ție
și, crede-mă, să n-ai un pic de teamă.
Ai mai putea de mine a te teme
cînd știi ce simțăminte nutresc de-atîta vreme ?“
— „Și răul ăsta (spuse dînsa) cum se cheamă ?“
— „Iubirea !...“ — „Strașnic nume !
Un nume mai frumos nu se putea...
Ia spune-mi cum arată și cam ce simți anume
cînd te cuprinde ea ?“
— „Simți chinuri lingă care plăcerile regești
rămîn în umbră ! Uiți că mai trăiești
și singură-n pădure ai vrea să rătăcești.
Iar dacă în oglinda vreunui riu privești,
alt chip zărești.
E chipul ciobănașului din sat.
Te-mbujorezi de el neîncetăt
cînd îl zărești în zori sau pe-nserat
sau doar cînd ți-amintești, cumva, de dînsul.
Și din senin o să te-nece plînsul
și teamă îți va fi să-l mai privești,
cu toate că ai vrea să-l întilnești...“

¹ La Fontaine folosește ca nume propriu un nume de floare; în grecește „amarantos” înseamnă „care nu se vestejește”.

— „Și ăsta zici că-i răul de care-mi spui mereu ?

Nu-i ceva nou: să știi că-l știu și eu...”

În gând, Tircis se și vedea la fel,
cînd tinăra îi spuse, gîndind la celălalt,
cum că simțea și dînsa cam la fel,
dar pentru... Clidamant !

Au mai pățit în viață și alții ca și el...

XIV

ÎNMORMÎNTAREA LEOAICEI

Murind soția unui Leu,
de peste tot veneau mereu
supușii, triști, să-i spună fiecare
cuvintele de consolare
ce fac durerea și mai mare.
Și el, plingându-și nenorocul,
le spuse locul și sorocul
solemnității funerare,
să vie toți, cu mic, cu mare,
că, din porunca lui, agia ¹
va rindui țereмония.
Vă-nchipuiți că toți s-au strîns
și Leul, dîndu-le exemplu,
vuiau pereții peșterii de plîns
(căci Leii n-au, în codrii lor, alt templu).
Că-i în palat, în grotă, în speluncă,
ca pretutîndeni, Curtea-i ca o țară
în care toți sînt veseli sau triști ca la poruncă,
iar, de nu sînt, încearcă doar să pară, —
o trupă de fantoșe pe care-o joci pe sfoară!
Doar Cerbul din mulțimea lor nătingă
n-a plîns de loc. Ar fi putut să plîngă
cînd ea-i mîncase fiul și soția?
Azi, moartea ei îi răcorea mînia.

¹ Agie: prefectura de poliție.

Ce mai încoaci, încolo, — n-a plîns cu ei la rînd
și l-a pîrît o cutră că l-a văzut rîzînd.

Cum zice într-o pagină vestită
și Solomon, un înțelept iudeu,
mînia unui rege e cumplită,
îndeosebi cînd regele e Leu.

Dar Cerbul nu cetise o slovă prîzărită.

— „Cutezi să rîzi, jivină prăpădită,
cînd vezi că-n jur o lume-ntreagă plînge ?

N-aș vrea, îi spuse Leul, în ticălosu-ți singe
să-mi pîngăresc cucernicele-mi gheare,
dar Lupilor le-oi cere răzbunare!...”

Și Cerbul îi răspunse cu glasul său sfios:

— „Măria Ta, durerea acum e de prisos,
căci preaslăvita voastră jumătate
mi-a apărut în vis,
culcată printre flori înmiresmate,
și mi-a zis:

«Prietene, să nu plîngi în zadar,
cînd va porni cortegiul funerar,
căci eu, cu mii de sfinți ca mine,
am parte-n rai de desfătări divine.

Aș vrea să-l știu pe rege disperat,
doar pentru-un timp nu prea îndelungat...”

Strigară toți: „Minune! S-a-nvrednicit de har!”

Și Cerbul nostru, lucru rar,
se mai alese și c-un dar...

Și-n vremea noastră se mai văd minuni:
te procopsești la Curte, se-nțelege,
cînd te pricepi să-l lingusești pe rege
și să-l încinți cu vise și minciuni.

XV

ȘOARECUL ȘI ELEFANTUL

A-ți trimbița în preajmă importanța,
slăvindu-te în fața crișicui,
e-o molimă ce bîntuie în Franța,
chiar dacă omul mare lucru nu-i.
Arar înfumurați mai pătimași!
Și spaniolii-s uneori trufăși,
dar semeția lor e mai de soi,
smintită, chiar, dar nu așa nătingă,
cum o vedem mai peste tot la noi...
Ci nevoind să par un vorbă-lungă,
voi folosi mai bine o parabolă,
așa cum cere datina în fabulă.

Văzînd pe drum un Elefant gigant
ducînd greoi, solemn, cu mare fală
un baldachin de gală,
un Șoricel micuț, dar arogant,
spunea c-abia se mișcă nătinga matahală
și nu-i ca un prisnel
cum este el!

(Uita că duce-n spate o casă de sultan:
Sultana cu un cline lăptos și o pisică,
un papagal, o slugă și o maimuță mică!)

— „Cum, toată lumea asta admiră un morman?
(mai spuse el, de-a dreptul mînios).
Ce-or fi găcind, mă rog, la un colos?
Dear trupul lui, de care copiilor li-i frică!
Oi fi, eu, mic, dar nu sînt mai prejos...”
Și mai avea și altele să zică,
de nu ieșea din cușcă o pisică
să-l lămurească-n grabă pe micul arogant
că Șoarecul nu-i, totuși, Elefant.

XVI

ZODIACUL

A încerca de soartă să scapi e în zadar,
că dai de ea pe unde nu te-aștepți!

Odată, un părinte, avînd doar un vlăstar,
în gîndul lui și-a zis
să caute prin vraci și înțelepți
să afle dinainte ce-i e scris.

Un cititor de zodii dintre ei,
în schimbul unei sume mari de bani,
îi spuse să-l ferească îndeosebi de lei,
cam pînă pe la vîrsta de douăzeci de ani.

Părintele, drept chezășie,
a poruncit cu mare strășnicie
străjerilor, de-ndată ce-a aflat,
să nu-i mai lase fiul să iasă din palat,
dăr i-a adus tot felul de jucării pe loc
și alți copii, tovarăși de glumă și de joc.
Ci ajungînd la vîrsta cu sîngele-n vîltoare
cînd tinerii-s atrași de vînătoare,
i-au spus că vînătoarea e obicei barbar.
Povețele, firește, rămaseră-n zadar;
e, oare, chip să poți schimba o fire
doar prin povețe sau prin clevetire?

Cu cît era mai dirză opreliştea, cu-atît
se prăpădea acasă feciorul de urît.
I-au arătat temeiul cumplitei lor oprelişti
şi-i amăgeau dorinţa cu scene şi privelişti
de vinătoare, măiestrit pictate
pe pînze şi tapete minunate.
Zărind pictat într-un tablou un Leu,
s-a repezit la dînsul ca un zmeu
şi i-a strigat: — „Dihanie lăţoasă,
din vina ta stau, eu, închis în casă!”
Şi-a repezit un puma în botul lui.
Fiind străpunşi de cuie toţi pereţii,
de sub tapet l-a înţepat un cui
şi singele, făcîndu-se verzui,
băiatul fu răpus în floarea vieţii,

în ciuda îngrijirii atîtor Esculapi ¹.

De ce ţi-i teamă-n viaţă, tot nu ţi-i dat să scapi!
Prea multă chibzuinţă e lucru buclucaş.

Cum pe Eschil ² un vraci îl speriasc
că va muri sub zidul unei case,
el a plecat îndată din oraş
şi şi-a mutat sălaşul într-un stuh,
în preajma unor straturi de măcrişuri,
departe de clădiri şi-acoperişuri.

O pajură, zărindu-l din văzduh
şi socotind o stîncă lucioasă, capu-i chel,
a slobozit o broască ţestoasă peste el,
nădăjduind s-o spargă mult mai uşor astfél.

Reiese, cred, că arta aceloră ce-ndrugă
atîtea bazonii din lună şi din stele
mai rău împinge omul către rele
de care dînsul caută să fugă.

E drept că se brodeşte ghiceala cîteodata,
dar eu nu cred ghicitul o artă-adevărată,

¹ Esculap: zeul medicinei, fiul lui Apollo.

² Poet tragic grec (525 — 456 î.e.n.).

deoarece Natura nu-i cineva în dódii,
 prestabilind în zodii
 tot ce va fi să fie,
 legîndu-ne, legîndu-se, pentru vecie.
De ce s-aşteptî cu frică de osîndit, să tremuri?
Eu cred că soarta ţine de loc, de om, de vremuri
şi nu de ce înşiră — palavre — şarlatanii.
Se nasc sub o planetă şi regii şi ciobanii,
dar unii poartă sceptrul şi alţii poartă bita.
Au cum le desluşeşte destinul într-atîta?

Ce-i Jupiter ¹? Un corp fără cunoaştere.
Cum poate el înriuri din naştere
 atiţia inşi în chip aşa opus?
Şi cum de izbuteşte din slava lui, de sus,
prin Marte şi prin Soare să străpungă
şi prin genuni de cer la noi s-ajungă?...
 Ştiinţa lor, de-ar fi avînd temei,
 pe cît se dovedeşte de limbută,
chiar starea Europei se cuvenea ştiută ²
 măcar de unul singur dintre ei.

Dar a rămas neprevăzută!
Cum Jupiter, planeta din hăurile-albastre,
 străbate necuprinsu-n goana mare,
 aidoma cu-a patimilor noastre, —
 vor izbuti să fie vracii-n stare
 să urmărească tot şi să măsoare,
 dezvăluind ascunsul sortii ţel, —
cu toate că se ştie că Jupiter, — nici el —
nu merge prin tărie de-a pururea la ţel?
Şi vracii, cu compasul, vor să ne dea-ndrumare!

Din cele două pilde din cursul povestirii
 nu poţi să scoţi o artă a ghicirii.

¹ E vorba aici de planeta Jupiter.

² În vremea aceea, Franţa se afla prinsă în război cu multe ţări
din Europa.

Dar cît de mincinoasă și proastă este ea,
cum intră și-ntimplarea în joc mai totdeauna,
s-ar prea putea,
din miile de spuse, să se-mplinească una.

XVII

MĂGARUL ȘI CÎINELE

Ajută-te cu alții la o nevoie, bade,
cum cere legea firii, de-a pururi cu temei!
Doar un Măgar (de altfel, jivină cumsecade)
se abătu, o dată, de la porunca ei.

Mergea pe drum, agale, cu un Dulău, hapsînul,
și începuse să i se urască.

Dar ațipind îndată, la un popas, Stăpînul,
porni și Urechilă, prin pajiște, să pască.

Mai rar o pajiște frumoasă,
cu iarbă fragedă, gustoasă!

Avea, cu toate astea, ospățul și o racilă:
nu se găsea prin iarbă măcar un fir de dracilă!

De data asta, însă, Măgarul, chibzuit,
s-a și lipsit.

Dulăul, cum îl vede, s-apropie și-l roagă
să-i dea și lui un codru de pline din desagă,
că tare e lihnit.

Înfulecînd de zor lăstare crude,
Măgarul se făcea că nu-l aude.

Dar mai tîrziu i-a spus,
nițel de sus:

— „Prietene, așteaptă și nu te mai pripi,
că are grijă Badea să-ți dea, cînd s-o trezi!”

Văzînd, după o vreme, un Lup prin preajma lor,
chemă și el Dulău-n ajutor.

La rîndul său, Dulăul, un cîine cam poznaș,
îi spuse: — „Măi, fîrtate, de ce atîta zor?

Așteaptă că se scoală Stăpînul mintenaș

și, pînă una-alta, tu ia-o la picior.

Iar dacă te ajunge dihania cumplită,

cum știu că frica face și eroi,

izbește-o peste bot cu o copită

și ai să vezi cum fâlcile i-nmoi, —

că d-aia doar ți-au pus potcoave noi!”

Dar n-are timp Măgarul să vînture hîrtoapele,

pierzîndu-se ca glonțul în zarea cu muncéle,

că Lupul se repede și-l face bucățele...

Să ne-ajutăm mai bine la vreme cu aproapele!

XVIII

PAȘA ȘI NEGUSTORUL

Un grec croit neguțător din fașă,
într-un ținut, pe undeva, făcea
negoț întins, oblăduit de Pașă,
pe care, ca pe Pașă, îl plătea,
și nu ca pe un simplu negustor
(așa de scumpă marfă și gingașă
e, pasămite, un ocrotitor...).

Nu scapi ușor când astfel te încurci!
Se tînguia sărmanul peste tot,
cînd i se oferiră niște turci,
mai mici în rang, spunînd că dînșii pot
să-l sprijine mai ieftin ca un pașă.
Și el primi oferta buclucașă.

Dar Pașii îi ajunse iute vestea
de toate uneltirile acestea.

Avînd, firește, ace de cojoace,
ar fi putut o festă să le joace,
numindu-i soli, ca după obicei,
în rai, la Mahomed, pe cîteșitrei,
să nu i-o ia cumva nainte ei,
făcîndu-l, cu otravă pe tacîm,
ocrotitor pe celălalt tărîm...¹

Dar turcul nostru, ce e drept, e drept,
n-a procedat așa, ci, înțelept.

¹ Perifraze după gustul clasic, cu sensul: „Să-l omoare sau să fie omorît de el”.

s-a dus, ca Alexandru¹, la negustor acasă
și-ncrezător s-a așezat la masă,
de parcă nici nu bănuia ceva,
iar negustorul sta și-l asculta.
—„Bre, omule, eu știu destul de bine
că nu mai vrei să ai în clin cu mine.
Ar trebui să plec fără zăbavă,
dar nu mă tem că mi-ai turna otravă:
te știu prea bun, ca să te cred în stare...
Iar în privința șmecherilor turci
cu care vrei acum să te încurci,
te rog să-mi dai un pic de ascultare.

Pe vremuri, un Cioban avea un ciine
și ciinele cioporul i-l păzea;
dar cum era voinic, mînca o pîine
și careva îl sfătui să-l dea
primarului, să scape de belea.
Sfătuitorul, meșter în palavre,
il îndemna să ia în loc trei javre,
mai bune ca dulăul pentru turmă,
făcînd, așa, economie mare
la mîncare...

Ciobanul s-a-nvoit, pînă la urmă.
Dar uite că la lup nu s-a gîndit
și turma lui a suferit cumplit,
că de venea vrun lup prin partea locului,
potăile fugeau de mama focului...
Bre, nu te inhăita cu șurligăile,
să nu pățești ca baciul cu potăile!"
I-a dat crezare grecul, se-nțelege.

Ca el, și țărișoarele-s cuminți
cînd pun temei pe un puternic rege
și nu pe o puzderie de prinți.

¹ Se zice că Alexandru ar fi bătut o doctorie pe care i-o dăduse medicul său, Filip, deși fusese înștiințat printr-o scrisoare că acesta voia să-l otrăvească.

XIX

VICTORIA ÎNVĂȚĂTURII

După cum o să vedeți,
zice-se că ar fi fost,
mai demult, doi târgoveți:
un bogat, — semeț și prost —
și-un sărac, — băiat isteț
Stînd de vorbă pe o dreavă²,
se treziră la gilceavă.
Cel bogat, om certăreț,
pretindea că-i mai de preț
și se cade ca oricine
cu respect să i se-nchine.
(Banii au și ei un rost:
merite dau celui prost!)

— „Prietene, ascultă-mă pe mine,
eu socotesc că nu ți se cuvine
să fii cinstit ca om de rangul meu.
Poți tu să dai ospete cum dau eu?...
Te văd cetind. La ce-ți servește-n viață,
cînd ai palatu-n pod, — o chichineată —
și vara porți, ca iarna, aceeași haină sumbră,
iar ca lacheu statornic ai propria ta umbră?
Republicii nu-i trebuiesc golanii,
ci cei ce știu să-și cheltuiască banii.

¹ Titlul original: „L'Avantage de la Science” („Fotosul științei”).

² Gratie, zăbreă, vergea.

Cu mesele și luxul, eu risipesc comori,
Pe urma mea trăiesc, cum știi prea bine,
 atîți meseriași și negustori
 și cîte un pîrlit de scrib, ca tine..."
I-ar fi răspuns săracul așa cum se cuvine,
dar a tăcut, avînd prea mult de spus.
Și iată că războiul l-a răzbunat mai bine,
căci fără milă, Marte, orașul le-a distrus.
În alt oraș săracul, om cult și renumit,
 fu găzduit, cinstit și răsplătit,
în timp ce bogătașul, acum sărac și prost,
 rămase fără adăpost...

Pățania a limpezit gilceava:
virtelul soartei pulberă doar pleava
lăsînd pe loc grăunțele de aur.
Învățătura-i pururi un tezaur.

XX

JUPITER ȘI TRĂSNETELE

Din tăria lui albastră
tot văzînd și iar văzînd
crimele din lumea noastră;
Jupiter și-a pus în gînd
să ne curețe curînd,
ca să umple vechea glie
cu o nouă seminție.
Și pe Hermes, sol ales,
drept în iad l-a și trimis;
să-i aducă-ntr-o clipită
Furia cea mai cumplită¹.
„Fiii dragi“, de data asta;
își găsiseră năpasta!)
Cel ce străjuie Olimpul
s-a mai îmbunat cu timpul.
(Chiar și voi, o, regi cumpliți;
peste noi de el sortiți, —
cînd voiți să ne loviți;
între cuget și-ntre fapte
mai lăsați măcar o noapte!)

¹ Este vorba de cele trei Furii sau Eumenide: Tisifona, Megera și Alecktona.

Dintre negrele surori
ce te fac să simți fiori,
zeul ce convinge lesne
și-are aripi pe la glezne¹
n-a ales pe Tisifona,
ci pe cruda Alectona.
Cea aleasă dintre trei;
mândră de menirea ei,
s-a jurat c-o să stîrpească
seminția omenească.
Neprimindu-i legămîntul,
bunul Jupiter, preasfîntul,
o trimise înapoi,
valvirtej, pe măturoid,
pedepsind la rîndul său
un popor, — pe cel mai rău.
Însă trăsnetu-ntr-adins
nu atinse nici un ins,
că fusese grijuliu
să-l azvîrle-ntr-un pustiu.
(Cînd se-nfûrie vreodată,
dă alături orice tată!)
Părinteasca-i îndurare
socotind-o ca un scut, —
gîndul ăsta i-a făcut
să-și ia nasul la purtare.
Jupiter s-a necăjit
și pe Styx² s-a juruit
c-o să-i țină pe nebuni
în urgie de furtuni.
Cei din slăvi i-au spus îndată
c-o să-i vină greu, ca tată.
Altuia să-i dea menirea
să lovească omenirea!

¹ Hermes, la greci (sau Mercur, în mitologia romană) era crai-
nicul zeilor.

² Un fluviu mitologic care înconjoară de șapte ori Infernul. Cînd
se jurau pe Styx, zeii își țineau de obicei jurămîntul.

Dindu-i, deci, aceste feluri
lui Vulcan¹ cel iscusit, —
el pe loc a făurit
trăsnete de două feluri:
care de la zei provin
nimeresc mereu în plin;
altele, cu toată cazna,
de la Jupiter ne vin
și-o apucă pururi razna!

¹ Zeul focului și al metalelor, la romani.

XXI

ȘOIMUL ȘI CLAPONUL

Adesea, cînd te cheamă stăruitor spre el
un glas amăgitor, nu are rost
să te grăbești! N-a fost de loc un prost
— cum s-ar părea — copoiul lui Nivelles...¹

Un cetățean din Mans², de meserie
clapon, fusese hărăzit
s-ajungă o friptură pe tîpsie;
dar el, prinzînd de veste, a fugit.
Simțind cînd vine ceasul de apoi,
claponii n-au încredere în noi.
Claponul nostru, prins atît de greu,
avea un rol de fală-ntr-un supeu.
S-ar fi lipsit, desigur, bucuros,
de cinste, de tîpsie și de sos.
Toți îl chemau, mîeros, ca pe un pui,
dar el, isteț, ținînd la pielea lui,
nu asculta de glasul nimănui.

¹ Expresia se referă la proverbul „C'est le chien de Jean de Nivelles/Il s'enfuit quand on l'appelle”. Se spune că cei doi fii, Jean și Louis, de la prima soție (a lui Jean al II-lea de Montmorency) au fost dezmoșteniți de tatăl lor, pentru că au trecut, fără voia lui, de partea ducelui de Burgundia, împotriva lui Ludovic al XI-lea. L-a chemat în zadar pe cel mai în vîrstă prin sunete de goarnă, l-a blestemat și l-a numit cîine; de la acest Jean, senior de Nivelles, provine proverbul cu cîinele lui Jean de Nivelles, care fuge cînd îl cheamă.

² Localitate renumită prin creșterea claponilor.

De sus, de pe un stîlp pe care vița
îl depășea puțin în chip de boltă,
zărindu-l cum își luase tălpășița,
un Șoim strigă la el, plin de revoltă:
— „Cum poți să fii atîta de mojie
și fără duh, că nu înveți nimic?
Eu cînd aud în crîng sunînd din corn;
plec să vinez și ți stăpîni mă-ntorn.
Tu nu-i auzi cum strigă după tine
ori ești cam surd?...”

— „Nu-s surd. I-aud prea bine,
răspunse el. Dar ce-ar putea să-mi spună?

Că vor să mă răpună?

Pe bucătarul ăla, ipocritul,
nu-l vezi cum vine ascunzînd cuțitul?
Tu te-ai grăbi să dai într-o capcană?
Îți arde, zău, de rîs și de dojană,
dar n-ai mai rîde, tu, pun chiar prinsoare;
cînd ai vedea rotindu-se-n frigare
cam tot atîția șoimi coconî;
cîți vezi claponi!”

XXII

MOTANUL ȘI GHERLANUL

Motanul Roade-Brinză, Gherlanul Roade-Sfoară;
o Bufniță boccie, de-a pururi întristată,
și-o Nevăstuică slabă, subțire, nemîncată,
 trăiau, odinioară,

în trunchiul unei sălcii scorburoase.

Un om a-ntins în preajmă o plasă de mătase
și-n zori, cînd nu putea să vadă,

 adulmecînd vro pradă,

 căzu în ea Motanul

și începu să țipe de frică și minie.

 Venind de zor Gherlanul,

 cînd își văzu dușmanul

nu mai putea în gîndul lui de bucurie.

—„Prietene, îi zise Motanul, dragul meu,
tu care-ai fost cu mine bun mereu,

 ajută-mă să scap din plasa asta

 în care vezi că m-a împins năpasta,

 ajută-mă, ajută-mă să scap,

că dintre toți ai tăi, cum știi prea bine,

 eu te-am iubit pe tine

 ca ochii mei din cap

și zeilor le mulțumesc cum se cuvine.

 Pornind cu noaptea-n cap din casă

 ca să mă-nchin și eu pios

 ca orișice Motan evlavios,

căzui, cum vezi, ca un năting în plasă
din care numai tu, din toți,
poți să mă scoți."

— „Și de te scot de-aici îndată,
ce mi se cade ca răsplată?..."

— „Iubitule, îți jur prietenie
și alianță pentru veșnicie
și de vrăjmași mereu te-oi apăra,
iar Bufnița și Nevăstuica le-oi minca."

— „Îți mulțumesc, firtate, de povață.
Mă-ndemni să fac o mare boroboată.

N-aș fi un prost de te-aș scăpa cu viață?..."

Și a pornit spre borta lui, nespus
de bucuros;

dar Nevăstuica îl pîdea pe jos
și Bufnița pe undeva, mai sus.

Văzîndu-se Gherlanul încolțit,
se-ntoarse la Motanul cel smerit
și-l slobozi, rozînd ochetii moi.

Dar cum venea în grabă și omul din zăvoi,
o rupseră fîrtații la fugă, amîndoi.

La cîtva timp, Motanul zări, întîmplător,
ferindu-se cu grijă, Gherlanul salvator.

— „O, vino, frățioare, să te îmbrățișez!
Crezi c-am uitat, cumva, ce-ți datorez?"

Gherlanul li răspunse: — „Dați-mi voie

să-mi cred îndreptățită șovăirea,

căci pactele făcute la nevoie

nu pot avea menirea

să facă un Motan să-și schimbe firea!"

XXIII

RÎUL ȘI ȘUVOIUL

Neprididind să-și țină în albie puhoiul,
se năpustea năprasnic, din munți vuind, Șuvoiul,
de-ai fi crezut, cînd li vedeai minia,
că smulge tot din cale și înecă,
cutremurînd zăvoiul și cîmpia.
Au ce drumeț i-ar înfrunta urgia
și-ar îndrăzni vîrtejul să i-l treacă?
Și, totuși, unul dintre toți
— cel fugărit
de niște hoți —
a îndrăznit.

Șuvoiul nu avea nici patru coți,
dar el stirnea, în schimb, atîta larmă;
încît l-ai fi crezut un rîu cumplit
ce tot răstoarnă-n cale, darmă, sfarmă...

Cel urmărit de hoți a întîlnit
un Rîu cum nu se poate mai mulcom, mai tihnit,
cu malurile netede și scunde
și cu nisip mărunț întins pe mal.
Fugind de hoți, s-avîntă și călăreț și cal
dar se afundă-n cîteva secunde,
în apele profunde,
sorbiți de nevăzutul morții val.¹

Vrăjmașii care-aménință îmi plac
și nu mă tem decît de cei ce tac.

¹ Aluzie la apele Styxului.

XXIV

CREȘTEREA¹

Doi cîini, Vătrai și Cézar, frați buni, la fel de breji,
descinși din cîini de rasă, frumoși, voinici, viteji,
au fost, de bună seamă, hărăziți
s-ajungă la stăpîni deosebiți,
și felul lor de trai
avea să-i schimbe.

Cum unul se ținea de vatră scai,
fu poreclit de un rindaș *Vătrai*;
iar celuilalt plăcîndu-i prin codri să se plimbe,
să hăituiască cerbii, să lupte cu mistreții,
să-nfrunte vitejește primejdiile vieții,
ajunse-n tot ținutul un cîine renumit
și Cézar fu numit.

Stăpînul, admirîndu-l, nu l-a lăsat nicicînd
să se-împerecheze cu vro cățea de rînd.

În schimb, Vătrai,
lăsat de capul lui,
umblind hai-hui
pe úliți, ca un crai, —
a împuiat tot satul cu potăi.

Și Firea-1 uneori cu năbădăi:
atîția buni ajung să fie răi,
cînd nu cultivă-n ei cu îngrijire
tot ce-au primit mai bun ca moștenire.

¹ Titlul original: „L'Éducation” („Educația”).

XXV

CEI DOI CÎINI ȘI HOITUL MĂGARULUI

În viața noastră, chiar trandafirie,
sînt uneori și rînduieli de-a-ndoasele:
virtuțile nu-s, cum am vrea să fie,
surori, cum știm că sînt mereu ponoasele.

Așa dau bieții oameni adesea de bucluc:
li-i de ajuns un viciu, că toate vin buluc.
Și omul le primește, sărmanul, ce să facă?
(E vorba de acelea ce la un loc se-mpacă.)

Virtuțile, pornite pe prigoană,
arareori se-ngăduie într-o persoană;
și fiecă virtute (ce capriciu!)
precumpănită e de vre un viciu.
Iar dintre dobitoace, cum se știe,
nici cîinele, cît e de credincios,
nu-i fără de ponos,
că-i prost și stăpinit de lăcomie.
Dovada cea mai bună, mi se pare,
sînt doi Dulăi, care-au zărit pe mare
un hoit minat de vînt în depărtare.
— „Prietene, privește printre stînci
acele șesuri oable și adînci:
nu vezi plutind un hoit? E bou sau cal?”

¹ E vorba de apele mării.

— „Ni-i de ajuns că-i hoit de animal.
Grozav noroc s-avem de dînsul partel
Dar vorba e că este prea departe
și de-notat nu-i lesne de-notat.
Dar nu-i nimica, zău: tot nu ne scapă:
ne-om apuca să bem întreaga apă
și hoitul va rămîne pe uscat!...

Zis și făcut: s-au apucat
și-au tot băut pîn-au crăpat...

La rîndul său, și Omul e plămădit la fel:
cum se inflcărează, cîndva, pentru un țel

— ambiție, avere, biruință —
fi pare că e totul cu putință.

— „Ce-ar fi să-mi umplu zdravăn visteria?
Ce-ar fi să-mi rotunjesc împărăția?

Ce-ar fi să-nvăț ebraica, istoria
și cu atîtea științe să-mi înzestrez memoria?...”

Găsind să faci ce încă n-ai făcut,
ești tot nemulțumit ca la-nceput,
căci toate astea-s marea de băut.

Chiar ce visează unul cu mintea mai săracă
nici cinci Matusalemi¹ nu pot să facă!

¹ Matusalem: personaj biblic renumit prin longevitatea lui

XXVI

DEMOCRIT¹ ȘI ABDERITANII²

Necruțător, aș vrea să vă divulg
trufia unor capete din vulg.
A-l judeca pe altul după tine
îmi pare chiar o lipsă de rușine,
ceva revoltător, mirșav, nedrept.
Chiar Democrit (se cade să vă spun)
fu oropsit! Mulți îl credeau nebun.
Dar ei erau nebuni; ei, înțelept!
E greu să fii profet, cum scrie-n carte,
în țara ta, că nu vor bătăranii.
Cum în greșeala lor abderitanii
aveau s-ajungă-atîta de departe,
ei l-au chemat, prin slovă și solie,
pe Hippocrat, să-l vindece de nebulie.
— „Veniți să-l vindecați pe Democrit,
că s-a scrîntit cumplit de-atît citit!
De-ar fi rămas doar un neștiutor,
s-ar bucura de stima tuturor.
Nu-i număr, spune el, vorbind cu sine,
să mărginească lumile, lumi pline
de democriți³
nețârmuriți.

¹ Filozof grec din sec. al V-lea î.e.n.

² Locuitori ai Abderei, tîrgușor din Tracia.

³ Teoria lumilor nețârmurite a fost dezvoltată de Fontenelle. Teoria atomilor este adoptată de Lucretiu în „Despre natura lucrurilor”.

Nemulțumit de visul cu stăpînirea omului,
încearcă să impună năzbitia atomului,
nălucă nevăzută, de prisos,
odrasla unui creier găunos.
Și, fără să se miște din loc, un pas măcar,
tăriile albastre le măsoară
cu gîndul, fără sfoară,
și știe tot, dar n-are de dînsul nici habar.
Pe vremuri sta de vorbă cu noi cum se cuvine;
azi e nebun: vorbește doar cu sine..."
Voind să dea de ițele minciunii,
vestitul Hippocrat a și pornit
spre bietul Democrit și l-a găsit
trudind să afle taina rațiunii.
În creier i-e sălașul? Din inimă rezultă?
Și-au dat binețe fără vorbă multă
și despre lucruri mari au chibzuit
cu multă judecată și migală:
de om, de trup, de cuget, de morală...
E greu să depeni tot ce-și vor fi spus,
dar cred că e ușor de presupus
că de la un taifas de înțelepți
doar lucruri minunate poți s-aștepți.

Nu-s toți în stare lucruri profunde să-nțeleagă
și poate, uneori, avea dreptate
un singur înțelept dintr-o cetate,
în timp ce se înșeală cumplit cetatea-ncreagă.

XXVII

LUPUL ȘI VÎNĂTORUL

Te-oi birui cîndva cu vro osîndă,
Zgîrcenie, cumplită nămetenie?
Ai vrăfuit averi — o sumedenie —
și stai mereu ca fiarele la pîndă,
tot lacomă și tot flămîndă?

Cînd vei ajunge, frate, să pricepi
c-atîtea bogății aduc buclucuri?
Ai strîns destul. E vremea să te bucuri.
Nu zăbovi! Ce mai aștepți, nu-ncepi?...
Dar omu-și duce viața lui de cline,
de parcă l-ar mîna mereu nepartea.
„Mă bucur, eu, de toate; dar de mîine!...”
Iar mîine, îl răpune, poate, moartea...

Un Vînător cu arcul lui acerb
vînase, într-o zi, un falnic cerb.
Zărînd, apoi, și-uh pui de căprioară,
se lăcomește și-l omoară.
Alt vînător se mulțumea cu-atît,
dar el și un mistreț a doborît.
(În lăcomia lor de prăzi și spațiu,
așa-s cuceritorii: fără sațiu!)

Nici nu-și dăduse lighioana duhul,
cînd, iscodind pămîntul și văzduhul,
zări un pușor de potîrniche
în preajma unui smoc de mazărice
și-și pregătea săgeata să-l omoare.
Mistrețul, într-o ultimă-ncordare,
îl sfirtecă pe Vinător și moare,
scăpînd de moarte biata zburătoare.

Așa pieri acel nesăbuit...

Cu un zgîrcit vă dau, acum, exemplu.
Un Lup, zărînd acel tablou cumplit,
făgădui Norocului un templu.

„O, Doamne, patru hoituri! Așa prilej mai rar!”
și chibzuia în gîndul lui ca un avar:

„Au să-mi ajungă

vreme lungă:

mă voi hrăni din ele-o lună-ntreagă
dar cum mai am și-așa destulă vlagă,
încep să intru, vorba e, în pîine,
de poimîine;

azi mă îmbuib cu coarda care leagă
temutul arc, că-i sigur, dintr-un maț,
și-am s-o înhaț,

căci damful ei chiar și aici ajunge!”

Și coarda-n dinți o prinde,

dar arcul se destinde,

săgeata îl străpunge

și lîngă celelalte cadavre îl întinde.

Din fabula de față se desprinde

cu limpezime o povață:

e bine să te bucuri de viață!

PARTEA A PATRA

CARTEA A NOUA

I

CUSTODELE DE REA-CREDINȚĂ

Nu știu dacă *alte teme,
 luate din istorie,
mi-ar fi dat, în scurtă vreme,
 o mai mare glorie.
Eu, cu harul Muzelor,
 am cîntat jivinele
rînd pe rînd, la rostul lor:
 vulpile, albinele...
Cînd un ciine înîlnește
lupu, -n stihuri îi vorbește.
Bune, rele, eu m-apuc
și pe scenă le aduc.
(Numai că hainele
cam întrec blajinele...)
Ticăloase, -nșelătoare,
țanțoșe, lingușitoare,
căpcăune sau nătinge
ori nebune după singe, —
toate prinse ca de-o vraje
se preschimbă-n personaje.
Aș putea să-i cînt de-a dreptul
și pe hoții de cuvinte,
căci, — ne spune înțeleptul¹ —
„cît trăiește, omul minte!”

¹ Regele David, autorul „Psalmlilor”.

Cele josnice, încalte,
să le las zevzecilor:
cînt minciunile înalte,
vii în vecii vecilor!
Nu toți caută folos:
unii mint și fără scop;
însetați după frumos,
ca Homer și ca Esop.
A minți e-o măiestrie:
poate-i arta cea mai grea.
Hei, așa, ca ei, se știe,
nu prea minte cine vrea!
Plină-i arta de scorniri;
dar, cînd tai în patru părul,
vei găsi, — să nu te miri —
în atîtea, adevărul!
Însă sînt minciuni-metode
de-nsușit ce nu-i al tău,
cum scornise un custode
hrăpăreț, dar nătărău...

Un Negustor din Persia, îmi pare,
pornind cîndva, la drum, peste hotare;
lăsase în păstrare un vraf de drugi de fier
la un Vecin, crezîndu-l că-i om de caracter.
Cînd s-a întors acasă, s-a dus după balot.

— „Un șobolan, vecine, ți l-a mîncat pe tot!
I-am dojenit, desigur, pe-ai mei, dar ce folos?

L-a ros, l-a ros!...”

Înmărmurit, pe drept cuvînt, ca de-o minune,
o vorbă păgubașul nu-i mai spune.

Dar la o săptămînă, cu inima senină,
i-ascunde băiețașul și-l cheamă la o cină.

Părintele îl roagă să-l ierte că nu vine.

— „S-a isprăvit huzurul, vecine, pentru mine:

băiatul meu, feciorul meu iubit,

mi-a fost răpit!...”

Iar Negustoru-l spune: — „Nici nu e de mirare:
ieri am văzut o buhă cum îl ducea în gheare!...”
— „O buhă?... zise tatăl mirat, curmîndu-și plînsul.
Dar cum să ducă buha un găligan ca dînsul?

— I-ar fi venit de hac voinicul meu.

E prea de tot ce-mi spui, ce Dumnezeu!”

— „Te îndoiești, se pare, de buna mea credință.

În locurile astea, în care-i cu puțință

minunea șobolanului stingher

ce roade un chîntal întreg de fier, —

eu cred că nu e lucru de mirare

ca buha să răpească un copilăș în gheare...”

Înțelegînd că tilcul e pentru amîndoi,

părintele și-a lămurit misterul

și dînd, smerit, Vecinului tot fierul,

primi și el odrasla înapoi.

Voind să-și uluiască prin plăsmuiri aproapele,
un călător năstrușnic mințea să-nghețe apele:

— „Cînd mă găseam în țara Nu-știu-care,
ce mi-a fost dat să văd?... O varză mare
cît vezi că-i casa asta, de exemplu...”

— „Iar mie, tot pe-acolo, o căldare
cît un templu!”

Cum primul fu cuprins de indignare

și de scorniri fîrtatu-și acuza, —

al doilea-i răspunse: — „Păi, nu e de mirare:
era sortită, poate, să fiarbă varza ta!...”

Nu cu temeiuri ai să-nvingi în viață

absurdul născocirilor netoate,

ci mai curînd c-o altă minciună gogoneață, —
căci cui pe cui se scoate!

II

CEI DOI PORUMBEI

Doi porumbei, cu gungurit în glas,
trăiau sub o cornişă de cetate
şi se iubeau cu dragoste de frate.
Dar unuia, urîndu-i-se-acas',
porni,-ntr-o zi, spre ţărmuri depărtate.
— „O, dragul meu, aşa ceva se poate?
Îl părăseşti pe bunul tău firtat
ca să cutreieri lumea-n lung şi-n lat?
Absenţa-i cea mai crudă urgie dintre toate!
Dar ce-ţi mai pasă ţie?
Aşteaptă să înceapă zefirii să adie!
Un corb mai adineauri prin aer croncănea
în semn de piază rea.
Eu mă-ngrozesc cu gândul la drumul lung şi greu.
Şi de-oi vedea că plouă, am să mă-ntreb mereu:
Au frăţiorul meu
o fi avînd pe undeva un rost
de cină şi de adăpost?...“
Aceste vorbe simple şi fără gînd ascuns
pe călătorul nostru, fireşte, l-au pătruns,
dar dorul lui de ducă fiind cu mult mai tare,
el i-a răspuns: — „Nu plinge, frăţioare!
Călătoria nu-i aşa de lungă,
şi trei sau patru zile-au să-mi ajungă.

Un drum ca ăsta multe te învață.
Cînd am să-ți spun cutare boroboacă,
îți va părea c-ai fost și tu de față..."
Și amîndoi își luară bun rămas
cu lacrimile-n glas.

Dar cum porni spre nalturi viteazul călător,
se-ntunecă văzduhul de bezna unui nor.

El se feri, sub un copac, de ploaie,
dar picurii curgeau pe el șiroaie.

Se-nsenină îndată. Da-n loc să se avînte,
fu nevoit să stea să se mai zvînte.

Iar cînd porni, zări lingă un rîu
un mic tăpșan, cu boabe mici de griu,
din care ciugulea un porumbel.¹

Se duse repede și el
și după două boabe — haț! —
se prinse ca nătingu-n laț.

Dar, ca să spun așa, avu norocul
că sfoara, putrezită, o reteză cu ciocul;
lăsînd destule pene prin dracili și cucută.

Și cînd voia să zică și dinsul „Doamne-ajută!”,

o pajură, planînd în zbor,
îl și zări cu sfoara la picior,
ca un ocnaș scăpat din închisoare
și se-ndreptă să-l sfișie în gheare.

Dar chiar atunci un vultur din înalt
se-ncăieră cu hoțul celălalt.

El, folosînd prilejul încăierării lor,

se duse-n zbor de zor
spre streășina din spate

a unei case cam dărăpănate;

Cînd, un ștregar — ce vîrstă fără milă! —

îl și ochi pe sub șindrilă,
rănindu-i coapsa și aripa.

Își blestema, sărmanul, clipa
cînd a plecat hoinar, ca un smintit.

¹ E vorba de un porumbel pus ca nadă.

Cu chiu, cu vai, ajunse acasă, pocăit.

Vă-nchipuiți cu câtă voie bună
se revăzură împreună
și câte au avut să-și spună!...

O, fericiți îndrăgostiți,

de vreți să și călătoriți,

găsiți-vă prin preajmă tot ce vă place vouă

și unul pentru altul trudiți-vă să fiți

o lume felurită, frumoasă, veșnic nouă.

Aici sau mai departe, oriunde, cot la cot,

se cade să vă țineți loc de tot.

Cunosc și eu, firește, ai dragostei fiori

de când iubeam cu gînduri ne'ntinate

o mîndră ciobăniță cu ochii de dogori

și n-aș fi dat pe marile comori

din Luvru ori din bolțile-nstelate

dumbrăvile de taină, poienele cu flori,

de pașii ei sprintări cutreierate

și de privirea ei înseninată!

S-or mai întoarce clipele șăgalnice

cu vraja lor și-acum să mă cuprindă

și inima-ntristată să-mi aprindă,

ori am trecut de vremea iubirilor pîrdalnice?

III

LEOPARDUL ȘI MAINUȚA

Poftind o lume găgăuță
să-i viziteze-n șandramale,
un Leopard și o Maimuță
se străduiau s-adune, la bilci, ceva parale.
— „Eu, zise Leopardul, mă bucur de renume,
căci meritele mele sînt cunoscute-n lume.
Dovadă, mai presus de vro tăgadă,
e c-a ținut și Vodă să mă vadă.
Iar cînd va fi să mor, mi-a spus c-ar vrea
să-și facă un mașon din blana mea,
atît e de vîrgată și tărcată
și de împestrîțată și bălțată!”
Voind mai de aproape să-l vadă cum arată,
intrară curioșii, dar și ieșiră-ndată.
— „Eu n-am, a spus și sprintena Maimuță,
ca dumnealui, comorile în spate,
ci ici, în tîrtăcuță,
și mă pricep la salturi, la pozne, la de toate.
Vi s-o părea că-s mică, dar sînt de viță mare
și vin în trei corăbii, pe mări, din altă zare,
să vă vorbesc (căci știu să și vorbesc),
să mă pocesc, să țopăiesc, să dănțuiesc,
să sar prin cerc, uimindu-vă pe toți...
Si totu-i doar un zlot, nu șase zloți!

Iar celui ce nu-i place ce-i arăt,
îi dau şi bănişorii îndărăt...”

Privind la felurimea costumelor, bogată,
te plictiseşti îndată.
Dar bogăţia minţii rămîne nesecată !
Aşa sînt şi boierii cînd li priveşti atent:
atîţia au în straie unicul lor talent !

IV

GHINDA ȘI DOVLEACUL

Că Marele Zidar de peste veac
cu chibzuință face tot ce face,
putem găsi dovada în dovleac.

Dar pe Vlăduț nu-l lasă mintea-n paçe!
— „Ce rod voinic și ce subțire-i vrejull
Ce-o fi gîndind Înaltul Făurar?
Că eu de-aș fi avut, ca El, prilejul,
orînduiam dovleacul în stejar.
Nici c-ar fi fost, sînt sigur, pom mai vrednic
de-așa un rod! (gîndea Vlăduț cel prost).
Păcat că nu m-a luat cu el, ca sfetnic,
că toate cîte sînt ar fi cu rost,
iar ghinda cît un degetar
aveam prilej
s-o mut în vrej
și să așez dovleacul în stejar.
Eu socotesc (își spuse iarăși omul,
căscînd de cugetare) că-i cuminte
să fie rodul cum e pomul!
O, ce-aș dormi!... Păi, pot de-atîta minte?...“
Și sub stejar se duse să se culce.

Dar n-apucă să doarmă nici un ceas
și, cînd gusta din somnul cel mai dulce,
se pomeni c-o ghindă peste nas.
Trezindu-se cu nasul plin de singe,
se pocăi. Acel de peste veac
ți-a dovedit că ești un prost, nătînge!
Dar dacă ghinda lui era dovleac?
De-aceea, grija lumii ce te-apasă,
mai bine-n seama Lui, de-acum, o lasă!
Cum ghinda-i speriasc somnul,
Vlăduț se îndreptă spre casă,
slăvind în gîndul său pre Domnul.

V

ELEVUL DESCREIERAT, DASCĂLUL PISĂLOG ȘI STĂPÎNUL GRĂDINII¹

O pușlama; — feciorul de bani gata —
 duhnea de la o poștă a colegiu
 prin vîrsta lui și tristul privilegiu
 pe care-l au pedanții să strice judecata.
 Și în pornirea firii lui neroade,
 fura de la vecini cînd flori, cînd roade.
 Vecinul său, un mare grădinar,
 slujea-n grădina lui ca într-un templu,
 orînduind Pomonei și Florei un altar
 și pentru toți fiind ca un exemplu.
 Dar într-o zi zări în pom pramatia:
 sărise gardul, nimicise gratia
 și mugurii-i rupea, — nădejdea rodului.
 Voind să-i dea o lecție nerodului,
 trimise după dascăl. Să te ții!
 Veni vîrtej c-o droaie de copii
 ce năpădesc grădina ca lăcustele.
 Roiau prin pomi nădragii scurți și fustele.
 Căci dascălul, un om hain și prost,
 îi adusese fără nici un rost,
 chipurile, lecție să dea
 celor ce-n ispită ar cădea.

¹ Titlul original: „L'Écolier, le Pédant et le Maître d'un jardin”
 („Scotarul, Pedantul și Stăpînul unei grădini”).

Și dojenindu-l strașnic pe copil
cu Cicero și cu Virgil,
a vestejit cu ifose de savantlic,
acel neînsemnat matrapazlic.
Și-n timp ce el bătea în piuă disciplina,
zănaticii au nimicit grădina.

Mi-a fost, de cînd mă știu, nesuferită,
sporovăiala goală, umflată, nesfîrșită,
și nu știu dobitoc mai alarmant
ca un elev. (Afară de pedant!)

Ferească Sfîntul, dragii mei,
să am vrodată ca vecin
chiar și pe cel mai bun din ei,
că mi-ar ajunge viața chin!

VI

SCULPTORUL ȘI STATUIA LUI JUPITER

Un Cioplitor avînd norocul
să cumpere un bloc frumos,
se întreba, privindu-și blocul
de marmură, fără ponos:

„Să fac un jghiab la o fîntînă,
o masă mare-ncăpătoare,
sau zeu cu trăsnetul în mină?...
Fac zeu. Cădeți-i la picioare!”

Și meșterul, cu tot avîntul,
cu măiestrie l-a cioplit,
că nu-i lipsea decît cuvîntul,
atît era de izbutit.

Se zice chiar că statuarul,
privindu-și propria lucrare,
s-ar fi făcut mai alb ca varul
și nu e lucru de mirare.

Și dojenindu-l strașnic pe copil
cu Cicero și cu Virgil,
a vestejit cu ifose de savantlic,
acel neînsemnat matrapazlic.
Și-n timp ce el bătea în piuă disciplina,
zănaticii au nimicit grădina.

Mi-a fost, de cînd mă știu, nesuferită,
sporovăiala goală, umflată, nesfirșită,
și nu știu dobitoc mai alarmant
ca un elev. (Afară de pedant!)

Ferească Sfîntul, dragii mei,
să am vrodată ca vecin
chiar și pe cel mai bun din ei,
că mi-ar ajunge viața chin!

VI

SCULPTORUL ȘI STATUIA LUI JUPITER

Un Cioplitor avînd norocul
să cumpere un bloc frumos,
se întreba, privindu-și blocul
de marmură, fără ponos:

„Să fac un jghiab la o fîntînă,
o masă mare-ncăpătoare,
sau zeu cu trăsnetul în mină?...
Fac zeu. Cădeți-i la picioare!”

Și meșterul, cu tot avîntul,
cu măiestrie l-a cioplit,
că nu-i lipsea decît cuvîntul,
atît era de izbutit.

Se zice chiar că statuarul,
privindu-și propria lucrare,
s-ar fi făcut mai alb ca varul
și nu e lucru de mirare.

Și dojenindu-l strașnic pe copil
cu Cicero și cu Virgil,
a vestejit cu ifose de savantlic,
acel neînsemnat matrapazlic.
Și-n timp ce el bătea în piuă disciplina,
zănaticii au nimicit grădina.

Mi-a fost, de cînd mă știu, nesuferită,
sporovăiala goală, umflată, nesfîrșită,
și nu știu dobitoc mai alarmant
ca un elev. (Afară de pedant!)

Ferească Sfîntul, dragii mei,
să am vrodată ca vecin
chiar și pe cel mai bun din ei,
că mi-ar ajunge viața chin!

VI

SCULPTORUL ȘI STATUIA LUI JUPITER

Un Cioplitor avînd norocul
să cumpere un bloc frumos,
se întreba, privindu-și blocul
de marmură, fără ponos:

„Să fac un jghiab la o fîntină,
o masă mare-ncăpătoare,
sau zeu cu trăsnetul în mină?...
Fac zeu. Cădeți-i la picioare!”

Și meșterul, cu tot avîntul,
cu măiestrie l-a cioplit,
că nu-i lipsea decît cuvîntul,
atît era de izbutit.

Se zice chiar că statuarul,
privindu-și propria lucrare,
s-ar fi făcut mai alb ca varul
și nu e lucru de mirare.

Poetul, alt artist de seamă,
au n-a pățit, cîndva, la fel,
cînd s-a uitat, cuprins de teamă,
la zeii făuriți de el?

Copil era-n privința asta
ursit în veci să sufere,
la gîndul că-l pîndea năpasta
păpușile să-și supere!

O, minte, inimii stăpînă;
din tine a purces anume
această temere păgînă
atît de răspîdită-n lume?

Așa e omul hărăzit:
Chiar o nălucă îl înbată.
Pygmalion¹ s-a-ndrăgostit
de-o Veneră² de el sculptată!

Dînd visurilor noastre viață,
privim, umblînd după noroc,
la adevăr cu ochi de ghiță
și la minciuni cu ochi de foc!

¹ Sculptor din insula Cipru, îndrăgostit de o statuie a Galatei, cu care s-a căsătorit, după ce Venus i-a dat viață, la rugămintele lui.

² Aici, cuvîntul are sensul general de „femeie peste măsură de frumoasă”; „frumusețe divină”.

VII

ȘOARECELE PRESCHIMBAT ÎN FATĂ

Un Șoarece căzu, odată, din ciocul unui huhurez.
Eu, ce e drept, nu l-aș fi luat de jos
cu dragoste, să-l infiez,
cum a făcut brahmanul cel milos.
Dar fiecare vede într-un fel
Iar Șoarecele nostru, chiar și el,
era, la drept vorbind, cam stingherit
de-asemenea aproape nedorit.
Noi nici n-am lua în seamă șobolanii,
dar iată că brahmanii
li socotesc, firește, niște frați
mai scăpătați.
Căci dînșii cred că sufletul uman
cînd iese, bunăoară, dintr-un Rege,
se cuibărește într-un Șobolan,
(ori altă lighioană, se-nțelege,
pe care și-o alege).
Convîngerca această e, pentru dînșii, lege.
(Pitagora¹, se pare, a luat-o de la ei.)
Brahmanul, pe acest temei,
rugă un vrăjitor să schimbe-ndată
micuța lighioană în ce-a fost altădată.
Și vrăjitorul o schimbă în fată.

¹ Filozof grec din sec. al VI-lea, î.e.n., născut la Samos.

Cum timpul trece iute, c-aşa-i sortit să treacă,
ajunse fetişcana la cincisprezece ani,
frumoasă ca frumoasa Elena, mindra greacă¹,
de i-a uimit grozav şi pe brahmani.

Cum toţi mureau în jur de dragul ei,
tătăne-său, brahmanul, îi spuse: — „Astăzi poţi
s-alegi ca soţ, din ei, pe care vrei...”

— „L-aleg pe cel mai tare dintre toţi!”

— „Tu ai să-i fii, atunci, sortit ca ginere,
o, Soare sfint, acestei mindre tinere!”

Dar Soarele îndată îi răspunde:

— „Mai tare-i Norul gros, că mă ascunde!”
Iar Norul gros, luind şi el cuvântul,
răspunse că-i mai tare Vântul,
că-l tot alungă ne'ncetat...

Venea vuind şi Vântul voios, fiind chemat,
dar fu oprit în cale de un Munte.

— „Un Munte? Va rămâne frumoasa, deci, cu el,
că nu mai văd pe altul în stare să-l înfrunte.”

— „Ba e un... Şoricel

şi-ar trebui să duc cu el o luptă lungă,
dar nu mă prind, că poate oricind să mă străpungă!...”

Şi fosta Şoricică ciuli, atunci, urechea:

— „Un Şoricel!... Vezi c-am ajuns la ţel?

Abia acum mi-am nimerit perechea!”

(Pe cite nu le pişcă, oare, strechea
şi fac la fel?...)

Că-l vom numi destin sau fatalism,
se vede cit de colo că omul e legat
ca un pîrîu de matca din care a plecat.

Dar e, aici, şi-oleacă de sofism.

Ce soţ nu-i preferabil oare
unui Soare?

Nici Puricul n-ajunge cit Hércule de-nalt;
dar care-l muşcă, oare, din ei pe celălalt?...

Motanul e mai tare decît un Şoricel,

Grivei decît Motanul şi Lupul decît el.

¹ Soţia lui Menelaos, răpită de Paris, fiul ui Priam; din pricina ei, zice-se, a izbucnit războiul troian.

Prin astfel de temeiuri... circulare
ajungem, ca Pilpay, din nou la Soare.
Nici magul, nici brahmanul, din păcat,
nu au dreptate:

metempsihoza lor e-o falsitate.

Om, Șoarece sau Vierme sau orice dobitoc
vin sufletul să-și ia de la un loc.

Deci, după dinșii, sufletele sînt
cam brambura: o apă și-un pămînt,
doar trupul rămînînd să hotărască
de-o să se-nalțe sau să se tirască.

Av cum Frumoasa-aceea un Șoarec și-a alcs,
nu Soarele? E lucru de-nșeles?

Că fetele sau șoarecii le poartă, —
da, sufletele-s pururi felurite.

Mai chibzuit e să ascuți de soartă;
adică de făgașele croite
prin legile de cer statornicite.

Că-l folosești pe Diavol sau vraja nu știu cui,
nu poți abate omul de la ursita lui.

VIII

NEBUNUL CARE VINDE-NȚELEPCIUNE

Ferește-te din calea nebunilor! Îți spun
că n-aș putea să-ți dau un sfat mai bun.
E-adevărat, nebuni¹ mai întâlnești
adesea, pe la curțile domnești.
Nebunii ăștia regilor le plac,
că le mai vin neghiobilor de hac
și-atîtor îngîmfați în frac și lac.

Un nebun striga pe drum, în gura mare,
că are-nțelepciune de vinzare
și cum din curți ieșeau destui netoți
cu bani, cu linte, cu veșminte
să-și cumpere un dram de minte, —
el le dădea o palmă și-o sfoară de trei coți.
Văzînd, firește, ce le-mparte,
se supărau o bună parte,
iar unii izbucneau în ris
și alții nu ziceau nici pîs,
ci repede plecau din pîlc
cu porțioara lor de sfoară.
A căuta în ea un tîlc
părea un lucru de ocară.

¹ Aluzie la măscăricii suveranilor.

Nebunul care vinde-nțelepciune

Cum să găsești temei de judecată
în ce scornesc nebunii câteodată?...

Și totuși, unul, ce e drept, —
a întrebat un înțelept.

— „Prietene (fi zise), de nu îți să ai parte
de palme și ocară, —

cînd întâlnești ne-^{tu}nul în drum, stai mai departe
măcar cît vezi lungimea crîmpeiului de sfoară.

Nebunul tău, pot spune,
vindea înțelepciune!”

IX

STRIDIA ȘI-MPRICINAȚII

Doi călători, odată,
umblînd pe țarm, agale,
văd cum le-azvîrle marea o stridie în cale
și amîndoi deodată
cu mîna și-o arată.
Se și apleacă unul s-o ridice,
dar celălalt, mai șugubăț,
îl imbrîncește și îi zice,
punînd și mîna pe un băț:
— „Rămîne de văzut, amice;
cui î se cade ca ospăț!”
— „Eu cred că mie mi se cade,
căci am văzut-o cel dintîi!”
— „Am ochi mai buni ca tine, bade,
și fără stridie rămîi!”
— „Tu o văzuși, dar eu o miroslî!”
Îvîndu-se atunci ca din senin
și Nea Marin,
împricinații-l roagă să-i împace.
Izbind puternic stridia de-o stîncă,
le-mparte cele două carapace,
și el, ca jude, carnea o minîncă.

Tot cam așa ca el mai face
și astăzi judele de pace
cu cei ce nu știu singuri să se-mpace!...

X

LUPUL ȘI POTAIA

V-am povestit o pildă cu pățania
acelui Crăpuștean cît o fărîmă
prins de Pescar în undița cu rimă¹.
Cu toată vorbăria și strădania,
el și-a găsit, pe un grătar, pierzania.
Avea dreptate meșterul să-i spună
zicala: „Ce-i în mină nu-i minciună“
și-avea, oricît, dreptate și bietul dobitoc
să-i turuie și el, la un noroc,
ca unul care știe că-i este pielea-n joc.
(Dar nu clintești Ursita așa, cu una-două !)
Azi vreau să vă aduc o pildă nouă.

Un Lup pe cît de lacom pe-atîta de năting,
croit pe nerozii și boroboate,
s-a întîlnit odată cu o Potaie-n crîng
și bucuros se pregătea s-o-nhațe.
— „Vrei să mănînci o javră prăpădită?
Mai bine-ar fi (îi zise) să mă lași.
Stăpînii mei odrasla își mărită
și-o trebui la nuntă să mă-ngraș...“
El o crezu și săvîrși trăsnaia,
iar cînd veni să-și caute potaia,
parșivul îi răspunse din poiată:

¹ Cl. V, 3.

— „Așteaptă-ne că vom veni îndată
eu și Străjerul curții
și cred că-ți vei cunoște odată sațiul burții!“
(Vorbea de un Dulău de lingă glugă
ce mai pusese lupi ca el pe fugă...)

Nu-și cunoștea prea bine meseria
cumătrul Lup, dar și-a văzut prostia
și a pornit săgeată spre ponoare.
(Noroc, măcar, că prostul e iute de picioare!)

XI

NIMIC PEA MULT

Chiar știind că-n toate-a pus
o măsură, Cel de Sus,
rar făptură se arată
chîbzuită, cumpătată,
și-n iubire sau în ură
cîți nu trec peste măsură!
Și griul blondei Ceres de la șes,
răpind prin semeția lui
ceva din hrana bobului,
păcătuiește, bineînțeles,
crescînd ori prea înalt ori foarte des.
Trufaș, rotat, umbros,
pe cîmp sau lîngă casă, —
nici Pomul nu se lasă,
— firește — mai prejos!...
Vîind s-aducă griul în marginea nevoilor,
Cel Preaînalt le dete voie Oilor
să pască, ici și colo, din lan ce-i de prisos.
Și atît s-au lăcomit
și atît l-au prăpădit,
încît Făuritorul prin Lupi le-a pedepsit.
Dar, ce să vezi? Jivinele spurcate
cu una-două nu s-au mulțumit:
țineau morțiș să le mănince toate!

Chemat să-i pedepsească și el pe-acești netoți,
de data asta Omul i-a întrecut pe toți!

„Nimic prea mult!“ spun unii¹ din cînd în cînd, — e drept.
Dar cîți preschimbă-n faptă îndemnul înțelept?...

¹ Aristotel, Terențiu

XII

FĂCLIA

Cînd roiurile primelor albine
din zările olimpice-au purces,
sus, pe Himet¹, sălașul și-au ales,
pe cline cu poieni de floare pline.
Cu timpul, niște oameni mai hămesii ca lupii
ambrozia divină, din faguri, le-o prădară
și, lacomi, le lăsară
pustii de miere stupii,
iar ceara în făclii o preschimbară.
Ci iată că odată o falnică Făclie
văzînd prin partea locului
cum însăși moalea glie
se schimbă-n cărămizi la para focului, —
voind să biruiască truda timpului
(aidoma făpturilor Olimpului)
se azvîrli ca Empedocle²-n foc
și se topi în vilvătăi pe loc.

Nu toate-s cu putință pentru toți:
mai bine chibzuiești și te socoți
și nu te-apuci să faci decît ce poți.

¹ „Himet era un munte cîntat de poeți, aflat în Atica și din care grecii aduceau o miere minunată.” (*Nota lui La Fontaine.*)

² Filozof roman din sec. al V-lea î.e.n. care s-a sinucis, azvîrlindu-se în craterul Etnei.

XIII

JUPITER ȘI CĂLĂTORUL

De ne-am aduce-aminte juruința
făcută grabnic zeilor în timpul
cînd un pericol ne redă credința, —
s-ar speria de jertfe și Olimpul!
Dar cum scăpăm de la necaz cu bine,
uităm pe loc de tot ce se cuvine,
căci Jupiter e creditor de treabă
și portăreii lui nu te întrebă
de-ai achitat la vreme datoria.
(Doar tunetele sale îi mai vestesc minia!)

Un Călător, odată, prins de-o furtună groaznică,
făgădui o sută de boi în chip de danii
acelui ce, pe vremuri, în fûria-i năprasnică,
a biruit Titanii.¹

(Putea să-i juruiască la fel și elefanți,
că nu l-ar fi costat mai mulți talanți!)
Pe țărni îi arse, însă, niște oase,
ca taica Joe fumul să-l miroase,
— mireasmă de ciolane în loc de pulpe groase.
Iar Jupiter știindu-l pezevenghi,
îi și jucă zgîrcitului un renghi,

¹ Jupiter.

făcîndu-l să viseze — ce noroc! —
că-i o comoară în cutare loc.

Dar cînd s-a dus să sape sub agud,
l-au prins tîlharii-n dosnicul coclaur
și cum avea în pungă doar un scud,
făgădui o sută de taleri grei de aur,
ascunși de el cu multă chibzuință
pe undeva, prin vechea Acvitanie...

Dar hoții, socotîndu-l un om de rea-credință,
i-au și făcut pe loc de petrecanie,
să-i dea lui Pluton¹ talerii, ca danie...

¹ Zeul morților și regele Infernului, în mitologia romană.

XIV

COTOIUL ȘI VULPOIUL

Cotoiul și Vulpoiul, cuminți ca niște sfinți,
porniseră la drum cu mult curaj,
pasămite, în pelerinaj.

Dar le treceau destule, smeriților, prin dinți:
cînd orătănii, cînd osînză,
cînd coșcovanele de brînză.

Căci printre rugi pioase și printre osanale,
se imbuibau, cucernici, cu ce găseau în cale.
Și cum mergeau agale, odată, într-o marță,
se-ncinseră fățarnicii la harță.

(Doar harța e de mare ajutor,
că face drumul scurt și mai ușor!)
S-au ciondănit, s-au rătoit cumplit
și despre toți și toate au birfit.

— „Te crezi (a zis Vulpoiul) grozav de iscusit
și poate ești aievea și tu, în fel și chipuri;
dar eu am, neiculiță, o sută de tertipuri
și, fără doar și poate, te-ntrec în viclenie!”

— „Eu am (a spus Cotoiul) doar unul, cît o mie...”
Și cînd era gilceava mai în toi,
se și ivi o haită de copoi.

Cotoiu-i zise-atunci de la obraz:

— „Tu, cel în viclenii așa viteaz,
arată-te acum cît ești de breaz!”

Eu am doar una. Uite-o! (Nu am ca tine, sute...)“
și-ajunse iute-n virful unei plute.
Vulpoiul cel viclean și sprintenel
porni virtej, eu haita după el,
tulind-o printre tufele de spini,
să i se piardă urma-n vizuini.
Dar toate se vădiră lipsite de folos,
câci din birlog cu fumul de vînători fu scos
și-i dărăciră blana Azor și Mătrăgună.

Decît o sută proaste, mai bine una bună,
și treaba merge strună!

XV

SOȚUL ȘI NĂPASTA, HOȚUL ȘI NEVASTA¹

Pe un țărm îndepărtat,
într-un orășel de coastă,
zice-se c-a existat

un bărbat. Dar ce bărbat!

Un bărbat amorezat

de nevastă!

Dar, — curată pacoste —

soața îl privea solemn,

fără zîmbet, fără semn

— cît de cît — de dragoste;

parcă ar fi fost de lemn.

(Dragoste fără cămin

și cămin fără iubire, —

tot un chin

și-o pătimire!)

Era o fire rece, posacă, îmbufnată:

nu-și alintase soțul niciodată.

De-aceea, el, cu dulci și blinde șoapte,

o dojenea pe la un miez de noapte,

cînd s-au trezit c-un hoț la capul patului.

Abia atunci, de frica blestematului,

s-a pomenit în brațele bărbatului!

¹ Titlul original: „*Le Mari, la Femme et le Voleur*” („Soțul, Nevasta și Hoțul”).

— „Prietene, hoția e, zice-se, un viciu,
dar mi-ai făcut un mare, nebănuit serviciu.
Minune, — zău: m-a-mbrățișat nevasta!
Puteam să mor și nu știam de asta...
Ia tot ce vrei, chiar casa ca răsplată,
și mai poftim, te rog, și altă dată!”
Iar hoțul, nu prea delicat,
nu s-a lăsat de două ori rugat.

De-aici ne dăm cu ușurință seama
ce pasiune strașnică e teama:
lăsînd în umbră dragostea sau mila,
ea poate să învingă chiar și sila.
Dovadă amorezul cu suflet spaniol
nerăbdător să strîngă în brațe o frumoasă:
n-a pregetat să-i pună foc la casă¹,
avînd prilej s-o scoată în brațe din pirjol...

¹ Aluzie la contele de Villa-Medina, care a jucat pe cheltuiala lui o piesă al cărei autor era și a dat foc decorurilor, pentru că salvînd-o pe regină, de care era îndrăgostit, s-o poată îmbrățișa nepepsit.

XVI

COMOARA ȘI CEI DOI BĂRBAȚI

Un Om, nemaivînd nici un venit,
nici credite pe piață,
a chibzuit că e mai nimerit
să-și ieie tălpășița din viață,
punîndu-și lațul ștreangului de gît.
Ce rost avea să mai aștepte-atît,
ca să-l răpună foametea cumplită?
O moarte-așa de-nceată-i ocolită.
Cum gîndul morții repezi îi da ghes,
el și-a ales
— ca neștiut de nimenea să moară —
o casă bîntuită, se zice, de strigoi.
Dar cînd bătea-n perete un piroi,
s-a năruit o parte din zid cu o comoară.
Firește, disperatul a luat-o și s-a dus,
lăsînd piroiu-n zid și ștreangul pus.
Și-n timp ce el, tot mulțumînd Norocului,
acasă cu bănuții ajunsese,
picase în control la fața locului
nechibzuitul care-i ascunsese.
Și cînd văzu, cătînd în jos și-n sus,
că banii nu-s, —
atîta fu de disperat, încît
își petrecu frînghia după gît,

și-și puse capăt zilelor,* astfel,
în parte mîngîiat măcar cu-atît
că altul cumpărase fringhia pentru el...

Din cîte izbutește în viața lui nălingă
să stringă, să tot strîngă,
Zgîrcitul are parte cel mai puțin din toți.
Comoara-i pentru neamuri, cînd nu e pentru hoji,
și rareori ajunge hapsînul să nu plîngă.
Chiar soarta însăși, ca-n poveste,
se ține uneori de feste
și-n joaca ei e înțeleaptă.
Pecetluindu-ne din fașă,
zeița asta buclucașă
— cînd milostivă, cînd nedreaptă —
mai face cîteodată, prin joaca ei poznașă,
s-ajungă-n ștreang acel ce nu s-așteaptă.

XVII

MAIMUȚOIUL ȘI MOTANUL

În casa unui om din vremea veche,
trăia o-mpielățată de pereche:

un maimuțoi
— pocitul Maimuțilă —
și un cotoi
— cumătrul Motănilă.

Cînd dispărea slămina, brînză, cașul,
nu căuta pe la vecini făptașul...
Ci cum ședeau, odată, la vatră lighioanele
și urmăreau cum se coceau castanele,
un îndoit folos credeau c-ar scoate
de-ar izbuti să le mănînce toate,
făcîndu-și lor un bine și altuia un rău.

Și maimuțoiul, marele mîncău,
i-a spus: — „Fîrtate năprstoc,
tu ești mai priceput ca mine, zău.
Ce-ar fi să scoți castanele din foc?...

Zis și făcut!
Fîrtatul priceput
a și-nceput
să scoată cu gheruța
castanele din foc,
în vreme ce maimuța
le și mîncea pe loc.

Cînd se ivi o slugă,
o rupseră la fugă.
Flămînd și cu lăbuța pîrlită de văpaie,
mai căpătă motanul neghiob și o bătaie..

Cîți nu s-aleg în viață cu foloasele,
și alții trag, în locul lor, ponoasele!

XVIII

ULIUL ȘI PRIVIGHETOAREA

Femeile și cîinii stîrneau o zarvă mare
și-l petreceau copiii din sat cu huiduieli.
Dar Uliul, hoțul slăvii, venit după ciupeli,
a izbutit să prindă Privighetoarea-n gheare.

— „Nici nu ți-ai umple, nene,
cu mine bine pîntecul,
că-s numai cînt și pene.

În schimb, ascultă-mi cîntecul.
În melodii duioase și divine,
cum știu să cînt pe lume nu mai eu,
ți-oi depăna povestea lui Tereu...

— „Tereu?... E vro mîncare pentru mine?...“

— „Nu, e un rege crud, un căpcăun,
de mine-ndrăgostit ca un nebun.

Ți-oi arăta așa frumos ce-am pățimit,
c-ai să rămii pe drept cuvînt vrăjit...“

— „Îmi scurmă foamea pîntecul
cu ne'ndurate ghiare,

și tu-mi dai ghes cu cîntecul?

Cînd pîntecul e gol urechi nu are!“

XIX

CIOBANUL ȘI TURMA

„Dar ce, — îmi vor lipsi într-una
din turmă una câte una?

Păi, pînă cînd au să le fure
dihăniile din pădure?

Puhoi de oi bicisnice! Zevzecele!

Lăsară Lupul să le ia Berbecele!

O, Beci-Beci, blîndul turmei staroste,
chiar peste el să dea cumplita pacoste!

De nu cădea în ghearele huidumii,
m-ar fi urmat la marginile lumii.

Cum auzea cavatul îmi și ieșea-nainte,
atît era de blînd și de cuminte!”

Cînd isprăvi discursul cu tartorul berbecilor,
menindu-i pomenirea și slava-n vecii vecilor, —

Ciobanul, vrînd o dată acest prăpăd să-l curme,
se adresă c-o rugă fierbinte-ntregii turme,

povățuindu-i, dirz, pe mici și mari,
să fie tari,

c-or pune, toți, dihania pe fugă
și n-are să mai vie să-i distrugă.

Iar turma, după cît se spune
(și Oile și Miei și Berbecii),

s-ar fi jurat c-o să-l răzbune
pe neuitatul Beci-Beci.

Le-a mulțumit Ciobanul, mișcat, cum se cuvine;
dar nici nu se-nnoptase încă bine,
c-o luă la fugă turma fricoasă, zăbăucă,
crezînd că-i Lup o umbră, o nălucă...

Așa viteji năstrușnici sînt toți ostașii proști,
cînd spulberă cu vorba puhoaie-ntregi de oști.
Dar toată vitejia la luptă le-o cunoști!

CARTEA A ZECEA

I

CEI DOI ȘOARECI, VULPEA ȘI OUL

CUVÎNT CĂTRE DOAMNA DE LA SABLIERE¹

Știindu-te că-n multe privințe ești întâia,
te-aș ridica în slavă, Iris ², mai sus de soare;
dar nu ești făurită ca mii de muritoare
și-ai refuzat într-una și smirna și-tămia.
Femeia-i tot femeiei! Și, sub această latură,
cu zeli și cu regii s-aseamănă frumoasele:
li-i teamă să-și zărească în vre un stih ponoasele.
Dar laudă-le-ntr-una și-n veci nu se mai satură!
Licoarea asta dulce, slăvită de poeți,
cu care zeli gliei ușor poți să-i îmbeți;
nectarul ce s-aduce lui Joe-n boloboace
e lauda și ție cu nici un chip nu-ți place.
Discuțiile nalte îți pun pe frunte nimburi.

Discuțiile — minunate schimburi!
Se întâlnesc în ele (directe, indirecte,
la voia întâmplării) atâtea subiecte.
În vorba dumitale nimicurile-mi par
că au și ele partea lor de har.
Himerele, știința, menirile virtuții,
de toate e nevoie în astfel de discuții

¹ Marguerite Hessein (1630 — 1693); soția lui Antoine Rambouillet de La Sablière. Ocrotitoare a fabulistului, femeie cultă și spirituală, prin salonul ei literar a jucat un rol însemnat în istoria literară a secolului al XVII-lea.

² Numele acesta literar dat doamnei de La Sablière revine în mai multe rînduri și în alte scrieri ale poetului.

ce-mi par ca o grădină
cu har din alte sfere,
în care o albină
din toate face miere.

Acestea fiind spuse, nu cred să mă mustrezi
că-n fabulele mele, din cînd în cînd, mai vezi
ceva dintr-o doctrină subtilă, îndrăzneată.

Din toate scoate omul povește pentru viață!

Și după teoria acestei noi doctrine,
jivinele ar fi niște mașini¹,
făcute doar din arcuri (ține minte!)
din trupuri fără suflet și fără simțăminte,
ceasornice ce umblă frumusei
cu pași egali, orbește, fără țel.

O roată mișcă alta și altele la rînd
și-l face, pîn' la urmă, să-l și auzi sunînd.
Și, după spusa lor, în chip statornic,
jivinele-s la fel cu un ceasornic².

Un obiect, ne spune înțeleptul,
lovește într-un loc și el, de-a dreptul,
trimite mai departe vestea-n grabă.
Impresia prin simțuri dintr-însa se înjgheabă.

Dar cum se-njgheabă? Vrei, nu vei,
din trebuință, după ei.

Nici vreri, nici pasiune:

jivina se supune
pornirilor numite, de obicei, plăcere,
tristețe, bucurie, iubire sau durere
sau altor stări aidoma, în fine.

Dar stai puțin să ne-nțelegem bine.

— „Ce-i ăsta?“ — „Un ceasornic!“ — „Dar omul?“ — „Altă aia!“
Ascultă cum expune Cartesius³ trăsnaia.

(Păgînii, din Cartesius, făceau
un zeu, de-l cunoșteau!

El între om și spirit, cu mințea-i înțeleaptă,
a izbutit să ție o terezie dreaptă,

¹ Aluzie la o afirmație dintr-o scrisoare a doamnei de Sévigné.

² Comparația aparține lui Descartes.

³ Numele latinizat al lui De cartes.

cum între om şi scoică, bunăoară,
o ţine nu-ştiu-care, o vită de povară!)

Dar iată judecata autorului.

Din toate dobitoacele din lume

— odrasle ale Creatorului —

doar eu am darul gânditorului:

ştiu să gândesc şi ce gândesc anume.¹

Or, ştii, Iris, prea bine, din anumită ştiinţă,
că dacă şi jivina ar fi avînd putinţă,
ca omul, să gîndească, asupra ei şi-a firii,
n-ar căuta să intre în tainele gîndirii.

Descartes, în schimb, ne spune hotărît
că vita nu gîndeşte cît de cît.

Nici ţie, ca şi mie, nu-ţi vine greu să-l crezi.
Şi, totuşi, cînd în codru ai un prilej să vezi
un Cerb bătrîn, isteţ, cu zece coarne,
că-i hăituit cu larmă de haite şi de goarne
şi-n van mai vrea cărarea-n desiş să i se piardă,

văzîndu-se-ncolţit de-ntreaga ceardă², —
stîrneşte altul, tinăr, şi haita o desparte,
voind în felul ăsta să scape de la moarte.
O, cîtă chibzuinţă şi cîtă cutezanţă
desfăşură, sărmanul, să scape cu vieaţă!
Suceşte vînătorii, creîndu-le probleme,
înşală-ntreaga haită cu mii de stratageme
şi, ca un şef de oaste, îi joacă şi îi poartă,
vădîndu-se că-i vrednic de o mai bună soartă.

Cînd Potîrnichea-n deznădejde

îşi vede pui în primejde

şi ştie că doar unul — Puîşorul —
nu ar putea să-şi ieie încă zborul —
se face că-i rănită şi aripa i-e grea
şi-atrage vînătorii şi clinii după ea,
scăpîndu-şi puîşorii cu vieaţă,
iar cînd Azor se bucură c-o-nhaţă

¹ Versul aminteşte raiinosul „cogito, ergo sum” (cuget, aşadar exist) al lui Descartes.

² Ceată, ciurdă.

din iarba tăvălită, ca pe-o broască, —
pornește-n zbor și-și lasă dușmânii gură-cască...

Pierduți în ceața Nordului ca-n fum,
în țara lor nespas de depărtată,
hălăduiesc atîlția și acum,
neștiutori, ca-n vremea de-altădată.

Vorbesc de oameni numai, căci jivinele
își îngrijesc mai bine vizuinele
și construiesc zăgazuri din lut și din pietroaie
să-și apere ținutul de puhoai;
din trunchiuri de copaci, din crengi, din glod,
curează peste riuri ca un pod.

Conduși de un bătrîn fără răgaz,
toți castorii lucrează întreaga ziulică
la vizuină, la poduri, la zăgaz.

Văzînd cu cîtă trudă și artă le ridică;
Republica lui Platon îți pare-o ucenică.

Doar oamenii și astăzi, cu știința lor cu tot,
și iarna, ca și vara trec riurile-not,
iar Castorii, în zilele geroase,
o duc ușor, la adăpost, în case
și peste pod trec riul fără zor,
căci podu-i rod al iscusinței lor.

Cum fac minuni din trunchiuri, din crengi, din lut, din stuh;
și Castorii să fie doar trupuri fără duh ?...

Ascultă și povestea de mai jos,
pe care-o știu de la un rege glorios,
viteazul fără teamă din povești
ce-a stăvilît puhoaietele turcești.

E regele polon¹. Deci, ia aminte
că regele nu minte.

La graniță cu una
din țările vecine,
se războiau într-una
oștirile unor jivine

¹ Este vorba de Ioan Sobieski, învingătorul turcilor în 1674 și în 1683, sub zidurile Venei. Înainte de a ajunge rege, locuise la Paris și frecventase saloanele mondene, îndeosebi salonul doamnei de La Sablière, unde l-a cunoscut fabulistul.

din neamul Vulpiei, după cîte ştiu,
 căci ura lor trecea din tată-n fiu.
 Şi-n luptă înzestrată, ca şi noi,
 cu cete-naintate de pază şi iscoade,
 cu cercetaşi, străjeri şi ambuscade,
 cu mii de născociri şi lucruri noi
 din ştiinţa blestematului război
 — fecior al neştiinţei şi tată de eroi —
 le creşte isteţimea prin astfel de isprăvi.
 Homer ar fi în stare să le-o înalţe-n slăvi.
 Şi dac-ar fi, să zicem, că s-ar întoarce-n viaţă
 Descartes, — ce-ar spune, oare, de pildele de faţă?
 Ar spune că natura e pricepută-n iţe
 şi toate le rezolvă prin arcuri şi roţiţe
 şi că prin, hai să zicem, ceva ca un şurup
 memoria-i legată strîns de trup
 şi, datorită ei, jivina poate
 să umble şi să facă mai de toate.
 Cînd reapare nada, cum, necum, —
 fireşte că urmează vechiul drum,
 să-şi caute icoana de-altădată
 în minte-ntipărită şi păstrată
 şi fără ajutorul gîndirii, prin urmare,
 o face să răspundă cu-aceeaşi comportare.
 În tot ce face, însă, un om ori ce nu face,
 nu seamănă aieva cu-aceste dobitoace.
 Într-însul nu-şi găseşte precădere
 nici nada, nici plăcerea,
 ci, mai presus de toate, îl hotărăşte vrerea.
 În orice-ar fi să facem şi-oriîncotro ne-am duce;
 e un principiu ager, în noi, ce ne conduce.
 Distinct de trup, deşi din trup începe,
 mai bine decît trupul se concepe
 şi ascultăm de dînsul cum putem
 ca de un jude, — judele suprem.
 Au cum pricepe trupul porunca şi-o traduce?
 Văd mina cu unealta. Dar cine o conduce?

Și stelele ce-n slavă pierdute gravitează
au cine le-ndrumează ?
Vrun inger stă de veghe în fiecare astră ?
Un duh străin conduce mașinăria noastră.
Impresia se-njgheabă. Dar cum ? N-avem habar !
Mereu ne vom izbi de cite-un „dar“.
Doar în Divinitate ne-nvrednicim de har...
Habar n-avea de astea, nu-i vorbă, nici Descartes
și nici nu văd hotare, aici, ce ne despart.
Desigur, în jivine (citate ca exemplu)
nu intervine duhul. (Doar omu-i este templul)
Jivinelor se cade, de-aceea, să le dau
un punct în plus pe care nici plantele nu-l au,
cu toate că, se știe, și plantele respiră.
Dar cele ce urmează nu ne miră ?

Tot căutîndu-și de mîncare,
doi Șoareci au găsit un ou
— provizie destul de mare:
n-aveau nevoie de un bou —
și fără circotă sau ceartă
se pregăteau să și-l împartă,
cînd printre niște tufe o Vulpe au zărit
— un musafir cu totul nedorit.
Au cum să scape oul ? S-apropia pîrjolul !
Să-l lege ? Să-l tirască ? Să-l dea de-a rostogolul ?
Era cu neputință: ar fi-nsemnat să riște.
Nevoia știe, însă, metode noi să iște.
Fiind departe încă de ei cumătra Vulpe,
un Șoarece se culcă pe spate, în miriște,
ținînd cu grijă oul între pulpe,
iar celălalt trăgîndu-l de coadă-n chip de sanie, —
ajunseră în bortă c-oleacă de strădanie.
Mai poate nu-știu-cine de-acuma să susțină
să nu vorbim de *duh* într-o jivină ?

Ba, eu le-aş da, ca faur, şi lor ca şi copiilor! ¹

Nu cugetă copiii la vîrsta jucăriilor?

Deci poate să gîndească, măcar din joi în Paşte,
chiar cel ce mai de loc nu se cunoaşte.

Eu cred că o jivină mai măiastră
va fi avînd un fel de judecată,
chiar de n-o fi aşa cum e a noastră.

De multe ori vedem că ne-o arată
— că-i Castor, că e Şoarece sau Corb —

şi e mai de valoare ca mecanismul orb.

Aş preschimba o mîină de materie
în nişte chintesenţă de atom,
mai greu de priceput de orice om
sau (ca să nu ne sperie)

în altceva, nestamnic, mai viu ca pălălaia.

Purificînd butucul, se schimbă vilvătaia

în licărul luminii ce poate să ne deie,
chiar — poate — despre suflet, o idee.

Nu-i chip ca însuşi plumbul să se preschimbe-n aur?

Aş face din lucrarea aceasta un tezaur

în stare să şi cugete, să simtă
şi nici un maimuţoi să n-o dezminţă;
iar pentru oameni ca făpturi terestre
aş hărăzi o îndoită zestre:

un suflet deopotrivă pentru toţi

— deştepti, nebuni, odrasle şi netoţi,

ori musafiri ai lumii cu rang şi dobitoace;

iar pentru om şi ingeri aş mai face

un suflet nou, comun în bună parte,

cu început şi, totuşi, fără moarte

ce-ar urmări, prin sfere, falangele cereşti

şi toate le-ar străbate, ca raza prin fereşti.

Şi cît ar dăinui copilăria,

¹ Este vorba despre duh.

acest vlăstar ciudat, purces din slavă,
nu și-ar vădi peșemne-n noi sofla
decît ca o lumină sfioasă și firavă.
Dar, mătur, judecata i-ar sfredeli mai lesne
materia trupească, ce-n dîrzele ei bezne
ar înveli într-una, mai avan,
întîiul suflet, șubred, grosolan.

II

OMUL ȘI NĂPÎRCA

— „Am să-ți zdrobesc îndată și fără milă, hîrca;
să scap de tine lumea, jivină veninoasă!”
a spus un Om zărind în drum Năpîrca.

Și fiara ticăloasă

(Năpîrca vreau să spun, nu călătorul;
cum ar putea să creadă cititorul)
fu-nchisă într-o traistă c-oleacă de strădanie
și osîndită fără judecată.

— „Ți-oi face, eu, curînd de petrecanie;
jiganie hîdoasă și ingrată,
ca dinții tăi și ca veninul tău
să nu mai poată face nici un rău!”

Năpîrca îi răspunse, la rîndul ei: — „Nu, zău?

De-am osîndi ingrații de jos și pîn'la capi, —
nici tu nu scapi,

căci legea ta, pe lume, e numai bunul plac.

Mă ai acum la mînă, mă poți strivi în sac,
dar n-am să tac:

nu Șarpele, ci Omul — chiar împotriva fraților
e un simbol al tuturor ingraților!”
Vorbise lighioana cu venin...

El i-a răspuns, gîndindu-se puțin:

— „E dreptul meu să hotărăsc în toate.

Dar ca să vezi și tu că n-ai dreptate,
hai, dacă vrei, să cerem părerea unui jude!"
Aleseră o Vacă. Și dînsa, cum aude,
pe șleau le spune fără să mai pregete:

— „De ce să ne ascundem după degete ?

Dreptatea e, desigur, cu Pirită.

Mai trebuia să dibuiți atîta ?

Eu îmi imbuib stăpînul cu lapte și cu brinză,
că geme de osînză.

Pe urma mea se scaldă în belșug

și fiii mi-i mănîncă tilhărește

sau mi-i ucide-n jug.

Iar azi cînd sînt, firește,

firăvă și bătrînă,

în șanț mă priponește,

ca să mănînc țărînă.

De-aș fi avut o Viperă stăpînă,

tot n-ar fi fost atîta de hapsînă...

O, cîte-am tras

și cîte-oi mai avea!

Acum vă las!

v-am spus părerea mea..."

Ci Omul, ascultînd-o cu mirare,

i-a spus Năpîrcii: — „Poți să-i dai crezare ?

S-o fi scrîntit la minte baba zbirca!...

Și i-a propus, atunci, din nou:

— „Ce-ar fi să întrebăm un Bou ?"

— „Să-l întrebăm!" a spus Năpîrca.

Și Boul vine-ndată, i-ascultă, se-necumête

și, rumegînd în minte tot cazul, pe-ndelete,

le spune că el duce în spinare

povara muncii grele din ogoare;

că fără el n-ar fi cu chip să pice,

de undeva, din boltă,

vro recoltă,

nici păpușoi, nici mazăre, nici spice.

Dar pentru toate astea primește numai bice!

Iar dacă se întâmplă s-ajungă Bou-Bătrîn,
cred Oamenii că-i fac o cinste mare
jertfindu-l pe altare,
să spulbere minia vre unui zeu păgîn...
— „Ia să-i închid eu gura! (zise Omul).
Doar l-am chemat arbitru, nu procuror ursuz,
să-ndruga fraze goale!... Am dreptul să-l recuz!”
Și Omul și Năpîrca aleg ca jude Pomul.
Dar treburile noastre se-ntoarseră mai prost,
căci Pomul vede Omul și-l ia și el la rost,
spunîndu-i că-i aduce adăpost,
și primăvara flori, și vara umbră,
și toamna rod și, iarna, în odaie,
în crengi de jar, mireasmă de văpaie...
Iar pentru toate astea, drept mulțumire sumbră,
un țărănoi ca mîine o să-l taie...
Ci Omul, apărîndu-și, firește, interesul
și vrînd să și cîștige cu orice preț procesul,
și-a zis în gînd, mîhnit acum de tot:
— „Ah, lumea asta plină e de javre,
iar eu sînt un nefot,
că stau s-ascult asemenea palavre!”
Și-a omorît Năpîrca, izbind-o de un ciot.

Așa e cu cei mari: își pun în cap
că totul numai lor li se cuvine:
și oameni și jivine,
iar cînd te duci, sărmane, cu alba în proțap,
e vai și-amar de tine:
tot unul dintre dinșii dreptatea o împarte...
Mai bine taci. Sau critici de departe!

III

BROASCA TESTOASĂ ȘI CELE DOUĂ RAȚE SĂLBATICE

A fost cîndva o Broască Testoasă cît un nap,
cam ușurică numai pe la cap.

Și, într-o bună zi, — nu-i, oare, culmea ? —
urîndu-i-se în birlog, —

porni, mă rog,
să vinture oleacă lumea !
Iar două Rațe gură-cască;
aflînd ce vrea cumătra Broască,
îi spuseră c-au s-o ajute
să vadă locuri nevăzute.

— „Vezi bolțile cu nesfîrșite zări ?
Noi peste zeci de mări și țări
te-om duce în himerica

America !”

— „Și ai să vezi, — o Rață îi mai zise —
republici și regate cum n-a văzut Ulise !”

Urmă s-apuce Broasca în dinți și să nu-l scape
un bețișor cam de vro două șchioape
și ele de la capete, în cioc.

Zis și făcut. Porniră vijelios din loc
și străbătură cîmpuri și-ntînderi mari de ape.

Zărînd-o-n slăvi ținîndu-se de ciot,
se minunează lumea peste tot:

— „Ieșiți cu toții repede din case
ca s-o vedeți prin ceruri, c-un bețișor în bot,
pe falnica regină a broaștelor țestoase!”

— „Într-adevăr regină!” zise ea,
mai înțeleaptă dacă nu vorbea,
căci, glăsuind, semeața Broască
scăpă din gură bățul de care se ținea
și, zdup! căzu departe pe drumul din vilcea,
spărgîndu-se în țandări ca o doască...

Nechibzuința, clanța, neghioaba semeție,
deșarta iscodire, de asemeni,
așa cum foarte bine mai toată lumea știe,
sînt între ele neam ca frații gemeni.

IV

PEȘTII ȘI CORMORANUL

Nu se afla un iaz în tot ținutul
să nu-i dea Cormoranului ¹ tributul!

E drept că-n tinerețe
merg toate ca pe roate;
dar către bătrinețe
nu prea mai merg chiar toate...

Prea virstnic Cormoranul ca să mai vadă, poate,
cum trebuia, prin unda de mârgea, —
trăia de la o vreme cum putea,

ca omu-n post:
destul de prost...
Dar, cum, necum, —
nevoia-ți dă povețe,
că-i dascăl bun
și dornic să te-nvețe.

Ce s-a gîndit ? Să roage un Rac să dea de știre
în iaz că Peștii, sigur, se-ndreaptă spre pieire,
de vreme ce și-a pus în gînd stăpînul
să-i pescuiască pîn' la unul...
Le spuse Racul, deci, cum vine cazul.
S-a-ntunecat de-atîta jale iazul!

¹ *Cormoran*: pasăre palmipedă, care se hrănește cu pește.

Toți peștii vin, se duc, se zbat
ca pe uscat,
și țin un sfat,
trimit un deputat

să-ntrebe: — „E adevărat ?

Chir Cormoran, de unde ai aflat ?

Primejdia e oare-atât de mare ?

Nu știi, cumvâ, mai poate fi scăpare ?...”

— „Mai este una: folosiți răgazul
și părăsiți cu toții-n grabă iazul!”

— „Îl părăsim! Dar cum?...” — „Vă duc chiar eu
acolo-n adăpostul meu,
departe, într-o peșteră,
în care Firea meșteră
a făurit un eleșteu...”

Și bieții pești, din firea lor netoți,
au pus temei pe-o astfel de nălucă
și l-au rugat în eleșteu să-i ducă
de unde, pe-ndelete, el i-a mâncat pe toți.
Au învățat că-i bine să nu mai pui temei
pe farisei.

Dar lor, ca pești, îmi pare, li-i totuna
că-i prăpădește Cormoranul, găliganul,
sau că-i mănincă lumea, căpcăuna:
tot un stomac, oricare-ar fi gămanul!
Deosebirea nu e tocmai mare:

o zi mai mult sau mai puțin de așteptare...

V

HOŢUL PĂCĂLIT¹

Cum li mergeau afacerile strună
şi-n toate folosea economia,
Avarul îşi ticsise visteria
şi nu ştia bănuţii pe unde să-i mai pună.
Zgîrcenia, pesemne, e soră cu prostia.
Zgîrcitul din poveste, fiind niţel cam prost,
chitea să le găsească la alţii adăpost,
„că dacă-i ții acasă te-mpinge lăcomia
să-ți furi chiar tu din ei şi n-are rost...”

Ce socoteală-i asta? Ai bani şi nu te-nduri
să iei din ei, de teamă că ți-i furi?
Prietene, ascultă-mi povaţa, dacă vrei:
doar banii-s buni, când poţi să iei din ei,
că de-i tot stringi mereu cu-atîta dragoste
— bani peste bani, pungi peste pungi,
să-i ai cîndva, cînd, poate, n-ai s-ajungi, —
atunci comoara ta e ca o pacostel!

Ar fi găsit, Zgîrcitul, dar nici n-a căutat,
să-i dea în pază bună, pe undeva, pe-aproape;
ci socoti mai bine să-i îngroape
cu ajutorul unui Cumătru depărtat.

¹ Titlul original: „*L'En/ouisseur et son Compère*” („Zgîrcitul şi Fîrtatul lui”).

Cînd după două zile se duse să-i mai vadă;
nu mai găsi un galben în grămadă.
Și, totuși, pe Cumătru n-a vrut să-l ia din scurt;
îi spuse, însă, n taină, privind la el pieziș:
— „Fii gata: punem mline alți bani în ascunziș!”
Ținînd să pună mîna pe toți, la un noroc,
îi duse iar tilharul pe cei furați la loc.
De data asta, însă, Zgîrcitul — ce e drept —
se hotărî să ducă un trai mai înțelept
și banii să și-i țină într-un sipét al său.
Iar cînd văzu Cumătrul nătărău
că-și luaseră bănuții-n taină zborul,
era să-i vie rău...

Nu-i prea ușor să-nșeli înșelătorul!

VI

LUPUL ȘI CIOBANII

Un Lup (o fi pe lume cu puțință?),
cuprins de omenie și căință,
ținu să fie, zice-se, nțelept,
să judece o dată, strîmbul, drept,
cruzimea osîndindu-și, lipsit de-ngăduință,
deși o folosea din nevointă.

— „Uritți și huiduiți de toți în cor
și socotiți dușmani ai tuturor, —
copoii, vînătorii, hăițașii se adună
și vor să ne răpună.

Chiar Joe, tatăl nostru atotstăpînitor,
e asurzit în cer de larma lor.
Punînd pe lupi un premiu înzecit,
în Anglia tot neamul ne-au stîrpit.¹
Ba chiar și boiernașii de pî lume
își dau și ei pe față azi arama
și gloata o asmut, să ne sugrume.

Nu-și sperie copiii cu Lupul, oare, mama?
Și toate pentr-o javră de cline arțăgos,
o oaie răpănoasă sau un catîr rîios!

¹ Hume, în *Istoria Angliei*, povestește că regele Edgar, pe la jumătatea secolului al X-lea, a stîrpit toți lupii din Anglia prin vînători organizate special, iar pentru distrugerea celor refugiați în pădurile din Țara Galilor a schimbat tributul în bani într-un tribut anual de 300 capete de lup.

De astăzi înainte am să postesc de carne,
chiar de-ar umbla vro vacă să mă ucidă-n coarne!

M-oi mulțumi cu ierburi sau cu poame
ori mai curînd m-oi prăpădi de foame
decît s-atrag asupra-mi mînia tuturor...”

Dar nimerind în cale pe lîngă un ciopor,
mîhnit că lăcomia în cuget i se-ncuibă, —
văzu că și ciobanii și cîinii se îmbuibă

din carnea unui miel fript în frigare,
cînd el era cuprins de remușcare!

„Eu, Lup în toată firea, chiar eu s-ajung, zevzecul,
să mă topesc de milă pentr-un miel?

Am să mănînc și mielul și oaia și berbecul,
căci văd că și ciobanii și cîinii fac la fel!”

De data asta, uite, avea dreptate Lupul:

cînd noi ne ghiftuim cu carne trupul,
frigînd-o în frigare, lăsînd-o să se fiarbă, —
am vrea să facem Lupul să pască, oare, iarbă?

Dreptate n-are Lupul, mi se pare,
decît cînd nu e dînsul cel mai tare.

Doar n-o trăi ca pustnic, în veci, în postul mare!

VII

PĂIANJENUL ȘI RÎNDUNICA

— „O, Jupiter, stăpine, dac-ai vrea
(tu care chiar și astăzi ne cutremuri
scoțînd din cap pe Pallas¹, dușmanca mea pe vremuri),
îndură-te și-ascultă și tînguirea mea!
Progneea, Rîndunica, și astăzi îmi mai fură
îmbucătura de la gură.
De n-ar fi ea pe lume
cu crudele ei glume
năvodul meu cu fire elastice și tari
s-ar umple și ar geme de muște și bondari.“
Cu astfel de cuvinte jignitoare
se tînguia Paingul, pretinzînd
c-ar trebui în plasa lui încăpătoare
să prindă orice gîză zburătoare.
Dar sora Filomelei, neîncetat zburînd,
prindea în nemiloasa-i bucurie
atîtea muște, puii nesățioși să-și ție.

¹ Se zice că zeița Pallas-Athena a ieșit înarmată din capul lui Jupiter. Ovidiu relatează legenda Arahneei, o tinăra din orașul Colofon, atît de pricepută la brodat și la țesut, încît a cutezat să se la la întrecere cu Minerva (Pallas-Athena la greci). Invidioasă, zeița i-a stricat țesătura, care înfățișa iubirile zeilor, și a izbit-o cu suveica în cap. Arahneea s-a spînzurat de supărare și a fost preschimbată de zeiță în Păianjen.

Păianjenul, sărmanul,
redus la neputință,
cu jind vedea dușmanul
zburînd din biruință-n biruință.
Odată, pe nepusă masă,
vrăjmașă ei, ca un despot,
i-a smuls și pînza de mătasă
cu el cu tot!

Tăicuțul Joe pare să fi lăsat pe lume,
întinse, două mese, și anume:
la cea îmbelșugată-s cei mari și tari poftiți;
la cea sărăcăcioasă, cei mici și obidiți.

VIII

POTÎRNICHEA ȘI COCOȘII

Într-o curte cu Cocoși
bădărani și arțăgoși,
veșnic gata de gilceavă, —
viețuia și-o Potîrniche,
căutînd cu ei, prin pleavă,
boabele de mazărice.

Sperase musafira c-au s-o primească bine,
ca niște cavaleri, cum se cuvine.
Dar ei, mojici și fără-ngăduință,
s-au arătat lipsiți de cuviință
și-o ciocăneau mereu pe musafiră.
La început amarnic o mîhniră;
dar li zări, o dată, în faptul dimineții,
bătîndu-se prin curte ca orbeții
și-și spuse-n gînd: „Sălbatică prăsilă!”
Așa e firea lor. Le plîng de milă...
Cel Preaînalt, cînd ne-a făcut din glod,
nu ne-a croit pe-același calapod.
Ei nu-s ca noi, ci gata de bătaie.
Purtarea lor nici nu mă mai surprinde.
De vină-i numai Omul cînd ne prinde
și aripile ni le taie,
silindu-ne-n pornirea lui nebună
să viețuim cu mitocanii împreună...”

IX

CÎINELE CU URECHILE TĂIATE

„Mă-ntreb: cu ce-am păcătuit,
ca să mă văd, cum sint acum,
de propriii mei stăpîni sluțit?
Mai pot ieși vrodată cu alți dulăi pe drum?
O, regi, sau mai curînd despoți
ai dobitoacelor, răi toți,
ce-ar fi și vouă să vă taie
urechile, ca unor hoți?...”
se tînguia deunăzi Ursache, o potaie,
în curte căsăpit de doi netoți.
Dar dacă stai oleacă și socoți,
chiar schilodeala asta ți e de un folos,
căci un dulău ca el, cam arțăgos,
e cu urechile sortite
să fie veșnic hărtănite.
Cum te cam ții, Ursache, mereu de boroboațe,
e bine că n-au alții de ce să te înhațe,
nici coadă, nici ureche: doar zgardă cu țepuși,
să poți să umbli țanțoș pe unde te vei duce
mînat de firea ta de trepăduș.
Și n-ar avea nici Lupul de unde să te-apuce!

X

PĂSTORUL ȘI MONARHUL

Doi tartori care-n veci nu se despart
vieța noastră-n voie și-o împart
și-alungă judecata de îndată.
Ambiția e unul, și celălalt iubirea,
și-ntîiul își întinde asupra-i stăpînirea.
Nu-i inimă, oricît de cumpătată,
să n-o pată
și să le-aducă jertfă cîteodată!
Încep cu primul tartor povestirea.

Un Crai văzu odată, cu toată bucuria,
o turmă colilie ce înălbea cîmpia,
păscînd cu voieșie și aducînd pe an
venituri însemnate istețului Cioban.
— „Îmi place, zise Craiul, că harnic om mai ești,
om vrednic peste oameni de-acum să păstorești.
Vei fi, de azi-nainte, un altfel de cioban,
menit să-mparți, ca jude, dreptatea în Divan!...“
Și iată Baciul nostru în inima cetății
mai mare peste cumpăna dreptății.
El, care nu văzuse în viața-i ne'ntinată,
tot rătăcind pe plaiuri, din zori și pînă-n scapăt,
decît un pustnic, turma și lupul cîteodată,
o izbuti s-o scoată pîn' la capăt?

Cînd auzi Sihastrul că Baciui tare-mare,
veni la el și-i spuse, cuprins de-ngrijorare:
— „Visez, sau e aievea?... Grea cale îți alegi!
Măririle-s deșarte... Ferêște-te de regi!
Hatîrul lor momêște, dar tare e vremelnîc...
Te-oi pomeni, eu grijă, într-una la pomelnîc.
Tu să-ți aduci aminte de cele ce ți-am spus:
cu-atît mai grea-i căderea, cu cît e mai de sus!
Vezi, fii cu ochii-n patru: zavistiile is...”

Dar Judele a izbucnit în rîs.

Și Pustnicu-i mai spuse: — „Te rog să iei aminte:
de cînd ești om de Curte, ai mai puțină minte.
Azi tu mă duci cu gîndul la un drumeț smintit
ce luase bici de fală un șarpe rebegit.
Cum își pierduse biciul, zburda de-atît noroc
că își găsisese altul (și ce mai bici!) în loc.
Dar alt drumeț îi spuse, văzînd ce-avea în cîrcă:
«Ce-ai pus pe umăr, neică?» «Un bici», «Ba-i o năpîrcă.»
«Ba-i bici!» «Ba e năpîrcă, ascultă-mă ce-ți spun!»
«Ieri îmi pierdusem biciul; azi am un bici mai bun!
Invidia te scurmă, dar nu-ți ascult povața
și nu-l arunc!...» «Păstrează-l, c-o să te coste viața!»

Într-adevăr, nu l-a lăsat neparte

de parcă l-ar fi tras spre moarte așa...”

— „Păi, ce-o să mi se-ntîmple mai groaznic decît moartea?”

— „Vei fi cuprins de scîrbă, ascultă-mă ce-ți spun!”

S-a împlinit întocmai proorocirea lui.

Cum intrigile Curții n-au somn nici pic de preget,
zavistnicii porniră să-l joace după deget
și prin amăgitorul venin ascuns al graiului, —
îi pusură în umbră chiar cîntecul ochii Craiului
și ticluiră pîre din partea osîndiților
că și-ar zidi palate cu banii asupriților.
Voind să vadă Vodă averile descrise,
l-ar fi găsit, se spune, sărac precum venise.

„Un om șiret ca dînsul cu greu îl poți cunoaște:
și-a investit în pietre prețioase
averi întregi, de-a dreptul fabuloase
și le-a-ncuiat în lada cu douăzeci de broaște!“
Chiar Regele deschise lădița cu minuni,
uimind pe scornitorii de minciuni:
găsiră-n ea, la Judele Divanului,
doar sculele și straietele Ciobanului:
opincile, cojocul, nădragii, cușma, bîta
și un cimpoi, îmi pare, și atîta.
„Zăloage dragi, comori neprețuite,
voi nu stîrneațiurgia zavistiei cumplite.
Mă-ntorc la voi acum și mai doresc atît:
să părăsesc aceste palate aurite
trezindu-mă odată din visul meu urît...”

Măria Ta, iertare! Mă bucur c-am să scap.
Se termină cu toate, în toate, și-n justiție!
Prea zăbovii pe culme... Dar cine n-are-n cap
un cît de mic grăunte de ambiție?...”

XI

PEȘTI ȘI CIOBĂNAȘUL CARE CÎNTĂ DIN CAVAL

Ca pironit în fața porții,
Tircis, pentru Anuța-i dragă,
ar fi cîntat o viață-ntreagă,
înduioșînd din gropi și morții.

Cu cît alean, odată, zicea el din caval,
plimbîndu-se agale, cam visător, pe mal,
de-a lungul unui sprinten, șăgalnic pîrtiaș
ce străbătea spre vale un smălțuit imaș,
sălășluința unui blajin, duios Zefir,
sub bolțile amiezii de limpede safir!
Anuța poposise sub sălciile scunde
și pescuia cu undița în unde.

Dar se trudea, sărmana, în zadar,
neizbutind să prindă un peștișor măcar.
Iar Ciobănașul nostru, voind să-i lămurească,
porni cu foc așa să le doinească:
— „O, peștișori din riul ăsta clar,
uitați-vă Naiada în grotă-i de cleștar
și alergați spre Zîna cu ochi de peruzea;
lăsîndu-vă cu toții prinși de ea!
E crudă doar cu mine draga mea.
Pe voi v-așteaptă-n altă parte, plin,
un eleșteu adînc și cristalin.

Și chiar de vă e teama cu temei;
o, cît n-aș vrea eu soarta să mor de mîna ei!"
Păcat de elocința și tonul susținut,
că tot auditoriul rămase surdo-mut.
Văzînd, atunci, Păstorul că în zadar vorbește,
zvîrli năvodu-n apă, îl scoase plin de pește
și-l răsturnă în preajma iubitei, în trifoi.

O, tu, păstor de oameni, nu de oi,
nu prin temeieri bine ticluite
vei cuceri mulțimile-ndîrjite!
De vrei cumva să prinzi în mreji norodul,
ia năvodul!

XII

CEI DOI PAPAGALI, REGELE ȘI FIUL SĂU

Doi papagali (pe cît mi-aduc aminte!)
— părintele și fiul — dăduseră de trai
 la masa unui mare Crai;
 doi semizei, — un fiu și un părinte —
 li fereceau c-o viață ca de rai.
Erau legați prin vîrstă și fiii și părinții,
 chiar tinerii, în ciuda ușurinții.
Iar pentru Papagalul-junior
 era o cinste mare, se-nțelege,
 prietenia lor,
 băiatul fiind prinț și tatăl rege.
Și Prințul, hărăzit de ursitoare,
 mai îndrăgea și alte zburătoare.
O vrabie frumoasă cum azi pe lume nu-i
 se bucura de ocrotirea lui...
 Ci zburătoarele,-ntr-o vineri,
 jucîndu-se de-a scărmanatu-n pleavă,
 ajunseră din joacă la gilceavă,
așa cum se întîmplă, adesea, între tineri.
Atît fu ciocănită sărmana Vrăbioară,
 că Prințul o găsi trăgînd să moară
 și-nfuriat de ce-a făcut rivalul,
 ucise Papagalul.

Aflind îndată
Papagalul-tată,
atît boci băiatul
cu necuprînsă jale,
că lua în sus palatul
cu țipetele sale.

Iar cînd văzu, în neagra lui mîhnire,
că Vrabia rănită își revenise-n fire, —
se năpusti cu ghearele-i tăioase
și ochii Prințului îi scoase

și-ntr-un molift ce slava cu vîrful o despică
zbură, ca răzbunarea să-și guste fără frică.
Chiar Regele se duse și-i spuse, să-l atragă:

— „Prietene, revino-acasă, dragă!

E drept, durerea-i mare. Dar vina cine-o poartă?
Doar fiul meu sau, poate, neîndurata soartă.
Să ne lăsăm mînia și ura lîngă poartă!

Așa le hărăziră Ursitele nepartea:

pe unul să-l răpună, necruțătoare, moartea,
iar altul să orbecăie prin viață,
năuc, ca printr-o pînză grea de ceață.

Deci, ducă-se mînia și ura pe pustie!

Ne-om învăța cu soarta. Revino-n colivie!”

— „Măria Ta, îi spuse el fără de zăbavă,
grăiși frumos, așa cum se cuvine;
dar crezi că dup-o astfel de ispravă
mai pot să am încredere în tine?

Văd că arunci pe Soartă vina-ntreagă,
prin vorbe ticluite să m-atragă.

Dar fie că Destinul sau Pronia cerească

ar vrea al lumii mers să-l rînduiască,

stă scris în cartea Sorții c-așa au vrut băieții,
să-mi deapăn pîn'la capăt, de astăzi, firul vieții,
departe,-n sihăstria

străvechilor păduri,

să nu mai știu că trebuie să-nduri,
văzîndu-mă, nici ura, nici mînia.

Deci, lasă-mă în liniștea pădurii
să pot scăpa în ea de gheara pacostei!"

Doar depărtarea stinge în taină jarul urii,
așa cum potolește și focurile dragostei.

XIII

LEOAICA ȘI URSOAICA

Un Vânător răpise, cîndva, un Pui de Leu
și mama lui, Leoaica, se tînguia mereu.

Nici negura nu-i potolea durerea:

pădurea răsuna de-atîta larmă.

Cum răcnetele sfișiau tăcerea,

jivînele nu mai puteau să doarmă.

Ursoaica-i spuse: — „Ce atîta dramă?

Cumătră dragă, ți-ai ieșit din minți?

Atîția pui cîți ți-au trecut prin dinți

n-or fi avînd și dînșii, oare, mamă?”

— „Se poate să nu aibă? Au avut!”

— „Ce-ar fi să-ncerci și dumneata să taci,

așa cum mii de mame au tăcut,

și cu năpasta asta să te-mpaci?...“

— „Cînd știu că mi-am pierdut, pe veci, vlăstarul,

mai e cu chip să tac? Prea mare-i chinul!

În jeluiri tîmi voi sîrși amarul...”

— „De ce așa? ... “ — „Așa mi-a fost destinul!”

Așemeni tînguiri deșarte
pornesc din gura tuturor
ca dintr-un nesecat izvor
și le-auzim în orice parte.

Cînd nu găsești de-aci-nainte
cît mai degrabă leacul bubei,
e bine să-ți rechemi în minte
nenorocirile Hecubei¹!

¹ Hecuba și-a văzut copiii pierind sub ochii ei, și-a pierdut regatul și a ajuns sclavă.

XIV

CEI DOI VÎNTURĂTORI DE LUMI ȘI TALISMANUL

Cărările spre glorie-ndreptate
arareori cu flori sînt presărate.
Dovadă mai deplină cred că nu-i
ca Hércul și strădaniile lui.
Și-n basmele străbune și-n istorie,
cu greu ajung eroii-n nimb de glorie.
Atras de talismane și fantasme,
un făt porni spre țărături ca din basme.
Umblînd cu un fîrtat de drumeție,
găsiră-ntr-o poiană un stîlp cu o tăblie:

*„Drumețule, isteț între isteți,
de vrei să vezi ce n-au văzut drumeți, —
cînd treci șuvoiul ăsta pe aci,
un elefant de piatră vei găsi.*

*Tu du-l într-un răsuflet pe-acel năprasnic munte
ce-amînință tîria cu falnica lui frunte!”*

Pe-nsoțitor îl prinse o spaimă ca de țînc.

— „De-o fi șuvoiul iute pe cît e de adînc,
e greu să-l treci și viața-ți pui în joc.

Și e și elefantul la mijloc!

Să ne lăsăm, frăție, mai bine păgubași,
că nu duci elefantul nici trei sau patru pași!
Șuvoiul ca șuvoiul: te-ai face luntre, punte, —
dar cum să sui huiduma pe virful unui munte?

Nu e de nasul nostru isprava, dragul meu!
Iar dacă elefantul e doar cît un pigmeu,
un elefant pitic, o stîrpitură,
ce fală ai? Halal de aventură!

Inscripția aceasta eu cred că e, să știi,
un fel de ghicitoare de păcălit copii.
Tu n-ai decît, de-ți arde, cumva, de boroboațe:
plec și te las, amice, cu elefantu-n brațe."

Și cum plecă-nțeleptul de paradă,
el, dîrz, trecu șuvoiul, știind cum să-l înfrunte,
sui și elefantul, nestingherit, pe munte,
iar sus văzu, pe culme, o cetate
cu turnuri crenelate:

și din cetatea-aceea minunată,
zări ieșind mulțimea înarmată.

Ar fi fugit oricare în locul lui, firește,
dar el voia să moară vitejește.
Rămase-nmărmurit, se înțelege,
cînd l-auzi pe naltul lor ierarh,
urmat de toți, că îl proclamă rege,
în locul răposatului monarh.

Se mai lăsă rugat cu stăruință
atît cît cere buna-cuviință,
spunînd ca Sixt¹ cînd îl făcură papă
că-i e nițel cam frică, povara e prea grea.
(Păpia și domnia să fie o belea?

De ce-i e frică omului nu scapă!)

Cutezătorul poate și munții să-i răstoarne.
Norocului îi place viteazul hotărît
ori înțeleptul care ia taurul de coarne
și nu mai pierde vremea să chibzuiască-atît.

¹ Sixt al V-lea (Felix Peretti), care, înainte de a fi ales papă, a fost porcar. Înainte de alegere se prefăcuse mai bătrîn și mai prăpădit decît era.

XV

IEPURII

CUVÎNT CĂTRE DOMNUL DUCE DE LA ROCHEFOUCAULD

Văzînd de la un timp încoace
cum umblă Omul și se poartă,
eu m-am gîndit c-aceeași soartă
conduce Om și Dobitoace;
iar Craiul proastelor jivîne,
cuprins și el de năbădăi,
nu are, poate, mai puține
cusururi ca supușii săi.

Dar fie că e Om ori că-i Jivînă,
a pus în toate Firea un licăr de lumină.

- * La ora cînd seninul, divinul slăvii astru,
s-afundă-n recea undă a hăului albastru
ori cînd mijește iarăși din vasta lui flatină,
cînd zorile cu noaptea pe culmi se mai îngîină, —
mă cațăr într-un paltin la marginea dumbrăvii
și-aidoma lui Joe din piscurile slăvii,

trăsnesc un Iepure c-un foc.

Fîrtații lui de cină și de joc,
ce-și parfumau ospățul, — puzderie flămîndă —
cu cimbru crud, ciulindu-și urechile la pîndă,
s-ascund de zor prin ierburi, nu știu unde.

Iepurii

Dar nici nu trec vro două-trei secunde
că și uitînd, netoții
și înguștii,
vin iar buluc sub focurile puștii.
N-om fi ca ei adeseori cu toții?...

Furtunile fac uneori ravagii
și mii de nave-neacă sau le sparg.
Dar cei scăpați pornesc din nou în larg,
să-nfrunte iarăși alte și alte naufragii,
ca iepurii mînați de biciul Sorții
sub trăsnetele morții!

Voi întări iar pilda cu alta, mai de rînd.
Un Cline oarecare, din sat în sat trecînd,
fu dus cu tărăboi de-a lungul căilor
de hămăitul tuturor potăilor.
Cum îndrăznește unul să dea măcar o raită,
stîrnește totdeauna-ntreaga haită.
Aceleași interese meschine, rang, renume
și uneori chiar pizma, le întîlnim și-n lume;
iar spiritul de haită, birfeala, lăcomiile
le poți găsi la Curte și-n toate meseriile.
De cînd e lumea lume, așa s-a pomenit:
e vai de pielea noului-venit!
Căci legea egoismului și-a urii
vrea doar cîțiva în jurul prăjiturii,
și între-atîtea molii și înțepați pedanți,
e vai și-amar de bieții debutanți!...

V-aș mai aduce-o pildă cu tilcul înțelept
din cîte se întîmplă în Codru sau la Curte,
de n-aș mai fi, cum sînt, un dîrz adept
al operelor scurte,
adevărate perle-n tezaurul pămîntului,
cum, rînd pe rînd, ne-arată toți meșterii cuvîntului.

Din cîte ai în cartea ta de pus,
nu totul se cuvine spus:
îndreaptă-ți cititorul către țel
și lasă-l să mai cugete și el!
Deci, mă opresc oleacă mai devreme.

Mi-ați dăruit, Seniore, urzeala-ntregii teme.
Pot să-mi plătesc cu vorbe vrodată datoria,
cînd știu că modestia vă-ntrece dărnicia?
Nu-ngăduiți, unica nedreptate —
nici laudele bine meritate!
Am obținut, desigur, destul de anevoie
să scriu aici un nume cu renume,
iar azi vă rog să-mi dați, firește, voie
să vă declar că bunul vostru nume
îmi va sluji, prin veacuri, ca pavăză în lume.

XVI

NEGUSTORUL, NOBILUL, CIOBANUL ȘI FIUL DE REGE

Au fost odată patru oameni căutători de țarmuri noi:
un Negustor, un Nobil mare, un Ciobănaș și-un Fiu de Rege.
Zvirliți de nu știu ce furtună pe litoral, scăpară goi
și, cum erau lihniți, porniră în lume, cerșetori în lege.

Deși veneau din unghiuri felurite,
minia ursitoarelor cumplite
pe țarm străin pe toți i-a adunat.
La primul puț au stat să țină sfat.
Cum Prințul le vorbea ca după carte,
pierzindu-se în tînguiuri deșarte,
Ciobanul spuse că, uitînd pățania,
să-și dea tuspatri repede strădania
să facă rost de cele necesare.

— „Jelania nu-i bună de mîncare!...
La muncă, deci, și-ajungem iar departe!...”

Așa vorbi Ciobanul fără carte,
cînd mulți, spunînd *cioban*, pricep *zevezec*,
puțin mai dezghețat ca un berbec
și cred că au de minte doar regii-n lume parte.

De data asta, ce puteau să spună?
Găsiră că părerea lui e bună.

Firește, Negustorul, ca orice negustor,
știind doar cum se scade și s-adună,
avea să dea-n oraș, copiilor,
atîtea lecții cu atît pe lună...

Și Prințul, care-atîta se pricepe,
cu lecții de politică va-ncepe;
iar Nobilul, în steme mare as,
dă lecții de blazon cu-atît, pe ceas...
(Credeau că băștinașii pe loc se și-mbulzesc
să-nvețe moftangia în graiul păsăresc!)

Ciobanul, ascultîndu-i, ceru cuvîntul iarăși.
— „Ce minunat grăirăți, iubiții mei tovarăși!
Dar aș dori, acuma, să vă mai spun eu una.
Treizeci sau treizeci și-una de zile are luna
și, pînă se-mplinește, e lungă așteptarea!
Păi, cum rămînem, frate, o lună cu mîncarea?
Frumoasă e nădejdea ce toți îmi dați cu școala.
Dar pîn-atunci? Ce facem? Lungește-mi, Doamne, boala!
Cu știința dumneavoastră ne stă căruța-n drum
și eu mă sting de foame, cu zile, de pe-acum!
Hei, nu-î nimic! Pun mîna eu la treabă
și am s-o scot la capăt mai degrabă...”

Zis și făcut. Se duce să strîngă crengi de pin;
le cară și le vinde la tîrg, cu bani peșin
și cumpără din tîrg ceva merinde,
din tot ce trebuia cite puțin.

Pățania aceasta pe nimeni nu surprinde.
Nu trebuie pricepere prea mare
să-și facă rost sărmanul de mîncare.
Natura, chibzuită, ne-a dat, ca ajutor,
o mînă pururi gata de muncă, tuturor.

CARTEA A UNSPREZECEA

I

LEUL

Sultan peste atâtea seminții,
strinsese Leopardul¹ avuții
din biruri, chilipiruri și hoții:
cirezi cît vezi prin pajiști și livezi;
pe cîmpuri oi, în codri cerbi, pe plaiuri iezi.
Cînd, iată că-ntr-un codru vecin, cu eleșteu,
văzu lumina zilei un pușor de Leu.

Solile și cărțile

plouară cu urări din toate părțile.

Sultanul pe Vulpoi îndată-l cheamă,

vizirul său, un diplomat de seamă,

și-i spune, stînd de vorbă cu dînsul despre Leu:

— „Ți-e teamă, mi se pare, de el ca de un zmeu!

Crezi oare că orfanului

— sărmanului —

de cuceriri îi arde?...“

— „Ți-i milă azi de dînsul, Slăvite Leoparde,

dar mie nu mi-e milă

de-asemenea prăsilă,

și ca vecini cu astfel de tilhari,

supun Măriei Tale părerea mea umilă:

rămîi cu ei prieten, dacă vrei;

iar dacă nu, distruge-i cît nu sînt încă mari,

că mai tîrziu te vor distruge ei.

¹ Leopardul reprezintă aici Anglia și pe regele Carol al II-lea, iar Leul pe Ludovic al XIV-lea.

I-e dat s-ajungă mare, spun astrologii mei..."

Dar parcă trăncănise
Vulpoiul pentru grauri,
căci Vodă ațipise
pe maldărul de lauri

și, mîci și mari, în țară dormeau din zare-n zare...

Iar cînd ajunse Puiul de Leu un Leu în stare

să rupă-n colți, să sfișie în gheare, —
ca din senin porniră
să bată-n dungă clopotele
și zgomotele, ropotele, tropotele
se întetiră, oștile porniră.

Vizirul, calm, îi spuse Sultanului fricos:

— „Puhoaietele acestea de oști sînt de prisos.

Cum poți să-ți pui nădejdea în astfel de zevzeci?

Sînt buni doar să se-mbuibe cu oi și cu berbeci!

Măria Ta, de-aș fi în locul tău,
n-aș căuta să-l minii și mai rău.

Cînd intră vitejia și forța lui în joc,
el, singur, e mai tare ca orice dobitoac
și toți firtații noștri de pacte la un loc.

Dă-i oi, dă-i boi de soi,
pînă-l ostoi,

și, poate, prin acest bogat obol
scapi bunurile țării de pîrjol."

Sultanul, aliații, nevrînd de el s-asculte,
au pătimit amarnic și au pierdut mai multe.

De vrei să lași puiendrii de lei s-ajungă lei,
vezi, leagă-te din vreme prieten bun cu ei!

II

ZEH CARE VOR SĂ-L ÎNVEȚE DE TOATE PE UN FIU AL LUI JUPITER

PENTRU MONSENIORUL DUCE DU MAINE¹

Avea și Jupiter un fiu
și e ușor de înțeles
că fiul lui, copil zglobiu,
fi moștenise sufletul ales.
Copiilor le vine greu
tot ce e în afar' de joacă;
dar tinerelul nostru zeu
iubea și năzuia să placă.
Și dragostea și judecata
aveau să-i vie mai din timp
(cu toate că și altfel timpu-i gata
s-aducă mai devreme întâiul anotimp!)

Și Flora, o zeiță frumoasă, rizătoare,
i-a strecurat în suflet întâia lui dogoare.
Simțirile alese, iubirea, dorul, plînsul
prin toate-avea să treacă, la fel ca toți, și dinsul.
Era sortit vlăstarul slăvitului părinte
să aibă alte daruri cerești și altă minte
decît aveau odraslele de zei.
El singur, bunăoară, dintre ei
părea, în tot ce face, doar că-și aduce-aminte.²

¹ Ludovic-August de Bourbon, duce du Maine, fiul lui Ludovic al XIV-lea și al doamnei de Montespan, în vîrstă de nouă ani cînd i se dedica fabula.

² Aluzie la teoria reminiscenței, expusă de Platon, adeseori.

Ca amorez era desăvîrșit,
de parcă mai fusese-ndrăgostit.
Dar Jupiter l-a dat la dăscălit
și adunîndu-și zeii-n slăvi le-a spus:
— „Eu, universul, singur l-am condus;
dar astăzi vreau să fac din noii zei.

părtașii mei,
și-am hotărît ca fiul meu să fie
mai vrednic decît e de veșnicie
și tot ce-i de știut să știe.“

Doar isprăvise Joe cu glasul lui de tunet,
că vrerea lui găsi pe loc răsunset.

Avea băiatul mintea setoasă de povește
și jinduia de toate să învețe.

— „Eu, zise Marte (zeul acelor puși pe ceartă),
am să-l învăț înalta noastră artă.

Prin ea atîți eroi, în cursul timpului,
au îngroșat oștirile Olimpului.“

— „E înzestrat la cîntec, se vede cît de color.
Eu îl învăț să cîntel“ (făgădui Apollo).

— „Iar eu să-și țină bine pornirile în chingă
și viciile (spuse Hercúl) să le învingă
(căci astea-s niște hidre cu zeci și mii de capete);
și-n locul lor virtuți de soi să capete.“

— „Iar eu (a zis Amorul) cu toate îl împac,
căci duhul și dorința de-a fi mereu pe plac
le vin atîtor stavile de hac.“

III

ARENDAȘUL, CÎNELE ȘI VULPEA

A fi vecin cu Lupul și Vulpea-i o osîndă:
eu nu mi-aș face, frate, în preajma lor sălaș.
Cumătra noastră Vulpe, flămîndă, sta la pîndă,
cu zimbre de pizmaș,
să dea o lovitură la noul arendaș;
dar nu părea să aibă nădejde de izbîndă.
Și foamea, pe de-o parte, și, pe de alta, riscurile
își cumpăneau în cugetul ei discurile.
„Eu fierb în oală seacă și dau mereu tîrcoale,
punînd la cale zeci și zeci de planuri,
iar țopirlanul ăsta se ține de chiolhanuri
și zi de zi se umflă, nestîngerit, în foale.
Găinile, claponii și-i schimbă în parale
și eu, cu toate darurile firii,
alerg, răbdînd, din deal și pînă-n vale
și sînt de-a dreptu-n culmea fericirii
cînd prind, doar Domnul știe cum,
vre un cocoș bătrîn, hoinar pe drum.
De ce tăicuțul Joe mă dă de-așa rușine,
lăsîndu-mă, ca Vulpe, în toate să dau chix?
Jur pe Olimp și jur pe Styx
că s-o mai auzi vorbind de mine!”
Tot chibzuind în capul său viclean
urzelile-i cumplite de măcel,

alese-o noapte neagră cînd toți dormeau buștean,
stăpînul și rîndașul, Azorel,
găinile, claponii, puii toți,
iar arendașul, pare-mi-se,
uitase ușile deschise
și, drumul fiind slobod pentru hoți,
s-a strecurat tiptil, șireata,
și-a pustiit poiata.

Abia în zori, ai casei vin și văd
acel îngrozitor prăpăd.

Chiar Soarele¹, în fața omorului sălbatic,
era să se întoarcă-n conacul lui acvatic.

Aidoma, pe vremuri, și marele Apollo²

înfuriat de groaznicele fapte

de-Atride săvîrșite pe acolo,

a nimicit oștirea grecească într-o noapte.

Tot astfel și Ajax mai săvîrșise³

— nerăbdător vieața dușmanilor s-o curme —

un crunt măcel, dînd buzna-n niște turme,

crezînd că sînt oștenii lui Ulise.

Iar Vulpea, și mai crudă decît Ajax funestul,

a luat ceva din pradă, lăsînd în singe restul.

Cînd a văzut stăpînul în curte zalhanaua,

ai fi jurat c-a dat în el damblaua.

Învinuia dulăul, rîndașii,-n gura mare,

că-i ține de pomană în curte pe mincare.

— „Ce, cîine este ăsta? Potaie de la tîrlă,

un trîntor, un nemernic, bun doar de dat pe gîrlă.

Să nu-mi dea, el, de veste de crîncenul măcel?”

— „Eu nu aveam, desigur, nimic din treaba asta.

¹ Aluzie la ospățul înspăimîntător oferit de Atreu lui Thyest, ospăt pe care Soarele a refuzat să-l lumineze cu razele lui.

² La începutul *Iliadei* sînt înfățișați grecii năpăstuiți de săgețile zeului mîniat că Agamemnon refuzase s-o redea pe captiva Briseis tatălui ei, Chryses, preot al lui Apollo.

³ După moartea lui Ahile, Ajax a înnebunit, din cauză că armele eroului, pe care le jinduise el, le-a dobîndit Ulise. Într-un acces de furie, Ajax a măcelărit o turmă de oi, socotînd că lovește în Ulise și în căpeteniile grecilor. Cînd și-a dat seama de ispravă, s-a sinucis de rușine.

Tu, care tragi foloase, — părea să spună ei —
de nu uitai porțița, înlăturai năpasta.“

Vorbea cu chibzuință Azorel;
dar vorbele-nțelepte în gura unei javre
par palavre.

Stăpinul le găsisese că-s fără nici un rost
și vai de pielea cinelui a fost!

Nu te lăsa, ca tată, -n nădejdea nimănui:
dă-ți raita prin ogradă și nu uita să-ncui
și culcă-te la urmă și-nțiiul să te scoli:
problemele de seamă nu le rezolvi prin soli!

IV

VISUL UNUI MONGOL

Un biet mongol, odată, avu prilej, în vis,
să vadă cum în raiul cu zariști de safir
se desfăta în voie — huzur de nedescris —
un fost Vizir.

În altă noapte, însă, — ce dezastru! —
îi s-arătă în vis un fost Sihastru
arzînd în vilvătaia infernului cumplit.
S-a și trezit de spaimă. — „Au Minos¹ n-a greșit?
Nu-i vis ca toate visele!“ își zice,
plecînd la un tălmaci să i-l explice.
— „E vis cu tilc! îi spune el, solemn.
Eu cred că-ți fac printr-însul zeii semn.
Sihastrul tău, uitîndu-și, cu timpul, datoria,
venea pe la Vizir cu lingușiri.
Și poate că Vizirul, sătul de sîcîtiri,
mai căuta, din cînd în cînd, și sihăstria...”

Făcîndu-mă, la rîndu-mi, tălmaciul poeziei,
aș vrea să sui în slavă iubirea schivniciei,
căci ea ne scoate-n cale, prin crînguri și păduri,
comori cerești curate și fără-ncurcături.
Ce vrajă negrăită e-n lumea sihăstriei!

¹ În mitologia greacă, primul dintre cei trei judecători ai Infernului.

Meleaguri dragi, putea-voi vrodată, lingă voi,
să uit, în tihna umbrei, al lumii tărăboi?...
N-aş zăbovi într-una prin sumbrele sălaşe,
departe de saloane, departe de oraşe,
cînd cele nouă Muze mi-ar da-n vileag, plăcute,
puzderia de cruguri cu forţe neştiute,
legate-n necuprinsul genunilor albastre
de rostul şi de soarta vremelniceii noastre.
Nehărăzit cu astfel de daruri de la fire,
pîraiele, incalte, aş vrea să mă inspire,
ca şipotul lor tainic prin pajişti înflorite
să-l fac să dăinuiască în stihuri iscusite.
Nu s-a-ndurat, fireşte, ursita-mi ne'ndurată
să dorm şi eu, ca alţii, în vrun palat, vrodată.
Dar n-au decît în pufuri coconii să se culce,
că-n patul meu mi-i somnul mai liniştit, mai dulce,
şi-am să-i aduc şi-n crînguri noi jertfe pe altare.
Iar cînd va fi să-mi vină sorocul de plecare,
tot vesel voi purcede şi fără remuşcare.

V

LEUL, MAIMUȚA ȘI CEI DOI MĂGARI

Un Leu voinde, pe vremuri, să păstorească bine,
și-aduse o Maimuță ca dascăl de morală
(căci ea e cea mai brează din lumea animală)
și-au început metodic, așa cum se cuvine.

— „De vrei să cirmuiești cu-nțelepciune,
Măria Ta, ascultă ce ți-o spune:
se cade să ai grijă de trebile obștești,
iar Dragostea de sine, cît poți, să n-o-ndrăgești,
că ea e mama tuturor ponoaselor
din lumea celorlalte și-a noastră, a păroaselor,
și nu cu una-două vei putea
să scapi de ea.

Dar chiar de n-om stîrpi-o pe deplin,
tot e ceva s-o potolim puțin.

De-aceea, cred că-i lucru înțelept
și de folos

să nu admiți nimic din ce-i nedrept
sau caraghios,

că doar așa ne vom ajunge țelurile.”

— „Dă-mi, zise el, exemple din amîndouă felurile!”

— „Măria Ta, îndată vei pricepe.

Nu-i specie, nu-i tagmă (cu-a noastră voi începe!)
să nu se-mpăuneze, să zburde, să tresalte
că ea e cea mai brează din toate celelalte

și să nu creadă (nostime contrastel)
 că altele-s obraznice și proaste...
 Cam de asemenea isprăvi
 e-n stare Dragostea de sine¹:
 îi sui pe toți ai tăi în slăvi,
 nădăjduind să te înalți pe tine!
 Așa e pretutindenea în lume:
 atîția mari și tari și cu renume
 nu s-au făcut, cum crezi, prin vrednicie,
 ci prin urzeli și dibăcie,
 din care trag foloase mulți,
 mai mult cei proști decît cei culți.
 Eu nu-s făcută, Doamne, să vin aici cu pîri,
 dar ajungînd din urmă, deunăzi, doi Catîri,
 i-am urmărit cum își treceau cădelnița
 și le mergea gurița ca virtelnița.
 Întîiul, cu o mutră de cărturar deștept,
 spunea așa confratelui: «Aștept
 să-mi faci, Monsenior, de vrei, un mic hatîr,
 spunîndu-mi drept: nu-i omul un nedrept
 cînd pîngărește sacrul nostru nume,
 spunînd unui năting că e *catîr*?
 Mai abuzează iarăși de un cuvînt. Anume,
 tratează măgăreasca, augûsta elocință
 cu o ne'ngăduită ușurință
 drept „*răgete!*” Sînt nostimi aceiași țărănoi
 cînd se fălesc c-ar fi mai breji ca noi.
 S-o creadă ei, firește, cu mintea lor săracă!
 Sfinția Ta se cade să ne vorbești ce vrei,
 iar oratorii lor să tacă:
 adevărații răgitori sînt ei!
 Dar să-i lăsăm păcatelor de oameni...
 Cînd cinți, nici n-ai pe lume cu cine să te-asameni
 și însăși Filomela îmi pare-o ucenică,
 iar pe Lambert² l-întreci cu-ntreaga clică...»

¹ La Fontaine se arată un admirator al lui La Rochefoucauld în privința ideilor acestuia despre amorul-propiu.

² Lambert (1610—1696): cîntăret renumit din Poitevin.

«Eu îți răspund, Seniore, c-admir, ca-n alte dăți,
In Măgăria Voastră aceleași calități.»

Și au plecat să se tămlie prin cetăți,
sperînd c-o bună parte din lauda lălie
s-o-ntoarce și asupra celui ce tămlie.

Mai sînt destui și astăzi, din păcate,
nu printre ei, ci chiar printre supuși,
ce-ar fi, de-ar cuteza, dispuși
ca-n loc de «Excelență» să-și spună «Majestate».

Dar e destul! Mai mult nici nu se face.
Vezi, Dragostea de sine ce caraghioși îi face?
Cît despre Nedreptate, rămîne altă dată:
azi s-o lăsăm, Măria Ta, în pace!
a încheiat Maimuța, de teamă să n-o pată.

E bună chibzuința și printre dobitoace!

VI

LUPUL ȘI VULPEA

Deși o picătură nu-i chiar cît un potop,
aici nu-s de părerea bătrînului Esop.
Cu mintea lui, maestrul cel pușintel la trup
o fi găsit temeiuri în niscaiva mimicuri
să rînduiască Vulpea, -n șiretlicuri,
pușin mai sus de Lup?

El știe ce să facă mai bine decît ea,
să-și apere vieața, sau altora s-o ia!
Doar într-un caz se cade să respectăm dreptatea
și Vulpii să-i lăsăm întietatea.

Flămîndă, într-o seară, că o durea la rinză,
zărind, din întîmplare, într-o fîntînă luna,
o socoti, cumătra, un coșcovan de brînză,
și cobori, nebuna,
c-o ciutură-n fîntînă,

mînată spre adîncuri de foamea ei păgînă.

Dezmeticită repede, dihania
vedea cum i s-apropie pierzania.
Nădăjduia să fie, totuși, scoasă
de-o altă lighioană mai spătoasă,
de-aceeași nălucire-n puș atrasă.

Trecuseră trei zile și nimeni nu venise
și argintia rublă a astrului rotund,
ce strălucea pe boltă și-n străfund,

încet-încet, se cam ştirbise.
Era cumătra Vulpe disperată,
cum nu fusese încă niciodată.
Noroc că se ivi prin partea locului
un Lup cu gîtul dogorit de sete
şi Vulpea-i spuse-n grabă dobitocului:
— „Te ştiu, cumetre dragă, Lup cu scaun,
nu cum e cîte unul, schiaun.
Coboară-te şi tu, pē îndelete
să te înfrupţi din caşul făcut de zeul Faun¹
din minunatul lapte
muls de la Io² azi-noapte.
Pun laba-n foc, ştiind că nu mă-nşel,
că Jupiter, de-ar lua şi dînsul puţinul,
s-ar face bine, dac-ar fi bolnav.
Mincai şi eu, cum vezi, destul din el...”
cum nu există lup ligăv,
Cumătrul nostru, găgăuţ,
se coborî e-o ciutură în puţ,
şi-o scoase pe cumătra, cu cea de-a doua-afară.

Putem şi noi s-ajungem ca Lupul, de ocară,
căci omul crede repede, orbeşte,
ce n-ar dori sau ce-şi doreşte.

¹ Zeul pădurilor, numele divinizat al unui vechi rege din mitologia italică, identificat de latini cu Pan, după modelul grecilor.

² Fiica lui Inacos, schimbată în juncă de Jupiter şi păzită de Argus.

VII

ȚĂRANUL DE LA DUNĂRE

Un Șoarece¹ prin pozna și-ncrederea-i neroadă
mi-a folosit, pe vremuri, ca dovadă
că omul, — om de treabă, cinstit, tilhar sau cutră —
nu-i bine totdeauna să-l judeci după mutră.
Aș mai putea aduce noi pilde minunate
desprinse din Esop sau din Socrate,
dar și așa sînt cunoscute toate.
Azi v-aș propune, însă, ca model
țăranul zugrăvit în chip fidel
de înțeleptul Marcu-Aurel².

Avea Țăranul ăsta o barbă-așa stufoasă,
că-ntreaga lui făptură, păroasă la refuz,
părea o matahală fioroasă
de urs ieșit din peșteră, ursuz.
De sub sprîncene dese, neguroase,
privea scalimb,
și-avea un nas cam borcănat și strimb
și buzele întoarse și cărnoase.
Purta cojoc de capră sălbatică-n spinare,
și era-ncins, îmi pare, cu trestie de mare.

¹ Cf. VI, 5.

² Marc-Aureliu, zis *Filozoful*, împărat roman (Roma, 121 — Sirmium, 180). Împăratul-filozof amintește de discursul acestui sol de pe meleagurile dunărene ținut în Senat „în primul an al consulatului meu”, spune el.

Venise pîn'la Roma în pricina impunerii,
ca sol al unor tîrguri de lingă malul Dunării.
Căci nu era pe lume ungher cît de ascuns,
în care, duşi de lăcomie,
romanii să nu fi pătruns.

Şi solul, măsurindu-i, le-a spus cu bărbăţie:

— „Romani şi senatori, aş vrea să cer
întîi oblăduirea stăpînilor din cer,
să nu rostesc vro vorbă mai nelalocul ei, —
că fără ajutorul puternicilor zei
nu-i judecată dreaptă nici om fără prihană,
iar harul lor, de nu-l ceri la nevoi,
calci pravila din ceruri, cum o călcărăm noi,
ca să-ndurăm osînda urgiilor romane.

Da, mai curînd din vina noastră decît din vrednicia ei
ne asupreşte astăzi Roma, ca o pedeapsă de la zeii!

Voi ne-aţi robît pe vremuri prin săbii, sulii, arce;
dar carul vremii umblă şi roata se întoarce
şi s-ar putea ca zeii să mute şi la voi
amarul şi obîda şi jalea de la noi.

Feriţi-vă de-a zeilor urgie,
căci dreapta lor minie
ne-o pune, poate, mîine-n mîină arme
să darme asuprirea şi lanţul să ni-l sfarme,
făcîndu-vă, la rîndul vostru, robi!

Azi sîntem noi ai voştri. De ce? Doar de neghiobi!

Ce merite v-au hărăzit sub seare
să fiţi stăpînitori peste popoare?

Să fi rămas cu fala şi bogăţia voastră!

Ce-aţi căutat în sărăcia noastră?

Noi ţarina străbună ne-o cultivăm în pace
cu braţele la sapă şi-n meserii dibace.

Ce-au învăţat, de pildă, germanii de la voi?

Sînt oameni pricepuţi şi curajoşi

şi de-ar fi fost şi ei nesăţioşi

şi bătaioşi

ar fi, în locul vostru, stăpîni şi peste noi
şi poate că ar fi mai omenoşi

Țăranul de la Dunăre

ca pretorii pe care ni-i tot trimiteți voi,
să-nfrunte zeii-n ceruri și în temple,
să-i supere cu lăcomia lor,
sfidîndu-i prin asemenea exemple.

Nimic nu le ajunge și pururea mai vor:
nici rodul țării și-al pomului,
nici truda și obida omului.

I-au despuiat pe oameni și i-au jignit pe zei.
Nu mai lucrează nimeni pămîntul pentru ei.

Ne-am părăsit și casa și soția
să ne-nfrățim, în munți, cu sihăstria.

Căci nu mai vrem s-aducem nenorociți pe lume
și să-mpuiem o țară, ca Roma s-o sugrume.

Cît despre fiii noștri, sleiți la plug, la sapă,
noi, ca părinți, am vrea să-i știm în groapă.

Retrageți-vă sôlii, ce biruri string cu biciul,
că de la ei n-avem de luat exemple
decît ticăloșiile și viciul!

La fel e și la Roma, deși n-ai loc de temple!
De nu vîi cu plocoane sau purpură, ca danie,
zadarnică rămîne sărmana ta strădanie:

poți să aștepți la ușă ani întregi,
că nu găsești scăpare nici în legi!

Cum plingerea cu care m-a-nvrednicit nepartea
prea slobodă-i și-ncepe, mă tem, să nu vă placă, —
e vremea pentru sol acum să tacă
și să-și aștepte moartea."

Și, liniștit, trimisul în for a-ngenunchiat.

Au admirat romanii curajul și credința,

înțelepciunea ca și elocința

sălbaticului astfel prosternat

și ca ostindă mai presus de streang

propuseră să-l suie patrician în rang

și pretorii-și schimbă în orice orășel

și-i scriseră discursul, să-l aibă ca model.¹

(Dar nu se prea ținură mult de el!)

¹ Romanii cunoșteau și practica stenografia.

VIII

BĂTRINUL DESTOINIC ȘI CEI TREI TINERI

Un biet Unchiaș, odată, sădea puieți de nuci
și trei Flăcăi, văzîndu-l, spuneau, făcîndu-și cruci:

— „Să faci la vîrsta asta fără vlagă
o casă, — hai, mai treacă-meargă, dragă.

Dar să sădești! Îi arde moșneagului de șagă!”

— „Ce poți să-î faci? Așa-i cășună omului...”

— „Ar trebui, tăicuță, un patriarh s-ajungi,
să poți gusta, cîndva, din rodul pomului;
dar nu mai ai, se pare, zile lungi.

Mai bine-ar fi, prin minte, păcatele să-ți depeni!
Speranțele-ndrăznețe și planurile noi
sînt pentru noi,

căci înfruntăm furtuna pe culmi, ca niște jnepeni...”

— „Nici pentru voi nu-s sigure, cum vreți,
că nu știu Ursitoarele de preget
și firul cel bicisnic al bieteii noastre vieți,
cînd nu te-aștepți, le scapă de pe deget.

Ca tineri, vi se pare o pavăză Norocul;
dar nu e om pe lume să-și poată ști sorocul!
De-o fi să mă hîrșească a morții coasă sumbră,
s-or bucura nepoții de roade și de umbră.

Nu vă pricep: găsiți că e o vină
în faptul că trudesesc pentru plăcerea
acelor care mîine au să vină?

Și ăsta-i rod, mai dulce decât mierea !
 Și, de, mai știți? Mi-i, poate, dat s-apuc
 și nuci din nuc
și multe răsărituri să văd de-aci-nainte
trecind peste-ale voastre uitate oseminte..."

Bătrînul le vorbise cuminte, cu temei.
 Într-adevăr, s-au prăpădit tustrei:
 întîiul înecîndu-se în mare,
 al doilea din ei căzînd din tei,
 și-al treilea-ntr-o luptă, la hotare.
A plîns, aflînd, bătrînul, că moartea i-a răpus
și le-a săpat pe lespezi povestea de mai sus.

IX

ȘOARECI ȘI BUFNIȚA

Nu-i bine nimănui să-i spui:
„Ți-oi spune o minune, zău!”
Arareori părerea lui
s-o nimeri pe placul tău...
Cu toate astea, vă voi spune
și eu o astfel de minune.

Fu doborât, în codru, un trunchi ajuns o umbră,
sălășluința tristă, putregăită, sumbră
a Bufniței, — tălmacea Parcei hîde
Atrópos, ursitoarea cu sarcina de gîde.
Și ce descoperire minunată!
În scorbura aceea măcinată,
hălăduiau cu Buha, în rîndul altor oaspeți,
și niște Șoareci grași, fără picioare,
pe care ea-i hrănea cu semincioare,
să poată să-i mănînce, pocita, pururi proaspeți.
Jivina asta judeca, se pare!
Văzînd că primii șoareci i-au fugit
prin crăpătura scoarței-ușe,
ce s-a gîndit?
Să-i lase-n viață fără piciorușe,
ca să se țină, altă dată, locului
și i-a sluțit cu bisturiul ciocului.

Provizia de șoareci fiind asigurată,
 putea să ia din ea și altădată.
 N-a chibzuit cu multă judecată?
 Cartesienii, însă, nu se-nclină
 și socotesc și Buha tot mașină.
 Ce arc nebănuit s-o-fi-ndemnat
 de-a amputat
 jivinele păstrate și puse la-ngrășat?
 De nu-i gândirea-n joc nici de-astă dată;
 atunci nu știm ce-nseamnă judecată!
 Eu cred c-a dat dovadă de multă chibzuință.
 Căci șoriceii ăștia sînt tare-mpielițați
 și scapă cu o mare ușurință.
 Mai bine-i să-i înfulici pe loc, de cum i-nhați,
 dar chiar pe toți ar fi cu neputință.
 Cînd flămînzești ai iarăși de alții trebuință.
 „Le-oi reteza picioarele, să nu mai fugă,
 și-am să-i ingraș, în scorbura din buturugă.“

Gîndea un om cu-atîta socotință?
 Să ne răspundă cei ce-atîtea-ndrugă!¹

„Aceasta nu-i o fabulă, și faptul, deși minunat și aproape de necrezut, s-a petrecut cu adevărat. Poate că am împins prea departe prepederea acestei bufnife, căci n-ai pretenția să atribui dobitoacelor un progres în judecată, ca în cazul de față; dar exagerările acestea ti sînt îngăduite poeziei, mai cu seamă în acest fel de scrieri de care mă folosesc eu.“ (Nota lui La Fontaine.)

¹ Aluzie la adepții lui Descartes, care susțineau teoria animalului-mașină.

EPILOGUL

[PĂRȚII A PATRA]

Tot colindînd zăvoaie și dumbrăvi,
ori poposind, trudit, la umbra teilor,
m-am străduit să prind în graiul zeilor¹
ce vorovesc făpturile sub slăvi.
Cum toate din cuprinsul universului,
din creștete de munți și pînă-n plaiuri,
le-auzi vorbind în multe și minunate graiuri,
le-am tălmăcit mai toate, sărac, în graiul versului.
Iar dacă n-am tradus destul de bine
ce spune codrul, cîmpul, riul, valea, —
tot am deschis și eu, încalte, calea:
le-or tălmăci atîția mai bine decît mine.
Voi, cîntăreți mai tineri, veți duce mai departe
strădania-ncepută modest, aici, în carte.
Din ce n-am spus, se cade să scoateți voi povețe,
căci lumea e-nsetată să afle și să-nvețe.
Cînd Ludovic se umple de slavă fără moarte²
și-atîtea subiecte frumoase vă dau ghes,
aveți, de bună seamă, doar truda de ales!
Aleși ai Muzelor, Olimpul
vă cheamă astăzi și pe voi
să ne vorbiți în stihuri noi
menite să învingă timpul!

¹ Graiul zeilor: perifrază clasică pentru versuri.

² Aluzie la zdrobirea de către Ludovic al XIV-lea a „Coaliției europene”.

PARTEA A CINCEA

CARTEA A DOUĂSPREZECEA

CĂTRE MONSENIORUL DUCE DE BURGUNDIA *

Monsenior,

N-aş putea să aşez fabulele mele sub o mai glorioasă oblăduire decît a Domnieivoastre. Gustul atît de ales şi judecata Domnieivoastre atît de sănătoasă, de care aţi dat dovadă pe orice tărîm², mai înainte de a fi ajuns la vîsta la care alţi principî abia sînt mişcaţi de ce-i înconjură cu mare strălucire, — toate acestea, la care se adaugă datoria pe care o am de a vă da ascultare şi dorinţa arzătoare de a vă fi pe plac, m-au făcut să vă înfăţişez o lucrare al cărei original³ a stîrnit admiraţia tuturor veacurilor şi a tuturor înţelepţilor. Ba chiar mi-aţi poruncit să-mi continui munca şi, dacă îmi îngăduiţi s-o spun, în lucrarea aceasta sînt şi unele subiecte pe care vi le datorez Domnieivoastre⁴, subiecte în care aţi pus podoabe admirate de toată lumea. Nu mai avem nevoie să cerem părerea lui Apollo, nici a Muzelor, nici a vreuneia dintre zeităţile Parnasului. Le găsim pe toate în darurile cu care v-a înzestrat firea şi în priceperea de a drămuî cum se cuvine înfiripările minţii omeneşti, la care aţi şi adăugat, de pe acum, şi cunoaşterea tuturor

¹ Ludovic, duce de Burgundia (1682—1712), nepotul lui Ludovic al XIV-lea, în vîrstă de 12 ani cînd La Fontaine îi închină ultima carte de fabule.

² La această vîrstă, ducele citise în latineşte pe Cezar, pe Tit-Liviu şi începuse a-l traduce pe Tacit.

³ La Fontaine se referă la Esop, ale cărui fabule i-au slujit cele mai adeseori de izvor.

⁴ Cf. XII, 5 şi 9.

canoanelor potrivite. Fabulele lui Esop alcătuiesc un bogat izvor de inspirație pentru cei înzestrați, cuprinzând tot felul de firi și de pățanii. Scornirile acestea sînt, la drept vorbind, un fel de istorie în care nu e nimeni măgulit. Subiectele acestea nu sînt niște lucruri de mică însemnătate, căci, în lucrarea mea, dobitoacele sînt dascălii oamenilor. Nu voi zăbovi mai mult în privința aceasta: Domniavoastră vă dați mai bine seama decît mine de folosul lor. Dacă vă pricepeți astăzi cu privire la oratori și la poeți, cîndva vă veți pricepe și mai bine să apreciați conducătorii politici și generalii de armată capabili și prea puțin s-ar putea să vă înșelați în alegerea oamenilor și în drămuirea faptelor. Nu mai sînt la vîrsta¹ care să-mi îngăduie să nădăjduiesc că voi mai apuca și eu toate acestea. Trebuie să mă mulțumesc că pot lucra din porunca Domniei voastre. Dorința de a vă fi pe plac va ține locul imaginației pe care vîrsta a șubrezit-o: cînd veți mai dori vro fabulă, am s-o găsesc în tezaurul acesta. Tare aș vrea să puteți găsi în fabulele mele laude vrednice de monarhul care pecetluiește astăzi soarta atîtor țări și popoare², stîrnind atenția tuturor ungherelor lumii prin cuceririle și prin victoriile sale și prin pacea care pare că se apropie, pace ale cărei condiții le impune dînsul cu toată cumpătarea visată de dușmanii noștri. Mi-l închipuiesc ca pe un cuceritor care vrea să-și zăgăzuiască singur gloria și puterea, un cuceritor despre care s-ar putea spune, așa cum, pe drept cuvînt, nu s-a spus despre Alexandru, că are să țină în mînă toate statele din lume, silindu-i pe miniștrii atîtor suverani să se întrunească pentru a pune capăt unui război atît de dăunător pentru stăpînii lor. Dar astea sînt subiecte mai presus de puterile noastre: le las în seama unor condeie mai destoinice decît al meu și sînt, cu un profund respect,

Monsenior

al Domniei voastre preaumil, preasupus
și preacredincios servitor,

DE LA FONTAINE

¹ La Fontaine avea 73 de ani.

² În vremea aceea, Franța lupta pe mai multe fronturi: în Spania, Italia, Țările de Jos și Germania.

I

FIRTAȚII LUI ULISE

Monseniorului Duce de Burgundia

Vlăstar de viță veche iubit de cei din slavă,
îngăduie-mi, Alteță, o clipă de zăbavă
să-nmiresmez o dată cinstitele-ți altare
c-oleacă de tămîie și-un imn de adorare.

E prea puțin și prea tîrziu, îmi pare,
dar vîrsta mea vă cere, în locul meu, iertare.

În timp ce duhul meu e tot mai șters,
al vostru-i viu și ager și aripi are-n mers
și-așteaptă doar să-și ducă eroul¹ în istorie
cu pași giganți pe drumul încununat de glorie.

Un zeu² îl mai reține (cu ce chin!)
pe ne'nfricatul nostru, biruitor pe Rîn,
ce știți că-n mai puțin de-o lună
l-a cucerit ca o furtună, —
repeziciune necesară,
iar astăzi, poate, temerară.

Dar tac, căci nu se cade ca prin discursuri lungi
să sperii Rîsetele, poate, ori Amorașii să-i alungi.
Azi curtea voastră-i plină de ei ca-n alte dăți,
cum și de alte zeități,
ca Judecata sănătoasă

¹ Tatăl ducelui, Delfinul.

² Ludovic al XIV-lea.

și Bunul-Simț, buni sfetnici într-o casă.

Alteță, întrebați-i de le place
năzbitia făcută de soții lui Ulise,
în ziua cînd pesemne, neprevăzînd ce-or face,
băură o licoare vrăjită, pare-mi-se,
și-ajunseră, sărmanii, din oameni dobitoace.

Cu gîndul la Itaca și ochii după maluri,
fîrtații lui Ulise, rătăcitori pe valuri,
minați mereu de vînturi încoace și încolo,
au fost zvîrliți de-o groaznică furtună
pe insula Circeei¹, odrasla lui Apollo,
și ea le-a dat o băutură bună.

Dar prafurile puse într-însa de Circeea
i-au și făcut să-și piardă judecata,
— căci le vrăjise bine, blestemata —
și-au început și chipul să-și schimbe, dup-aceea,
în urși, în lei, în elefanți și, pare-mi-se,
în cîrțițe, scăpînd numai Ulise,
că-n loc să bea licoare, șiretul o zvîrlise.

Bărbat frumos și plin de-nțelepciune
putînd să ticluiască și vorba de minune,
știa să-și drămuiască în așa chip purtarea,
c-ajunse să-și vrăjească... vrăjitoarea!
Ca beată de vederea frumosului pribeag,
zeița-și dete sufletu-n vileag.

Văzînd-o amețită de-al dragostei virtej,
Ulise folosi acest prilej
și o rugă fierbinte
să-i facă iar fîrtații ca-nainte.

— „Propunerile tale prietenești sînt drepte,
dar crezi că se îndură să le-accepte?

Hai la dihăanii și-ai să vezi îndată!...”

S-a dus la ei Ulise și le-a spus:

— „Măi fraților, licoarea blestemată

¹ Cea mai vestită vrăjitoare din antichitate, fiică a lui Apollo și a nimfei Perse. Locuia în insula Ala, în preajma coastei italiice.

Piratații lui Ulise

își are leacul ei. Vi l-am adus
 să căpătați iar chipul de-altădată!“
 Și Leul, căpătîndu-și întîiul graiul iarăși,
 îi spuse aspru fostului tovarăș:
 — „Cu astfel de cuvinte mă revolți!
 Cum îți inchipui oare
 că-s în stare
 să mai renunț la gheare și la colți?
 Sînt rege și îi sfișii pe cei ce mă atacă!
 Păi, ce-mi mai pasă mie de falnica Itacă?¹
 N-oi fi nebun să mai ajung ostaș!
 Așa cum sînt, așa vreau să mă las!
 Ingrijorat de-asemenea discurs,
 Ulise s-a oprit la Urs.

— „Nu m-așteptam să văd o nămetenie!
 Erai frumos, și azi ești o slujenie...“
 — „Dar tu credeai, prietene, încăltele,
 că sînt pe lume mutre mai breze decît altele?
 N-aș vrea să-ți țin, firește, un discurs,
 dar sînt cum se cuvine să fie orice Urs
 și sînt frumos, de vreme ce draga mea mă place.
 Tu șterge-o, de nu-ți place, și lasă-mă în pace!
 Dar, ce mai tura-vura, ți-o spun cu jurămint:
 sînt mulțumit și liber. Vreau să rămîn cum sînt!“
 S-a dus la Lup, să-l ia pe ne-așteptate.
 — „Sînt uluit, pe drept cuvînt, fîrtate;
 văzînd că ți-ai uitat, pesemne, vița
 și-ai sfișiat atîtea mioare bucălate,
 că plînge toată ziua ciobănița.
 Cîndva, de bună seamă,
 nu așteptai mătânii,
 ci, auzînd-o iute cum te cheamă,
 ai fi sărit să-i aperi cioporul de dihănii.
 De ți-a rămas în cap un dram de minte,
 fii iarăși om de treabă ca-nainte!“
 — „Eu nu cred că se află nici o urmă

¹ Insulă din arhipelagul ionian, țara de baștină a lui Ulise și a tovarășilor săi.

de-asemenea jigăanii de treabă, nici la turmă!
Tu mă numești o fiară c-am sfișiat un miel;
dar oamenii nu fac și ei la fel?
Ca om, aș fi, desigur, mai dornic de măcel!
Voi, mai avani ca lupii cînd dau năvală-n oi,
vă rupeți, pentru-o vorbă, între voi
cu zecile și miile-n război.
Eu sfișii tot ce sfișii ca hrană pentru trup...
Așa că sînt și voi rămîne Lup!"
Și-a dojenit Ulise, cum se cuvine, soții,
dar rînd pe rînd l-au refuzat cu toții,
spunîndu-i că renunță la marile isprăvi,
să viețuiască slobozi prin codri și dumbrăvi.
(Dar ești de-ajuns de liber, oare,
cînd poți să mergi pe unde vrei?
Uitaseră că sînt, ca fiare,
robi ai dihaniei din ei!)

Se cuvenea, Alteță, alt subiect, știu bine,
în care să se-mpace frumosul cu foloasele,
dar n-am scăpat nici astăzi de jivine,
ca oamenii, și ele de multe lipsuri pline.
Îndreaptă cu dojana, Alteța Ta, ponoasele:
vei izbuti, sînt sigur, mai bine decît mine!

II

PISICA ȘI CELE DOUĂ VRĂBII

Monseniorului Duce de Burgundia

O Pisicuță albă, de seama unui pui
de Vrabie, crescuse-n preajma lui.
Ținînd-o toată ziua prin casă tontoroiul,
își omorau urîtul cu joaca de-a războiul.

Se războia cu ciocul, Vrăbiuța,
iar Pisicuța cu lăbuța,
avînd, firește, grijă prietena să-și cruce,
neînarmîndu-și laba sprintară cu gheruțe.

Cînd Pisicuța se făcu Pisică,
o socotea pe Vrabie tot mică
și nu se minia pe ea,
cînd Vrabia o ciocănea.

Crescute împreună din frageda pruncie
și învățate-ntr-una să se joace,
au viețuit ca două prietene în pace
și n-au ajuns, ca alții, din joacă la minie.

Dar într-o zi o Vrabie vecină
s-a întîmplat să vină
cu gîndul să se joace cu-a noastră împreună.

Și joaca asta nu le-a fost de-a bună!
Mai din nimica toată, zburdalnicele vrăbii
ajunseră la ceartă și la... săbii.

— „Cum a putut să îndrăznească
prietena să-mi ciocănească?

N-o fi venit, haina,
să-mi sfişie amica?
Pe neamul meu de-o las!" (şi-a zis Pisica)
şi-a-nfulecat vecina,
— căci doar în singe poţi să speli ocară!—
iar cînd văzu că-i bună bucăţica,
mîncă de zor pe loc şi adversara...

Nu-i fabula-ncheiată, cînd n-are o morală!
Eu parc-o văd. Dar dacă stau pe gînduri,
e pentru că îmi pare o muncă de migală,
pe cînd Alteţa Voastră, cu duhul său de fală,
ar ticlui-o-n fugă în trei sau patru rînduri.

III

AVARUL ȘI MAIMUȚA

Un om zgîrcit și lacom de bănet
și-ngrămădea bănetul în sipet:
mormane de ducați și de pistoli...
Eu, banii, cînd sînt leazeși, îi socotesc frivoli!
Pe-o insulă pustie, ferit de Amfitrita¹,
strîngea cu țiriita
sau cu nemiluita
și cu destulă fală își tot sporea comorile.
De multe ori îl apucau și zorile
tot numărînd și calculînd
și-l cam treceau sudorile
cînd da de cite-o lipsă, cînd și cînd.
Măimuța, mai deșteaptă ca stăpînul,
mai lua și ea din ce-aducea hapsînul
și-i azvîrlea cu pumnul pe fereastră
în marea vâlurită și albastră,
căci rămîneau adesea grămezile pe masă,
cînd mai pleca în grabă zgîrcitul de acasă.
Pe cît simțea stăpînul plăcere să-i adune,
pe-atît simțea Măimuța să-i zvîrle în genune.
(Și poate că, în felul ei, jivina
era mai înțeleaptă, bat-o vina!)

¹ Amfitrita: zelta mării.

Deci, ce-i trecu prin cap Maimuței noastre?
S-aducă niște jertfe genunelor albastre,
zvirlind monete-n apa de cleștar,
jucându-i festa astfel stăpînului avar.

A început, întîi, cu mărunțișul,
zvirlindu-l în talazuri cu pumnul, ca pietrișul.

Și, rînd pe rînd,

au mai pornit curînd

monetele de aur și de argint, zburînd,

care mai de care

de valoare,

atît de jinduite de bieții noștri oameni.

(Mai știi? N-or crește, oare, sporite, cînd le sameni?...)

Și-ar fi-ncercat cu toate grămezile puterile,

c-o desfătau grozav de mult căderile,

de nu pica stăpînul chiar atunci!

Decît să știi că te robesc averile,
mai bine, ca Maimuța, în valuri le arunci!

IV

CELE DOUA CAPRE

Cum rupseră o gură, două
de iarbă umedă de rouă,
mîinate de un duh de libertate
porniră spre păşuni îndepărtate;
pe stîncile zvirlite de munte peste slăvi,
să-şi plimbe nostalgia şi setea de isprăvi.
O, nimeni nu le poate opri, cu toată cazna!
Deci, cele două Capre porniră-ndată razna,
lăsînd în urmă ţarul din livadă.
Mai sus de nori, acolo,-n slăvi, pe munte,
aveau, din întîmplare să se vadă
şi, vrînd-nevrînd, să se înfrunte
pe-o punte
atît de-ngustă, că pe ea
nici două nevăstuici n-ar încăpea.
Iar apele şuvoiului, adînci
şi repezi, cu virtejuri şi bulboane,
ce s-auzeau vuind cumplit-sub stînci,
aveau să bage frica-n amazoane.
Şi una dintr-o parte şi alta dintr-o parte
porniră, totuşi, dîrze, mai departe...

Eu parcă-i văd la fel, prin pîcla anilor,
 pe Filip și pe Ludovic cel Mare
 venind la conferință, pe cărare,
 în Insula Fazanilor¹!
 Aidoma, semețele hoinare
 ajunseră la jumătatea punții,
 cuprinse de-ngîmfare.
 Cum se credeau cu nimb în iurul frunții
 (întîia dintre ele ca urmașă
 a unei vrednice strămoașe,
 de Polifem², pe vremuri, lăsată Galateei³;
 a doua, strănepoata Amalteei⁴,
 ce l-a hrănit pe Jupiter în fașă) —
 nevrînd să dea nici una înapoi,
 căzură amîndouă în șuvoi.

Asemenea pățanii nu sînt noi!

¹ Numită și *Insula Conferinței*, în amintirea consfăturii ținute în 1659 între Mazarin și don Luis de Haro, pentru pacea Pirineilor și căsătoria lui Ludovic al XIV-lea cu infanta Spaniei. Insula se află pe riul Bidassoa, ce desparte Franța de Spania.

² Ciclopul (fiu al lui Neptun) căruia Ulise i-a scos ochiul.

³ Nimfă a mării, îndrăgita de Polifem, ucisă împreună cu iubitul ei, păstorul Acis, de ciclopul căruia îi refuzase iubirea.

⁴ Capra care l-a hrănit pe Jupiter. Unul dintre coarnele ei a ajuns cornul abundenței.

MONSENIORULUI DUCE DE BURGUNDIA

care îmi ceruse o fabulă cu titlul

Șoarecele și Pisica.

Țin Prințului pe plac să-i fac, căci Faîma
un templu vrea în carte pentru ei.

Dar ce să scriu (simt că m-apucă spaima!)
cu o Pisică și un Șoricel?

Și cum pot să-mi ajung mai bine țelul?
Întruchipînd o mîndră vicleană ce-și întinde
urzelile și inimile prinde
ca o Pisică, Șoricelul?

Ori poate că Ursita-mi dă modelul
în jocurile ei cu fericîții,
căci o vedem smucindu-și ocrotiții,
ca o Pisică, Șoricelul!

Sau să încerc să fiu eu menestrelul
vre unui rege ce-ar avea norocul
de-a fi viteaz și-ar urmări-n tot țelul
dușmanii, biruindu-i în tot locul
ca o Pisică, Șoricelul!

Oricum ar fi să-mi hotărăsc modelul,
eu tot îmi voi ajunge, poate, țelul,
de n-am să mă inec în vro peltea,
căci Prințul s-ar purta cu Muza mea
ca un PISOI cu Șoricelul!

V

BATRÎNUL COTOȘMAN ȘI ȘORICELUL

Un Șoricel, pesemne cam naiv,
surprins de un Motan nemilostiv,
își tot dădea strădania
să-nduplece dihania:

— „Redă-mi, te rog, vieța! (zise el).
Crezi oare că un Șoricel
e o povară
pentru o cămară?...

Un miez de nucă dacă rod
ajung rotund cum e un nod.

Eu și c-un bob de griu mă satur!
Deci, lasă-mă s-ajung mai gras, mai mătur.
Odraslele Domniei Tale
s-or ospăta din mine
așa cum se cuvine.

Dar, mic și slab, azi nu fac trei parale...”

— „Mi-ai trâncănit de-a surda, bade,
și vorbăria n-are rost.

Ai pomenit Motan bătrîn și prost?...

Urmașii mei vor mai avea ce roade.

Te-nfulic eu (îi zise Motănilă),

să te trimit cu jalba, în iad, la Sarsailă!”

Crezînd că vorba face rost de toate,
se-nșeală tineretul, din păcate,
căci bătrînețea este fără milă.

VI

CERBUL BOLNAV

În Țara Cerbilor, bogată în mici poiene cu dudău,
un Cerb se-mbolnăvise, pe vremuri, foarte rău
și a venit tot neamul, aflînd de el că zace,
să-l vadă, să-l ajute, să-i petolească plînsul...
— „Mă-năbuș cu atîția pe cap! (le spuse dînsul).

Lăsați-mă să pot muri în pace...”

(Bolnavule, ferește-te

de-atîț puhoi de neamuri:

tot cresc din mii de creștete

în jur păduri de ramuril)

Și tot veneau și se jeleau să-l ia pe sus.

Dar Cel de Sus s-a îndurat și s-au și dus,
lăsînd în jur, prin pajiști, pămîntul sterp și gol.

Atîț de strașnic au păscut,

de-ai fi jurat că a trecut

nimicitor, pe-acolo, vrun ne'ndurat pîrjol.

Din rău căzuse Cerbul în mai rău:

n-a mai găsit nici urmă de dudău,

măcar un fir cît urma unei scame,

și n-a murit de boală, dar a murit de foame.

O, unde sînteți, timpuri, moravuri de-altădată:
și doctori și duhevnici, azi toate sînt cu plată!

VII

TUFIȘUL, LILIACUL ȘI RĂȚOIUL

Tufișul, Liliacul și un Rățoi
de soi,

văzînd tustrei că merge negoțul prost în țară,
s-au apucat să facă negoț din țară-afară.

Aveau reprezentanțe, misiți și mulți agenți,
tot oameni de ispravă, isteți, inteligenți,
placarde cu reclame și liste cu tarife
și un noian întreg de catastife.

Merg treburile ca pe roate,
mai minunat decît se poate,

și rafturile-s pline, ticsite cu de toate.
Dar coborînd, odată, cu marfa potecuțele
de-a lungul unei gîrle cu maluri surupate,
așa, cam pe-nserate,

aproape de hotare s-au răsturnat căruțele
și mărfurile scumpe găsit-și-au un vad
de-a dreptu-n lad.

Ce s-ar fi plîns fîrtații! Dar ei tăcură mîle,
căci în negoț tăcerea e, poate, mai cu tîlc.

Vreți creditul să vi-l păstrați în tîrg?

Ascundeți-vă pierderea cu sîrg!

Ascunseră și ei ce s-a-ntîmplat,
dar taina, pîn' la urmă, s-a aflat
și-ajunseră, la toanele clientului,

în pragul falimentului,

săraci și fără marfă și flămânzi,
striviți de datorii și de dobânzi,
cu lanț de portărei mereu la ușe
și sorți să-nfunde ocna în cătușe.

Din zori în noapte
și din noapte-n zori,
umblau să-i îmbuneze, cumva, pe creditori
prin vorbe iscusite, — nemaiputînd prin fapte.
Tufișul tot agață drumeții-n drum spre tîrlă:
— „Măi, n-ați văzut voi marfa ducîndu-se pe gîrlă?...“
Rățoiul se mai dă și-acum la fund,
nădăjduind c-o va găsi în prund.
Doar Liliacul, meșter între meșteri,
s-ascunde toată ziua prin scorburi și prin peșteri...

Cîți granguri, cînd la ușă văd creditorii-n cete,
n-o șterg și azi pe scara ascunsă în perete?..

VIII

GÎLCEAȚA CÎINILOR CU PISICILE ȘI A PISICILOR CU ȘOARECII

Zizania domnește în lume — fără glume —
de cînd e lumea lume,
și învrăjbește toate, chiar pînă și stihiiile.
Pot să vă deapăn cazuri cu sutele, cu miile,
de parcă-i scris, firește, de cineva în zodii
să-și aibă fiecare vrăjmașul lui în dódii...

Pe vremuri, într-o casă cu Cîini și cu Pisici
se tot iscau nenumărate price.
Stăpînii lighioanelor, pesemne,
voind să-și liniștească astfel casa
și la conviețuire tihnită să le-ndemne, —
le-a rînduit prin hotărîri solemne
culcușurile, rosturile, masa,
amenințînd cu un gîrbaci de scoarță
pe cei ce-au să mai umble după hără,
așa că toate-aceste vrăjmașe dobitoace
trăiau, de la o vreme, ca rudele, în pace.
Se minunau vecinii toți, nici vorbă.
Dar într-o zi se luară la hără pentru o ciorbă
ori pentru un os ori pentru alt hatir,
făcut de careva lui Miau sau Mîr,
cînd Miau sau Mîr s-a nimerit lehuza.
E greu de spus, căci cronica-i confuză.

În orice caz, fu mare dănănaie,
cu hărmălaie și bătaie.
O nouă rinduială voind să stingă pricile
a-nfuriat grozav de mult Pisicile
ce-au luat cu miorlăitul întregul târg pe sus,
iar avocatul lor, atunci, a spus,
văzind acele grele și ilegale stavili,
că-i bine să recurgă la buchea vechii Pravili.
Dar Pravila, din vina nu știu cui,
mai ia-o, dacă poți, de unde nu-i:
o ascunsese, poate, chiar un fîrtat de-al lor
și Șoarecii au ros-o, cumplit, plină-n cotor.
Din pricina aceasta, e lesne de-nțeleș
că s-a aprins pîrjolul acestui nou proces
și Șoarecii aveau acum s-o pată
(se bucura, în taină, stăpînul mai ales)
fiind stîrpiți din casă c-o ură-nversunată...

Nu iscodi zadarnic, cu duh de circotaș,
că toate-s făurite de Domnul cu temei
Nu-i semînție-n lume să n-aibă un vrăjmaș,
iar oamenii s-apucă la harță între ei.
Ar trebui atîția trimiși la bătrînețe
la Barbacot, cu joarda să-i dezvețe!

IX

VULPEA ȘI LUPUL

Ostașii îl priveau cu jind
și el s-ar fi dorit ostaș!
De unde oare-o fi venind
că omu-i veșnic circotaș?

Fiind prea șubredă la trup
să-nfrunte alte lighioaie,
o Vulpe vrea s-ajungă Lup.
Au Lupul nu se schimbă-n Oaie?

Visează-atîția gugumani
că altă stare e mai roză
și Prințul nostru, la opt ani,
le-a scris o fabulă în proză.

Din strălucirea ei mi-e teamă
că prea puțin o să rămînă
în vers; dar cugetul mă cheamă
s-apuc și astăzi pana-n mînă

și să-l slăvesc pe îndelete
doar din cimpoiul meu de baci.
Vor trebui-n curînd trompete
și cîntăreți și mai dibaci.

Nu-s mare prooroc, se cheamă,
dar pot citi-n ascunse vreri
că pentru faptele-i de seamă
ne-ar trebui mai mulți Homeri,
din veac în veac să-i ducă vestea.
Dar, ce păcat! Mi-e tare teamă
că vremea noastră nu-i de-acestea!
Hai să încerc să deapăn acuma și povestea...

O Vulpe-i spuse-n preajma unei stîni
cumătrului: — „Aș vrea-n mîncări schimbare.
Tot pui sfrijiți și tot cocoși bătrîni!
Lehamite mi-i, zău, de-așa mîncare...
Tu, pururi, mergi la sigur și te hrănești mai bine.
Hai, ia-mă ucenică, Maestre, lingă tine,
că vreau s-ajung o Vulpe de pomină în neam!
M-apropii eu de turmă; tu stai pitit sub geam.

O-nhaț pe cea mai grasă din mioare
și-oi ști să fin și recunoscătoare...”

— „Primesc, îi spuse el, ce-mi ceri să fac.
Cum mi-a murit un frate, în blana lui te-mbrac...
O dăscăli cu grijă și-i spuse, pîn' la urmă,
chiar cum să depărteze dulăii de la turmă.
Văzîndu-se-ntr-o baltă că-i vine bine roba,
tot repeta cumătra să treacă bine proba.
La început, firește, rămase de rușine;
dar procedă mai bine, din ce în ce mai bine
și-ajunse să se poarte așa cum se cuvine.
Și noul Lup, cu toate că nu-și avea vechimea,
dă buzna-n prima turmă, și-arată istețimea
și răspîndește groaza în toată-mprejurimea, —
precum acel Patroclu¹ din gălbejite file
a speriat troienii-n armura lui Ahile...
Dăduse strechea-n turmă ca fumăraia-n stupi:
li se părea că-i vorba de haite-ntregi de Lupi.
Dulăii, baciul, turma s-au năpustit spre sat
și ca plocon o oaie beteagă i-au lăsat.

¹ Eroun grec, participant la războiul troian, prieten al lui Ahile.

Porniseră gealații cu prada, bucuroși;
dar Vulpea, dînd cu ochii pe drum de un cocoș,
uită de oi, de lecții, de dascăl și de glugă,
și o porni spre el în mare fugă.

Sînt unii care-ncearcă să se plimbe
prin meserii, cu gîndul să se schimbe;
dar toată osteneala e-ni zadar:
la primul pas își dau în petic iar!

Au nu-i așa că merge ca pe roate?
De la Măria Ta le-am luat pe toate:
morala, dialogul, urzeala, și băteala.
Mi-a mai rămas să pun și eu... croiala!

X

RACUL ȘI ODRASLA LUI

Ca racu-i uneori și înțeleptul:

o ia-ndărăt, în loc s-o ia de-a dreptul,
lăsînd ca marinarii-n urmă portul.

Și trupele la fel și-ascund efortul
făcut în est, momindu-și spre apus
vrăjmașii, către punctul diametral opus.

Un comandant își ține proiectele-n secret
și-n cuceriri le schimbă pe rînd, încet-încet.
Iscoadele, zadarnic, încearcă să pătrundă
ce-și pune comandantul în gînd să le ascundă
și vrerea lui rămîne neclintită,
ca o sentință dată de Ursită.

Deci, n-au decît titanii și-acum să se unească¹:
pe Jupiter e greu să-l biruiască!
Cînd Ludovic și Soarta se-nțeleg,
trag după ei un univers întreg!

¹ Aluzie la liga de la Augsburg (1686), în a cărei alcătuire intrau dușmanii lui Ludovic al XIV-lea: împăratul german, regele Spaniei și al Suediei, republica olandeză, electorii Palatinului și ai Saxeii etc., la care au mai aderat: ducele de Savoia, aproape toată Italia și Papa și, în 1689, Anglia, cînd Wilhelm de Orania, urzitorul acestei coaliții, a ajuns pe tronul lui Iacob al II-lea. Deși victorios, Ludovic al XIV-lea a renunțat aproape la toate cuceririle, prin pacea de la Ryswick (1697).

E timpul să ne-ntoarcem la fabulă, acum.

Un Rac, văzînd cum merge Odrasla lui pe drum,

ii spuse, zgîlîind-o cam tărişor de piept:

— „Ce mergi așa-ntr-o parte? Nu poţi să mergi mai drept?”

— „Tăicuţule, răspunse Odrasla, tu cum mergi?”

M-am învăţat ca tine şi nu pot să mă-ndrept.

Şi ce înveţi acasă nu mai ştergi

nici cu poveţe, nici cu vergi...”

Exemplul viu dă lumii mulţi răi, puţini cuminţi,

iar ce-a-nvăţat copilul acasă, la părinţi,

greu mai clinteşti, cu mii de stăruinţi.

Deci, fabula cu Racul s-aplică şi la noi.

E bun, din vreme-n vreme, şi mersul înapoi

de-l foloseşti cum trebuie-n război!

XI

PAJURA ȘI COȚOFANA

Cînd Coțofana s-a-ntîlnit în stuh
cu Pajura, — regina înaltului văzduh,
deosebită-n grai, în port și-n duh, —
 îi înghețase sîngele în vine.
Dar Pajura prînzise foarte bine,
așa că, liniștind-o, i-a propus
să se mai plimbe-oleacă-n jos și-n sus.
— „Chiar și lui Joe, regele din nori,
cu toate că-ndrumează-o lume-ntreagă,
 i se mai urăște, uneori, —
dar unei biete Pajuri, Fano dragă?
M-am săturat de vorbe cu ocol
 și protocol...”
Și Fana-Coțofana dă-i bătaie:
 ba că e laie,
 că-i bălaie,
tot trîncănind ca beată de nesațiu,
mai abitir ca omul lui Horațiu¹,
 tot îndruga și cîrîia
 că tare multe mai știa...
Isteață să descoase-o lighioană,
se oferi să intre ca spioană.

¹ Vultius Mena, crainic public, portit la masă de oratorul Filip, care face haz pe socoteala lui.

Dar Pajura-i răspunse cam ursuz:
— „La curtea mea eu nu admit flecaril“
(Și Fana fu-ncintată de refuz...)

Vrei să rămii un om fără prihană,
fiind cum ești, nu căutînd să pari?
Ferește-te din preajma celor mari!
Căci dacă n-ai talent de Coțofană,
e greu să porți și togă și sutană...

XII

ULIUL, REGELE ȘI VÎNĂTORUL

*Alteței Sale Serenissime
Monseniorului Principe de Conti¹*

Cum sînt atît de buni înalții zei,
ei vor ca și monarhii să fie tot ca ei.

Dă, poate, mulțumiri și răzbunarea;
dar ce e mai frumos ca îndurarea?...

Alteță, știe bine acel ce vă cunoaște:
minia-n voi și pierde de-ndată ce se naște.

Cum n-a putut Ahile², cu toată vitejia,
să-și stăpînească ura și minia,

a fost, de bună seamă, mult mai puțin erou
ca Dumneavoastră. Nu-i un lucru nou,

căci titlul de erou nu se cuvine
decît acelor care mai știu să facă bine.

În astfel de vlăstare ni-i veacul prea sărac.

Ne pare, totuși, bine de răul ce nu-l fac.

Departe de asemenea exemple,
vă fac atîtea fapte chiar vrednic pentru temple.

Apóllo, păzitorul acestor locuri sacre,

pe lira lui ar vrea să vă consacre
un imn de proslăvire, știind că printre ei,
în slava lor, v-așteaptă nalții zei.

¹ François-Louis de Bourbon (1664—1709), prieten și ocrotitor al fabulistului.

² Aluzie la furia lui Ahile, care s-a retras în cort, refuzînd să mai ia parte la luptă, după răpirea sclavei lui, Briseis.

Un veac de viețuire pe lume vi-i de-ajuns.
 Cum Himeneu¹ în casă v-a pătruns,
 vi-i fără doar și poate hărăzită
 o căsnicie tare fericită.²
 Nu meritați, firește, nici unul mai puțin
 acest frumos destin,
 Prințesa prin cultura și farmecele ei,
 Alteța Voastră prin atâtea daruri
 alese și atâtea nenumărate haruri,
 primite de la-nălții zei.
 Prin grija celor care tronează în văzduh
 acolo, sus, în eterate spații,
 Prințesa e-nzestrată cu un mănunchi de grații
 încununat de harul divinului ei duh,
 și-i demnă de iubirea și prețuirea noastră.
 Mi-nchipui și mândria și bucuria Voastră!
 Dar mă opresc să deapăn o-ntimplare:
 isprava unei păsări răpitoare.

Ca lucru de valoare
 prin raritatea faptului,
 un Uliu, prințul raptului,
 prins viu la vinătoare,
 a fost adus lui Vodă ca dar de sărbătoare.
 Și pasărea, se zice, în forfota alaiului,
 zburînd, s-a cocoțat pe nasul Craiului.
 — „Pe nasul lui?...“ — „Firește, în persoană!“
 — „N-o fi avut, pesemne, nici sceptru, nici coroană.“
 — „Da, nu avea. Dar chiar de-ar fi avînd,
 l-a luat ca nas de muritor de rînd.“
 Înmărmuriți, curtenii scot țipete de spaimă;
 dar Regele o vorbă nu îngaimă.
 (Păi, s-ar cădea un suveran să țipe?...)
 Greu să-î grăbești plecarea măcar cu două clipe!

¹ Zeul căsniciei. Aluzie la căsătoria principelui de Conti cu Maria-Tereza de Bourbon.

² Urarea poetului nu s-a împlinit, din pricina geloziei și a aventurilor amoroase ale principelui.

Stăpînul îl recheamă, se zbuciumă amar,
î-arată și momeala și pumnul în zadar,
 că nu-i chip să-l clinească nici c-un par.
I-o fi venit, se vede, prin minte mocofanului
ca să-și petreacă noaptea pe nasul Suveranului.
Ar fi-ncercat să-l smulgă, — dar, încercînd, — mai știi? —
 te pomenești, cumva, că-l și minii...
Scăpînd tîrziu din ghiara smintitului Coroi,
le spuse Suveranul: — „Lăsați-i pe-amindoi.
O fi voit să-mi facă un dar, — ce dar de preț! —
dar uliu-i pururi uliu și omu-i pădureț!
Știînd cum se cuvine să fie și un Rege,
 fi cruț și de osîndă, se-nțelege.“

Asemenea purtare minunată
ar merita să fie imitată
 și de curteni, dar și de suverani.
Scăpase vînătorul ușor basma curată.
Trăind și el și Uliul ani și ani
în codru, laolaltă cu-atîtea dobitoace,
departe de al lumii van tumult,
habar n-avea măcar că nu se face
să te apropii de stăpîn prea mult...

Pilpay strămută, însă, întreaga aventură
pe Gange, unde știm că nu-i făptură
în stare să s-atingă de niște animale
 ce i-ar ieși în cale.
„De unde știi? Această jigănie de pradă
o fi avut prilejul la Troia¹ să se vadă
 și o fi fost un prinț sau un erou;
iar de-o fi fost, mai poate să fie azi din nou.
Doar credem, ca Pităgora, și noi
că oameni și jivine se schimbă-n forme noi,
 aci în Porumbel, aci-n Coroi...”

Isprava vînătorului cu zel
mai este povestită într-un fel.

¹ Poate, o aluzie la Pitagora, care pretindea că-și amintește a fi fost Eupherbe, un războinic troian ucis de Menelau la asediul Troiei.

Un Șoimar, prin nu știu ce-ntîmplare,
prinzînd un Uliu viu la vînătoare
(cu toate că-i un lucru foarte rar,
o culme-a șoimăriei, mi se pare),
ținu să-l ducă Regelui ca dar,
așa că într-o bună dimineată
străbate prin puhoiul curtezanilor,
aprins și plin de rîvnă ca niciodată-n viață,
cu dania cea mai semeată
primită de monarh în cursul anilor.
„Mă procopsesc!“ gîndește Nătăfleată.
Cînd iată că jivina îndrăzneată,
năbădăiosul Uliu cam rebel,
ii zboară de pe mînă și drept de nas l-înhață
pe Vînător, cu gheare de oțel.
Țipa sărmanul ca de mama focului,
în timp ce Voievodul și nobilii de față
rîdeau cu haz de pozna dobitocului.
Au cine n-ar fi rîs de ce vedea?
Eu n-aș fi renunțat la partea mea.
O fi rizînd și Papa? Se poate. Ce să zic,
n-aș pune mîna-n vilvătăia focului.
Iar de n-ar fi să rîdă și Regele un pic,
la ce-ar mai fi, atunci, pe lume Rege?
Doar risul e în lume și-n ceruri, ca o lege.
Chiar Jupiter și zeii rîd și ei,
cît sînt de zei.
Schimbai, deci, subiectul cu temei,
căci dacă este vorba de scos o-nvățătură,
ce-aduce nou această fatală aventură?

De cînd e lumea lume, de-ar fi, cumva, să-i stringi,
oricît, tot sînt, îmi pare, mai mulți șoimari nătingi
decît monarhi miloși și cu măsură.

XIII

VULPEA, MUȘTELE ȘI ARICIUL

Deși cumătra Vulpe, în viclenii călită,
umbla cu mare grijă prin codrii ei de băștini,
fiind din întâmplare de vînători rănită,
căzuse, istovită, în preajma unei mlaștini.

A tăbărit pe ea, atras de sînge,
un roi din aripatul parazit
pe care omul muscă l-a numit,
și Vulpea, zbuciumîndu-se, se plînge
c-o lasă Ursitoarele să fie
mîncată, ea, de muște, și de vie.

— „Să mi se-ntîmple mie, oare, asta?

Ca din senin m-a urgisit năpasta!

Din mii de lighioane pădurețe
s-ajungă tocmai Vulpile ospețe?

Iar coada asta lungă la ce-mi servește oare?

Ucigă-vă Tăria, scîrnăve zburătoare!

Cum Dumnezeu nu v-a trecut prin gînd
să cășunați pe alte jigăanii, mai de rînd?...“

Ariciul, prins de milă, brodindu-se pe-aproape,
se repezi s-o scape.

— „Vecină dragă, nu mai plînge,
că eu cu țepii le-oî străpunge
și te-oî scăpa de ele-n grabă!“

— „Ba vezi-ți, rogu-te, de treabă,
că astea sînt sătule, acum, și stau tihnite.
De-ai să le-alungi, îndată vin altele, lihnite...“

Mîncăi pe lumea asta-s cu toptanul:
curteni, judecători, — toți vor ciolanul.
Aristotel ne spune: „Cînd sînt lihniți destui,
mai bine-i lași pe loc pe cei sătui!”

XIV

DRAGOSTEA ȘI NEBUNIA

În arcul și în tolba cu săgeți,
în flacăra, în vîrsta lui, în toate,
Amorul e o taină cu peceti
și a-i pătrunde rostul nu se poate,
c-ar trebui s-avem mai multe vieți!
Iar eu n-am nici căderea, nici puterea
să lămuresc misterul lui străbun;
ci țin, în felul meu, doar să vă spun
cum zeul și-a pierdut, pe vremi, vederea
și doar așa, în treacăt, să notez
urmările acestui rău sau bine,
judecător luînd un amarez...

În vremea cînd Amorul nu arăta ca azi,
cînd, orb, își face-n lume, cum poate, datoria, —
se hirjonea în tihnă, la umbra unor brazi,
cu Nebunia.

Dar dintr-o pricină deșartă
s-au luat din bun senin la ceartă.
Amorul, ca s-o curme, chitea că e firesc
s-o cheme-n fața Sfatului Ceresc.
Dar ea, înfuriată, cu gheare ca de corb,
a tăbărit pe el, lăsîndu-l orb.
Țipînd ca o femeie și-o mamă-n gura mare,
s-a dus la Sfat Venera, s-arate tragedia,
cerîndu-i o cumplită răzbunare.

Și Joe și Nemésis și Hádes, întruniți,
au fost de-atlta larmă și plinset asurziți.

Iar Sfatul, drămuind ticăloșia
și negăsind Pîritei nici o scuză,
a osîndit, firește, Nebunia

Amorului să-i fie, de-a pururi, călăuză.

XV

CORBUL, GAZELA, BROASCA TESTOASĂ ȘI ȘOBOLANUL

*Doamnei de La Sablière*¹

Un templu vream să vă durez cu versul,
 să dăinuie cît însuși universul
 și mina mea îi și puneă temei
 prin minunatul stih scornit de zei.
 În templul meu te-aș fi dorit slăvită
 sub nume de zeiță prea iubită,
 iar sus, pe frontispiciu, aș fi scris:
 UN TEMPLU PENTRU ZÎNA MEA, IRIS², —
 nu crainica Junonei și-a lui Joe,
 în stare s-o slujească, la nevoie,
 prea mîndri de mesagiile ei.
 Și zîna, în soborul ei de zei,
 ar fi planat în trîmbe de lumină
 în toată măreția ei divină.
 Icoanele frumoasei sale vieți
 ar dăinuî, pictate pe păriți,
 iar în altarul străjuit de zei,
 ar fi tronat, ca-n slăvi, tabloul ei,
 fixîndu-i, astfel, undeva, în spații,
 privirea și surîsul plin de grații,
 cu arta ei de-a fi pe plac în lume
 chiar fără să se străduie anume.

¹ Cf. X, 1, n. 1.

² Cf. X, 1, n. 2.

l-aş fi-nşirat, desigur, la picioare
 eroi¹ şi semizei în adorare
 şi printre muritori şi cîţiva zei
 s-o poată contempla, senini, şi ei.
 Şi cîţi mai sînt pe lume de valoare
 i-ar arde mirosenii pe altare.
 În ochii ei ar licări comori
 cum nu ţi-i dat să vezi adeseori,
 cu toate că e tare greu să dai
 atîtor bogăţii un pic de grai.
 Comorile ce-n sufletul ei dăinuie
 numai pentru intimi se destăinuie,
 iar inima şi duhul ei scinteie
 cu har viril şi graţii de femeie...
 Tu, care ştii cu graţie firească
 să-mprăştii pretutindeni numai vrajă,
 făcînd pe cei din jur să te iubească²
 (o, pune, Doamne, gurii mele strajă,
 ca vorba cu bucluc să n-o rostească!), —
 îngăduie-i, măcar, sărmanei muze
 să-ncheie altă dată fără scuze
 aceste planuri mari, dar cam confuze!
 Am aşezat mărţul meu proiect
 în faţa unui straşnic subiect,
 în care-şi dau prietenii dovezi
 cum, rareori, în viaţă poţi să vezi.
 Deşi nu se petrece între regi,
 eşti totuşi făurită să-nţelegi
 că-i mai de preţ un om ce se jertfeşte
 să-şi scape un prieten de la moarte,
 decît un rege care nu iubeşte.
 Cum rar avem de-aşa prieteni parte,
 ne-om duce printre gădini şi-i vom găsi, fireşte!

¹ Printre alţii, Sobieski, viitorul rege al Poloniei, care i-a frecventat salonul şi i-a adus elogii.

² După ce marchizul de La Fare, iubitul ei, a părăsit-o, doamna de La S. s-a consacrat operei de binefacere, la Spitalul Incurabililor.

În taina unei peșteri pierdute printre cėtini
trăiau pe vremuri patru firtați și buni prieteni,
necunoscuți de oameni, un timp, în codru-acela:
Gherlanul, Corbul, Broasca Țestoasă și Gazela.
Dar Omul n-are pace și truda nu și-o curmă:
pustiurile, apa, vâzduhul, toate scurmă

și tot le dă de urmă pîn' la urmă,
urzindu-le atitor sărmane lighioane
puzderie de lațuri și capcane.

Gazela doar pornise cu gînduri de hirjoană
prin liniștea poienii cu iarba-nrourată,
cînd un Copoi, — mlădiță blestemată,
aleasă de-o pornire sălbatică umană, —
dădu de ea și o luă la goană.

La ceasul mesei zise Gherlanul: — „Dragii mei,
au cum de sîntem astăzi la masă numai trei?
Ne-a și uitat Gazela de n-a venit acasă?”

Atunci se scoală iute Țestoasa, inimoasă:

— „De-aș fi și eu cu aripi, ca un Corb,
aș și porni tăriile să sorb,
ca să v-aduc o rază de nădejde,
spunîndu-vă pe unde-i în primejde
prietena cu pașii sprintenei,
căci nu pun la-ndoială statornicia ei!”

O și porni ca vîntul bietul Corb
și o zări în lațuri în preajma unui sorb.

Se-ntoarse să le spună cît mai degrabă vestea,
căci n-aveau timp s-o-ntrebe pe larg de toate-acestea,
cum ar fi descusut-o, în locul lui (trășnească-ll),
un pisălog de dascăl.

Dar el, avînd mai multă judecată,
a și pornit îndată
și-a tot zburat, ca disperat,
și-acas' tustrei s-au adunat
să țină sfat;

și-au hotărît, știind că timpul trece,
la fața locului să plece.

— „Tu, zise Corbul Broaștei, nici n-ai avea puțința:
ți-ar fi, de bună seamă, deșartă străduința.

Rămii și ne păzește locuința!”

Spunînd așa, o și poniră iute
iubita, credincioasa surată să-și ajute.

Testoasa noastră o porni și ea,
șontic, șontic, sărmana, cum putea
și-și blestema ursita că nu poate
să umble mai degrabă cu casa ei în spate.

Deși era o plasă din sfoară foarte groasă,
Gherlanul Roade-Sfoară o reteză de zor

și desfăcu îndată-ntreaga plasă, —
cînd se ivi din tufe vicleanul Vinător.

Gazela, fără vro zăbavă,

o și tuli într-o dumbravă;

Gherlanul într-o bortă și Corbu-n vârful pomului.
Vă-nchipuiți mînia și tot veninul Omului!

Dar dînd în schimb cu ochii de Testoasă,
o azvîrlî în traistă și se-ndrepta spre casă,
cu gîndul c-o să-și scoată măcar cu ea pîrleala.

Dar Corbul, bănuindu-i socoteala,

Gazela-ndată o-nștiințează.

Făcîndu-se că șchiopătează,

Gazela să-l atragă vrea,

și Vinătorul traista își aruncă,

pornînd-o după ea, hai-hui, prin luncă.

Gherlanul roade traista și-o scapă de belea.

Pilpay ne povestește și el din vremea aceea

aidoma ce s-a-ntîmplat pe-acolo,

iar eu, cu ocrotirea divinului Apollo,

de m-ar atrage, poate, epopeea,

aș face-o mai întinsă decît e *Odissea*,

avîndu-l, bunăoară,

protagonist pe micul Roade-Sfoară

cu toate că, la drept vorbind, și mici și mari
sînt deopotrivă necesari.

Unirea dintre dinșii-i lucru trainic:
Țestoasa-i cu indemnul; cu lațul Rozătorul;
Gazela zăbovește, anume, Vinătorul
și Corbul e iscoadă și, la nevoie, crainic.
I-e greu cuiva dintr-înșii pe unul să-l aleagă.
Cununa i se cade iubirii care-i leagă.

XVI

PĂDURARUL ȘI PĂDUREA

C-a rupt-o sau că, poate, s-o fi-ntîmplat să-i cadă,
ajunse cu toporul în mină fără coadă.

Pădurea-n vremea asta nici nu se sinchisea.

Dar Pădurarul nostru rugatu-s-a de ea

o creangă, numai una, să-i mai dea,

făcîndu-i jurăminte că de azi

s-o duce după lemne-n altă parte

și va cruța bătrînii stejari și mîndrii brazi...

Pădurea, amăgită de vorbele-i deșarte,

i-a dat-o, osîndindu-se la moarte.

(Avea, în scurtă vreme, amar să se căiască!)

Îndată, Pădurarul, uitînd de jurăminte,

purcese s-o slujească

mai crincen ca-nainte.

Ce rost avea să plîngă

acuma, să n-o dărne,

cînd ea, ca o nătîngă,

ii dăruise arme?...

Faci bine tuturor și lumea, zău;

Îți face rău!

În van te zbați și strigi, că n-ai putința
să smulgi din rădăcini, din jurul tău,
abuzurile, nerecunoștința.

Dar poți să taci când vezi un nătărău
slușind nămiaza mare-n chip barbăr
plăcutele umbrare ce rînd pe rînd dispar?...

XVII

VULPEA, LUPUL ȘI CALUL

O Vulpe tinerică, dar isteată,
zări-ntr-o zi întâiul Cal din viață
și-i spuse unui Lup: — „Hai, zău, să vezi
ce oaspete ne paște în livezi:
frumos, voinic, cum rar mai vezi o vită.

Eu, drept să-ți spun, mai sînt și-acum vrăjită!”

— „E zdravăn? zise Lupul. Ia spune-mi cum arată!”

— „De-aș ști să-ți spun, te-ai bucura îndată.

Dar hai la el. Ți-arăt chiar eu cărarea!...

Ce pradă minunată ne-aduce întîmplarea!...”

S-au dus tiptil și-au dat de dobitoc.

Mai rar un murg frumos, de bună seamă;

dar cît p-acî era s-o ia din loc.

— „Am vrea să știm, Jupîne, cum te cheamă...”

— „O, numele pe care-l jinduiți

citiți-l, dacă știți să și citiți:

e scris pe talpa mea de un cizmar...”

— „Eu l-aș citi, dar nu prea am habar.

Părinții mei, — săraci și ei —

n-au izbutit să mă învețe.

Ai Lupului, — boieri, ce vrei! —

l-au învățat din tinerețe...”

Cum îl scosese lauda din minți,
semeț, se duse Lupul lîngă Vită
să-i deslușească slova din copită,

dar fala îl costă vro patru dinți,
câci Murgul l-a pocnit și a fugit,
lăsându-l jos, lungit, hodorogit.

Atunci îi spuse Vulpea cam de-a dreptul:

— „Ce bună-nvățătură și pentru alții, proști,
ți-a scris pe fălci povața înțeleptul:
•Ferește-te de cei ce nu-i cunoști!»“

XVIII

VULPEA ȘI CURCANII

Un dud înalt slujea de citadelă
curcanilor, ferindu-i de dihănii.
Iar Vulpea, în pofida perfidei ei strădănii,
îi tot găsea făcînd de santinelă.
— „Degeaba stau la pîndă ceas de ceas
(își zise ea), că ei îmi rîd în nas.
Dar jur pe națîii zei că nu mă las!”
Chiar Luna, cu lumina răsfrîntă în ferești,
părea de partea gîntei curcânești.
Ce n-a-ncercat Cumătra, doar le-o veni de hac!
A scotocit o noapte în blestematu-i sac
și tot sărînd mereu ca deșuchiata,
aci se prefăcea că-i gata
să se repeadă în copac,
aci că-i moartă,-mpielîțata.
Nici Arlechin nu izbutea
așa năzdrăvănii ca ea!
Își învîrtea ca roata coada,
ținîndu-i treji mereu, iscoada!
Frînți de nesomn și năuciți, sărmanii,
cădeau pe rînd din dud mereu curcanii,
ca bolovanii.

Mai mult de jumătate dintr-înșii a răpus
și-n codru, în cămara ei, i-a dus.

Cînd ții prea mult să fugi de o belea,
te pomenești că dai de ea!

XIX

MAIMUȚOIUL

Maimuțărind pe unii dintre noi
cînd ne abate vro năpastă, —
un Maimuțoi
și-a luat nevastă.

Și mai cu vină, fără vină,
și-o scărmana cu o prăjină.
Azi dă-i și dă-i și mline dă-i, —
muri, sărmana, în bătăi.
— „S-a isprăvit așa curînd?
Nu-i bai! Vin altele la rînd,
să ai ce bate, măi băiete!”
Și iar se duse să se-mbete...

Că-i maimuțoi sau numai autor,
așa e orișice imitator.

XX

FILOSOFUL SCIT

În Sciția străveche trăia cîndva, eroic,
în aspră cumpătare, un înțelept, un stoic.
Dar, ispîtit de vraja unei vieți blajine,
a și pornit, cu timpul, spre zariști mai senine
și undeva, -n Elada, se zice c-a-nîlînit
alt înțelept, ca zeii tîhnit și mulțumit.

Și fericirea lui, deplină,
era legată de-o grădină.

L-a și găsit silindu-se să-ndrepte,
cu scara-n pom, pe ultimele trepte,
Natura, care-ascultă de mîinile-nțelepte.
Cădeau sub clește virfuri și ramuri, fel de fel.
— „De ce, întreabă Scitul, faci tot acest măcel?

Cum de te-nduri, ca înțelept ce ești,
să-i ciumpăvești, să-i schilodești, să-i nimicești?
Sărmanii pomii! Păcat de-așa splendoare...

Azvirle-ncolo clește și cosoare,
că are Timpul grijă să-i doboare!“
Bătrînul înțelept i-a spus, voios:

— „Înlăturînd doar ce e de prisos,
eu, frățioare,
le mai dau vigoare...”

Uimit de ce-i fusese dat să vadă,
cum se văzu acas' la dînsul Scitul,
se năpusti cu cleștele-n livadă,

cîrnind, tăind, sluțind mereu, smintitul,
cu calea, cu necalea.
Vecinii, îndemnați de el,
au procedat și ei la fel,
încet, privind, ți-era mai mare jalea.
Tăiați și fără vreme și fără judecată,
toți pomii din grădină s-au și uscat îndată.

Aidoma cu scitul prost
îmi pare stoicul anost,
atunci cînd ne despoaie și dinsul, fără rost,
de pasiuni, de visuri, de harul frumuseții,
lăsîndu-ne epave pe apele vieții.

XXI

ELEFANTUL ȘI MAIMUȚOIUL LUI JUPITER

Cum Rinocerul jinduia și el,
ca Elefantul, dreptul la coroană,
ajunseră rivalii, din ceartă, la duel;
cînd cineva, venind în goană,
le spuse că sosise, prin aer, între timp,
jupînul Gil, pocita lighioană,
cu caduceul¹ păcii de-a dreptul din Olimp.
Iar Elefantul nostru, din firea lui domol,
crezînd că Maimuțoiul îi e trimis din slavă
de Jupiter, ca sol,
era mirat, firește, de zăbavă
și-l aștepta pe Gil cu nerăbdare
cu zapisele de acreditare.

Dar neștiind trimisul că poate-l aștepta,
l-a salutat în treacăt pe Maimărimea Sa,
oleacă prea de sus,
iar despre vrajba lor nimic n-a spus,
de parcă-n cer nu ajunsese vestea
și nu știa nimic de toate-acestea.
(Că ești o Musculiță — bicisnică jiganie —
ori Elefant — gogeamite dihanie —

¹ Un fel de totag, împodobit cu șerpi încolăciți, pe care-l purta Mercur, craînicul lui Jupiter.

puțin le pasă celor din Olimp,
că-n veșnicia lor nu au și timp!...)
— „Cumătrul Joe, spuse-atuncea el,
va asista la un cumplit duel!”
— „La un duel?... Habar nu are Cerul!”
— „Mă voi lupta-n curînd cu Rinocerul,
căci Rinoceria ar vrea
împărăția pentru ea.

Dar nici Elefantida, o țară cu renume...”

— „Sînt bucuros că aflu și eu aceste nume.
Acolo,-n slăvi, sub bolțile sihastre,
n-am auzit de pricinile voastre...”

Și Elefantul îi mai zise,
năuc de tot ce auzise:

— „Cu ce prilej, atuncea, v-ați abătut pe-aici?”

— „Să-mpart un fir de iarbă la două-trei Furnici,
căci zeii poartă-n ceruri și grija celor mici.

Dar despre voi, acolo, sus,
nimic nu știu să se fi spus...”

XXII

ÎNTELEPTUL ȘI NEBUNUL

Văzînd, cîndva, că un Nebun îi cată price,
zvîrlînd cu pietre, Înțeleptul zice:
— „Cum truda dumitale plătită se cuvine,
poftim și de la mine un pitac.
Ai merita mai mult, dar sînt sărac.
Îl vezi, în schimb, pe domnul care vine?
Dă și în el cu pietre tot ca-n mine
și el te va plăti mai bine...”
La chilipir orice rebun e gata.
Dar și-a primî
și plata și răsplata,
căci slugile boierului s-au năpustit
și l-au snopit...

Sînt și în preajma regilor nebuni
și-adesea rîd de noi în gura mare.
Dar dacă tu nu ești destul de tare
să te răzbuni, —
asmute-i împotriva cui e-n stare!

XXIII

VULPEA ENGLEZĂ

Doamnei Harvey¹

O inimă aleasă, o minte luminată,
alături de atâtea frumoase însușiri,
un suflet de-o nobleță minunată
și farmecul seninei, deschisei voastre firi,
și darul de-a conduce de-a pururi toate, strună,
și harul de-a rămîne cu-aceeași voie bună
prietenă și-n vreme de furtună
ar merita, desigur, o laudă pompoasă;
dar lauda pompoasă, chiar dacă e dibace,
nu vă place
și proslăvirea însăși vă pare plicticoasă.
Sînt nevoit, firește, să vă cam las în pace.
Atît că, despre Anglia, să știți,
tot am s-adaug două-trei cuvinte,
știind cît de puternic o iubiți.
Prin firea lui, englezul nicicînd nu se dezminte,
gîndind profund, cînd tema îi dă ghes,
în orice subiect și-ar fi ales.

¹ Elisabeth Montagu Harvey, văduva lui sir Daniel Harvey, ambasadorul lui Carol al II-lea la Constantinopol. La Fontaine a cunoscut-o la Ralph Montagu, fratele ei, ambasadorul Angliei în Franța. Femeie cultă și spirituală, cu un rol însemnat la Curtea Angliei, doamna Harvey, aflînd că fabulistul nu era prețuit la Curtea Franței, venise să-i ia în Anglia.

Cu duhul lui și pregătirea lui,
împrăstie lumina științei unde-l pui
și mintea-i ascuțită ca un jungher pătrunde
în lucrurile cele mai profunde.
Chiar clinii voștri — nu știu cum se face —
au nas mai fin ca alte dobitoace
și vulpile-s, firește, mai dibace.

De pildă, mi se spune că una, năzdrăvana,
aflindu-se-n primejdie extremă

și vrînd să-și scape, biata, netăbăcită blana,
se folosi de-o nouă stratagemă.

Cum clinii o-ncolțiseră de-aproape,
ce mai putea să-ncerce, ca să scape?

Trecînd pe ling-o stinghie-spînzurătoare
cu fel de fel de gădini stricătoare,
ca viezuri, buhe, vulpi, bursuci și nurci,
drept pildă și sperietoare, —

s-a rînduit și dînsa alătura, în furci!

(Așa scăpa, îmi pare, și Anibal¹, vulpoiul,
cînd îl jucau mai strașnic romanii tontoroii,
lăsîndu-și adversarii ca năuci...)

Deci, îi pierdură urmă ogarii la răscruci

și hămăiau într-una să-și rupă beregata.

— „O fi avînd birlogul prin preajmă-mpielîțata,
acolo, la stănoaga cu prea cinstite fețe,
ce-i leagănă în ștreanguri pe hoții de cotețe.

Mai vine ea: năravul e ca un obicei...”

Și a venit, spre nenorocul ei,

dar au simțit-o clinii și-au dus-o cu alai
prin lanuri și pîrloage, sus, pe plai,

și-acolo, printre leșuri de vulpi, nerușinata
voia să facă iar pe spînzurata,

dar o păștea, pesemne, de mulțișor năpasta
și-o urmăreau blestemele

că i s-a infundat de data asta...

¹ Vestit general cartaginez (247—183 î.e.n.), învingător al romanilor, în mai multe bătălii; hărțuit de Fabius Cunctator, izbutea să scape întotdeauna, atunci cînd nu era în stare să susțină o luptă.

E rău cînd prind rugină stratagemele!
Nici Vînătorul, poate, la rîndu-i încolțit,
n-ar fi găsit un renghi mai potrivit,
cu toate că englezii au duh cu prisosință,
disprețul lor de viață e o nechibzuință.

Acum la Dumneavoastră vreau să revin puțin,
dar nu lungesc elogiul pe care vi-l închin.

Elogiile lungi, și-n țări străine,
ca și la noi, nu sînt primite bine.
Mai bucuros e omul să aplaude
un licăr de iubire, decît un vraf de laude,
cum însuși Prințul vostru¹ spunea că se cuvine.
Primiți aceste versuri ca o umilă danie
a bieteii mele muze în ultima-i strădanie,
menite să v-aducă și prețuirea mea,
știind că Dumneavoastră, dac-ați vrea,
ați face să ajungă omagiul și pe placul
acelei ce aduse cu dragostea și țitera
viețuitori din Citera²
să-și facă sub climatul vostru veacul.

E vorba de Ducesa de Mazarin³, firește,
zeița care dragostea o ocrotește.

¹ Regele Angiei, Carol al II-lea, mort în 1685, anul publicării acestei fabule.

² Amorași. Citera, insulă din arhipelagul grecesc, închinată zeiței Venus.

³ Hortense Mancini, ducesă de Mazarin (1646—1699), nepoată a faimosului cardinal; convinsă de prietena ei, doamna Harvey, s-a mutat în Anglia.

XXIV

SOARELE ȘI BROAȘTELE¹

Fiicele mîloaselor stihii²
erau oblăduite din slăvi de Craiul Astrelor³.
Războiul, sărăcia, nici pacostea dezastrelor
nu tulburau viața acestei semînții.
Dar iată că Reginele Băltoacelor

(pricepeți că la Broaște mă refer:
ce costă să dai nume de cinste dobitoacelor?...)
au uneltit în contra Stăpînului din cer,
Trufia, moșicia și nrecunoștința

— odrasle ale buneistări —

le-au îmboldit să-și ia îngăduința
de-a-l cleveti într-una pe Cel de peste zări,
că de orăcăiala acestor dobitoace
nu mai puteau să doarmă jivinele în pace.

Tot umflîndu-se în foale,
din îmboldurile urii,
ai fi zis c-au să răscoale
chiar și gădini mai domoale
contra Ochiului Naturii.
Sigur, Soarele, despotul,
— după trîncăneala lor —
o să pirjolească totul,

de n-or să se-narmeze jivinele de zor.

¹ Fabula lui La Fontaine este o aluzie la vrajba, atunci la început, dintre olandezi și Ludovic al XIV-lea, a cărui emblemă era soarele.

² Broaște; perifrază în gust clasic.

³ Soarele; de asemeni perifrază în gust clasic.

Solile, guşatele,
cutreierară sate e
din preajma locului de băştini,
silindu-se în luptă să le-atragă,
orăcăind de parcă lumea-ntreagă
s-ar fi-nvirtit în jurul acelor patru mlaştini!

Orăcăiala lor, fireşte,
şi astăzi încă dăinuieşte.
E timpul, zău, să se abţie,
ca Soarele să nu-l minie.

Căci s-ar putea să-i pară tare rău
Republicii Broscare din gîldău
de tot orăcăitul său...

XXV

LIGA ȘOBOLANILOR¹

Temîndu-se de un Motan,
ce-l tot pîndea să-i facă felul,
se duse cu sfială Șoricelul
să-i ceară o povață jupînului Gherlan.
Măria Lui Șobolănească
chitise să se oploșească
într-un palat cu nalte bolți
și zice-se că nu știa ce-i frica:
nesocotea Motanul și Pisica
și nu-i păsa de labe ori de colți.
— „Drăguțule, i-ar fi răspuns Gherlanul,
eu, singur, orice-aș face,
n-aș izbuti să izgonesc Motanul,
dar Mătăluță fii, te rog, pe pace,
că de-o să stringem roată
șobolănimea toată,
îi vom juca un renghi
acestui pezevenghi!”
O și zbughi de zor printr-o spărtură
și-ajunse în cămară cu sufletul la gură.
— „Dar ce-ai pățit?” îi spuse un musafir gălbui
din cîți se îmbuibau pe seama lui.

¹ Tot aluzie la cercurile olandezilor cu Ludovic al XIV-lea.

— „Vă spun pe scurt: venii la voi c-un țel:
 să-l ajutăm pe bietul Șoricel!
 Dihania aceea cumplită, Motănilă,
 ar vrea să-l prăpădească fără milă.
 Și poate căpcăunul acesta-n cîțiva ani,
 cînd n-o să aibă Șoareci, dă buzna-n Șobolani!“
 Infuriați, Gherlanii strigară toți: La arme!
 de-ai fi crezut că borțile-au să darme.
 Gherlancele, firește, au izbucnit în plîns,
 dar Șobolanii hrana în raniță și-au strîns,
 și au pornit — alai năpraznic —
 de parcă se duceau la praznic.
 Motanul, ajungîndu-și țelul,
 și inhățase Șoricelul.
 Cu el în dinți, văzînd Cotoiul
 că se apropie puhoiul,
 cînd s-a răstit la ei odată,
 a-mprăștiat întreaga gloată.
 Temîndu-se ca nu cumva s-o pată,
 au renunțat pe loc la tărăboi
 și la război,
 și s-au retras, eroic, în borte de îndată.
 Iar dacă tot mai pleacă
 vrun Șobolan hai-hui, —
 Motanul îl înșfacă
 și-i vai de pielea lui!

XXVI

DAFNIS ȘI ALCIMADURA

(Imitație după Theocrit)

Doamnei de La Mésangère¹

Flică-a unei mame pe care-o proslăvesc
atitea mii de inimi cu tărie
(afară doar de cei ce se trudes
pe placul Dumneavoastră să se știe
și de acei ce-n taină vă iubesc), —
în inima-mi au care-o fi înția?...
Mă văd silit să vă împart tămia
adusă anevoie din Parnas,

plăcută, altădată, în ceasuri de taifas...

Așa că vă voi spune că am și eu un cult...

Dar a vă spune tot n-ar fi prea mult,
cînd glasul fără vlagă mi-a rămas?...

Și, totuși, astăzi inima-mi dă ghes
să proslăvesc pe-aceeași liră veche
și inima duioasă, și duhul cel ales

prin care cred că n-ați avea pereche,

de n-ar mai fi, Mlădiță, și nobila Tulpină
a cărei preamărire vă pune în lumină...

Aceste flori sfioase — răsuri cu buclucuri —

să nu le-mpresurați cu spini prea mulți.

De-o fi să vă mai spună, cîndva, aceleași lucruri,

Amorul le va spune. Și nu-i rău să-l consultați,

căci vajnic pedepsește, cînd nu vrei să-l ascuți!...

¹ A doua flică a doamnei de La Sablière; idila aceasta îi este dedicată în timpul văduviei ei, ca s-o îndemne să se recăsătorească.

Știind c-a zămislit-o, cu harul ei, Natura,
 de-o frumusețe rară, ca-n icoane, —
 o tinără, Alcimadura,
 nesocotea puterea iubirii suverane.
 Sălbatică și mindră, se-nțelege,
 cu greu i-ai fi putut veni de hac:
 nu cunoștea pe lume altă lege
 afar'de legea bunului ei plac.
 Zburdalnică, frumoasa cosinzeană
 cutreiera dumbrava și dănțuia-n poiană,
 fermecătoare, totuși; de multe ori și rea.
 Dafnis¹, un baci de frunte, frumos, cu ochi căprui,
 se-ndrăgosti, zărind-o întâmplător, de ea, —
 o dragoste ca-n basme, spre nenorocul lui.
 C-o vorbă, c-o privire, c-un semn nu-l răsplătea!...
 Văzînd și el că toate strădaniile-s vane
 și socotind, cu timpul, c-așa-l ursise Soarta,
 s-a dus măcar să moară lîngă poarta
 acelei preafrumoase atît de inumane.
 S-a tînguit zadarnic la poarta ei, Dafnis,
 că ea, înfumurată, haină, ne'ndurată,
 de flori și musafiri înconjurată,
 de ziua ei, măcar nu i-a deschis...
 — „Sub ochii Dumitale speram să fi murit,
 dar văd că prea lîți sînt nesuferit
 și sînt convins acum c-ai fi în stare
 să nu-mi dai nici această cernită alinare.
 Pe tata l-am rugat cu grai de moarte
 să-ți pună la picioare-ntreaga-mi parte,
 pășunile din crîng, din preajma văii,
 și turma de mioare și dulăii.
 Cu restul de avere și cu banii,
 prietenii și frații mei, ciobanii,
 vor făuri un templu cum n-a mai fost vrodată,
 în care-aș vrea icoana să-ți fie adorată,

¹ Nume de cioban idilic, frecvent în poezia cîmpenească a anti-
 chității eline.

iar pe lăcașul meu de veșnicie
să se scrie:

*«Oprește-te o clipă, drumețule, de vrei,
să-l plîngi pe cel ce zace sub lespede de stei:
e tinărul îndrăgostit Dafnis,
pe care-Alcimedúra l-a ucis
prin nepăsarea ei...»*

Răpus de supărare, se prăbuși de parcă
il fulgerase ne'ndurata Parcă.

Alcimedúra, însă, porni să se gătească.

Zadarnic încercară o clipă s-o oprească:

o lacrimă nu curse din pleoapele femeii!

Ba-l mai jigni, semeța, pe fiul Citereei¹,

pornind cu toată ceata sus, pe grui,

să dănțuiască-n jurul înaltei lui statui.

Dar iată că statuia — pedeapsă de la zei —

se prăbuși, strivind-o sub greutatea ei.

Din nouri, prin ecouri, un glas dădu de veste:

„Iubească iarăși toate, căci cruda nu mai este!”

Frumoasa ucigașă cu inima zăludă

în Styx s-a dus în graba cea mai mare

să-i ceară Ciobănașului iertare.

Dar umbra lui, mîhnită, n-a vrut s-o mai audă...

¹ Fiul Citereei: zeul Amor.

XXVII

JUDELE DE PACE, MILOSTIVUL ȘI SIHASTRUL

Pătrunși deopotrivă de nalta lor menire,
trei sfinți pe căi diverse păseau spre mîntuire.
Doar poți pe orice cale în lume s-o apuci,
că toate duc la Roma, cînd pîn' la cap le duci.
Înduioșat de-atîtea zăbăvi la judecată,
se oferi întîiul ca jude fără plată,
nejinduind să-și strîngă avere pe pămînt.
De cînd există pravili și oamenii-s cum sînt,
se osîndesc creștinii, oricît le-ar fi de greață,
să tot pledeze-ntr-una atîta timp din viață.
De-ar sta, de bună seamă, vre unul să socoată,
ar dovedi că unii pledează viața toată!
Iar Judele de pace, în dragostea-i frățească
de racila aceasta spera să-i lecuiască...
Al doilea alese la rindu-i altă cale:
să vindece cu grijă bolnavii din spitale.
Eu cred că mila asta mai bună-i decît toate:
a lecuî o rană nu orișicine poate.
Zăbavnic scade febra și repede se urcă!
Bolnavii, zi și noapte, grozav îi dau de furcă:
suciți și bănuielnici, se plîng mereu, nu glumă,
că-i pentru unii mumă și pentru alții, ciumă;
că altora le poartă de grijă-n timpul somnului
și doar pe ei îi lasă, așa, în plata Domnului...

Dar toate-acele pîre și-acele bobîrnace
nu cumpăneau balanța cu Judele de pace.
Se bîzuia pe pravili în dreptele lui cărți,
dar n-o brodea pe placul nici uneia din părți.
Muștrările acestea ne'nchipuit de crude
atît l-au scos din fire pe milostivul Jude,

încît s-a dus să-l vadă la spital
pe fratele cucernic de cin și ideal.
Mîhniți de-atîtea chinuri ce trebuiau să-ndure,
își luară cirja-n mînă și drumul spre pădure,
să-și uite de obidă în sihăstria ei.

Și-n peștera pitită sub lespezi mari de stei,
în preajma unui șipot ca lacrima de clar,

dădură peste Sfîntul Solitar,
pierdut în sihăstrie ca muntele în ceață.

Veniseră la pustnic să-i ceară o povață.

— „Povață? zise Sfîntul. Nevoia vă învață;
trudiți-vă s-o scoateți voi singuri de la viață!

Cunoașterea de sine e grija cea dintîi¹
pe care Cel din ceruri ne-o dă de căpătîi.

Ați izbutit, în lume, să vă cunoașteți, oare?

Nu te zărești în apă, cînd apa-i în vîltoare,
căci milul fin pe care îl răscolim în unde
e ca un nor în apă și chipul ni-l ascunde.

Lăsați-o dar s-ajungă o limpede mărgea
și chipurile voastre vă vor privi din ea!

De vreți să vă cunoașteți temeinic, nici nu știu
un loc mai potrivit ca un pustiu!...”

Așa grăi Sihastrul înseninîndu-și fața
și ei i-au dat crezare și i-au urmat povața.

Dar asta nu înseamnă, — mă-ntorc și eu și zie —
că slujbele nu-s bune pe lume la nimic.

De vreme ce-s atîtea belele și procese
și-atîtea boli pe lume și mîlimi și decese,
prînd bine avocații și doftorii pe lume,
dar prea-s atrași atîția de bani și de renume!

¹ Inscripția de pe frontispiciul templului din Delfi și maxima
lui Socrate: „Cunoaște-te pe tine însuți!”

Bieți principii și miniștri și juzi și dregători,
vi-i viața ca o apă cuprinsă de viltori,
năpasta vă doboară, ispita vă corupe,
iar cînd vă fură gîndul spre sfere, uneori,
un slut lingușitor vă întrerupe!

E ultima povață și i-aș dori adepți:
o prinde bine lumii mai bune care vine
și regilor și, poate, și celor înțelepți...

Au cum aș izbuti să-nchei mai bine?

VULPEA ȘI VEVERIȚA²

Ori peste cine vezi c-a dat năpasta,
de nimeni să nu rizi pe lumea asta!
Chiar dacă n-ai păcate sau cusururi,
au crezi că fericirea ta-i de-a pururi?
Esop ne dă și el la fel povață,
dar astăzi iau o pildă din vieață.

Făcea cumătra Vulpe, odată, mare haz
de-o Veveriță mică, ajunsă la necaz,
ce se juca-ntr-un paltin, cu toată voioșia,
cînd din senin o prinse, într-însul, vijelia.
— „Cu coada ta stufoasă în van ți-acoperi mutra
(striga la ea de jos, din ierburi, cutra),
că vîntul te snopește cu cît te sui mai sus!
Nu-ți mai aduci aminte, surato, ce ți-am spus?
Umblai după înalturi cu trăsnetul vecine.
Vezi ce pățîși, neghioabo?... Mai bine e de mine:
dau fuga, la nevoie, -n vizuină.
Dar mai aștept puțin acum, vecină,
ca să te văd zdrobită la tulpină!”

¹ Dăm în traducere românească, după ediția Pierre Clarac, o fabulă care n-a fost publicată în nici una dintre culegerile apărute în timpul vieții lui La Fontaine.

² Aluzie la Nicolas Fouquet (1615—1680), ministru de Finanțe al lui Ludovic al XIV-lea, mare protector al artelor. Fabula trebuie să fie scrisă la puțină vreme după căderea în dizgrație a ministrului. *Le Fouquet* (veverița, în v. lb. fr.) figura în blazonul supraintendentului.

Și, dînd tîrcoale-ncoace și-ncolo după pui,
mai gîtui destui.

Avea îndată vîntul minia să și-o curme
și iar tronă în slăvi seninul soare.

Un Vînător din preajmă, pornind la vînătoare,
zări lingă birlogul Cumetrei niște urme.

„Aci erai? (își zise-n gîndul lui).

Stai că te satur eu de pui:

am să-ți atîrn, Cumătră, blana-n cuil“

Și puse-ndată ciinii birlogul să i-l scurme.

Văzînd-o pe Cumătra-nhățată de grumaz,

și Veverița noastră putea să facă haz,

dar se-nvățase mînte din propriul ei necaz.

CUVÎNTUL TRADUCĂTORULUI

Tălmăcind fabulele lui La Fontaine în românește, am procedat așa cum cred că ar fi procedat el, dacă ar fi știut limba română, — așa cum au procedat, de altfel, toți cîți și-au transpus propriile lor versuri într-o limbă străină. Adică n-am căutat să traduc cuvintele după un inventar riguros, lipsit de perspective, ci ideile și intențiile fabulistului, folosind, în limita puterilor și a experienței personale, posibilitățile expresive, uneori nebănuite, ale limbii române, așa cum se găsește ea astăzi la dispoziția oricărui om cu carte, care a cunoscut-o de la țară și a învățat-o neconținut din folclor și de la dascălii de valoare a unui Eminescu, Sadoveanu, Arghezi. Experiența unei traduceri *textuale* eît mai exacte și mai îngrijite cu putință, făcută în rînduri albe, așadar fără constringerile ritmului și ale rimei, stă la îndemîna oricui și e concludentă. Ce mai rămîne din farmecul originalului? Aproape nimic; doar vaga asemănare pe care o are un trup neînsuflețit cu ființa plină de viață care a fost. De aceea, am preferat încercarea de recreare a operei cît mai aproape de *spiritul* originalului (idei, intenții, efecte artistice).

Pentru a reda, măcar parțial, în traducere, acest spirit, am urmărit *fideliitatea de esență*, nu doar de aparențe. N-am tradus cuvintele unul cîte unul, ci intențiile originalului, a cărui fizionomie am vrut s-o păstrez, cam în felul în care o păstrează un *desen*, nu o copie fotografică. În cumpăna, firească pentru orice traducător de versuri, dintre păstrarea întregului inventar lexical și redarea acelei intensități spirituale, a acelui fior artistic pe care-l simți vibrînd în cutare imagine, în cutare formulare, în cutare ritm sau în cutare aliterație, n-am șovăit mult: am ales-o pe cea din urmă, străduindu-mă să-l fac pe bunul La Fontaine să vor-

bească românește fără accent parizian, cu firescul, cu hazul, cu realismul și, uneori, cu grația graiului său matern. Iată de ce, la rindul său, cititorul, în confruntarea traducerii cu originalul, n-ar trebui să fie un strict drămuitor de buche.

Limba în care l-am tradus este limba literară a secolului al XX-lea, cu pitorescul ei popular, impus de cerințele fabulei, limbă ușor arhaizantă, pe alocurea, acolo unde cerea subiectul.

Cînd a trebuit, mai ales în expunerile introductive cu care se deschid mai toate cărțile de fabule, în care fabulistul vorbește în numele său, înjghebînd o interesantă poetică a fabulei, ca și în unele fabule-poeme, nu m-am ferit de neologisme, dar le-am folosit cu cumpătare.

Am folosit, ca și La Fontaine, *versul liber*, variînd măsura după conținut, pentru a evita monotonia, în spiritul aceleiași libertăți de care s-a folosit și el, firește, în limitele intențiilor lui artistice, dar nu și după o strictă simetrie exterioară. A schingiui limba cu orice preț, ca, bunăoară, un vers mai scurt decît celelalte să fie al treilea din fabulă, ca în original, nu al patrulea, cum ar cădea mai firesc în versiunea românească, am socotit că e o pedanterie fără rost, dăunătoare tălmăcirii. Bineînțeles, în fabulele, de altfel puține la număr, în care La Fontaine a adoptat forma metrică și tectonică tradițională, dînd-mase compacte de versuri cu aceeași măsură, de obicei 12 sau 10 silabe, ori catrene, i-am respectat, în traducere, intențiile prozodice.

Traducerea a temperat întrucîtva, pe alocuri, fără ca valoarea fabulei să aibă de suferit, excesul aluziilor mitologice și unele perifraze forțate, concesiile făcute de fabulist model literar a vremii, de mult depășită. Unele construcții învechite, unele cuvinte ieșite din uz încă de pe vremea autorului, pentru care cititorii de astăzi ai textului original au nevoie de note lămuritoare, au căzut fără nici o pagubă, în traducere, fiind înlocuite cu expresii și cuvinte curente, cerute de sensul contextului.

În lumina experienței pe care mi-a dat-o, zi de zi, munca de traducere, unele fabule, puține, traduse mai demult, apar ca traduceri libere, dacă nu chiar ca ușoare prelucrări. În anumite cazuri (ca, de pildă, în fabula *Lupta Șobolanilor cu Nevăstuicile*, IV, 6) poate că, totuși, traducerile de felul acesta sînt preferabile.

În traducerea moralei fabulelor, care în genere năzuiește către exprimarea unei învățături de viață, legată și de experiența de veacuri a popoarelor, am folosit, pe cît a fost cu putință, comoara proverbelor noastre românești.

Am scris cu majuscule numele dobitoacelor, ca în edițiile originale, apărute sub supravegherea autorului, ori de cîte ori apar în drama sau comedia fabulei cu rol de per-

sonaje. În schimb, am renunțat la tradiția desuetă a scrierii cu majuscule a cuvintelor care încep versurile, folosind majuscula numai când cuvântul inițial începe o propoziție sau o frază nouă, procedeu modern, preferabil altui ca aspect, cit și pentru înlesnirea înțelegerii în cursul lecturii.

Din imperative tehnice, am renunțat la comentariile prin care căutam să lămuresc aluziile de istorie, de istorie literară și de mitologie, am renunțat la consemnarea izvoarelor fiecărei fabule și la aprecierile despre arta ei ori despre ecourile ei în literatura noastră, păstrind numai cîteva note în subsolul textului.

Această traducere integrală a *Fabulelor* va fi avînd, desigur, multe cusururi, unele știute și de traducător; dar, așa cum se înfățișează acum, ea datorește mult îndemnurilor, observațiilor și poveștelor prețioase primite de la cîțiva prieteni generoși ai lui La Fontaine. De aceea, traducătorul își face o plăcută datorie să le aducă și pe această cale mulțumiri călduroase.

A. T.

INDEXUL ALFABETIC AL FABULELOR

Cifra română arată cartea de fabule și cifra arabă numărul de ordine al fabulei în cartea respectivă. În paranteză, titlul fabulei în original, urmat de indicarea paginei la care se găsește, în volumul de față.

A

- Albinele și Bărzăunii, I, 21. (*Les Frelons et les Mouches à miel*)... 84
 Arendașul, Cîinele și Vulpea, XI, 3. (*Le Fermier, le Chien et le Renard*) ... 453.
 Avarul și Maimuța, XII, 3. (*Du Thésauriseur et du Singe*)... 481.

B

- Balaurul cu mai multe capete și Balaurul cu mai multe cozi, I, 12. (*Le Dragon à plusieurs têtes et le Dragon à plusieurs queues*)... 68
 Băiatul și Învățătorul, I, 19. (*L'Enfant et le Maître d'école*)... 81
 Bărbatul între două vîrste și cele două Pretendente, I, 17. (*L'Homme entre deux âges et ses deux Maîtresses*)... 77
 Bătrînul Cotoșman și Șoricelul, XII, 5. (*Le vieux Chat et la jeune Souris*)... 487.
 Bătrînul destoinic și cei trei Tineri, XI, 8. (*Le Vieillard et les trois Jeunes Hommes*)... 466.

- Bătrîna și cele două Servitoare, V, 6. (*La Vieille et les deux Servantes*)... 207.
- Bătrînul și Copiii săi, IV, 18. (*Le Vieillard et ses Enfants*)... 188.
- Bețivul și Nevasta lui, III, 7. (*L'Ivrogne et sa Femme*)... 138.
- Bîtlanul ligav, VII, 4. (*Le Héron*)... 278
- Broasca și Boul, I, 3. (*La Grenouille qui se veut faire aussi grosse que le Boeuf*)... 53.
- Broasca și Șobolanul, IV, 11. (*La Grenouille et le Rat*)... 175.
- Broasca Testoașă și cele două Rațe Sălbatică, X, 3. (*La Tortue et les deux Canards*)... 420.
- Broaștele care cer un monarh, III, 4. (*Les Grenouilles qui demandent un roi*)... 132.

C

- Calul și Măgarul, VI, 16. (*Le Cheval et l'Âne*)... 253.
- Capul și Coada Șarpelui, VII, 17. (*La Tête et la Queue du Serpent*)... 306.
- Casa lui Socrate, IV, 17. (*Parole de Socrate*)... 187.
- Cătrul care-și laudă obîrșia, VI, 7. (*Le Mulet se vantant de sa généalogie*)... 240.
- Cămila și Scindurile plutitoare, IV, 10. (*Le Chameau et les Bâtons flottants*)... 174.
- Căruța-mpotmolită, VI, 18. (*Le Chartier embourbé*)... 255.
- Către Monseniorul Duce de Burgundia, XII. (*À Monseigneur le duc de Bourgogne qui avait demandé à M. de La Fontaine une fable qui fut nommée Le Chat et la Souris*)... 473.
- Cățeaua și Surata ei, II, 7. (*La Lice et sa Compagne*)... 99.
- Cei doi Cătri, I, 4. (*Les deux Mulets*)... 54.
- Cei doi Cîini și hoitul Măgarului, VIII, 25. (*Les deux Chiens et l'Âne mort*)... 362.
- Cei doi Cocoși, VII, 13. (*Les deux Coqs*)... 298.
- Cei doi Papagali, Regele și Fiul său, X, 12. (*Les deux Perroquets, le Roi et son Fils*)... 437.
- Cei doi Porumbei, IX, 2. (*Les deux Pigeons*)... 374.
- Cei doi Prieteni, VIII, 11. (*Les deux Amis*)... 332.

- Cei doi Șoareci, Vulpea și Oul, X, 1. (*Les deux Rats, le Renard et l'Oeuf*) Cf. *Discours à Madame de La Sablière*... 409.
- Cei doi Vinturători de lumi și Talismanul, X, 14. (*Les deux Aventuriers et le Talisman*)... 442.
- Cele două Capre, XII, 4. (*Les deux Chèvres*)... 483.
- Cerbul bolnav, XII, 6. (*Le Cerf malade*)... 488.
- Cerbul și Vița de vie, V, 15. (*Le Cerf et la Vigne*)... 219.
- Ciobanul și Marea, IV, 2. (*Le Berger et la Mer*)... 160.
- Ciobanul și Turma, IX, 19. (*Le Berger et son Troupeau*)... 407.
- Ciocîrlia, Puii ei și Stăpînul lanului, IV, 22. (*L'Alouette et ses Petits avec le Maître d'un Champs*)... 195.
- Ciolanul și Năluca lui, VI, 17. (*Le Chien qui lâche sa proie pour l'ombre*)... 254.
- Clinele care-i duce Stăpînului mîncarea în coș, VIII, 7. (*Le Chien qui porte à son cou le dîner de son maître*)... 323.
- Clinele cu urechile tăiate, X, 9. (*Le Chien à qui on a coupé les oreilles*)... 431.
- Cîrpaciul și Bogătașul, VIII, 2. (*Le Savetier et le Financier*)... 313.
- Coarnele Cerbului, VI, 9. (*Le Cerf se voyant dans l'eau*)... 242.
- Cocoșelul, Motanul și Șoricelul, VI, 5. (*Le Cochet, le Chat et le Souriceau*)... 236.
- Cocoșul și Perla, I, 20. (*Le Coq et la Perle*)... 83.
- Cocoșul și Vulpea, II, 15. (*Le Coq et le Renard*)... 112.
- Comoara și cei doi Bărbați, IX, 16. (*Le Trésor et les deux Hommes*)... 402.
- Contra mofturoșilor, II, 1. (*Contre ceux qui ont le goût difficile*)... 89.
- Corbul, Gazela, Broasca Țestoasă și Șobolanul, XII, 15. (*Le Corbeau, la Gazelle, la Tortue et le Rat*)... 508.
- Corbul și Vulpea, I, 2. (*Le Corbeau et le Renard*)... 52.
- Cotoiul și Vulpoiul, IX, 14. (*Le Chat et le Renard*)... 398.
- Creșterea, VIII, 24. (*L'Éducation*)... 361.
- Curtea Leului, VII, 7. (*La Cour du Lion*)... 285.
- Custodele de rea-credință, IX, 1. (*Le Dépositaire infidèle*)... 371.

Cuvînt către Doamna de La Sablière, începutul cărţii a X-a.
(Cf. Cei doi Şoareci, Vulpea şi Oul.) (*Discours à Madame de La Sablière*)... 409.

Cuvînt către Domnul Duce de la Rochefoucauld, X, 15.
(Cf. Iepurii) (*Discours à Monsieur le duc de La Rochefoucauld*)... 444.

D

Dafnis şi Alcimadura, XII, 26. (*Daphnis et Alcimadure*)... 532.

Democrit şi Abderitanii, VIII, 26. (*Démocrite et les Abderitains*)... 364.

Desaga, I, 7. (*La Besace*)... 58.

Dihania din Lună, VII, 18. (*Un Animal dans la Lune*)... 308.

Doamnei de Montespan, VII. (*À Madame de Montespan*)... 269.

Dorinţele, VII, 6. (*Les Souhais*)... 282.

Dragostea şi Nebunia, XII, 14. (*L'Amour et la Folie*)... 506.

Dreptatea Leului, I, 6. (*La Génisse, la Chèvre et la Brebis en société avec le Lion*)... 57.

E

Elefantul şi Maimuţoiul lui Jupiter, XII, 21. (*L'Éléphant et le Singe de Jupiter*)... 522.

Elevul descreierat, Dascălul pisălog şi Stăpînul grădinii, IX, 5. (*L'Écolier, le Pédant et le Maître d'un jardin*)... 381.

Epilog [al primelor două părţi], la sfîrşitul cărţii a VI-a. (*Épilogue*)... 263.

Epilogul [părţii a patra], la sfîrşitul cărţii a XI-a. (*Épilogue*)... 470.

F

Fata mofturoasă, VII, 5. (*La Fille*)... 280.

Făclia, IX, 12. (*Le Cierge*)... 395.

Femeia înecată, III, 16. (*La Femme noyée*)... 150.

Femeile şi Taina, VIII, 6. (*Les Femmes et le Secret*)... 321.

Filosoful scit, XII, 20. (*Le Philosophe scythe*)... 520.

Fîrtaţii lui Ulise, XII, 1. (*Les Compagnons d'Ulysse*)... 475.

- Gaița impodobită cu pene de Păun, IV, 9. (*Le Geai père des plumes du Paon*)... 173.
- Gâina cu ouăle de aur, V, 13. (*La Poule aux oeufs d'or*)... 217.
- Ghicitoarele, VII, 15. (*Les Devineresses*)... 302.
- Ghinda și Dovleacul, IX, 4. (*Le Gland et la Citrouille*)... 379.
- Gîlceava Cîinilor cu Pisicile și a Pisicilor cu șoarecii, XII, 8. (*Querelle des Chiens et des Chats et celle des Chats et des Souris*)... 491.
- Glumețul și Peștii, VIII, 8. (*Le Rieur et les Poissons*)... 325.
- Grădinarul și Boierul, IV, 4. (*Le Jardinier et son Seigneur*)... 164.
- Greierele și Furnica, I, 1. (*La Cigale et la Fourmi*)... 51.

H

- Hoții și Măgarul, I, 13. (*Les Voleurs et l'Âne*)... 70
- Hoțul păcălit, X, 5. (*L'Enfousseur et son Compère*)... 424.

I

- Iepurele și Broasca Țestoasă, VI, 10. (*Le Lièvre et la Tortue*)... 244.
- Iepurele și Broaștele, II, 14. (*Le Lièvre et les Grenouilles*)... 110.
- Iepurele și Potîrnichea, V, 17. (*Le Lièvre et la Perdrix*)... 221.
- Iepurii (Cuvînt către Domnul Duce de La Rochefoucauld), X, 15 (*Les Lapins. Discours à Monsieur le Duc de La Rochefoucauld*)... 444.

I

- [Închinare] Măriei Sale Principelui Moștenitor, la începutul cărții I. (*À Monseigneur le Dauphin*)... 49.
- Înmormîntarea Leoaicei, VIII, 14. (*Les obseques de la Lionne*)... 339.
- Întîmplarea și Copilul, V, 11. (*La Fortune et le jeune Enfant*)... 215.
- Înțeleptul și Nebunul, XII, 22. (*Un Fou et un Sage*)... 524.

- Jalba Lupului, II, 3. (*Le Loup plaidant contre le Renard par devant le Singe*)... 94.
- Jelania Păunului către Junona, II, 17. (*Le Paon se plaignant à Junon*)... 116.
- Jivinele bintuite de ciumă, VII, 1. (*Les Animaux malades de la Peste*)... 271.
- Judele de Pace, Milostivul și Sihastrul, XII, 27. (*Le Juge arbitre, L'Hospitalier et le Solitaire*)... 535.
- Jupiter și Arendașul, VI, 4. (*Jupiter et le Métayer*)... 234.
- Jupiter și Călătorul, IX, 13. (*Jupiter et le Passager*)... 396.
- Jupiter și Trăsnetele, VIII, 20. (*Jupiter et les Tonnerres*)... 353.

L

- Lăptăreasa și Oala cu lapte, VII, 10. (*La Laitière et le Pot au lait*)... 291.
- Lebăda și Bucătarul, III, 12. (*Le Cygne et le Cuisinier*)... 144.
- Leoaica și Ursoaica, X, 13. (*La Lionne et L'Ourse*)... 440.
- Leopardul și Maimuța, IX, 3. (*Le Singe et le Léopard*)... 377.
- Leul, XI, 1. (*Le Lion*)... 449.
- Leul biruit de Om, III, 10. (*Le Lion abattu par l'Homme*)... 142.
- Leul bolnav și Vulpea, VI, 14. (*Le Lion malade et le Renard*)... 251.
- Leul, Lupul și Vulpea, VIII, 3. (*Le Lion, le Loup et le Renard*)... 315.
- Leul, Maimuța și cei doi Măgari, XI, 5. (*Le Lion, le Singe et les deux Ânes*)... 458.
- Leul ramolit, III, 14. (*Le Lion devenu vieux*)... 147.
- Leul și Măgarul la vânătoare, II, 19. (*Le Lion et L'Âne chassant*)... 120.
- Leul și Șoricelul, II, 11. (*Le Lion et le Rat*)... 106.
- Leul și Tăunul, II, 9. (*Le Lion et le Moucheron*)... 102.
- Leul și Vânătorul, VI, 2. (*Le Lion et le Chasseur*)... 231.
- Leu-ndrăgostit, IV, 1. (*Le Lion amoureux*)... 157.
- Liga Șobolanilor, XII, 25. (*La Ligue des Rats*)... 530.
- Liliacul și cele două Nevăstuici, II, 5. (*La Chauve-Souris et les deux Belettes*)... 96.

- Lupta Șobolanilor cu Nevăstuicile, IV, 6. (*Le Combat des Rats et des Belettes*)... 168.
- Lupul, Capra și Iedul, IV, 15. (*Le Loup, la Chèvre et le Chèvreau*)... 183.
- Lupul devenit Cioban, III, 3. (*Le Loup devenu Berger*)... 130.
- Lupul, Mama și Copilul, IV, 16. (*Le Loup, la Mère et l'Enfant*)... 185.
- Lupul și Barza, III, 9. (*Le Loup et la Cigogne*)... 141.
- Lupul și Ciobanii, X, 6. (*Le Loup et les Bergers*)... 426.
- Lupul și Cîinele, I, 5. (*Le Loup et le Chien*)... 55.
- Lupul și Mielul, I, 10. (*Le Loup et l'Agneau*)... 64.
- Lupul și Potaia, IX, 10. (*Le Loup et le Chien maigre*)... 391.
- Lupul și Vînătorul, VIII, 27. (*Le Loup et le Chasseur*)... 366.
- Lupul și Vulpea, XI, 6. (*Le Loup et le Renard*)... 461.

M

- Maimuțoiul, XII, 19. (*Le Singe*)... 519.
- Maimuțoiul, Dobitoacele și Vulpea, VI, 6. (*Le Renard, le Singe et les Animaux*)... 238.
- Maimuțoiul și Delfinul, IV, 7. (*Le Singe et le Dauphin*)... 170.
- Maimuțoiul și Motanul, IX, 17. (*Le Singe et le Chat*)... 404.
- Măgarul cu bureți de mare și cel cu sare în spinare, II, 10. (*L'Âne chargé d'éponges et l'Âne chargé de sel*)... 104.
- Măgarul îmbrăcat în pielea Leului, V, 21. (*L'Âne vêtu de la peau du Lion*)... 228.
- Măgarul purtător de moaște, V, 14. (*L'Âne portant des reliques*)... 218.
- Măgarul și Cățelul, IV, 5. (*L'Âne et le petit Chien*)... 166.
- Măgarul și Cîinele, VIII, 17. (*L'Âne et le Chien*)... 347.
- Măgarul și Stăpînii săi, VI, 11. (*L'Âne et ses Maîtres*)... 246.
- Medicii, V, 12. (*Les Médecins*)... 216.
- Mercur și Pădurarul, V, 1. (*Le Bûcheron et Mercure*)... 199.
- Moartea și Moșneagul, VIII, 1. (*La Mort et le Mourant*)... 311.
- Moartea și Omul necăjit, I, 15. (*La Mort et le Malheureux*)... 74.
- Moartea și Pădurarul, I, 16. (*La Mort et le Bûcheron*)... 76.
- Monseniorului Duce de Burgundia, care îmi ceruse o fabulă cu titlul *Șoarecele și Pisica*, în cartea a XII-a, între fabu-

- lele a IV-a și a V-a. (*À Mgr. le Duc de Bourgogne qui avait demandé: à M. de La Fontaine une fable, qui fût nommée Le Chat et la Souris*)... 485.
- Morarul. Fiul său și Măgarul, III, 1. (*Le Meunier, son Fils et l'Âne*)... 125.
- Motanul, Nevăstuica și Iepurașul, VII, 16. (*Le Chat, la Belette et le petit Lapin*)... 304.
- Motanul și Gherlanul, VIII, 22. (*Le Chat et le Rat*)... 358.
- Motanul și Gherlanul veteran, III, 18. (*Le Chat et un vieux Rat*)... 153.
- Muntoaica în chinurile facerii, V, 10. (*La Montagne qui accouche*)... 214.
- Murgul și Lupul, V, 8. (*Le Cheval et le Loup*)... 211.
- Musca și Diligența, VII, 9. (*Le Coche et la Mouche*)... 289.
- Musca și Furnica, IV, 3. (*La Mouche et la Fourmi*)... 162.

N

- Nebunul care vinde-nțelepciune, IX, 8. (*Le Fou qui vend la Sagesse*)... 388.
- Negustorul, Nobilul, Ciobanul și Fiul de Rege, X, 16. (*Le Marchand, le Gentilhomme, le Pâtre et le Fils de Roi*)... 447.
- Nerecunoștința și nedreptatea Oamenilor față de Soartă, VII, 14. (*L'Ingratitude et l'Injustice des Hommes envers la Fortune*)... 300.
- Nevăstuica intrată în hambar, III, 17. (*La Belette entrée dans un grenier*)... 152.
- Nimic prea mult, IX, 11. (*Rien de trop*)... 393.

O

- Oala de lut și Oala de tuci, V, 2. (*Le Pot de terre et le Pot de fer*)... 202.
- Ochiul Stăpînului, IV, 21. (*L'Oeil du Maître*)... 193.
- Oile și Lupii, III, 13. (*Les Loups et les Brebis*)... 145.
- Omul care umblă după Noroc și Omul care-l așteaptă în pat, VII, 12. (*L'Homme qui court après la Fortune et l'Homme qui l'attend dans son lit*)... 295.
- Omul și Chipul său, I, 11. (*L'Homme et son Image*)... 66.

Omul și Puricele, VIII, 5. (*L'Homme et la Puce*)... 320.
Omul și Năpîrca, X, 2. (*L'Homme et la Couleuvre*)... 417.

P

- Pajura și Coșofana, XII, 11. (*L'Aigle et la Pie*)... 498.
Pajura și Rădașca, II, 8. (*L'Aigle et l'Escarbot*)... 400.
Pasărea rănită c-o săgeată, II, 6. (*L'Oiseau blessé d'une flèche*)... 98.
Pașa și Negustorul, VIII, 18. (*Le Bassa et le Marchand*)... 349.
Pădurarul și Pădurea, XII, 16. (*La Forêt et le Bûcheron*)... 513.
Păgînul și Idolul de lemn, IV, 8. (*L'Homme et l'Idole de bois*)... 172.
Păianjenul și Rîndunica, X, 7. (*L'Araignée et l'Hirondelle*)... 428.
Păsărarul, Coroiul și Ciocîrlia, VI, 15. (*L'Oiseteur, l'Autour et l'Alouette*)... 252.
Păstorul și Leul, VI, 1. (*Le Pâtre et le Lion*)... 229.
Păstorul și Monarhul, X, 10. (*Le Berger et le Roi*)... 432.
Pățania Corbului care voia să imite un Vultur, II, 16. (*Le Corbeau voulant imiter l'Aigle*)... 414.
Pentru Monseniorul Duce du Maine, XI, 2. (*Pour Monseigneur le Duc du Maine ou Les Dieux voulant instruire un Fils de Jupiter*). Cf. Zeii care vor să-l învețe pe un fiu al lui Jupiter... 451.
Peștii și Ciobănașul care cîntă din caval, X, 11. (*Les Poissons et le Berger qui joue de la Flûte*)... 435.
Peștii și Cormoranul, X, 4. (*Les Poissons et le Cormoran*)... 422.
Peștișorul și Pescarul, V, 3. (*Le petit Poisson et le Pêcheur*)... 204.
Pisica, Pajura și Scroafa, III, 6. (*L'Aigle, la Laie et la Chatte*)... 436.
Pisica preschimbată în Femeie, II, 18. (*La Chatte métamorphosée en Femme*)... 418.
Pisica și cele două Vrăbii, XII, 2. (*Le Chat et les deux Moineaux*)... 479.

- Plugarul și Copiii săi, V, 9. (*Le Laboureur et ses Enfants*)... 243.
- Podagra și Păianjenul, III, 8. (*La Goutte et l'Araignée*)... 139.
- Poetul ocrotit de zei, I, 14. (*Simonide préservé par les dieux*)... 71.
- Popa și Mortul, VII, 11. (*Le Curé et le Mort*)... 293.
- Porcul, Capra și Berbecul, VIII, 12. (*Le Cochon, la Chèvre et le Mouton*)... 334.
- Porumbelul și Furnica, II, 12. (*La Colombe et la Fourmi*)... 107.
- Potîrnichea și Cocoșii, X, 8. (*La Perdrix et les Coqs*)... 430.
- Proorocul și Necredinciosul, IV, 19. (*L'Oracle et l'Impie*)... 190.
- Puterea pildelor, VIII, 4. (*Le pouvoir des fables*)... 317.

R

- Racul și Odrasla lui, XII, 10. (*L'Écrevisse et sa Fille*)... 496.
- Răscola Mădularilor, III, 2. (*Les Membres et l'Estomac*)... 128.
- Răzbunarea Calului pe Cerb, IV, 13. (*Le Cheval s'étant voulu venger du Cerf*)... 180.
- Rîndunica și Vrabiiile, I, 8. (*L'Hirondelle et les petits Oiseaux*)... 60.
- Rîndunica și Privighetoarea, III, 15. (*Philomèle et Progné*)... 148.
- Rîul și Șuvoiul, VIII, 23. (*Le Torrent et la Rivière*)... 360.

S

- Satirul și Drumețul, V, 7. (*Le Satyre et le Passant*)... 209.
- Scamatorul, VI, 19. (*Le Charlatan*)... 257.
- Sculptorul și Statuia lui Jupiter, IX, 6. (*Le Statuaire et la Statue de Jupiter*)... 383.
- Se pregătește Leul de război, V, 19. (*Le Lion s'en allant en guerre*)... 225.
- Sfatul Șobolanilor, II, 2. (*Conseil tenu par les Rats*)... 92.
- Soarele și Broaștele, VI, 12. (*Le Soleil et les Grenouilles*)... 248.

Soarele și Broaștele, XII, 24. (*Le Soleil et les Grenouilles*)... 528.

Soțul oropsit, VII, 2. (*Le mari marié*)... 274.

Soțul și Năpasta, Hoțul și Nevasta, IX, 15. (*Le Mari, La Femme et le Voleur*)... 400.

Stejarul și Trestia, I, 22. (*Le Chêne et le Roseau*)... 86.

Stridia și Mpricinații, IX, 9. (*L'Huitre et les Plaideurs*)... 390.

S

Șarpele și Pila, V, 16. (*Le Serpent et la Lime*)... 220.

Șoarecele de la țîrg și Șoarecele de la țară, I, 9. (*Le Rat de ville et le Rat de Champs*)... 62.

Șoarecele preschimbat în Fată, IX, 7. (*La Souris métamorphosée en fille*)... 385.

Șoarecii și Bufnița, XI, 9. (*Les Souris et le Chat-Huant*)... 468.

Șoarecul și Elefantul, VIII, 15. (*Le Rat et l'Éléphant*)... 341.

Șoarecul și Stridia, VIII, 9. (*Le Rat et l'Huitre*)... 327.

Șobolanul schivnicit, VII, 3. (*Le Rat qui s'est retiré du monde*)... 276.

Șoimul și Claponul, VIII, 21. (*Le Faucon et le Chapon*)... 356.

T

Taurii și Broasca, II, 4. (*Les deux Taureaux et une Grenouille*)... 95.

Testamentul lămurit de Esop, II, 20. (*Testament expliqué par Ésope*)... 121.

Tircis și Amaranta, VIII, 13. (*Tircis et Amarante*)... 336.

Tributul Dobitoacelor, IV, 12. (*Tribut envoyé par les Animaux à Alexandre*)... 177.

Tufișul, Liliacul și Rățoiul, XII, 7. (*La Chauve-Souris, le Buisson et le Canard*)... 489.

T

Țăranul de la Dunăre, XI, 7. (*Le Paysan du Danube*)... 463.

Țăranul și Năpîrca, VI, 13. (*Le Villageois et le Serpent*)... 249.

- Uliul, Regele și Vinătorul, XII, 12. (*Le Milan, le Roi et le Chasseur*)..... 500.
- Uliul și Privighetoarea, IX, 18. (*Le Milan et le Rossignol*)... 406.
- Unchiașul și Măgarul, VI, 8. (*Le Vieillard et l'Âne*)... 241.
- Urechile Iepurașului, V, 4. (*Les Oreilles du Lièvre*)... 205.
- Ursul și cei doi Fîrtași, V, 20. (*L'Ours et les deux Compagnons*)... 226.
- Ursul și Pustnicul, VIII, 10. (*L'Ours et l'Amateur des jardins*)... 329.

- Văduvioara, VI, 21. (*La jeune Veuve*)... 261.
- Victoria Învățăturii, VIII, 19. (*L'Avantage de la Science*)... 351.
- Viforul și Soarele, VI, 3. (*Phébus et Borée*)... 232.
- Visul unui Mongol, XI, 4. (*Le songe d'un Habitant du Mogol*)... 456.
- Vraciul care pică-n iaz, II, 13. (*L'Astrologue qui se laisse tomber dans un puits*)... 108.
- Vulpea bearcă, V, 5. (*Le Renard ayant le queue coupée*)... 206.
- Vulpea engleză, XII, 23. (*Le Renard anglais*)... 525.
- Vulpea, Lupul și Calul, XII, 17. (*Le Renard, le Loup et le Cheval*)... 515.
- Vulpea, Muștele și Ariciul, XII, 13. (*Le Renard, les Mouches et le Hérisson*)... 504.
- Vulpea și Barza, I, 18. (*Le Renard et la Cigogne*)... 79.
- Vulpea și Bustul, IV, 14. (*Le Renard et le Buste*)... 182.
- Vulpea și Curcanii, XII, 18. (*Le Renard et les Poulets d'Inde*)... 517.
- Vulpea și Lupul, XII, 9. (*Le Loup et le Renard*)... 493.
- Vulpea și Strugurii, III, 11. (*Le Renard et les Raisins*)... 143.
- Vulpea și Țapul, III, 5. (*Le Renard et le Bouc*)... 134.
- Vulpea și Veverița (Adaos). (*Le Renard et l'Écureuil*)... 539.
- Vulturii și Porumbelii, VII, 8. (*Les Vautours et les Pigeons*)... 287.
- Vulturul și Bufnița, V, 18. (*L'Aigle et le Hibou*)... 223.

Z

- Zei care vor să-l învețe pe un fiu al lui Jupiter, XI, 2.
(Les Dieux voulant instruire un fils de Jupiter). Cf.
 Pentru Monseniorul Duce du Maine...451.
- Zgircitul care și-a pierdut comoara, IV, 20. *(L'Avare qui
 a perdu son trésor)*... 191.
- Zizania, VI, 20. *(La Discorde)*... 259.
- Zodiacul, VIII, 16. *(L'Horoscope)*... 343;

CUPRINSUL

— Prefață	5
— Notă asupra ediției	17

PARTEA ÎNTII

Precuvîntare	21
Viața lui Esop Frigianul	29
[Inchinare] Măriei Sale Principelui Moștenitor	49

CARTEA ÎNTII

1 Greierele și Furnica	51
2 Corbul și Vulpea	52
3 Broasca și Boul	53
4 Cei doi Catîri	54
5 Lupul și Cîinele	55
6 Dreptatea Leului	57
7 Desaga	58
8 Rîndunica și Vrăbiile	60
9 Șoarecele de la Tîrg și Șoarecele de la Tară	62
10 Lupul și Mielul	64
11 Omul și Chipul său	66

12	Balaurul cu mai multe capete și Balaurul cu mai multe cozi	68
13	Hoții și Măgarul	70
14	Poetul ocrotit de zei	71
15	Moartea și Omul necăjit	74
16	Moartea și Pădurarul	76
17	Bărbatul între două vârste și cele două Pretendente	77
18	Vulpea și Barza	79
19	Băiatul și Învățătorul	81
20	Cocoșul și Perla	83
21	Albinele și Bărzăunii	84
22	Stejarul și Trestia	86

CARTEA A DOUA

1	Contra Mofturoșilor	89
2	Sfatul Șobolanilor	92
3	Jalba Lupului	94
4	Taurii și Broasca	95
5	Liliacul și cele două Nevăstuici	96
6	Pasărea rănită c-o săgeată	98
7	Cățeana și Surata ei	99
8	Pajura și Rădașca	100
9	Leul și Tăunul	102
10	Măgarul cu bureți de mare și cel cu sare în spinare	104
11	Leul și Șoricelul	106
12	Porumbelul și Furnica	107
13	Vraciul care pică-n iaz	108
14	Iepurele și Broaștele	110
15	Cocoșul și Vulpea	112
16	Pățania Corbului care voia să imite un Vuțur	114
17	Jelania Păunului către Junona	116
18	Pisica preschimbată în femeie	118
19	Leul și Măgarul la vinătoare	120
20	Testamentul lămurit de Esop	121

CARTEA A TREIA

1	Morarul, Fiul său și Măgarul	125
2	Răscoala Mădularelor	128
3	Lupul devenit cioban	130
4	Broaștele care cer un Monarh	132
5	Vulpea și Țapul	134
6	Pisica, Pajura și Scroafa	136
7	Bețivul și Nevasta lui	138
8	Podagra și Păianjenul	139
9	Lupul și Barza	141
10	Leul biruit de Om	142
11	Vulpea și Strugurii	143
12	Lebăda și Bucătarul	144
13	Oile și Lupii	145
14	Leul ramolit	147
15	Rîndunica și Privighetoarea	148
16	Femeia înecată	150
17	Nevăstuica intrată în hambar	152
18	Motanul și Gherlanul veteran	153

PARTEA A DOUA

CARTEA A PATRA

1	Leu-ndrăgostit	157
2	Ciobanul și Marea	160
3	Musca și Furnica	162
4	Grădinarul și Boierul	164
5	Măgarul și Cățelul	166
6	Lupta Șobolanilor cu Nevăstuicile	168
7	Maimuțoiul și Delfinul	170
8	Păgînul și Idolul de lemn	172
9	Gaița împodobită cu pene de Păun	173
10	Cămila și Scîndurile plutitoare	174
11	Broasca și Șobolanul	175
12	Tributul dobitoacelor	177
13	Răzbunarea Calului pe Cerb	180
14	Vulpea și Bustul	182

15	Lupul, Capra și Iedul	183
16	Lupul, Mama și Copilul	185
17	Casa lui Socrate	187
18	Bătrînul și Copiii săi	188
19	Proorocul și Necredinciosul	190
20	Zgîrcitul care și-a pierdut comoara	191
21	Ochiul Stăpînului	193
22	Ciocîrlia, Puii ei și Stăpînul lanului	195

CARTEA A CINCEA

1	Mercur și Pădurarul	199
2	Oala de lut și Oala de tuci	202
3	Peștișorul și Pescarul	204
4	Urechile Iepurașului	205
5	Vulpea bearcă	206
6	Bătrîna și cele două Servitoare	207
7	Satirul și Drumețul	209
8	Murgul și Lupul	211
9	Plugarul și Copiii săi	213
10	Muntoaica în chinurile facerii	214
11	Întîmplarea și Copilul	215
12	Medicii	216
13	Găina cu ouăle de aur	217
14	Măgarul purtător de moaște	218
15	Cerbul și Vița de vie	219
16	Șarpele și Pila	220
17	Iepurele și Potîrnichea	221
18	Vulturul și Bufnița	223
19	Să pregătește Leul de război	225
20	Ursul și cei doi Fîrtați	226
21	Măgarul îmbrăcat în pielea Leului....	228

CARTEA A SASEA

1	Păstorul și Leul	229
2	Leul și Vîntătorul	231
3	Vîforul și Soarele	232
4	Jupiter și Arendașul	234

5 Cocoșelul, Motanul și Șoricelul	236
6 Maimuțoiul, Dobitoacele și Vulpea ..	238
7 Catîrul care-și laudă obîrșia	240
8 Unchiașul și Măgarul	241
9 Coarnele Cerbului	242
10 Iepurele și Broasca Testoasă	244
11 Măgarul și Stăpînii săi	246
12 Soarele și Broaștele	248
13 Țăranul și Năpîrca	249
14 Leul bolnav și Vulpea	251
15 Păsărarul, Coroiul și Ciocîrlia	252
16 Calul și Măgarul	253
17 Ciolanul și Năluca lui	254
18 Căruța-mpotmolită	255
19 Scamatorul	257
20 Zîzania	259
21 Văduvioara	261
Epilog [al primelor două părți]	263

PARTEA A TREIA

Înștiințare	267
Doamnei de Montespan	269

CARTEA A ȘAPTEA

1 Jivinele bîntuite de ciumă	271
2 Soțul oropsit	274
3 Șobolanul schivnicit	276
4 Bitlanul ligav	278
5 Fata mofturoasă	280
6 Dorințele	282
7 Curtea Leului	285
8 Vulturii și Porumbeii	287
9 Musca și Diligența	289
10 Lăptăreasa și Oala cu lapte	291
11 Popa și Mortul	293
12 Omul care umblă după noroc și Omul care l-așteaptă în pat	295

13 Cei doi Cocosi	298
14 Nerecunoștința și nedreptatea oamenilor față de Soartă	300
15 Ghicitoarele	302
16 Motanul, Nevăstuica și Iepurașul..	304
17 Capul și Coadă Șarpelui	306
18 Dihania din lună	308

CARTEA A OPTA

1 Moartea și Moșneagul	311
2 Crpaciul și Bogătașul	313
3 Leul, Lupul și Vulpea	315
4 Puterea pildelor	317
5 Omul și Puricele	320
6 Femeile și Taina	321
7 Clinele care-i duc Stăpînului mîncarea în coș	323
8 Glumețul și Peștii	325
9 Șoarecul și Stridia	327
10 Ursul și Pustnicul	329
11 Cei doi Prieteni	332
12 Porcul, Capra și Berbecul	334
13 Tircis și Amaranta	336
14 Înmormîntarea Leoaicei	339
15 Șoarecul și Elefantul	341
16 Zodiacul	343
17 Măgarul și Clinele	347
18 Pașa și Negustorul	349
19 Victoria învățăturii	351
20 Jupiter și Trăsnetele	353
21 Șoimul și Claponul	356
22 Motanul și Gherlanul	358
23 Rîul și Șuvoiul	360
24 Creșterea	361
25 Cei doi Cîini și hoitul Măgarului ..	362
26 Democrit și Abderitanii	364
27 Lupul și Vînătorul	366

PARTEA A PATRA

CARTEA A NOUA

1 Custodele de rea-credință	371
2 Cei doi Porumbei	374
3 Leopardul și Maimuța	377
4 Ghinda și Dovleacul	379
5 Elevul descreierat, Dascălul pisălog și Stăpinul grădinii	381
6 Sculptorul și statuia lui Jupiter ..	383
7 Șoarecele preschimbat în Fată	385
8 Nebunul care vinde-nțelepciune	388
9 Stridia și-Mpricinații	390
10 Lupul și Potaia	391
11 Nimic prea mult	393
12 Făclia	395
13 Jupiter și Călătorul	396
14 Cotoiul și Vulpoiul	398
15 Soțul și Năpasta, Hoțul și Nevasta..	400
16 Comoara și cei doi Bărbați	402
17 Maimuțoiul și Motanul	404
18 Uliul și Privighetoarea	406
19 Ciobanul și Turma	407

CARTEA A ZECEA

1 Cei doi Șoareci, Vulpea și Oul	409
2 Omul și Năpırca	417
3 Broasca Testoasă și cele două Rațe sălbătice	420
4 Peștii și Cormoranul	422
5 Hoțul păcălit	424
6 Lupul și Ciobanii	426
7 Păianjenul și Rîndunica	428
8 Potîrnichea și Cocoșii	430
9 Clinele cu urechile tăiate	431
10 Păstorul și Monarhul	432

11 Peștii și Ciobănașul care cîntă din caval	435
12 Cei doi Papagali, Regele și Fiul său	437
13 Leoaica și Ursoaica	440
14 Cei doi Vinturători de lumi și Talis- manul	442
15 Iepurii	444
16 Negustorul, Nobilul, Ciobanul și Fiul de Rege	447

CARTEA A UNSPREZECEA

1 Leul	449
2 Zeii care vor să-l învețe de toate pe un flu al lui Jupiter	451
3 Arendașul, Cîinele și Vulpea	453
4 Visul unui Mongol	456
5 Leul, Maimuța și cei doi Măgari ..	458
6 Lupul și Vulpea	461
7 Țăranul de la Dunăre	463
8 Bătrînul destoinic și cei trei Tineri ..	466
9 Șoarecii și Bufnița	468
Epilogul [părții a patra]	470

PARTEA A CINCEA

CARTEA A DOUĂSPREZECEA

Către Monseniorul Duce de Burgundia..	473
1 Fîrtații lui Ulise	475
2 Pisica și cele două Vrăbii	479
3 Avarul și Maimuța	481
4 Cele două Capre	483
Monseniorului Duce de Burgundia, care îmi ceruse o fabulă cu titlul <i>Șoarecele și Pisica</i>	485
5 Bătrînul Cotoșman și Șoricelul	487
6 Cerbul bolnav	488
7 Tufișul, Liliacul și Rățoiul	489
8 Gilceava Cîinilor cu Pisicile și a Pisi- cilor cu Șoarecii	491

9 Vulpea și Lupul	493
10 Racul și Odrasla lui	496
11 Pajura și Coțofana	498
12 Uliul, Regele și Vinătorul	500
13 Vulpea, Muștele și Ariciul	504
14 Dragostea și Nebunia	506
15 Corbul, Gazela, Broasca Testoasă și Șobolanul	508
16 Pădurarul și Pădurea	513
17 Vulpea, Lupul și Calul	515
18 Vulpea și Curcanii	517
19 Maimuțoiul	519
20 Filosoful scit	520
21 Elefantul și Maimuțoiul lui Jupiter	522
22 Înțeleptul și Nebunul	524
23 Vulpea engleză	525
24 Soarele și Broaștele	528
25 Liga Șobolanilor	530
26 Dafnis și Alcimadura	532
27 Judele de Pace, Milostivul și Sihastrul	535

ADAOS

Vulpea și Veverița	539
Cuvîntul traducătorului	541
Indexul alfabetic al fabulelor	545

Responsabil de carte : R. Vulpescu
Tehnoredactor : I. Gheorghiu
Corector : S. Zilberman

*Dat la cules 29.04.58. Bun de tipar 24.09.58. TiraŃ
20.150 ex. Hirtie semiveind satinată de 65 gr/m²
Ft. 540×840/16. Coli ed. 19,71. Coli de tipar 35,5.
EdiŃia I. Comanda 2621. Planşe tielddruck 13.
A. nr. 0643. Pentru bibliotecie mici indicele de
clasificare 84 — 19 — R.*

Tiparul executat sub com.®Nr. 80.700 la Combi-
natul Poligrafic Casa Scintei „I. V. STALIN”,
Bucureşti — R.P.R.

42993 * 1958 67.43

